ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

BEYLİKLER DEVRİNDE

OSMANLILARIN ANADOLU SİYASETİ

UFUK KAN TETİK

Tez Danışmanı
PROF. DR. İSMAİL ÇİFTCİOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TARİH ANABİLİM DALI
ORTAÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

HAZİRAN 2024

ankara
İBM

BEYLİKLER DEVRİNDE
OSMANLILARIN ANADOLU SİYASETİ

UFUK KAN TETİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TARİH ANABİLİM DALI
ORTAÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

HAZİRAN 2024

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etikve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Ufuk Kan TETİK
11.06.2024

TEZ ONAY SAYFASI

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Ortaçağ Tarihi Programı Yüksek Lisans öğrencisi Ufuk Kan TETİK tarafından hazırlanan "Beylikler Devrinde Osmanlıların Anadolu Siyaseti" başlıklı tez çalışması 11/06/2024 tarih ve 11:00 saatinde yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak **KABUL** edilmiştir.

	Kabul	**Ret**
Başkan : Prof. Dr. Cihat AYDOĞMUŞOĞLU	X	
Üye : Prof. Dr. İsmail ÇİFTCİOĞLU	X	
Üye : Doç. Dr. Bilal KOÇ	X	

BEYLİKLER DEVRİNDE OSMANLILARIN ANADOLU SİYASETİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Ufuk Kan TETİK

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Haziran 2024

ÖZET

Türkiye Selçuklu Devleti'nin Kösedağ Savaşı'nı kaybetmesi ve akabinde başlayan Moğol istilası, Anadolu'daki merkezi otoritenin zayıflamasına ve devletin yıkılış sürecine girmesine neden oldu. Selçuklu hükümdarları bu dönemde Moğolların birer valisi hâline geldiler. Mevcut durumu fırsat bilen Türkmen beyleri ise Selçuklu yönetimine karşı tavır alarak müstakil hareket etmeye başladılar. Böylelikle Anadolu'da çok sayıda beylik ortaya çıkmış ve aynı zamanda ikinci beylikler devri başlamış oldu. İşte Osmanlı Beyliği de bu beyliklerden birisi olarak Batı Anadolu'da neşet etti. Gazâ faaliyetleri ile birlikte topraklarını daha ziyade Bizans istikâmetinde genişleten Osmanlı Beyliği, Anadolu'daki Türkmenler için adeta bir cazibe merkezi haline geldi. Osmanlıların diğer beyliklerle ilişkisi gazâ anlayışı nedeniyle dostane başladı. Orhan Gazi döneminde anlaşma yoluyla Karası topraklarının alınması, Osmanlıların Anadolu'da genişleme politikasını başlatmış oldu. Sultan I. Murad bu politikayı Germiyanoğulları Beyliği'nden sıhriyet yoluyla; Hamidoğulları Beyliği'nden de satın alma yoluyla toprak alarak barışçıl bir şekilde sürdürdü. Yıldırım Bayezid ise merkeziyetçi bir siyaset takip ederek diğer beylikleri ilhak yoluna gitti. Anadolu'da merkezi devlet sistemini başarıyla uygulayan Bayezid, Emîr Timur'a karşı Ankara Savaşı'nı kaybederek esir düştü. Timur ise savaştan sonra beyliklerin topraklarını eski sahiplerine geri vererek Anadolu'yu XIV. asrın ortalarındaki haline getirdi. Böylece Osmanlıların ilk Anadolu birliği politikası başarısız olduğu gibi devlet de fetret devrine girdi. Fetret devrinde yaşanan taht mücadeleleri sırasında Osmanlı şehzadeleri diğer beyliklerden müttefik olarak zaman zaman yararlanma yoluna gitti. Çelebi Mehmed kardeşlerini ortadan kaldırıp fetret devrini sona erdirdikten sonra Osmanlı idaresini yeniden kurdu. Taht kavgaları sırasında kendisine karşı tavır alan bazı beylerin üzerine yürüyüp onları cezalandırdı. Sultan II. Murad devrinde beylikleri ilhak etme politikasına yeniden ağırlık verildi. Bu politika Sultan II. Mehmed zamanında da sürdürüldü. Ancak Sultan II. Bayezid'in iktidarında bazı iç ve dış meseleler yüzünden bu politika devam ettirilemedi. Yavuz Sultan Selim devrinde ise Ramazanoğulları ve Dulkadiroğulları beyliklerinin ortadan kaldırılıp topraklarının Osmanlılara katılmasıyla Anadolu'da siyasî birlik sağlanmış oldu.

Bilim Kodu : 112405
Anahtar Kelimeler : Anadolu Beylikleri, Osmanlı İmparatorluğu, Ankara Savaşı, Fetret Devri.
Sayfa Adedi : 137
Tez Danışmanı : Prof. Dr. İsmail Çiftcioğlu

ANATOLIAN POLITICS OF THE OTTOMANS IN THE BEYLIKS PERIOD

(M.Sc. Thesis)

Ufuk Kan TETİK

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

THE INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

JUNE 2024

ABSTRACT

The loss of the Turkish Seljuk Empire in the Kösedağ War and the subsequent Mongol invasion caused the central authority in Anatolia to weaken and the state to enter the process of collapse. Seljuk rulers became governors of the Mongols during this period. Taking advantage of the current situation, Turkmen beys took a stand against the Seljuk rule and started to act independently. Thus, many principalities emerged in Anatolia and the second era of principalities began. The Ottoman Principality emerged in Western Anatolia as one of these principalities. The Ottoman Principality, which expanded its territory in the direction of Byzantium with its Gazâ activities, became a center of attraction for the Turkmens in Anatolia. The Ottomans' relations with other principalities began in a friendly manner due to the understanding of gazâ. During the reign of Orhan Gazi, the Ottomans' policy of expansion in Anatolia was initiated with the acquisition of the Black Sea lands through a treaty. Sultan Murad I continued this policy peacefully by acquiring lands from Germiyanoğulları Beylik through kinship and Hamidoğulları Beylik through purchase. Yıldırım Bayezid, on the other hand, followed a centralist policy and annexed other principalities. Bayezid, who successfully implemented the centralized state system in Anatolia, lost the Battle of Ankara against Emir Timur and was captured. Timur, on the other hand, returned the lands of the principalities to their former owners after the war and restored Anatolia to what it was in the middle of the XIVth century. Thus, the first Anatolian unity policy of the Ottomans failed and the state entered the period of conquest. During the struggle for the throne in the period of conquest, the Ottoman princes sometimes made use of other principalities as allies. After Çelebi Mehmed eliminated his brothers and ended the conquest period, he re-established the Ottoman administration. He marched against some beys who took a stand against him during the struggle for the throne and punished them. During the reign of Sultan Murad II, the policy of annexing principalities was re-emphasized. This policy was continued during the reign of Sultan Mehmed II. However, this policy could not be continued during the reign of Sultan Bayezid II due to some internal and external issues. During the reign of Yavuz Sultan Selim, political unity was achieved in Anatolia with the elimination of Ramazanoğulları and Dulkadiroğulları principalities and annexation of their lands to the Ottomans.

Science Code : 112405
Key Words : Anatolian Principalities, Ottoman Empire, Battle of Ankara, Fatret Period.
Page Number : 137
Supervisor : Prof. Dr. İsmail Çiftcioğlu

TEŞEKKÜR

Bu tezi hazırlarken her zaman desteğini hissettiğim, kıymetli bilgilerini benden esirgemeyen değerli danışman hocam Prof. Dr. İsmail Çiftcioğlu'na sonsuz şükranlarımı arz ederim. Aynı zamanda yüksek lisans ders aşamasında bilgilerinden faydalandığım kıymetli hocalarım Prof. Dr. Süleyman Özbek'e ve Doç. Dr. Bilal Koç'a teşekkürlerimi sunarım. Son olarak üniversite sınavına girdiğim günden bugüne kadar devamlı surette her konuda ve her anımda yanımda olan değerli aileme teşekkürü borç bilirim.

Ufuk Kan TETİK

Ankara

Haziran 2024

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET iv
ABSTRACT v
TEŞEKKÜR vi
İÇİNDEKİLER vii
KISALTMALAR x
1. GİRİŞ 1
2. OSMANLILAR İLE SİYASİ İLİŞKİLERİ OLAN ANADOLU BEYLİKLERİ .. 13
2.1. Batı Anadolu Beylikleri 13
2.1.1. Germiyanoğulları 14
2.1.2. Hamidoğulları 18
2.1.3. Menteşeoğulları 20
2.1.4. Saruhanoğulları 22
2.1.5. Karasıoğulları 24
2.1.6. Aydınoğulları 26
2.2. Orta Anadolu Beylikleri / Devletleri 29
2.2.1. Karamanoğulları 29
2.2.2 Kadı Burhâneddin Ahmed Hükümeti 32
2.3. Kuzey Anadolu Beylikleri 34
2.3.1. Candaroğulları 34
2.3.2. Taceddinoğulları 36
2.4. Güney Anadolu Beylikleri 37
2.4.1. Dulkadiroğulları 37
2.4.2. Ramazanoğulları 41
3. ANKARA SAVAŞI'NA (1402) KADAR OSMANLILARIN ANADOLU SİYASETİ 45
3.1. Osman Gazi Dönemi (1302-1324) 46
3.1.1. Germiyanoğulları İle Münasebetler 46
3.2. Orhan Gazi Dönemi (1324-1362) 47
3.2.1. Karası Beyliği'nin İlhakı 47
3.2.2. Ankara'nın Zaptı 49
3.3. I. Murad Dönemi (1362-1389) 50
3.3.1. Germiyan Topraklarının Çeyiz Yoluyla İlhakı 50

3.3.2. Hamidoğulları Beyliği'nden Toprak Satın Alınması 52
3.3.3. Candaroğulları Beyliği ile Münasebetler 53
3.3.4. Osmanoğulları Ve Karamanoğulları Arasındaki İlk Savaş 54
3.4. Yıldırım Bayezid Dönemi (1389-1403) 56
3.4.1. Saruhanoğulları Beyliği İle Münasebetler Ve Beyliğin İlhakı 57
3.4.2. Aydınoğulları Beyliği İle Münasebetler Ve Beyliğin İlhakı 58
3.4.3. Menteşe Beyliği İle Münasebetler Ve Beyliğin İlhakı 59
3.4.4. Germiyan Beyliği İle Münasebetler Ve Beyliğin İlhakı 60
3.4.5. Hamidoğlu Beyliği İle Münasebetler Ve Beyliğin İlhakı 61
3.4.6. Teke Beyliği İle Münasebetler Ve Beyliğin İlhakı 62
3.4.7. Karamanoğlu Beyliği İle Münasebetler Ve Beyliğin İlhakı 62
3.4.8. Candaroğlu Beyliği İle Münasebetler Ve Beyliğin İlhakı 65
3.4.9. Kadı Burhaneddin Ahmed İle Münasebetler 67
3.4.10. Taceddinoğlu Beyliği İle Münasebetler 69
3.4.11. Dulkadiroğlu Beyliği İle Münasebetler 70
4. ANKARA SAVAŞI SÜRECİNDE BEYLİKLERİN DURUMU 73
4.1. Anadolu'da Osmanlı İmajı Ve Meşruiyeti 73
4.2. Ankara Savaşı'nın Müsebbibi Olarak Anadolu Beylikleri 75
4.3. Ankara Savaşı 77
4.3.1. Savaşın Gelişimi 77
4.3.2. Savaşın Gerçekleşmesi 80
4.3.3. Savaşın Sonuçları Ve Timur'un Anadolu'daki Faaliyetleri 82
4.4. Fetret Devri Ve Anadolu Beylikleri 85
4.4.1. İsa Çelebi İle Mehmed Çelebi Mücadelesi 86
4.4.2. Mehmed Çelebi İle Süleyman Çelebi Mücadelesi 87
4.4.3. Musa Çelebi İle Süleyman Çelebi Mücadelesi 89
4.4.5. Mehmed Çelebi İle Musa Çelebi Mücadelesi 90
5. ANKARA SAVAŞI'NDAN SONRA OSMANLILARIN ANADOLU SİYASETİ 93
5.1. Çelebi Mehmed Dönemi (1413-1421) 94
5.1.1. Aydınoğulları Beyliği İle Münasebetler 95
5.1.2. Karamanoğulları Beyliği İle Münasebetler 96
5.1.3. Candaroğulları Beyliği İle Münasebetler 98
5.2. II. Murad Dönemi (1421-1444, 1446-1451) 99
5.2.1. Candaroğulları Beyliği İle Münasebetler 101

5.2.2. Menteşe Beyliği'nin İlhakı 102
5.2.3. Hamidoğulları Beyliği'nin (Teke Kolu) İlhakı 103
5.2.4. Aydınoğulları Beyliği'nin İlhakı 104
5.2.5. Saruhanoğulları Beyliği'nin İlhakı 105
5.2.6. Taceddinoğulları Beyliği'nin İlhakı 106
5.2.7. Germiyanoğulları Beyliği'nin İlhakı 107
5.2.8. Karamanoğulları Beyliği İle Münasebetler 108
5.2.9. Dulkadiroğulları Beyliği İle Münasebetler 110
5.3. II. Mehmed Dönemi (1444-1446, 1451-1481) 111
5.3.1. Karamanoğulları Beyliği'nin İlhakı 112
5.3.2. Candaroğulları Beyliği'nin İlhakı 114
5.3.3. Dulkadiroğulları Beyliği İle Münasebetler 115
5.4. II. Bayezid Dönemi (1481-1512) 116
5.4.1. Karamanoğulları Beyliği'ni Yeniden İhya Çabaları 117
5.4.2. Dulkadiroğulları Beyliği İle Münasebetler 118
5.4.3. Ramazanoğulları Beyliği İle Münasebetler 118
5.5. I. Selim Dönemi (1512-1520) 119
5.5.1. Dulkadiroğulları Beyliği'nin İlhakı 120
5.5.2. Ramazanoğulları Beyliği'nin İlhakı 120
6. SONUÇ 123
KAYNAKLAR 127
EKLER 133
EK-I. Haritalar 133
ÖZGEÇMİŞ 137

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
a.g.e	: Adı geçen eser
a.g.m	: Adı geçen makale
b.	: bin(oğlu)
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
çev.	: Çeviren
DİA	: Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
ed.	: Editör
haz.	: Hazırlayan
İA	: İslam Ansiklopedisi
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TOEM	: Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası
vb.	: Ve benzerleri, ve başkaları

1. GİRİŞ

Bu çalışma Osmanlıların Anadolu Beyliklerine karşı nasıl bir siyaset yürüttüğüne ışık tutmak amacıyla hazırlanmıştır. Bilindiği üzere Osmanlılar Batı Anadolu'nun kuzeyinde neşet ettikten sonra bir müddet diğer beyliklere karşı barışçıl bir siyaset takip etmişlerdir. Bu beyliklerden daha güçlü bir konuma geldikten sonra ise kendilerini Selçukluların varisi, beyliklerin hamisi ve Anadolu'nun meşru sahibi olarak görmeye başlamışlardır. Osmanlıların bu tavrı ilerleyen süreçte Ankara Savaşı'na sebebiyet vermiş ve bu savaşta yaşanan mağlubiyet meşruiyetlerinin sorgulanmasına neden olmuştur. Fetret Devri'nden sonra toparlanma sürecine giren Osmanlılar bir taraftan Anadolu'daki hâkimiyetlerini yeniden tesis etmek için siyasî faaliyetlere girişirken, diğer taraftan da Sultan II. Murad döneminin sonlarına kadar Timurlu tehdidine karşı tedbiri elden bırakmamışlardır. Osmanlıların Anadolu'daki hâkimiyet mücadelesi bundan sonra da devam etmiş, nihayet Sultan I. Selim zamanında siyasî birliğin sağlanmasında tam anlamıyla başarılı olmuşlardır.

Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminden itibaren Anadolu'da yürüttüğü siyasetin nasıl bir seyir takip ettiğine odaklanan bu araştırmada önce Osmanlılarla münasebetleri bulunan beyliklerin tarihleri hakkında özet mahiyetinde bilgiler verilmiştir. Akabinde Osmanlıların Ankara Savaşı'na kadar Anadolu Beylikleri ile olan münasebetlerinde izlediği politikaların hususiyetleri ele alınmış, sonrasında Ankara Savaşı sırasında gerek Osmanlıların gerekse beyliklerin siyasî durumları tasvir edilmiştir. Son olarak sözü edilen savaştan Sultan I. Selim dönemine kadarki süreçte Osmanlıların Anadolu'da izlediği politikanın belli başlı hususiyetleri, bu bağlamda beyliklerle olan ilişkileri üzerinde durulmuştur.

Çalışma hazırlanırken AHBV Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün tez yazım kılavuz ve şablonu temel alınmış, dipnotlar ve kaynakça buradaki yönlendirmelere göre verilmiştir. Araştırmada kullanılan kaynakların büyük çoğunluğunu ana kaynaklar teşkil etmektedir. Tezin hazırlanma sürecinde önce bu kaynaklar tespit edilmiş, ardından bunlar karşılaştırmalı bir iç tenkitten geçirilmiştir. Ayrıca geniş bir araştırma eser taraması yapılmış, çalışmayı ilgilendiren kısımlar fişlenerek bilimsel etik çerçevesinde dipnotlarda gösterilmiştir.

Tezin zamansal sınırı XIII. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak Yavuz Sultan Selim döneminin (1512-1520) sonuna kadarki süreci kapsamaktadır. Mekânsal sınırı ise

beyliklerin hüküm sürdüğü Anadolu coğrafyasıdır. Tezin konu olarak sınırı ise Osmanlılar ile Anadolu beylikleri arasındaki siyasî, diplomatik ve sıhriyet ilişkilerini kapsamaktadır.

Kaynaklar Ve Araştırmalar

Türkiye Selçukluları gibi, Anadolu Beyliklerini doğrudan ele alan kaynaklar da sınırlıdır ve bunlar dönemin gelişmelerine ışık tutmakta yetersiz kalmaktadır. Hal böyle olunca beyliklerin tarihine dair bir kısım bilgilere XV. asırdan itibaren kaleme alınmış olan Osmanlı kaynaklarından ulaşılabilmektedir. Ancak bu malumatlar söz konusu kaynakların hadiselere Osmanlı cephesinden yaklaşmaları, başka bir ifadeyle Osmanlı propagandasını esas almaları nedeniyle kimi zaman objektiflikten uzak kalabilmektedir.

Osmanlı tarihi açısından kaynak konusunda bir zorluk yokmuş gibi görünse de Osmanlı kroniklerinin devletin kuruluşundan en az bir asır sonra yazılmaya başlamış olması, bu kaynaklarda Osmanlıların ilk zamanlarına ait bazı bilgilerin güvenilirliği konusunda bazı tereddütleri beraberinde getirmektedir. Diğer taraftan bu kaynaklarda Anadolu Beyliklerine dair verilen bilgilerin ne kadar gerçeği yansıttığı da ayrı bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Zira bu eserler yukarıda da belirtildiği gibi Osmanlılar ile Anadolu Beylikleri arasında yaşanan gelişmelere ekseriyetle kendi zaviyelerinden bakmakta, dolayısıyla taraf olmaktadırlar. Ancak bütün bu olumsuzluklara rağmen bunlar, dikkatli kullanıldıkları takdirde Anadolu Beylikleri tarihi için vazgeçilmez kaynaklar olarak önemini korumaktadır.

Çalışmada Osmanlı kaynakları babında; Aşıkpaşazade'nin Tevarih-i Ali Osman, Mehmed Neşri'nin Kitab-ı Cihannüma, Şükrüllah'ın Behçetü't-Tevarih, Ahmedi'nin İskendernâme, Yazıcızade Ali'nin Selçukname, Enveri'nin Düstürnâme, Oruç Bey Tarihi olarak bilinen Tevarih-i Ali Osman, Tursun Bey'e ait Tarih-i Ebü'l-Feth, Behişti Ahmet Çelebi'nin Târîh-i Bihiştî, Gelibolulu Ali'nin Kühnü'l-Ahbar, Hoca Sâdeddin'in Tacü't-Tevarih, Solakzade Tarihi, Müneccimbaşı'nın Camiü'd-Düvel'i başta olmak üzere; Cenabi'nin, Lütfü Paşa'nın, Kemalpaşazade'nin ve İdris-i Bitlisi'nin eserlerinden ve bazı anonim Osmanlı tarihlerinden istifade edilmiştir.

Araştırmada, Türkiye Selçuklu Devleti'nin çöküşü ve bazı beyliklerin kuruluş yıllarına dair kayda değer bilgiler ihtiva eden ve İbn Bibi tarafından yazılan (Selçukname olarak da bilinen) el-Evâmirü'l-Alâiyye fi'l-umûri'l-Alâiyye, Kerimüddin Mahmud

Aksarayî'nin kaleme aldığı Müsâmeretü'l-Ahbâr, yazarı bilinmeyen Selçukname ve Ebü'l-Ferec Tarihi gibi temel kaynaklardan faydalanma yoluna gidilmiştir. Karamanoğulları hakkında önemli bilgiler içeren Şikari'nin Karamanname'si ve Kadı Burhaneddin adına yazılmış Bezm ü Rezm de çalışmada sıkça müracaat edilen önemli kaynaklar arasında yer almaktadır.

Ayrıca Anadolu Beylikleri ve Osmanlılar hakkında önemli bilgiler ihtiva eden Timurlu, Memlük ve Bizans kaynaklarının yeri geldikçe kullanılmasına da özen gösterilmiştir. İbn Arabşah'ın Acâʾibü'l-maḳdûr fî nevâʾibi (aḫbâri) Tîmûr, İbn Tağriberdi'nin en-Nücûmü'z-zâhire fî mülûki Mıṣr ve'l-Ḳāhire, İbn Fazlullah el-Ömerî'nin Mesâlikü'l-ebṣâr fî memâliki'l-emṣâr, Dukas Tarihi olarak bilinen Bizans Tarihi, Şerefeddin Ali Yezdi'ye ait Zafername gibi eserler bunlardan bazılarıdır.

Ele aldığımız dönem hakkında bilgiler veren bazı seyahatnameler, menakıbnameler ve tezkireler de oldukça önemlidir. İbn Battuta'nın Seyahatnamesi, Bertrandon De La Broquiere'in Denizaşırı Seyahati, Ruy Gonzales De Clavijo'nun Seyahatnamesi çalışmada faydalanılan başlıca seyahatnamelerindendir. Mevlevî yazar Eflaki'nin Menakıbü'l Arifin, Taşköprizade'nin eş-Şeḳāʾiḳu'n-nuʿmâniyye fî ʿulemâʾi'd-Devleti'l-ʿOs̱mâniyye, Devletşah'ın Tezkiretü'ş-Şuarâ ve Şeyhoğlu Mustafa'nın Kenzü'l Kübera adlı eserleri de başvurulan kaynaklardandır. Bunların dışında meskukatlar, coğrafya kitapları, kitabeler, vakfiyeler ve diğer edebi eserlerden de gerekli yerlerde istifade edilmiştir.

Çalışmada yukarıda sözü edilen kaynaklardan başka, araştırma ve inceleme eserleri olarak; Ahmed Tevhid, Osman Turan, İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Mehmed Fuad Köprülü, Faruk Sümer, Mükrimin Halil Yinanç, Şehabeddin Tekindağ, Erdoğan Merçil, Mustafa Çetin Varlık, Feridun Emecen, Halil İnalcık, Yaşar Yücel ve Sait Kofoğlu gibi yazarların kaleme aldığı çalışmaların yanı sıra, konuyla ilgilenen diğer araştırmacıların kaleme aldığı çalışmalardan da yeri geldikçe faydalanılmıştır.

Türkiye Selçuklularının Çöküş Sürecinde Anadolu'nun Siyasî Durumu

Selçuklular, Çağrı Bey tarafından düzenlenen akınlarla ilk defa geldikleri Anadolu'yu yarım asır sonra kazanılan Malazgirt Zaferi (1071) ile kendilerine yurt haline getirmeyi başarmışlardır. Büyük Selçuklu hükümdarı Alp Arslan'ın (1064-1072) verdiği Anadolu'yu fethetme görevi ile bölgeye gelen Türk kumandanları, Malazgirt Zaferinin hemen akabinde Doğu Anadolu'da bazı beylikler kurmuşlardır. Bu beylerin düzenli

fetih hareketleri, Orta Asya'dan Anadolu'ya yapılan Oğuz göçleri ve Kutalmışoğulları'nın faaliyetleriyle beraber Anadolu'nun Türkleşmesi yolundaki ilk adımlar atılmıştır.

Kutalmışoğulları'nın Anadolu'ya gelmesiyle başlayan Türkiye Selçuklu Devleti'ni kurma süreci, Süleyman Şah'ın (1075-1086) İznik'i fethi sonrasında 1081 yılında yapılan Dragos Çayı Antlaşması ile Bizans'ın, Selçukluları resmen tanımasıyla birlikte yeni bir ivme kazanmıştır. Ancak bu yeni devlet, Süleyman Şah ve halefi I. Kılıç Arslan'ın (1092-1107) Büyük Selçuklularla giriştikleri mücadelenin sonunda hayatlarını kaybetmelerinin ardından büyük tehlikeler atlatmıştır. Kılıç Arslan'dan sonra yerine geçen Şahin Şah (1110-1116) ise tam otoritesini sağlamış iken kardeşi Mesud (1116-1155) tarafından tahttan indirilmiştir. Sultan Mesud, uzun bir süre boyunca Danişmend baskısı ve himayesinde kalmıştır. Türkiye Selçukluları'nın kuruluş devri olarak adlandırabileceğimiz bu safhadan sonra bir toparlanma ve yükseliş dönemi görülmüş ardından Alaeddin Keykubad'ın (1220-1237) saltanatıyla da ikbal devri yaşanmıştır.

Alaeddin Keykubad döneminde Türkiye Selçuklu Devleti siyasî, iktisadî ve askerî gücünün zirvesine ulaşmış; Anadolu'da Türk birliğini sağlamış ve bölgenin en güçlü devleti haline gelmiştir. Harezmşah Devleti'nin (1097-1231) inkırazıyla birlikte doğuda Moğol tehlikesi iyice gün yüzüne çıkmış ve bu tehlike karşısında Eyyubiler (1171-1462) ile barış yoluna gidilmiştir. Moğollara ise tabiiyet bildirilerek olası savaş engellenmiş veya geciktirilmiştir. Anadolu'nun diğer aktörlerinden olan Bizans ise Latin işgaline uğramış, Latinlerin İstanbul'u zaptı sonrası İznik ve Trabzon'da Komnenoslar tarafından iki devlet kurulmuştur. Ermeniler ve Gürcüler bu sırada Alaeddin Keykubad'ın yüksek hâkimiyetini kabul etmişlerdir.

Alâeddin Keykubâd'ın vefatından (1237) sonra tahta geçen Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev (1237-1246), ilk iş olarak babasının göndermeyi planladığı elçiyi Ögeday Han'a (1229-1241) yollamış ve hafif şartları olan bir tabiiyeti kabul etmiştir.[1] Daha sonra Halep Eyyubileri ile sıhriyet tesis edilerek onlar üzerinde hâkimiyet kurulmuş ve Mısır Eyyubilerine karşı bir güvence sağlanmıştır.[2] Bu arada Gıyaseddin Keyhüsrev'in tahta geçmesinde önemli rol oynayan Sâdeddin Köpek, sultanın

[1] Turan, O. (2018), *Selçuklular Zamanında Türkiye,* İstanbul, 425.
[2] Sevim, A.; Merçil, E., (2014), *Selçuklu Devletleri Tarihi,* Ankara, 577.

üzerinde büyük bir baskı oluşturmuş;[3] kendisine rakip gördüğü devlet adamlarını tek tek öldürtmüş veya hapsettirmiştir.[4]

Yine Alaeddin Keykubad tarafından himaye edilen ve Doğu Anadolu'da iskan ettirilen Harezmlilerin lideri Kayır Han da hapsedilmiş ve orada ölmüştür. Kayır Han'ın ölümünden sonra bu Harezmliler, Selçuklu hizmetinden çıkmış ve Urfa yöresine giderek burada başına buyruk yağma hareketine girişmişlerdir. Böylelikle hem Doğu sınırındaki güvenlik zayıflamış hem de Harezmliler bölgeye büyük zarar vermişlerdir.[5]

II. Gıyaseddin Keyhüsrev, bunlarla da sınırlı kalmayarak kardeşleri Rükneddin ve İzzeddin Kılıçarslan'ı öldürtmüş; üvey annesini de boğdurtmuştur.[6] Tüm bu elim hadiseler sonunda Sadettin Köpek'in ihanetinin[7] farkına varabilen Gıyaseddin Keyhüsrev, onu bir tertip hazırlatarak öldürtmüştür.[8]

Sadettin Köpek'in öldürülmesi, Harezmlilerin kontrol altına alınması ve Diyarbakır'ın ele geçirilmesi ile devlet gücünü toparlarken bu sırada Anadolu'da Babailer İsyanı adı verilen büyük bir kalkışma baş gösterdi (1240). Siyasî, iktisadî ve dini sebepler ile beslenen bu isyan hareketinin başını Baba İlyas ve onun halifelerinden Baba İshak çekiyordu. İsyanın en büyük destekçisi ise Türkmenlerdi. Amasya'da başlayan isyan kısa sürede büyük bir felakete dönüşerek tüm Selçuklu topraklarına nüfuz etti. Önce Baba İlyas, ardından Baba İshak ve isyancılar öldürülerek zor da olsa isyana son verildi.[9]

Selçuklu ordusunun düştüğü zor durumu gören Moğol kumandanı Baycu Noyan, 1242 yılında Erzurum'u kuşatmış ve kısa sürede ele geçirmiştir.[10] Bu olaydan sonra ümeranın da uyarısıyla Gıyaseddin Keyhüsrev çevre hükümdarlardan da yardım isteyerek yaklaşık 80 bin kişilik bir ordu ile Moğollar üzerine harekete geçmiştir.

---

[3] Sümer, F. (2022), *Anadolu'da Moğollar,* Ankara, 6.
[4] İbn Bibi (1996), *el-Evâmirü'l-ʿAlâʾiyye fi'l-umûri'l-ʿAlâʾiyye,* çev. Mürsel Öztürk, Ankara, C. II,25-33.
[5] İbn Bibi, *a.g.e.,* C. II, 1996, 23; Cahen, C. (2022), *Anadolu Selçuklu Devleti,* çev. Nilüfer Epçeli, İstanbul, 108.
[6] Turan, *a.g.e.,* 2018, 429-430; Uzunçarşılı, İ. H. (2019), *Osmanlı Tarihi C.I,* Ankara, 9.
[7] Nitekim Sadettin Köpek'in asıl amacı Selçuklu tahtına geçmekti. Bunun için kendisinin hanedan mensubu olduğunu da ileri sürmüştü. Bkz. Turan, *a.g.e.,* 2018, 431.
[8] İbn Bibi, *a.g.e.,* C. II, 1996, 33-36.
[9] İbn Bibi, *a.g.e.,* C. II, 1996, 49-53; Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ocak, A. Y. (2020), *Babailer İsyanı: Aleviliğin Tarihsel Alt Yapısı,* İstanbul.
[10] *Anonim Selçuknâme*'ye göre bu olay Gıyaseddin Keyhüsrev'e bildirildiğinde kendisi bunu önemsememiştir. Bkz. *Anonim Selçukname (2014)*, çev. Halil İbrahim Gök; Fahrettin Coşguner, Ankara, 43

Ancak tecrübeli kumandanları ve devlet adamlarını dinlemeyen Gıyaseddin Keyhüsrev[11], yanlış karar ve taktikler neticesinde 30 bin kişilik Moğol ordusu karşısında büyük bir bozguna uğramış ve kaçmıştır. Savaş sonrası Selçuklu ordusu perişan bir vaziyette dağılmış, Doğu Anadolu şehirleri yağma, talan ve kıyıma maruz kalmıştır.[12]

Gıyaseddin Keyhüsrev korkudan önce Antalya'ya kaçmış sonra da Bizans'a sığınmak düşüncesine kapılmıştır. Mühezzibeddin Ali'nin Baycu Noyan ile anlaşmasının[13] haberi üzerine İznik Rum İmparatorluğu (1204-1261) sınırından tekrar Konya'ya dönmüştür.[14]Ancak sultan çok geçmeden 1246 yılında Alaiyye'de ölmüş ve arkasında büyük sorunlar olan bir devlet bırakmıştır.

Gıyaseddin Keyhüsrev geride İzzeddin Keykavus (1246-1249,1249-1262), Rükneddin Kılıçarslan (1249-1254,12571266) ve Alaeddin Keykubad (1249-1254) adında üç melik bırakmış ve sağlığında iken Gürcü Hatun'dan olan oğlu Alaeddin'i veliaht tayin etmişti. Buna karşın İzzeddin Keykavus yaşça büyük olması hasebiyle devlet ileri gelenleri tarafından tahta çıkarıldı (1246). Moğollara elçi olarak gönderilen Rükneddin Kılıçarslan ise aldığı yarlık ile yeni Selçuklu hükümdarı olarak Moğolistan'dan döndü. Ortada iki sultan ve bir veliaht bulunuyordu. Saltanat naibi Celaleddin Karatay büyük bir savaş ve iç karışıklığın önlenmesi adına üç kardeşin de aynı anda hükümdar olmasını sağladı (1249).[15]

Üç kardeş dönemi olarak bilinen bu devre, Celaleddin Karatay'ın ölmesi ile son buldu (1254).[16] İlk olarak Moğollar ile görüşmek üzere gönderilen Alaeddin Keykubad yolda zehirlenerek öldürüldü. Ardından İzzeddin ve Rükneddin arasındaki yapılan savaş sonucunda Rükneddin Kılıçarslan mağlup olarak hapsedildi ve II. İzzeddin Keykavus tek başına tahta çıktı.[17]

---

[11] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 10; Osman Turan, Gıyaseddin Keyhüsrev'i "Liyakatsiz Padişah" olarak nitelemiştir.
[12] İbn Bibi, *a.g.e.,* C. II, 1996, 64-75; Abu'l-Farac (1987), *Abu'l-Farac Tarihi C.II*., çev. Ömer Rıza Doğrul, Ankara, 542.
[13] İbn Bibi, *a.g.e.,* C. II, 1996, 75-82.
[14] *Anonim Selçukname*, 2014, 43.
[15] Kerimüddin Mahmud-i Aksarayi (2000), *Müsâmeretü'l-Ahbâr,* çev. Mürsel Öztürk, Ankara, 27-28; Sevim, *a.g.e.,* 2014, 586.
[16] Sümer, Faruk (2022), "Keykâvus II", *DİA,* C. 25, 355.
[17] İbn Bibi, *a.g.e.,* C. II, 1996, 141-142; Aksarayi, *a.g.e.,* 2000, 30.

Bu sırada Baycu Noyan da yaylak ve kışlak bulma maksadıyla[18] Anadolu seferine çıkmış ve Aksaray önlerine gelerek halk üzerinde büyük bir baskı kurmuştur. Halkın da desteğiyle Sultan Han'ı civarında Moğolların karşısına çıkan Selçuklu ordusu, Baycu Noyan önünde bozguna uğramaktan kurtulamamıştır.[19] Bu yenilgi sonrası İzzeddin Keykavus Alaiyye'ye kaçmış, Moğollar ise Konya'yı kuşatmıştır. Konya ileri gelenlerinin araya girmesi ve halktan toplanan değerli eşyalar ile altınlar, kıyımın ve şehrin tahrip edilmesinin önüne geçmiştir.[20]

Baycu Noyan daha sonra Alaiyye'de bulunan İzzeddin Keykavus'u yanına çağırdı. Lakin İzzeddin çareyi Bizans'a sığınmakta buldu. Bunun üzerine hapiste bulunan Rükneddin Kılıçarslan yeni Selçuklu sultanı ilan edildi. Ancak Bizans İmparatoru Laskaris'in (1254-1258) yardımı ile dönen İzzeddin Keykavus, tekrar Konya'yı ele geçirmeyi başardı (1257). Bundan sonra iki kardeş arasındaki mücadeleye İlhanlı (1256-1335) hükümdarı Hülagü (1256-1265) de dahil olarak ülkeyi iki kardeş arasında paylaştırdı (1258).[21] Sivas Nehri sınır kabul edilerek buradan Bizans sınırına kadar olan bölge II. İzzeddin Keykavus'a, yine Sivas Nehri'nden Erzurum'a kadar olan bölge de IV. Rükneddin Kılıçarslan'a bırakıldı.[22]

İzzeddin Keykavus kısa süre sonra anlaşma şartlarını terk etmiş ve Moğollara da vergiyi kesmişti. Bu sırada Rükneddin ve çevresi de Moğollar ile işbirliği yaparak onları İzzeddin Keykavus'a karşı kışkırtıyorlardı. 1261'de Alıncak Noyan komutasındaki Moğol birlikleri İzzeddin Keykavus'a karşı harekete geçti ve Altunaba civarında Selçuklu ordusunu mağlup ettiler. İzzeddin Keykavus kısa süre sonra baskılara dayanamayarak İstanbul'a kaçtı ve Bizans'a sığındı.[23] Böylece Rükneddin Kılıçarslan tek başına iktidar oldu (1262).[24] Kılıçarslan'ın iktidar olmasında büyük mesai harcayan Pervane Muineddin Süleyman ise tüm yetkileri elinde toplayarak vezirlik makamına geçti.[25] Ancak Sinop'un fethinden sonra Kılıçarslan ve

[18] Turan, *a.g.e.,* 2018, 497; Sevim, *a.g.e.,* 2014, 587.
[19] Aksarayi, *a.g.e.,* 2000, 32.
[20] *Anonim Selçukname*, 2014, 46; Cahen, *a.g.e.,* 2022, 270.
[21] İbn Bibi, *a.g.e.,* C. II, 1996,148-156; *Anonim Selçukname*, 2014, 46; Aksarayi, *a.g.e.,* 2000, 46.
[22] Bkz. Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 13; Sümer, *a.g.e.,* 2022, 29.
[23] İzzeddin Keykavus buradayken önce Memlükler ile sonrasında ise Altınorda Devleti ile görüşerek yardım istedi. Bizans İmparatoru Mikhail'in siyasî durumun aleyhine olacağını düşünerek İzzeddin'i hapis, çevresini de katletti. Berke Han ise bu düşmanca tavra karşı Bizans'a bir ordu sevk ederek büyük bir yağma hareketi yapmış ve İzzeddin'i de kurtararak ona Suğdak ve Solhad'ı dirlik olarak verdi. İzzeddin Keykavus 1280'de burada öldü.
[24] *Anonim Selçukname*, 2014, 46.
[25] İbn Bibi, *a.g.e.,* C. II, 1996, 158-164; Aksarayi, *a.g.e.,* 2000, 53.

Müineddin'in arası açılmış, Müineddin Süleyman Moğollar ile de anlaşarak IV. Kılıçarslan'ı zehirletmiştir (1266).[26]

IV. Rükneddin Kılıçarslan'dan sonra yerine küçük yaştaki[27] oğlu III. Gıyaseddin Keyhüsrev (1266-1282) sultan edilmiş ve Müineddin Pervane yerini sağlamlaştırmıştı. Ancak bir müddet sonra Moğolların gözünde itibarını kaybetmeye başlayan Pervane, mevkiinin ve canının derdine düştü. Bir yandan Moğollar ile arasını düzeltmeye çalışıyor, diğer yandan Memlük Sultanı Baybars'a (1260-1277) mektup yazarak onu Anadolu'ya davet ediyordu. Bu sırada beylerbeyi Hatıroğlu Şerefeddin, Moğollara karşı isyana kalkışarak Baybars'tan yardım istedi. Ancak yardım gelmeden bu isyan bastırıldı ve Hatıroğlu öldürüldü (1276).[28]

Memlük Sultanı Baybars, Nisan 1277'de büyük bir ordu ile Türkiye'ye geldi ve Elbistan'da Moğolları bozguna uğrattı.[29] Sultan Baybars burada bir kahraman edasıyla karşılandı.[30] Ancak Müineddin Pervane'nin çekimser tutumları neticesinde bir sonuç alınamadan Mısır'a geri döndü.[31] Moğolların intikam almasından korkan Müineddin Pervane derhal Abaka Han'a haber göndererek itaatini bildirdi. Birkaç hafta sonra Elbistan'a gelen Abaka, savaş alanında hiç Selçuklu cesedi görmeyince öfkeye kapıldı ve tüm Anadolu'yu yağma emri verdi. Dönüşte yanına aldığı Müineddin Süleyman Pervane'yi de suçlu bularak idam ettirdi (1277).[32]

Abaka Han (1265-1282) Anadolu'daki Moğol birliklerine özellikle Türkmenleri hedef göstermişti. Bu sırada Türkmenler büyük beyler etrafında toplanmış bulunuyorlardı. Karamanoğulları, Eşrefoğulları ve Menteşeoğulları Anadolu'da önemli bir güce sahiplerdi. Nitekim Karamanoğlu Mehmed Bey, diğer Türkmen beyleri ve Memlük Sultanı Baybars'ın desteği ile Moğollara karşı Anadolu'daki Türkmen hareketinin lideri konumuna geldi. Karşısına çıkan Selçuklu ve Moğol birliklerini mağlup eden Mehmed Bey, Siyavuş adındaki bir Selçuklu melikini sultan ilan etti. Siyavuş, 14

[26] İbn Bibi, *a.g.e.,* C. II, 1996, 165-169; *Anonim Selçukname*, 2014, 47; Aksarayi, *a.g.e.,* 2000, 64-65.
[27] Ebu'l-Ferec bu sırada Sultanın 4 yaşında olduğundan bahseder. Bkz. Ebu'l-Ferec, *a.g.e.,* C.II, 1987, 587.
[28] İbn Bibi, *a.g.e.,* C. II, 1996, 179-185; *Anonim Selçukname*, 2014, 48; Aksarayi, *a.g.e.,* 2000, 77-84.
[29] Ebu'l-Ferec, *a.g.e.,* C.II, 1987, 599; Gordlevskiy, V. A. (2019), *Küçük Asya'da Selçuklular,* çev. Abdülkadir İnan, Ankara, 53.
[30] İbni Tagrıberdi (2013), *en-Nücûmu'z-Zâhire,* çev. Ahsen Batur, İstanbul, 55; *Baypars Tarihi (2000),* çev. Şerefüddin Yaltkaya, Ankara, 87.
[31] *Baypars Tarihi*, 2000, 89; Turan, *a.g.e.,* 2018, 564-566; Sümer, *a.g.e.,* 2022, 39.
[32] İbn Bibi, *a.g.e.,* C. II, 1996, 199; *Anonim Selçukname*, 2014, 48-49; Aksarayi, *a.g.e.,* 2000, 87,90.

Mayıs 1277'de Konya'ya girerek görkemli bir törenle tahta çıkarıldı ve Mehmed Bey onun veziri oldu.[33]

Karamanoğlu Mehmed Bey ve yeni Selçuklu Sultanı Siyavuş'un hâkimiyeti fazla uzun sürmedi. Nitekim kısa süre sonra büyük bir Moğol ve Selçuklu ordusu Karaman'a gelerek önce buradaki Türkmenleri dağıttı ardından Konya'ya girerek duruma hakim oldu.[34]Akabinde Mehmed Bey ve Siyavuş ayrı ayrı yakalanarak öldürülüp teşhir edildiler (1278).[35]

Bu olaydan sonra Selçuklu devleti tamamen Moğol tahakkümü altına girmiş oldu. Yönetim tamamen Moğollara geçmiş, Selçuklunun tüm gelirlerine de el konulmuştu.[36] Anadolu'da siyasî ve iktisadî buhran giderek ağırlaşıyordu. Bu sırada Suğdak'ta bulunan II. İzzeddin Keykavus, oğlu Gıyaseddin Mesud'u (1282-1296,1302-1308) veliaht ilan ederek Anadolu'ya yolladı. Abaka Han'ın huzuruna çıkan Mesud, büyük bir kıymet görerek ona Erzurum, Diyarbakır, Erzincan, Sivas ve Harput'un yönetimi ihsan edildi.[37] Ancak Abaka Han'ın ölümü sonrası İlhanlı tahtına geçen Ahmed Tegüder (1282-1284), bu duruma son verdi. Selçuklu topraklarını ikiye bölerek Gıyaseddin Keyhüsrev ve Gıyaseddin Mesud arasında paylaştırdı.[38] Daha sonra İlhanlı'daki taht mücadelesini kazanan Argun Han (1284-1291) ise Gıyaseddin Mesud'u tek başına Selçuklu Sultanı ilan etti ve Keyhüsrev'i de öldürttü (1284).[39]

Gıyaseddin Mesud tahta oturur oturmaz Gıyaseddin Keyhüsrev'in annesinin teşebbüsleri ile yeniden tahtından oldu. Keyhüsrev'in annesi, iki torununun da saltanatta hakları olduğu iddiasıyla Karamanoğlu ve Eşrefoğullarının desteğini alarak torunlarını Konya'da sultan ilan etti (1285). Kısa süre sonra Selçuklu birlikleri yeniden şehre girerek duruma hakim oldu ve Gıyaseddin'in oğlu olmadıkları anlaşılan bu iki çocuk idam edildi. Ancak yine de Gıyaseddin Mesud, Türkmenlere engel olamıyordu.[40] Karamanlılar kontrol altına alınsa da bu kez Germiyanlılar bölgede

[33] İbn Bibi, *a.g.e.,* C. II, 1996, 209.
[34] Turan, *a.g.e.,* 2018, 583; Cahen, *a.g.e.,* 2022, 304; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 17.
[35] *Anonim Selçukname*, 2014, 51; Aksarayi, *a.g.e.,* 2000, 101-104.
[36] Turan, *a.g.e.,* 2018, 589; Sevim, *a.g.e.,* 2014, 598.
[37] İbn Bibi, *a.g.e.,* C. II, 1996, 243-249; Aksarayi, *a.g.e.,* 2000, 105.
[38] *Anonim Selçukname*, 2014, 52.
[39] Aksarayi, *a.g.e.,* 2000, 108-109.
[40] Hamdullah Müstevfi-yi Kazvini (2018), *Tarih-i Güzide,* çev. Mürsel Öztürk, Ankara, 383.

karışıklığa neden oluyordu. Uzun süren mücadeleler sonucunda Karaman, Germiyan ve Eşrefoğulları Gıyaseddin Mesud'a itaatlerini bildirdiler (1288).[41]

Selçukluların önemli vezirlerinden olan Sahip Ata Fahreddin Ali 1288'de vefat edince Selçuklu yönetimi tamamen Fars ve Moğol tahakkümüne girmiş bulunuyordu.[42] Nitekim artık Sultan ve maiyetinden başka devletin tüm kademeleri İranlıların eline geçmişti.[43] Bu tarihten itibaren halka yüklenen ağır vergiler, Anadolu'da büyük buhrana yol açtı ve halk özellikle Orta Anadolu'dan batıya göç etmeye başladı.[44]

Anadolu'daki Moğol zulmü kısa sürede yeniden Türkmen hareketlerini başlattı. İsyanlar büyük oranda bastırılsa da Geyhatu'nun (1291-1295) Anadolu'dan ayrılmasıyla Karamanlılar çok geçmeden Konya'yı kuşattılar. Zor durumda kalan Gıyaseddin Mesud, Geyhatu'dan yardım istedi. Bunun üzerine ordusuyla Anadolu'ya gelen Geyhatu, ordunun bir kısmını Menteşe bölgesine sevk ederken kendisi de Karamanlılar üzerine yürüdü. İsyan sert bir şekilde bastırıldı. Geyhatu, Çobanoğulları üzerine de bir sefer düzenlendikten sonra İran'a döndü (1292).[45]

Geyhatu İran'a döner dönmez Karamanlılar tekrar harekete geçerek Konya'yı ve çevresini yağma etmişlerdi.[46]Anadolu'daki siyasî buhran devam ederken bu kez de İlhanlı Devleti'nde taht kavgaları ve isyanlar baş gösterdi. Taht kavgalarının sonucunda Gazan Han (1295-1304) hükümdar oldu (1295) ve yanına gelmekte geciken Gıyaseddin Mesud'u azlederek Hemedan'a sürdü (1296). Türkiye Selçuklu tahtı iki yıl boş kaldıktan sonra 1298'de III. Alaeddin Keykubad tahta geçti (1298-1302).[47]

Alaeddin Keykubad, Gazan Han'a karşı Sülemiş'in başlattığı isyana katılmamış ve Gazan Han'ın takdirini kazanmıştı. Gazan Han ona ödül olarak tüm Anadolu'nun yönetimi verdi. Ancak Alaeddin Keykubad, aldığı güç ve vezirinin de etkisiyle kısa sürede Anadolu'da halkın malına, parasına tasallut etti. Bunun üzerine vezir ve taifesi öldürüldü, Alaeddin Keykubad da yakalanarak sultanlıktan azledildi.[48] Yerine

[41] *Anonim Selçukname*, 2014, 53-56; Sümer, *a.g.e.,* 2022, 55.
[42] Turan, *a.g.e.,* 2018, 607; Gordlevskiy, *a.g.e.,* 2019, 56-57.
[43] *Anonim Selçukname*, 2014, 57; Aksarayi, *a.g.e.,* 2000, 118.
[44] Sümer, *a.g.e.,* 2022, 55.
[45] *Anonim Selçukname*, 2014, 57-61; Sümer, *a.g.e.,* 2022, 57.
[46] Sümer, *a.g.e.,* 2022, 57; Sevim, *a.g.e.,* 2014, 601.
[47] *Anonim Selçukname*, 2014, 69; Aksarayi, *a.g.e.,* 2000, 189; Kazvini, *a.g.e.,* 2018, 384.
[48] Turan, *a.g.e.,* 2018, 648-649; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 21.

azledilmiş olan Gıyaseddin Mesud tekrar sultan oldu (1302). Gıyaseddin Mesud ikinci hükümdarlık döneminde hiçbir varlık gösteremedi ve 1308'de öldü.[49] Böylelikle Türkiye Selçuklu Devleti tarih sahnesinden çekilmiş oluyordu.[50]

XIII. yüzyıl sonuna gelindiğinde Anadolu büyük bir karmaşa içerisinde bulunuyordu. Ülkenin tamamında siyasî, iktisadî ve sosyal buhran en ağır şekilde yaşanıyordu. Ağır vergiler ve kıtlık nedeniyle halk ya isyan ediyor ya da son çare olarak göç ediyordu. Bazı Türkmen grupları Suriye bölgesine giderek Memlüklere sığınırken bazıları da Batı Anadolu'ya yığılıyordu. Özellikle Batı Anadolu'daki beyler gazâ yapmak için Türkmenleri çevresine topluyordu. Halk bu gazâ faaliyetlerine katılarak elde edilen ganimetlerden geçinmeye çalışıyordu. Sonuç olarak Anadolu'daki Moğol tahakkümü ve Selçuklu hükümdarlarının Moğolların birer kuklası haline gelmesi, halkın Selçuklu yönetiminden uzaklaşmasını ve Türkmen beylerinin öne çıkarak kendi beylikleri kurmasını beraberinde getirdi.

[49] Aksarayi, *a.g.e.,* 2000, 209-244.
[50] Gıyaseddin Mesud'dan sonra yerine V. Kılıçarslan'ın geçtiği ve 1318 yılına kadar tahtta kaldığı rivayet edilse de bu konuda kesin bir malumat bulunmamaktadır.

2. OSMANLILAR İLE SİYASİ İLİŞKİLERİ OLAN ANADOLU BEYLİKLERİ

Türkistan'da baş gösteren Moğol istilası yüzünden büyük bir Türkmen nüfusu Anadolu'ya göç etmiştir. Türkiye Selçuklu Sultanı I. Alâeddin Keykubad, bu Türkmenleri uc bölgelere yerleştirerek onlara yurt vermiş ve sınırlarda güvenliği sağlamak açısından onlardan faydalanmıştır. Kösedağ Savaşı (1243) sonrası Türkiye Selçuklu Devleti'nin Moğol tahakkümüne girmesi, Türkmenler üzerindeki otoritenin azalmasına neden olmuştur. İlerleyen süreçte Moğolların Anadolu'ya tamamen hakim olma girişimleri Türkmenleri, Moğollara ve onlara boyun eğen Selçuklu hükümdarlarına karşı tavır almaya zorlamıştır. Türkiye Selçuklu Devleti'nin otoritesinin ortadan kalktığı sırada aşiret reisleri etrafında toplanan Türkmenler kendi siyasî teşekküllerini kurmuşlardır. Böylece Anadolu'da "Tavâif-i mülûk" olarak da anılan beylikler dönemi başlamıştır.

Anadolu Beylikleri, Türkiye Selçuklu Devleti'nin 1308 yılında ortadan kalkmasıyla bağımsızlıklarına kavuşmuş gibi görünseler de bir süre Moğolları metbû tanımak zorunda kalmışlardır. İlhanlı Devleti'nin 1335 yılındaki inkırazından sonra ise tamamen bağımsız hale gelmişlerdir. Buna karşın bazı beylikler Memlük nüfuzundan kurtulamadığı gibi, çoğu XIV. yüzyıl sonlarına gelindiğinde Osmanlıların nüfuzuna girmekten kurtulamamıştır. Timur'un Anadolu'ya gelmesi ise beylikleri yeniden bağımsız hale getirmiştir. Bununla beraber XV. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren Osmanlıların beylikleri ilhak süreci yeniden başlamıştır. Ramazanoğulları'nın ilhakıyla (1608) da Anadolu Beylikleri devri sona ermiştir.

2.1. Batı Anadolu Beylikleri

Batı Anadolu Beylikleri, diğer beyliklere nazaran fütuhatla elde ettikleri Bizans topraklarında kurulmuşlardır. Moğol baskısından kaçmak isteyen Türkmenlerin büyük bir çoğunluğu Batı Anadolu'ya gelerek buradaki aşiret reisleri etrafında toplanmışlardır. Bizans'ın buradaki güçsüzlüğü ve halkın hoşnutsuzluğu bölgenin kısa sürede Türkler tarafından fethini kolaylaştırmıştır.

Batı Anadolu'da kurulan beyliklerin en önemli özellikleri ise çoğunun denizcilik ile uğraşmış olmalarıdır. Diğer yandan Osman Devleti'nin Anadolu'yu tek hâkimiyet

altında birleştirme politikasında ise ilk ilhak edilen beylikler de Batı Anadolu Beylikleri'dir.

2.1.1. Germiyanoğulları

Germiyanoğulları, Türkiye Selçuklu Devleti'nin yıkılış sürecinde aktif rol oynayarak XIII. yüzyıl sonunda müstakil bir beylik kurmuşlardır. Germiyanoğulları'nın menşei hakkında çeşitli ihtilaflar mevcut olsa da[51] Germiyan adının bir şahıs ismi değil, bir aşiret adı olduğu konusunda araştırmacılar hemfikirdir.[52] Ayrıca kaynaklarda "Germiyan Türkleri (Etrâk-i Germiyân, Türkân-ı Germiyân)"[53] olarak geçen bu topluluğun Celaleddin Harezmşah (1220-1231) ile birlikte Anadolu'ya gelmeleri ve Yassıçemen Muharebesi (1230) sonrası Malatya dolaylarında iskan edilmiş olmaları da kuvvetle ihtimaldir.

Germiyan aşireti kaynaklarda ilk olarak Malatya'da görülmektedir. Aşiretin bilinen ilk reisi de Malatya Sûbaşısı olan Alişîroğlu Muzafferüddin'dir.[54] Babailer Ayaklanması (1240) sırasında kendisine bağlı aşiretler ile birlikte bu isyanı bastırmaya memur edilen Muzafferüddin, iki teşebbüsünde de bir netice alamamıştır.[55]

Alişîroğlu Muzafferüddin'den sonra oğlu Kerimüddin Alişîr de Selçuklu Devleti'nin hizmetinde bulunmuş ve Selçuklu şehzadeleri arasındaki taht kavgalarında aktif rol oynamıştır.[56] IV. Kılıç Arslan'a karşı Moğollarla mücadele eden II. İzzeddin Keykavus'u destekleyen Kerimüddin Alişîr, Selçuklu veziri Muineddin Pervane'nin de tahrikiyle Moğollar tarafından öldürülmüştür (1261/1264).[57] Onun ölümünden sonra yerine Alişîroğlu Hüsameddin geçmiştir.

Germiyan aşiretinin Malatya civarından Kütahya ve Afyon taraflarına ne zaman geldikleri net olarak bilinmemekle beraber Kösedağ Savaşı sonrası yaşanan Moğol

---

[51] Bazı araştırmacılar Germiyan adının Farsça kökenli olduğunu ileri sürerek Fars coğrafyasından geldiklerini ileri sürmektedir. Diğer yandan Germiyan (كرميان) kelimesinin kaynaklarda harekesiz yazılmasından dolayı kelimenin Kirman olabileceği konusunda da görüşler vardır. Bunlara binaen Urfalı Mateos'un, Malatya'daki bir yerleşim bölgesinin adını henüz XII. yüzyılda Germiyan olarak vermesi de kayda değerdir. Bkz. *Urfalı Mateos Vekayinamesi ve Papaz Grigor'un Zeyli (2019)*, çev. Hrant D. Andreasyan, Ankara, 267.

[52] Tevhid, Ahmed (1911), "Rum Selçûkî Devletinin İnkirâzıyla Teşekkül Eden Tevâif-i Mülûkdan: Kütahya'da Germiyan Beyleri", *TOEM*, 2/8, 505; Varlık, Mustafa Çetin(1974), *Germiyan-oğulları Tarihi (1300-1429),* Ankara, 1; Koca, Salim (2012), *Anadolu Türk Beylikleri Tarihi,* Ankara, 119.

[53] İbn Bibi, *a.g.e.,* C. II, 1996, 55,56,80,210,211.

[54] Buna istinaden Germiyanoğulları, Alişîroğulları olarak da bilinmektedir.

[55] İbn Bibi, *a.g.e.,* C. II, 1996, 50,51.

[56] Koca, *a.g.e.,* 2012, 120.

[57] İbn Bibi, *a.g.e.,* C. II, 1996, 164.

istilasının da etkisiyle 1276'dan önce geldikleri tahmin edilmektedir.[58] Germiyanlıların yerleştikleri Kütahya ve Afyon dolayları ise o tarihlerde Sahip Ata'nın oğullarından Hasan ve Hüseyin kardeşlerin elinde bulunuyordu. Dolayısıyla Germiyanoğulları da onların emrine girmişti.

1277 yılında Karamanoğlu Mehmed Bey, Selçuklu başkenti Konya'yı ele geçirmiş ve Cimri lakaplı Siyavuş'u tahta çıkarmıştır.[59] Bunun akabinde Mehmed Bey, Sahip Ata'nın oğulları üzerine harekete geçmiş ve iki taraf arasında yapılan savaş sonucunda Hasan ve Hüseyin kardeşler hayatlarını kaybetmişlerdir. Germiyanoğulları ise bu savaşta Sahip Ataoğullarını yalnız bıraktıkları gibi daha sonra bölgeye gelen Siyavuş'u da yakalayarak Selçuklu ordusuna teslim etmişlerdir.[60] Kütahya ve çevresinin de buna istinaden Germiyanoğullarına ıktâ olarak verilmesi ihtimal dahilindedir.[61]

Germiyanoğulları daha sonra Lâdik (Denizli) için yine vezir Sahip Ata ile mücadeleye girişmişler ve bölgedeki nüfuzlarını ciddi oranda arttırmışlardır.[62] Özellikle 1286-1291 yılları arasında Selçuklu-Moğol birlikleri ile Germiyanlılar arasında şiddetli çatışmalar olmuş ancak iki taraf da kesin sonuçlu bir zafer elde edememiştir.[63] Buna karşın bu olaylar, Alişîroğlu Hüsameddin'i, beyliğin teşkilatlanmasını hızlandırmaya itmiştir.[64] Bu sırada beyliğin sınırları doğuda Ankara'ya kadar ulaşmıştır.

Hüsameddin Alişîr'den sonra yerine Kerimüddin Alişîr'in oğlu Yakup Bey (1300-1340) geçti. Beyliğin kurucusu ve en büyük hükümdarı kabul edilen I. Yakup Bey ilk başlarda bir Selçuklu emiri idi.[65] Ayrıca onun yetki alanındaki Ankara ve Kırşehir için Yakup-ili adı kullanılmaktaydı.[66] Yakup Bey, Selçuklu hâkimiyetinin iyice zayıfladığı XIV. yüzyılın başında bağımsızlığını ilan etti. Buna karşın İlhanlı yüksek hâkimiyetini tanıyıp, vergi vermeyi de ihmal etmedi.[67]

---

[58] Varlık, *a.g.e.,* 1974, 15.
[59] Aksarayi, *a.g.e.,* 2000, 85.
[60] İbn Bibi, *a.g.e.,* C. II, 1996, 211,238.
[61] Varlık, *a.g.e.,* 1974, 24.
[62] Uzunçarşılı, İbrahim Hakkı (2019), *Anadolu Beylikleri Ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri,* Ankara, 40.
[63] *Anonim Selçukname*, 2014, 55.
[64] Başar, Fahameddin (2017) "Germiyan Oğulları Beyliği", *Anadolu Beylikleri El Kitabı,* ed. Haşim Şahin, Ankara, 215.
[65] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 41; Merçil, Erdoğan (2021), *Müslüman Türk Devletleri Tarihi,* İstanbul, 265.
[66] El-Ömerî (2019), *Mesâliku'l Ebsâr,* çev. Ahsen Batur, İstanbul, 154.
[67] Koca, *a.g.e.,* 2012, 122.

Yakup Bey döneminde Bizans ile birçok savaş yapılmış ve önemli birkaç şehir ele geçirilmiş; Alaşehir vergiye bağlanmıştır.[68] Özellikle Alaşehir'in 30 bin kişilik bir kuvvetle kuşatılması Yakup Bey'in gücünü göstermesi açısından kayda değerdir. Ayrıca Aydın, Saruhan ve Menteşe gibi ileride kendi müstakil beyliklerini kuracak beylerin de Yakup Bey'in emrinde olması bir diğer dikkat çekici hususdur. Yakup Bey, Aydınoğlu Mehmet Bey başta olmak üzere bu beyleri Batı Anadolu'nun fethine memur etmiştir. Bu dönemde Germiyanoğulları Beyliği, Karamanoğulları Beyliği'nden sonra Anadolu'daki en güçlü beylik konumunda bulunuyordu.[69]

Germiyanoğulları, Karamanoğulları'nın aksine Moğollar ile çatışmaktan kaçınmıştır. Nitekim Moğol valisi Emir Çoban Anadolu'ya geldiğinde ona itaatini sunanlar arasında Yakup Bey de yerini almıştır (1314).[70] Diğer taraftan Emir Çoban öldükten sonra yerine geçen oğlu Temurtaş'ın Anadolu'daki beylikleri ortadan kaldırma teşebbüsü onu Yakup Bey ile karşı karşıya getirmiştir. Kendisi Denizli'ye hareket edip, Eratna'yı da Afyonkarahisar üzerine yollayan Temurtaş, Yakup Bey ile Eretna arasında savaş başlayacakken Eretna'yı geri çağırmış ve bir çatışma olmamıştır (1327).[71]

Yakup Bey'in ne zaman öldüğü kesin olarak bilinmemekle beraber 1340 yılında Memlükler ile mektuplaşması, onun en az 1340'a kadar yaşadığını göstermektedir.[72] Dönemin kaynaklarında Bizans'ın her yıl Yakup Bey'e vergi gönderdiği, onun büyük bir hükümdar olduğu; 40 bin atlı kuvvet ile 700 kadar şehir, kasaba ve kaleye hakim olduğu zikredilmektedir.[73]

Yakup Bey'den sonra beyliğin başına büyük oğlu Mehmed Bey geçti. Mehmed Bey daha önce Katalanlar tarafından ele geçirilen Kula ve Angir (Simav) kasabalarını tekrar fethetse de beyliğin eski gücünü koruyamadı.[74] Nitekim onun zamanında Aydınoğlu Mehmed Bey bağımsızlığını ilan etmiş, Germiyan Beyliği'nin batı sınırında Aydınoğulları ile birlikte birçok beylik kurulmuştur (Saruhan, Menteşe,

[68] Başar, *a.g.m.,* 2017, 217.
[69] El-Ömerî, *a.g.e.,* 2019, 157.
[70] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 265.
[71] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 43.
[72] Varlık, *a.g.e.,* 1974, 44.
[73] El-Ömerî, *a.g.e.,* 2019, 158.
[74] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 44.

Karesi). Bu durum beyliğin genişlemesinde ve gelişmesinde büyük bir engel teşkil etti. Hakkında çok fazla bilgi bulunmayan Mehmed Bey, takriben 1361'de öldü.[75]

Mehmed Bey'den sonra yerine büyük oğlu Süleymanşah geçti. Süleymanşah'ın ilk yılları olaysız geçse de hem Karamanoğulları'nın hem de Osmanlıların genişleme politikaları iki gücü karşı karşıya getirdi ve daha sonrasında bu durum Germiyanoğulları Beyliği'ni de tehdit etmeye başladı. Nitekim Süleymanşah'ın Karamanoğullarına karşı Hamidoğullarını desteklemesi, iki beyliğin arasını açtı.[76] Karamanoğullarının taarruzundan çekinen Süleymanşah, Osmanlılar ile Karamanlılar arasında akrabalık bağı kurulmasıyla iyice tedirgin oldu.[77] Bunun üzerine kendisi de Osmanlı sultanı I. Murad'a haber göndererek kızı Devlet Hatun'u, Şehzade Bayezid ile evlendirmek istediğini bildirdi. Anadolu'daki gücünü ve nüfuzunu pekiştirmek isteyen I. Murad bu teklifi kabul etti ve düğün yapıldı. Süleymanşah bununla yetinmeyip kızının çeyizi olarak başkent Kütahya dahil olmak üzere Simav, Tavşanlı ve Emet gibi şehirleri Osmanlılara bırakarak Kula kasabasına çekildi.[78] Burada kendisini kültürel faaliyetlere adayan Süleymanşah 1387'de öldü.[79]

Süleymanşah'tan sonra yerine oğlu II. Yakup geçti. II. Yakup Bey beyliğin başına geçtikten sonra babasının Osmanlılara bıraktığı toprakları geri alma hevesine kapıldı.[80] I. Murad'ın Kosova Savaşı'nda şehit düşmesi üzerine harekete geçerek başkent Kütahya başta olmak üzere birkaç şehri geri almayı başardı. Hatta Karamanoğlu, Hamid, Saruhan ve Menteşe beyliklerinin Osmanlılara karşı kurduğu ittifaka da dahil oldu.[81]

Diğer taraftan Osmanlı tahtına geçen Yıldırım Bayezid, Rumeli'de duruma hakim olup otoritesini sağladıktan sonra Anadolu Beylikleri üzerine harekete geçti. Saruhan, Aydın ve Menteşe beyliklerini ilhak ettikten sonra yönünü Kütahya'ya çevirdi. Bayezid'e karşı koyamayacağını anlayan Yakup Bey, onu Kütahya önlerinde hediyelerle karşılamak istedi lakin Yıldırım Bayezid ona güvenmeyerek Rumeli'deki

[75] Başar, *a.g.m.,* 2017, 218.
[76] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 365.
[77] Varlık, *a.g.e.,* 1974, 56-57.
[78] Aşıkpaşaoğlu (1970), *Aşıkpaşaoğlu Tarihi,* haz. H. Nihal Atsız, Ankara, 60; *Oruç Beğ Tarihi*, haz. Nihal Atsız, İstanbul, 2013, 39.
[79] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 45-46.
[80] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 266.
[81] Koca, *a.g.e.,* 2012, 124.

İpsala Kalesi'ne hapsetti[82] ve Germiyan topraklarını da tümüyle Osmanlı Devleti'ne kattı (1390).[83]

Germiyanoğlu Yakup Bey, bir yolunu bularak 1399'da İpsala'dan kaçtı ve Timur'a sığındı.[84] Timur saflarında Ankara Savaşı (1402)'na katılan Yakup Bey, savaşın Timur tarafından kazanılması üzerine beyliğini ihya ederek başına geçti.[85] İlk başlarda Karamanoğulları ile birlikte hareket eden II. Yakup daha sonra Çelebi Mehmed'i destekleyince Karamanoğulları ile arası açıldı. Bunun üzerine Karamanoğlu Mehmed Bey harekete geçerek Germiyan topraklarına girdi ve Kütahya'yı ele geçirdi. İkinci kez ülkesini kaybeden Yakup Bey, bu kez Osmanlılara sığınarak yardım istedi. Bu sırada Mehmed Çelebi kardeşi Musa Çelebi ile savaşıyor, Karamanoğlu Mehmed Bey ise Osmanlı başkenti Bursa'yı kuşatıyordu. Mehmed Çelebi savaşı kazanıp tek başına Osmanlı hükümdarı olduktan sonra derhal Anadolu'ya geçti. Bunu haber alan Karamanoğlu Mehmed Bey de aldığı Germiyan topraklarını bırakarak geri çekildi. Böylece II. Yakup tekrar tahtına kavuştu.[86]

Bu olaylardan sonra Yakup Bey ile Çelebi Mehmed arasında dostane ilişkiler kuruldu. Ancak Yakup Bey'in Çelebi Mehmed öldükten sonra II. Murad'a karşın Mustafa Çelebi'yi desteklemesi ilişkileri yeniden bozdu.[87] II. Murad'ın kardeşini bertaraf ederek tahta çıkmasıyla başka çaresi kalmayan II. Yakup, Osmanlılar ile tekrar dost olmanın yollarını aradı. 1427'de bizzat Edirne'ye giderek II. Murad ile görüştü ve erkek çocuğu da olmadığından öldükten sonra topraklarını Osmanlılara bıraktığını vasiyet etti.[88] Yakup Bey Kütahya'ya döndükten kısa süre sonra hastalanarak vefat etti (1428). Böylece toprakları Osmanlılara geçerek Germiyanoğulları Beyliği tarih sahnesinden çekildi.

2.1.2. Hamidoğulları

Hamidoğulları Beyliği, Göller Yöresi'nde kurulmuş Eğridir merkezli bir Türk beyliğidir. Beyliğe adını veren Hamid Bey, Isparta ve Burdur havalisinin XIII. yüzyıl

[82] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 72.
[83] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 47.
[84] Varlık, *a.g.e.,* 1974, 71.
[85] Koca, *a.g.e.,* 2012, 125.
[86] Başar, *a.g.m.,* 2017, 222.
[87] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 266.
[88] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 51.

başlarındaki fethini müteakiben bölgenin Uc Beyi olarak karşımıza çıkmaktadır.[89] Hamid Bey ve ondan sonra yerine geçen oğlu İlyas Bey hakkında kaynaklarda yeterli bilgi bulunmamaktadır.

Beyliğin asıl kurucusu sayılan Feleküddin Dündar Bey de babası ve dedesi gibi bir Selçuklu emiri idi.[90] XIII. yüzyılın sonunda kurulan Hamidoğlu Beyliği'nin ilk merkezi Ulu Borlu iken daha sonra Dündar Bey, Eğridir'i imar ederek beyliğin merkezini buraya taşıdı. Eğridir'e kendi lakabına nispetle Felekâbâd adını verdi.[91]

Dündar Bey, beyliğin başına geçtikten sonra güneydeki Gölhisar, Korkuteli ve Antalya'yı ele geçirmeyi başardı. Daha sonra Antalya'yı eski Türk egemenlik anlayışına uygun olarak kardeşi Yunus Bey'e bıraktı.[92] Böylece ileride Teke Beyliği olarak da anılacak Hamidoğulları'nın Antalya şubesi ortaya çıktı. Dönemin kaynaklarına bakıldığında Hamidoğulları'nın Dündar Bey devrinde bölgenin en güçlü beyliklerinden biri olduğu anlaşılmaktadır.

Dündar Bey her ne kadar bağımsızlığını ilan etmişse de İlhanlı Devleti adına sikke kestirmek ve onlara vergi vermekten kaçınmamıştır. Buna binaen 1314'te Anadolu'ya gelen Moğolların Anadolu Beylerbeyi Emir Çoban'a da itaatini bildirmiştir.[93] Bundan kısa bir süre sonra İlhanlı Devleti'nde meydana gelen taht değişikliğinin yarattığı karışıklıktan faydalanan Anadolu beyleri, itaatlerini gevşetmişler hatta Emir Çoban'ın İran'a dönmesinin akabinde Dündar Bey de kendisini Sultan ilan etmiştir. Bunun üzerine ertesi sene Emir Çoban'ın oğlu Temurtaş, beylikleri ortadan kaldırmak maksadıyla Anadolu'ya gelmiş; Eşrefoğulları'ndan sonra Hamidoğulları üzerine harekete geçmiştir. Dündar Bey ise Temurtaş'a karşı koyamayarak Antalya'daki yeğeni Mahmud Bey'e sığınmış lakin Mahmud Bey onu Moğollara teslim etmiştir. Temurtaş, Dündar Bey'i öldürmüş ve topraklarına da el koymuştur (1324).[94]

1327'de Temurtaş'ın Mısır'da öldürülmesi üzerine Dündar Bey'in oğlu Hızır Bey,[95] Hamidoğlu topraklarını tekrar ele geçirdi. Onun ölümünden sonra (1328) yerine

[89] Kofuoğlu, Sait (2006), *Hamidoğulları Beyliği,* Ankara, 96; Merçil, *a.g.e.,* 2021, 266; Koca, *a.g.e.,* 2012, 112.
[90] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 62.
[91] Kofuoğlu, *a.g.e.,* 2006, 154.
[92] El-Ömerî, *a.g.e.,* 2019, 162, 169.
[93] Aksarayi, *a.g.e.,* 2000, 252.
[94] Kofuoğlu, *a.g.e.,* 2006, 191.
[95] Hızır Bey'in, Dündar Bey'in oğlu mu yoksa torunu mu olduğu konusu tartışmalıdır.

Necmeddin İshak Bey geçti. İshak Bey, Eşrefoğulları topraklarını ele geçirerek hâkimiyet alanını genişletti.[96] İshak Bey'den sonra kardeşi Muzaffereddin Mustafa Bey, Hamidoğulları reisi oldu. Muzaffereddin Mustafa'nın ölümünden[97] sonra yerine oğlu Hüsameddin İlyas Bey geçti. Hüsameddin İlyas Bey, Karamanoğlu Alâeddin Bey'in üzerine gelmesiyle Germiyanoğlu Süleymanşah'a sığınmak zorunda kaldı. Daha sonra Germiyan desteği ile birlikte topraklarına tekrar kavuştu.[98]

İlyas Bey'den sonra yerine oğlu Kemâleddin Hüseyin Bey geçti. Bu dönemde sık sık Karamanoğullarının tacizine uğrayan Hüseyin Bey, I. Murad'ın teklifini kabul ederek;[99] Akşehir, Beyşehir, Seydişehir, Yalvaç ve Karaağaç gibi daha önce Eşrefoğulları'ndan ele geçirdikleri yerleri 80 bin altın karşılığında Osmanlılar'a sattı.[100] Hüseyin Bey'in 1391'de ölmesiyle Hamid-ili toprakları Osmanlılar ve Karamanoğulları arasında paylaşıldı.[101] Yıldırım Bayezid, Antalya'yı alarak oğlu İsa Çelebi'ye sancak olarak verdi. Ankara Savaşı sonrası Hamidoğulları Beyliği'nin Antalya şubesi tekrar canlandırılmak istense de Osmanlılar buna müsaade etmemiş ve Osman Bey'in öldürülmesiyle bu teşebbüs sonuçsuz kalmıştır.[102]

2.1.3. Menteşeoğulları

Menteşeoğulları Beyliği'nin kurucusu olarak Menteşe Bey kabul edilmekle birlikte kendisi hakkındaki bilgiler oldukça kısıtlı ve ihtilaflıdır. Bölgenin fethi ve iskânı da tartışma konusudur. Eski adı Karia olan bölgede kurulan Menteşe Beyliği'nin temelleri, Antalya'dan deniz yoluyla gelerek Megri/Makri'yi (Fethiye) fetheden Türkmenler tarafından atıldı. Türkmenler buradan hareketle Denizli dağlarından Menderes havzasına kadar yayılma alanı buldular. Asıl Karia bölgesi olan Muğla ise 1261 sonrası ele geçirilebildi. Menteşe Bey için kaynaklarda Sahil Beyi (Emîrü's-Sevâhil) ifadesi kullanılmış olup kendisi Selçuklu Uc beylerinden birisi idi.[103] Karamanoğlu Mehmed Bey ile beraber Konya'da görülen Menteşe Bey,[104] daha sonra 1282'de Aydın ve Sultanhisar'ı ele geçirdi. Menteşe Bey'in adı bu tarihten sonra

[96] Koca, *a.g.e.,* 2012, 114.
[97] Onun ölüm tarihi bilinmemekle birlikte 1344 sonrası olması muhtemeldir.
[98] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 64.
[99] Kofuoğlu, *a.g.e.,* 2006, 284.
[100] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 62; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 65.
[101] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 267.
[102] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 69; Merçil, *a.g.e.,* 2021, 268; Koca, *a.g.e.,* 2012, 114.
[103] Wittek, Paul (1944), *Menteşe Beyliği,* çev. Orhan Ş. Gökyay, Ankara, 29-30.
[104] *Anonim Selçukname*, 2014, 50.

kaynaklarda görülmemekte, dolayısıyla onun bir süre sonra vefat ettiği tahmin edilmektedir.

Menteşe Bey'in Mesud ve Kirman adında iki oğlu bulunuyordu. Babaları öldükten sonra beyliğin başına Mesud Bey geçti. Kirman ise Föke'ye (Fenike) yerleşerek burada hüküm sürmeye başladı.[105] Kirman'ın burada ağabeyini metbû olarak tanıdığı veya ona muhalefet ettiği konusunda bir bilgiye rastlanmamakla birlikte Kirman'dan sonra Fenike ve havalisi Hamidoğulları'nın eline geçti ve tekrar alınamadı.[106]

Menteşe Beyliği, Mesud Bey devrinde en güçlü dönemini yaşamıştır. Güçlü bir donanma kuran Mesud Bey, 1300'lerin başında Rodos'un büyük bir kısmını ele geçirmeyi başarmışsa da daha sonra Memlükler tarafından Akka'dan sürülen Hospitalier Şövalyeleri adaya hâkim olmuştur (1308).[107] Mesud Bey adayı geri almaya teşebbüs etmiş lakin muvaffak olamamıştır. Onun ölümünden sonra yerine geçen oğlu Orhan da Rodos'u geri almaya çalışmış ancak bir netice alamamıştır.[108]

Orhan Bey'in vefatından sonra yerini oğlu İbrahim Bey aldı. İzmir'in Latinler tarafından ele geçirilmesi üzerine Aydınoğlu Umur Bey'e yardım etmek istedi fakat Umur Bey'in ölümüyle bu girişim sonuçsuz kaldı. Venedikliler daha sonra Balat'a gelerek burada da İbrahim Bey'e baskı kurarak şartları ağır bir anlaşma imzalattılar. Onun ölümünden sonra (1360) Menteşe Beyliği oğulları arasında üçe bölündü: Musa Bey, Balat ve Milas; Mehmed Bey, Muğla ve Çine; Ahmed Bey ise Marmaris ve Fethiye'de hüküm sürmeye başladılar.[109] Musa Bey öldükten sonra onun elindeki yerler de Ahmed Bey'e geçti (1375'ten önce). Mehmed Bey'in elindeki yerler ise takriben 1389-1390'da Yıldırım Bayezid tarafından Osmanlılara ilhak edildi.[110] Ahmed Bey'in elindeki topraklar ise onun ölümünden sonra Osmanlılar tarafından işgal edildi (1391).[111]

Ankara Savaşı'ndan sonra Timur, diğer beyliklerde olduğu gibi Menteşe topraklarını da eski sahiplerine verdi. Bu sayede Mehmed Bey'in oğlu İlyas Bey Menteşe

[105] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 277.
[106] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 71; Koca, *a.g.e.,* 2012, 162.
[107] Koca, *a.g.e.,* 2012, 163.
[108] Wittek, *a.g.e.,* 1944, 64; Merçil, *a.g.e.,* 2021, 277.
[109] Daş, Mustafa (2017), "Menteşe Oğulları Beyliği", *Anadolu Beylikleri El Kitabı,* ed. Haşim Şahin, Ankara, 167.
[110] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 67; Merçil, *a.g.e.,* 2021, 278.
[111] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 76-77.

Beyliği'nin başına geçti. İlyas Bey, Fetret Devri'nde İsa Çelebi'yi desteklese de daha sonra Çelebi Mehmed'in onu bertaraf etmesi üzerine Çelebi Mehmed'i desteklemek zorunda kaldı (1405). Daha sonra onu tamamen metbû kabul edip adına sikke bastırdığı gibi iki oğlunu da rehin olarak Osmanlı sarayına yolladı.[112] Onun ölümünden sonra oğulları Edirne'den kaçıp Menteşe Beyliği'nin başına geçmeye muvaffak oldular lakin bu durum çok uzun sürmedi. II. Murad 1424'te Menteşe Beyliği'ni ortadan kaldırarak iki kardeşi de hapsetti.[113] Böylece Menteşe Beyliği son buldu.

2.1.4. Saruhanoğulları

Batı Anadolu beyliklerinden olan Saruhanoğulları, Manisa merkezli bir beylik olup kurucusu Saruhan Bey'dir. Beyliğin menşei hakkında yeterli bilgi bulunmamakla birlikte Saruhan Bey'in babasının adı Alpağı'dır.[114] İbn Bibi ve el-Ömeri'deki kayıtlara bakıldığında Yassıçemen Savaşı sonrası Türkiye Selçuklu hizmetine alınan Harezm kumandanlarından birinin adı Saru Han'dır.[115] Dolayısıyla söz konusu kayıtlardaki Saru Han'ın, beyliğin kurucusu olan Saruhan Bey'in dedesi olması kuvvetle muhtemeldir.[116] Nitekim Batı Anadolu'da Harezm (Horzum) adlı köy ve aşiretler bu iddiaya bir destek olabilir. Yine de burada kesin bir kanıt mevcut değildir. Saruhan Bey'in ayrıca Çuğa ve Ali Paşa adında da iki kardeşi vardır.[117]

Saruhan Bey'in, Batı Anadolu'da bir Selçuklu Uc Beyi olarak mı; yoksa Germiyanoğulları emrinde bir bey olarak mı fütuhata giriştiği de net değildir. Buna binaen Saruhan Bey'in, II. Mesud'un maiyetinden olup daha sonra Germiyan beyleri arasına katılmış olması da diğer iki iddiayı pekiştirmektedir.[118] Bu cümleden olarak, Saruhan Bey'in Germiyan topraklarından hareketle Manisa'yı fethettiği düşünülebilir.

Manisa'nın takriben 1313'teki[119] fethinden sonra Saruhan Bey, topraklarını sahillere kadar genişletmiş; Demirci havalisini kardeşi Çuğa Bey'e, Nif (Kemal Paşa) yöresini de Ali Paşa'ya bırakmıştır. Saruhan Bey burada bir donanma meydana getirerek bölgedeki adalar üzerine sefer düzenlemeye başlamıştır. Bu seferlerin bazıları

[112] Emecen, Feridun M. (2021), *İlk Osmanlılar Ve Batı Anadolu Beylikleri Dünyası,* İstanbul, 260.
[113] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 79.
[114] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 84.
[115] İbn Bibi, *a.g.e.,* C. I, 1996, 430; El-Ömerî, *a.g.e.,* 2019, 367.
[116] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 282.
[117] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 84.
[118] Bu hususta bkz: Koca, *a.g.e.,* 2012, 137.
[119] Manisa'nın net olarak hangi tarihte ve ne şekilde feth olunduğu bilinmemektedir.

Aydınoğulları ile müşterek yapılırken bazıları da müstakil Saruhan donanması ile yapılmıştır. Özellikle bu dönem Foça başta olmak üzere Sakız ve Midilli gibi önemli sahil kentleri Saruhan Beyliği'ne haraç (vergi) vermeye başlamıştır.[120]

Saruhan Bey, Adalar Denizi'nde olduğu gibi Rumeli'de de zaman zaman Aydınoğulları ile ortak hareket ediyordu. Nitekim Osmanlılar aleyhine Aydınoğlu ve Bizans ile birlik olup Gelibolu'ya birlik sevk etmekten de geri durmuyordu. Ayrıca Saruhan Bey, Aydınoğlu Umur Bey'e; Kantakuzenos'a yardım etmek için topraklarından geçmesine izin verdiği gibi oğlu Süleyman'ı da bir birliğin başında Umur Bey'in yanında yolladı. Buna karşın bu sefer başarısız olduğu gibi Saruhan Bey'in oğlu Süleyman da sefer sırasında hummadan öldü (1345). Süleyman Bey'in ölümünden kısa bir süre sonra Saruhan Bey de vefat etti.[121]

Saruhan Bey'den sonra yerine oğlu İlyas Bey geçmiştir. İlyas Bey devrine ait bilgiler kısıtlı olmakla birlikte Kantakuzen ve Osmanoğlu Orhan'a karşı Bizans İmparatoriçesi Anna ile ittifak kurmuştur.[122] Daha sonra ise Bizans İmparatoru V. Ioannes'e esir düşmüş ve zevcesinin ödediği yüklü bir fidye ve oğullarının rehin verilmesi karşılığında kurtulmuştur.[123] Onun ölümünden sonra yerine İshak Bey geçmiştir. İshak Bey, Osmanlılar ile dostane geçinmiş[124] ve ömrünü; medeni ve kültürel faaliyetlerle geçirerek çok sayıda imaret meydana getirmiştir.[125]

İshak Bey'in ölümünden sonra beyliğin başına oğlu Hızırşah geçti lakin kardeşi Orhan Bey ona muhalefet ederek taht için mücadeleye girişti. Hızırşah, Kosova Savaşı'nda (1389) Osmanlılara destek verirken Orhan Bey ise savaş sonrası Karamanoğulları etrafında oluşan Osmanlı aleyhindeki ittifaka katıldı. Yıldırım Bayezid tahta geçtikten sonra Saruhanoğulları dahil Anadolu beyliklerini sırayla ortadan kaldırdı.[126] Buna karşın Saruhan Beyliği'nin doğudaki topraklarının yönetimini Hızırşah'a bıraktı. Orhan Bey ise çareyi Timur'a sığınmakta buldu. Ankara Savaşı sonrası Timur, Saruhanoğulları topraklarını tekrar Orhan Bey'e verdi lakin Hızırşah kardeşine galebe

[120] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 84.
[121] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 283.
[122] Emecen, F. (2017), "Saruhan Oğulları Beyliği", *Anadolu Beylikleri El Kitabı,* ed. Haşim Şahin, Ankara, 156.
[123] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 87.
[124] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 283.
[125] Koca, *a.g.e.,* 2012, 139.
[126] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 67.

çalarak yeniden beyliğin başına geçti.[127] Fetret Devri sırasında Çelebi Mehmed'e muhalif olan Hızırşah, Çelebi Mehmed'in kardeşlerini bertaraf etmesinden sonra yakalanarak öldürüldü (1410).[128] Böylece Saruhanoğulları Beyliği'nin siyasî varlığı sona erdi.

2.1.5. Karasıoğulları

Selçuklu otoritesinin iyice zayıfladığı ve devletin yıkılmaya yüz tuttuğu sırada Batı Anadolu'da ortaya çıkan beyliklerden biriside Karası (Karesi/Karasi) Beyliği'dir. Karasıoğullarını diğer Batı Anadolu beyliklerinden ayıran önemli bir husus vardır. Bu husus, beyliğin Moğol istilasından kaçan Türkmenler tarafından değil, Danişmendli bakiyeleri tarafından kurulmuş olmasıdır.[129] Burada hemen belirtmek gerekir ki beyliğin kuruluş aşamasında Germiyan desteği olması kuvvetli bir ihtimaldir.

Beyliğin kurucusu olarak kabul edilen Karası Bey[130], XIII. yüzyıl sonlarında babası Kalem Bey (Kalemşah) ile birlikte Bizans topraklarında fütuhata girişerek Erdek, Biga, Edremit, Bergama, Balıkesir, Bergama ve Çanakkale'nin önemli bir kısmını ele geçirdiler. Kalem Bey'in XIV. yüzyılın başlarında öldüğü tahmin edilmekle beraber net bir tarih verilememektedir. Karası Bey, bölgedeki gücünü pekiştirdikten sonra çok sayıda Türkmen burada iskan edildiler. Bunların arasında Ece Halil emrindeki Sarı Saltuk'a bağlı Türkmenler de bulunuyordu (1310). Karası Bey'in ölüm tarihi de bilinmiyor lakin Karası Beyliği adına 1328'de Bizans ile anlaşma yapanın oğlu Demirhan olması, onun bu tarihten önce öldüğünü göstermektedir.[131]

Karası Bey'den sonra yerine oğlu Yahşı Bey geçmiş fakat bu dönemde beylik toprakları ikiye ayrılmıştır. Nitekim merkez Balıkesir dahil beyliğin büyük bir kısmını Demirhan, Bergama ve havalisini de Yahşı Bey yönetmiştir.[132] Onların Dursun Bey adında bir kardeşleri daha olup, büyük ihtimalle kendisine toprak verilmemesi nedeniyle kardeşlerine muhalefet etmek için Osmanlılara iltica etmiştir.[133]

---

[127] Emecen, *a.g.m.,* 2017, 159.
[128] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 88; Merçil, *a.g.e.,* 2021, 284.
[129] Öden, Zerrin Günal (1999), *Karası Beyliği,* Ankara, 4-12.
[130] Bunun "Kara İsa" ve "Kara İzi" isimlerinin bozulmuş hali olduğuna dair görüşler mevcuttur; Öden, *a.g.e.,* 1999, 13; Koca, *a.g.e.,* 2012, 134.
[131] Öden, *a.g.e.,* 1999, 31.
[132] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 99.
[133] Koca, *a.g.e.,* 2012, 136.

Karası Beyliği'nin güneyde Saruhan, doğuda Osmanlı toprakları ile çevrili olması; onları Ege adalarına ve karşılarındaki Rumeli sahillerine akın yapmaktan başka çare bırakmıyordu. Buna binaen Yahşı Bey adalara akınlar düzenlerken Demirhan da Rumeli'ye asker sevk ediyordu. 1328'de Bizans İmparatoru III. Andronikos, Biga'ya gelerek Demirhan ile saldırmazlık anlaşması imzaladı. Yahşı Bey ise Ege'de yağma hareketlerinde bulunuyordu. Yahşı Bey'in bölge ticaretini sekteye uğratan bu hareketleri neticesinde Venedikliler, St. Jean Şövalyeleri ve Bizans donanması bir Haçlı ittifakı kurarak Edremit dolaylarında Yahşı Bey'i ağır bir yenilgiye uğrattılar (1334). Türk akınları bir süre durduysa da 1337'de yeniden başladı. Ayrıca Bizans İmparatoru Andronikos'un 1341'de ölmesinden sonra Yahşı Bey iki defa Trakya içlerine şiddetli bir saldırı gerçekleştirdiyse de bir netice alamadı ve bir daha saldırmayacağına dair anlaşma imzaladı.[134] Bu olaydan sonra onun adının kaynaklarda geçmemesi, o tarihlerde veya bir süre sonra öldüğünü göstermektedir.[135]

Yahşı Bey'in ölmesinden sonra halkın sevmediği, ümeranın istemediği Demirhan'ın yerine Osmanlılara iltica eden Dursun Bey tahta davet edildi. Bunların içerisinde Hacı İlbey, Evrenos Bey, Gazi Fazıl Bey, Ece Halil Bey gibi önemli emirler de bulunuyordu. Buna istinaden Dursun Bey bu teklife icabet ederek Orhan Bey'den yardım istedi. Orhan Bey, Dursun Bey'in teklifini kabul ederek Demirhan'ın üzerine yürüdü ve onu Bergama Kalesi'nde kuşattılar. Bu kuşatma sırasında talihsiz bir olay yaşandı; kaleden atılan bir ok neticesinde Dursun Bey öldürüldü.[136] Bunun üzerine Orhan Bey'in gazabından korkan halk Demirhan'ı teslim olmaya zorladı.[137] Demirhan teslim olduktan sonra Bursa'da hapsedildi ve yaklaşık iki yıl sonra burada vefat etti (1345). Böylece Karası hâkimiyeti sona ererek toprakları Osmanlı hâkimiyetine geçti. Orhan Gazi burayı oğlu Süleyman Paşa'ya iktâ olarak verdi.[138] Osmanlı'nın Rumeli'deki ilerleyişinde[139] ve Süleyman Paşa'nın "Rumeli Fatihi" unvanı almasında Karası beylerinin rolü oldukça büyüktür.

[134] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 99.
[135] Öden, *a.g.e.,* 1999, 44.
[136] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 101.
[137] Öden, *a.g.e.,* 1999, 55.
[138] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 275.
[139] Koca, *a.g.e.,* 2012, 136.

2.1.6. Aydınoğulları

Aydınoğulları Beyliği, XIV. yüzyılın başlarında Batı Anadolu'da kurulan denizci beyliklerinden birisidir. Beyliğin kurucusu Aydınoğlu Mehmed Bey olmakla birlikte kaynaklarda Aydın adında birisinin adına rastlanmamıştır. Buna karşın yine de burada Aydın'ın aşiret adından çok şahıs adı olduğu bellidir. Aydınoğlu Mehmed Bey, kendi müstakil beyliğini kurmadan önce Germiyanoğlu Beyliği'nde ordu kumandanı (Sûbaşı) idi.[140] Bu sırada Menteşe Bey'in damadı Sasa Bey ise Batı Anadolu'da, Menderes havzasında fetihlere girişmiş bulunuyordu. Bu fütuhat sırasında Mehmed Bey'i yardımına çağıran Sasa Bey, onun desteğiyle Efes, Tire, Ayasulug (Selçuk) ve Birgi gibi önemli şehirleri ele geçirdi.[141] İkili arasındaki dostluk bir zaman sonra sona ererek savaşa dönüştü ve bu mücadele esnasında Sasa Bey hayatını kaybetti. Bunun akabinde Mehmed Bey, Sasa Bey'in elindeki toprakları da alarak Aydınoğlu Beyliği'ni kurdu (1308). Mehmed Bey daha sonra 1310'da İzmir'in Müslüman kesimini, 1328'de de sahil kesimini ele geçirdi. Ayasulug'da meydana getirdiği donanma ile Sakız Adası başta olmak üzere Ege'deki adalara yağma akınlarında bulundu. Aydınoğlu Mehmed Bey, eski Türk hâkimiyet anlayışına uygun olarak ülkesini evlatları arasında pay etti.[142] Buna göre: Selçuk, Efes ve Sultanhisar en büyük oğlu Hızır Bey'e; İzmir havalisi Umur Bey'e; Ödemiş, Bahadır Bey'e; Tire de Süleyman Bey'in yönetimine verildi. Mehmed Bey ise en küçük oğlu İsa Bey ile birlikte Birgi'de yerleşti. Aydınoğlu Mehmed Bey 1334'te hastalanarak vefat etti.[143]

Mehmed Bey'in vefatının ardından diğer kardeşleri ittifak ederek kardeşleri Umur Bey'i tahta çıkararak Ulu Bey ilan ettiler.[144] Umur Bey tahta çıktığı ilk günlerde İzmir'i ele geçirmek için gelen Haçlı donanmasının saldırısıyla karşılaştı lakin bu saldırıyı başarıyla püskürttü (Eylül 1334). Ardından Saruhanoğulları ile müşterek bir sefere çıkan Umur Bey, Yunanistan ve Mora'ya akınlarda bulunarak buradan sayısız ganimetlerle döndü (1335).[145] Aynı yıl içinde Alaşehir de Aydınoğlu topraklarına katıldı. 1336'da Bizans'ın isteği üzerine Foça ve Midilli'nin geri alınmasına Saruhanoğulları ile beraber iştirak etti. Aydınoğlu Umur Bey, Bizans ile dost olarak

[140] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 104.
[141] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 255.
[142] Koca, *a.g.e.,* 2012, 142.
[143] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 105.
[144] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 255.
[145] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 106.

büyük çıkarlar elde edeceğini düşünüyordu. Nitekim ertesi sene de Arnavut isyanını bastırmak için Bizans'a yardım etti (1337). Hatta 1339/40 yılında Bizans İmparatoru ile birlikte Karadeniz'e açılarak Kili ve Eflak'ı yağmaladı.[146] Ayrıca bu sefer sırasında Kantakuzen ile tanışarak dost oldu.[147] Aydınoğulları, donanmaları ve zenginlikleri sayesinde Bizans İmparatoru Andronikos'un 1341'de ölmesinden sonra bölgenin en büyük güçlerinden biri haline geldi. Bu sırada dostu Kantakuzen de Bizans tahtı için mücadeleye girişti ve Umur Bey'den yardım istedi. Umur Bey bu teklifi geri çevirmeyerek Rumeli'ye gittiyse de bir sonuç alamadı. Onun bu teşebbüsü ve bölge ticaretini tekeline alması sonucunda Papa tarafından bir Haçlı donanması tertip edildi. Venedik, Cenova, Kıbrıs Krallığı, Rodos şövalyeleri ve Naksos dükünün iştirak ettiği Haçlı donanması, İzmir'in sahil kısmını ele geçirdi (28 Ekim 1344).[148] Umur Bey büyük bir savunma yaparak Haçlıların ilerlemesini durdurduğu gibi bölgedeki diğer Türk beyliklerinden yardım alarak Haçlı donanmasını da mağlup etti lakin yine de İzmir'i geri alamadı (1345). Umur Bey daha sonra Kantakuzen'e yardım için Saruhanoğlu Süleyman Bey'i de yanına alarak tekrar harekete geçti. Sefer sırasında Süleyman Bey hummadan ölünce bu girişim de sonuçsuz kaldı.[149] Biraz zaman sonra Aydınoğlu donanması yeniden faaliyetlerine başladı ve Umur Bey, Rodos Şövalyeleri ile İzmir'in teslimi için anlaşma imzaladı. Papa'nın bu anlaşmayı tasdik etmemesi üzerine İzmir'i ele geçirmek adına harekete geçen Umur Bey, başlattığı saldırı sırasında şehid oldu (1348).

Aydınoğlu Umur Bey'in ardından beyliğin başına ağabeyi Hızır Bey geçti. Hızır Bey tahta geçtikten sonra Latinler ile şartları çok ağır olan bir anlaşma imzaladı. Aydınoğulları bu anlaşma ile büyük tavizler veriyor, Hristiyan gemilerine büyük imtiyazlar sunuyordu. Donanmanın silah bırakması da maddeler arasında yer alıyordu.[150] Bu anlaşmayı müteakiben Aydınoğlu Beyliği gücünü büyük oranda yitirerek çöküş devrine girdi. Hızır Bey'in ölümünden sonra (1360) yerine küçük kardeşi İsa Bey geçti. İsa Bey döneminde de Aydınoğulları'nın önemli bir faaliyeti bulunmamakla birlikte onun 1371'de Venedikliler ile eski anlaşmayı yenilediği biliniyor. Bu süreçte Osmanlılarla da dostça geçinen İsa Bey, Kosova Savaşı'na

[146] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 255.
[147] Koca, *a.g.e.,* 2012, 147.
[148] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 108.
[149] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 256.
[150] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 109.

yardım birliği yollamaktan da geri durmadı. Buna karşın II. Murad'ın şehid olmasından sonra başlayan karışıklıkta Yıldırım Bayezid'e karşı kurulan ittifaka katıldı.[151] Yıldırım Bayezid ise Rumeli'de asayişi sağladıktan sonra hızla Anadolu'ya gelerek Saruhanoğulları'ndan sonra Aydınoğulları üzerine yürüdü. Alaşehir'e kadar gelen Yıldırım Bayezid'in huzuruna çıkan İsa Bey bağlılıklarını bildirerek itaatini sundu. Bunun üzerine Tire'de oturmak koşuluyla birkaç yerin yönetimini ona veren Bayezid, geri kalan Aydınoğlu topraklarını ilhak etti (1390).[152] İsa Bey'in bu süreçten sonraki hayatı ve ölüm tarihi hakkında bilgi mevcut değildir.

Ankara Savaşı'ndan sonra Timur, Aydınoğlu Beyliği'ni yeniden ihya ederek yönetimini İsa Bey'in oğullarından Musa Bey'e verdi (1402). Musa Bey kısa bir süre hüküm sürdükten sonra takriben 1405'te öldü. Onun yerine kardeşi II. Umur Bey "Ulu Bey" olarak Aydınoğlu tahtına geçti. Bu sırada Aydınoğlu İbrahim Bahadır Bey'in oğullarından Cüneyd Bey İzmir'e ve Hasan Bey ise Ayasulug'a hâkim olmuşlardı. Menteşeoğlu İlyas Bey'in desteğini alan Umur Bey harekete geçerek Ayasulug'u ele geçirdi ve Hasan Bey'i de hapsetti. Durumu haber alan Cüneyd Bey ise derhal harekete geçerek Ayasulug'u geri aldı ve kardeşini de kurtardı. Bundan kısa bir zaman sonra Umur Bey ölünce[153] Cüneyd Bey tek başına iktidar oldu (1405).[154] Cüneyd Bey özellikle Fetret devrinde çok aktif bir politika izledi. Önce Süleyman Çelebi'yi ardından Mustafa Çelebi'yi destekledi. Süleyman Çelebi onu Ohri'ye, Mehmed Çelebi ise Niğbolu'ya Sancakbeyi olarak atadı lakin Cüneyd Bey her seferinde bir yolunu bularak tekrar Anadolu'ya geldi.[155] Mustafa Çelebi ile ittifakında ise II. Murad ona Aydın-eli'ni teklif edince buna riayet ederek ittifaktan ayrıldı ve Aydınoğlu topraklarına geçerek bağımsızlığını ilan etti (1422).[156] II. Murad tahttaki yerini sağlamlaştırdıktan sonra onun üzerine Anadolu Beylerbeyi Hamza beyi yolladı ve Cüneyd yakalanarak ailesiyle birlikte idam edildi (1426).[157] Böylece Aydınoğulları Beyliği son buldu.

[151] Koca, *a.g.e.,* 2012, 152.
[152] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 67; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 103.
[153] Onun ani ölümü, Cüneyd Bey tarafından zehirlenmiş olması ihtimalini akıllara getirmektedir. Bkz. Koca, *a.g.e.,* 2012, 154.
[154] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 115.
[155] Koca, *a.g.e.,* 2012, 154.
[156] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 257.
[157] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 118.

2.2. Orta Anadolu Beylikleri / Devletleri

Orta Anadolu'da Karamanoğullarının yanı sıra Eratnalılar ve Kadı Burhaneddin Devleti hüküm sürmüştür. Karamanoğulları Konya merkezli olarak hüküm sürmüş ve Anadolu'nun en kudretli beyliklerinden biri haline gelmiştir. Eretnalılar Moğol hâkimiyetinin bir devamı olarak ortaya çıkarken, Kadı Burhaneddin ise Eretnalıları ortadan kaldırarak kendi yönetimini kurmuş ve Timur'u çekindirecek kadar da güçlü bir hâkimiyet tesis etmiştir.[158] Bunlar diğer Anadolu beyliklerini ele geçirmek veya onları nüfuzları altına almak amacıyla hareket etmişlerdir. Osmanlılarla mücadele etmiş olsalar da bu devletin ilhakından kurtulamamışlardır.

2.2.1. Karamanoğulları

Orta Anadolu'da kurulmuş olan Karamanoğulları Beyliği, beylikler arasında en kuvvetli ve en uzun ömürlü olanlardan birisidir. Karamanoğulları'nın, Oğuzların Avşar boyuna mensup oldukları kabul edilmektedir.[159]

Karamanoğulları aşireti, Moğol istilası hasebiyle yurtlarını terk edip Anadolu'ya gelmiş ve dönemin Türkiye Selçuklu Sultanı Alâeddin Keykubad (1220-1237) tarafından Ermenek taraflarına yerleştirilmiştir (1228).[160] Karamanoğullarının bilinen ilk atası Nûre Sûfi b. Sadeddin[161] olup kendisi Babaî tarikatına katılarak Babaî ayaklanması sırasında da aktif rol oynamıştır.[162] Nûre Sûfi'nin ölüm tarihi bilinmemektedir. Ondan sonra yerine oğlu Kerimüddin Karaman Bey geçmiştir. Karaman Bey kısa sürede Silifke, Ermenek, Mut ve Gülnar havalisine taarruzlarda bulunarak Ermenek'i ele geçirdi.[163] Selçuklu Sultanı IV. Kılıç Arslan, Karaman Bey'den çekindiği için ona Larende Kalesi'ni iktâ ettiği gibi kardeşleri Bunsuz ve Zeynelhaç'a da önemli görevler tevdi etti.[164] Buna rağmen IV. Kılıç Arslan'a güvenmeyen Karaman Bey, 1261'de ordusuyla Konya'ya hareket etti. Müineddin Pervane komutasındaki Selçuklu kuvvetlerine mağlup olarak geri çekildi ve bir süre

[158] İbni Tagrıberdi, Kadı Burhaneddin'in ölüm haberini alan Timur için "sevinçten neredeyse uçacaktı" ifadesini kullanması dikkate şayandır; İbni Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 353.
[159] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 1; Merçil, *a.g.e.,* 2021, 270; Koca, *a.g.e.,* 2012, 35.
[160] Tekindağ, M. C. Ş. (1977), "Karamanlılar," *İA*, 6, 316; Merçil, *a.g.e.,* 2021, 270.
[161] Şikârî (2018) *Karamannâme,* Haz. Necdet Sakaoğlu; Metin Sözen, Ankara, 103.
[162] İbn Bibi, onun ilk zamanlar Ermenek havalisinde kömürcülük yaparak geçimini sağlayan bir Türkmen olduğundan söz eder. Bkz. İbn Bibi, *a.g.e.,* C. II, 1996, 202; ayrıca bkz. Gök, Bilal(2022), *Karamanoğulları Tarihi,* İstanbul, 59.
[163] Koca, *a.g.e.,* 2012, 37.
[164] İbn Bibi, *a.g.e.,* C. II, 1996, 202.

sonra öldü (1262).[165] Karaman Bey'in yerini alan Mehmed Bey, Selçuklu ve Moğollar ile uzun süreli bir mücadeleye girişti. 1276'da Hatıroğlu İsyanı'nın akabinde kendisi de Konya'ya girerek yanında bulunan Alâeddin Siyavuş'u (Cimri) Selçuklu sultanı ilan etti (15 Mayıs 1277).[166] Daha sonra yardıma gelen Selçuklu-Moğol ordusu karşısında tutunamayan Mehmed Bey, yakalanarak kardeşleriyle beraber öldürüldü (1277).[167] Bu hadiseden sonra Karamanlılar bir müddet olayların uzağında kalmaya çalıştı. Mehmed Bey'in yerine geçen kardeşi Güneri Bey, 1300'de vefat etti.[168] Onun yerine geçen Necmeddin Mahmud ise Ermeniler ile savaşırken yaralandıktan sonra şehit oldu (1308).[169]

Türkiye Selçuklu Devleti'nin inkırazından sonra Karamanoğulları yeniden Konya'yı ele geçirdi. Bu sırada beyliğin başında Yahşi Bey bulunuyordu.[170] Anadolu beylerinin başına buyruk hareketleri sonucunda Moğollar, Anadolu'ya Emir Çoban'ı gönderdi (1314). Emir Çoban ordusuyla Anadolu'ya geldiğinde Karamanoğulları hariç tüm beylikler ona itaatini arz ettiler. Bunun üzerine Emir Çoban, Konya'yı aldığı gibi Karaman topraklarında yağma ve kıyım hareketlerinde bulundu.[171] Onun Anadolu'dan ayrılmasının ardından Karamanlılar yeniden Konya'yı ele geçirdi.[172] Karamanoğulları da diğer beylikler gibi Temürtaş'ın 1328'de öldürülmesinden sonra tamamen bağımsız hale geldi.

Karamanoğulları, Selçuklular ve Moğollardan sonra bu kez Osmanlıları kendilerine rakip ve düşman belleddiler. Nitekim kendilerini Selçuklu varisi görmelerinden mütevellit diğer beyliklerin Karamanoğulları'nı metbû olarak tanımalarını istiyorlar ve sıklıkla diğer beyliklerin topraklarına hücum ediyorlardı. Osmanlı-Karaman ilişkileri ilk defa Alâeddin Ali Bey döneminde başladı. Osmanlılar, Germiyan ve Hamidoğlu beyliklerinden aldığı topraklar ile Karamanoğulları ile sınırdaş oldu. I. Murad'ın Rumeli'nde olduğu esnada harekete geçen Alâeddin Ali Bey, Beyşehir'i ele geçirdi. Bunun üzerine I. Murad Anadolu'ya geçerek Konya'ya kadar geldi. İki beylik

[165] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 3; Koca, *a.g.e.,* 2012, 38.
[166] Aksarayi, *a.g.e.,* 2000, 85; Şikârî, *a.g.e.,* 2018, 129.
[167] İbn Bibi, *a.g.e.,* C. II, 1996, 215; *Anonim Selçukname*, 2014, 51.
[168] *Anonim Selçukname*, 2014, 69.
[169] Gök, *a.g.e.,* 2022, 101; Tekindağ, a.g.m., 1977, 320; Merçil, *a.g.e.,* 2021, 271.
[170] Tekindağ, M. C. Ş. (1947), *Karaman Beyliği 13-15'inci Asırda Cenubî Anadolu Tarihine Aid Tetkik*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Basılmamış Doktora Tezi, 40.
[171] Aksarayi, *a.g.e.,* 2000, 252.
[172] *Anonim Selçukname*, 2014, 69.

arasındaki ilk savaşı Sultan Murad kazandı ve Alâeddin Bey af dileyerek aldığı toprakları geri verdi (1387).[173] I. Murad'ın ölmesinden sonra (1389) Alâeddin Bey yeniden Osmanlı topraklarına saldırmaya başladı. Yıldırım Bayezid ilk seferde (1390) onunla barış yoluna gitti lakin Alâeddin Bey onun Rumeli'nde olmasını fırsat bilerek Ankara'ya baskın yaptı. Bunun üzerine Yıldırım Bayezid büyük bir orduyla Anadolu'ya gelerek Konya'yı kuşattı.[174] Alâeddin Bey ise yakalanarak öldürüldü, oğulları da Bursa'da hapsedildi (1397).[175]

Ankara Savaşı sonrası Timur, Alâeddin Bey'in oğulları Ali ve Mehmed'i Bursa'dan getirterek onlara Karaman topraklarını geri verdi.[176] Mehmed Bey, Karaman tahtına geçerken Ali Bey de Niğde emiri oldu.[177] Karamanoğulları'nın politikası ve Osmanlılara bakışları Mehmed Bey zamanında da değişmedi.[178] Memlük Sultanı ile görüşerek onun himayesine de giren Mehmed Bey;[179] Osmanlı Devleti'ndeki taht kavgasından faydalanarak topraklarını genişletmeye çalıştığı gibi babasının intikamını alma hırsıyla bölgede kıyım ve yıkım da yaptı.[180] İlk önce Çelebi Mehmed, ardından Bayezid Paşa tarafından bozguna uğratılan Mehmed Bey, sulh yapmak zorunda kaldı (1414/1415).[181] Bu tarihten sonra öldüğü 1424 yılına kadar sulha sadık kaldı. Onun ölümünden sonra yerine geçen İbrahim Bey, kısa süre sonra Osmanlılar ile arasını açtığı gibi Memlük nüfuzundan da çıktı. Özellikle Sırplar ve Macarlar ile Osmanlılara karşı ittifaka girişen İbrahim Bey, II. Murad karşısında iki defa mağlup olarak boyun eğmek zorunda kaldı (1444).[182] İbrahim Bey bu tarihten sonra Osmanlı topraklarına saldırmadığı gibi Osmanlı seferlerine de yardımcı kuvvet gönderdi. İbrahim Bey'in son yılları oğullarının taht mücadelesi içinde geçerek takriben 1464'te vefat etti.[183]

İbrahim Bey'in oğulları İshak Bey ve Pir Ahmed Bey'in taht mücadelesi, kısa sürede Karaman sınırlarını aştı. İshak Bey taht için Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'dan yardım isterken Pir Ahmed de Osmanlı'dan yardım istedi. Neticede Pir Ahmed

[173] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 14;
[174] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 72.
[175] Gök, *a.g.e.,* 2022, 143-145; Koca, *a.g.e.,* 2012, 51.
[176] İbni Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 356.
[177] Tekindağ, a.g.m, 1977, 323; Merçil, *a.g.e.,* 2021, 272; Koca, *a.g.e.,* 2012, 54.
[178] Koca, *a.g.e.,* 2012, 54.
[179] İbni Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 397.
[180] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 273; Gök, *a.g.e.,* 2022, 151; Koca, *a.g.e.,* 2012, 54-55.
[181] İbni Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 408.
[182] Gök, *a.g.e.,* 2022, 177.
[183] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 30.

kardeşini bozguna uğratarak Konya'da Karaman tahtına oturdu. Bir süre sonra Pir Ahmed'in; Uzun Hasan ile yakınlaşması, Fatih Sultan Mehmed'in tepkisine yol açtı ve Sultan Mehmed, Karaman seferine çıkarak Konya'yı ele geçirdi. Osmanlı hükümdarı II. Mehmed, Pir Ahmed'in Tarsus'a kaçmasından sonra Karaman topraklarını oğlu Mustafa'ya verdi. Pir Ahmed, ne kadar uğraştıysa da topraklarını geri alamadı. Otlukbeli Savaşı (1473) sonrası ise tüm Karaman toprakları ilhak edilerek Osmanlılara bağlandı.[184] Sadece Karamanoğlu Kasım Bey, Şehzade Cem ve II. Bayezid'in rızasını alarak İçel bölgesinde ölene kadar hüküm sürdü (1483).[185] Onun ölümünden sonra Karamanoğlu Beyliği'nin siyasî tarihi sona erdi.

2.2.2 Kadı Burhâneddin Ahmed Hükümeti

Kadı Burhâneddin Ahmed 1344/45'te Kayseri'de doğmuştur. Kadı Burhâneddin'in ailesi Oğuzların Salur boyuna mensup olup[186] XIII. yüzyılın başlarında Harezm'den göç ederek önce Kastamonu'ya ardından Kayseri'ye yerleşmiştir.[187] Kadı Burhâneddin'in adı bilinen tüm ataları da kadılık görevinde bulunmuştur. 14 yaşında babasıyla Mısır'a giderek burada çeşitli tahsiller görmüştür. Kayseri'ye döndüğü zaman Eretnaoğlu Mehmed Bey (1348-1365) ona kızını vermiş ve kadılık makamına getirmiştir.[188] Kadı Burhâneddin kadılık görevini hakkıyla yapmaya büyük özen göstermiştir.[189]

Eretnaoğlu Mehmed Bey, zayıf kişiliğinin kurbanı olarak kendi emirleri tarafından 1365'te öldürüldü. Onun ölümünde Kadı Burhâneddin Ahmed'in dahli olup, olmadığı bilinmemektedir.[190] Mehmed Bey'den sonra yerine 13 yaşındaki oğlu Alâeddin Ali Bey (1365-1380) geçti. Onun küçük yaşta ve kabiliyetsiz olması neticesinde tüm emirler başına buyruk hareket etmeye başladı. Bu sırada Karamanoğlu Alâeddin Bey, Kayseri'yi ele geçirerek (1375) Eretnaoğlu Alâeddin Bey'i Sivas'a çekilmeye zorladı. Kadı Burhâneddin burada öne çıkarak Kayseri'yi Karamanoğulları'ndan geri aldı ve bunun karşılığı olarak vezirlik makamına getirildi (1378).[191] Bu süreçte beylikte

[184] Gök, *a.g.e.,* 2022, 198; Koca, *a.g.e.,* 2012, 58.
[185] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 35; Merçil, *a.g.e.,* 2021, 274.
[186] Aziz B. Erdeşir-i Esterâbâdî (2014), *Bezm u Rezm,* Ankara, 53; Merçil, *a.g.e.,* 2021, 268; Koca, *a.g.e.,* 2012, 203.
[187] Esterâbâdî, *a.g.e.,* 2014, 53-57.
[188] Göde, Kemal (2000), *Eratnalılar(1327-1381),* Ankara, 99.
[189] Esterâbâdî, *a.g.e.,* 2014, 89; Koca, *a.g.e.,* 2012, 205.
[190] Özaydın, Abdülkerim (2001), "Kadı Burhâneddin", *DİA*, İstanbul, 74.
[191] Esterâbâdî, *a.g.e.,* 2014, 139; Göde, *a.g.e.,* 2000, 115.

tamamen kendi otoritesini kurmaya çalışan Kadı Burhaneddin, rakiplerini de tek tek ortadan kaldırdı. 1380'de Alâeddin Ali Bey'in ölmesiyle, beyliğe yeniden karmaşa hakim oldu. Kadı Burhâneddin Ahmed Bey önce Türkmen beyi Kılıçarslan'ı ardından Amasya hâkimi Hacı Şadgeldi'yi ortadan kaldırarak Sivas'ta kendisini Sultan ilan etti (1381 Sonbaharı).[192]

Kadı Burhâneddin Ahmed, hem vezirliği hem de hükümdarlığı döneminde sürekli iktidarını korumaya çalıştı. Nitekim onun meşruiyeti her daim sorgulanmış ve kendisine rakip yaratmıştır. 1381'de sikke kestirip, hutbe okutan Kadı Burhâneddin; Hacı Şadgeldi'nin oğlu Ahmed, Erzincan Valisi Mutahharten, Tokat Emîri Şeyh Necib, Niksar hâkimi Tâceddin ve Kayseri Valisi Ömeroğlu Cüneyd gibi beylerin muhalefeti ile karşılaşarak onlarla mücadele etmek zorunda kaldı.[193]

Osmanlılar ile ilk başta iyi ilişkiler kuran Kadı Burhâneddin Ahmed, I. Murad'ın ölmesinden sonra Kırşehir'i ele geçirdi ve ardından Osmanoğulları'na karşı Candaroğulları ile ittifak kurdu (1391). Bunun üzerine Yıldırım Bayezid, Candaroğulları topraklarına girerek Osmancık'ı aldı. Kadı Burhâneddin üzerine de oğlu Ertuğrul'u gönderdi. Çorum önlerindeki savaşta Osmanlı birlikleri mağlup olduğu gibi Bayezid'in büyük oğlu Ertuğrul da öldürüldü (1391/1392).[194]

Timur'un (1370-1405) Anadolu'ya girme tehlikesi; Memlük Sultanı Berkuk (1382-1389,1390-1399), Yıldırım Bayezid, Kadı Burhaneddin ve Altın Orda Hanı Toktamış (1379-1397) arasında bir ittifaka yol açtı (1393).[195] Timur ertesi sene Erzurum'a kadar geldi lakin daha sonra karar değiştirip Toktamış Han üzerine gitmek için geri döndü. Bunun üzerine kurulan ittifak anında dağıldığı gibi kısa sürede çatışmalar yeniden başladı. Kadı Burhâneddin de rakiplerine karşı derhal harekete geçti. Bu sırada Kadı Burhâneddin Ahmed ile hizmetindeki Karayülük Osman'ın arası açıldı.[196] Karayülük Osman ani bir baskın ile Kadı Burhâneddin'i yakalayarak öldürdü (1398).[197] Onun ölümünden sonra Sivas ileri gelenleri oğlu Alâeddin Ali Çelebi'yi tahta çıkardılar[198] ve Sivas'ı savunmaya geçtiler. Sivas eşrafı, Karayülük Osman ve Timur tehdidi

[192] Esterâbâdî, *a.g.e.,* 2014, 248; Yücel, Yaşar (2018), *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar II,* Ankara, 87; Göde, *a.g.e.,* 2000, 139.
[193] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 163.
[194] Koca, *a.g.e.,* 2012, 215.
[195] İbni Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 301.
[196] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 269.
[197] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 164.
[198] İbni Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 312.

dolayısıyla Yıldırım Bayezid'den yardım istemek zorunda kaldı. Yıldırım Bayezid, oğlu Süleyman Çelebi'yi göndererek şehri Karayülük Osman'dan kurtardı.[199] Sivas'tan sonra Tokat, Kayseri ve Niksar da Osmanlılar tarafından teslim alınarak Kadı Burhâneddin Devleti'ne son verildi (1398).[200]

2.3. Kuzey Anadolu Beylikleri

Kuzey Anadolu sahasında kurulan beylikler daha ziyade kurucularının Selçuklu ümerasından olmalarıyla öne çıkar. Karadeniz kıyısında bulunmalarından dolayı ticaret ve denizcilik ile uğraşan bu beylikler, Trabzon Rum İmparatorluğu sınırında olduklarından gazâ faaliyetlerinde bulundukları görülür. Bu bölgedeki beyliklerin Osmanlı hâkimiyetine tamamen girmesi Fatih Sultan Mehmed zamanına rastlar.

2.3.1. Candaroğulları

Kuzey Anadolu sahasında kurulmuş olan Candaroğlu Beyliği'nin erken dönemi hakkındaki bilgiler oldukça kısıtlıdır. Beyliğe adını veren Şemseddin Yaman Candar, Selçuklu sultanı II. Mesud'a verdiği destek neticesinde kendisine Eflani iktâ olarak verildi.[201] Beyliğin kuruluş merhalesinin ilk adımı, bu olaya dayanır.[202] Şemseddin Yaman Candar'ın ölüm tarihi net değildir. Yerine oğlu Süleyman Paşa geçmiştir.

Süleyman Paşa, Candaroğulları Beyliği'nin asıl kurucusu kabul edilir. Nitekim o Kastamonu'yu ele geçirerek Çobanoğulları Beyliği'ne son vermiş ve kendi beyliğini kurmuştur. Buradan hareketle topraklarını Bolu'ya doğru genişletmiş, Sinop'u da alarak önemli bir limana sahip olmuştur. Buna karşın Candaroğulları, Moğolların yüksek hâkimiyetini de tanımıştır. Süleyman Paşa; Moğol Valisi Emir Çoban'a itaatini arz ettiği gibi (1314),[203] Ebu Said Bahadır Han'ın ölümüne kadar (1335) da onun adına sikke bastırmıştır.[204]

Süleyman Paşa'nın oğlu Sinop Valisi İbrahim Bey, babasının yaşlılığını fırsat bilerek Kastamonu'yu ele geçirdi (1340/1341). Süleyman Paşa'nın da bu olay sırasında veya sonrasında öldüğü tahmin edilmektedir. İbrahim Bey'in ölüm tarihi de belli olmamakla birlikte 1344 tarihli bir vakfiyesine bakılarak onun bu tarihte hayatta olduğu

[199] Yücel, *a.g.e.,* C. II, 2018, 205.
[200] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 74; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 167.
[201] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 258; Koca, *a.g.e.,* 2012, 167.
[202] Yücel, *a.g.e.,* C. I, 2018, 54.
[203] Aksarayi, *a.g.e.,* 2000, 252.
[204] Yücel, *a.g.e.,* C. I, 2018, 60; Koca, *a.g.e.,* 2012, 170.

görülmektedir.[205] Onun ölümünden sonra yerine amcası Yakup Bey geçmiş lakin o da kısa zaman sonra ölerek yerini oğlu Adil'e bırakmıştır (1345/46). Adil Bey'in Venedik ve Ceneviz ticaret kolonileri kurulmasına izin vermesi[206] dışındaki faaliyetleri hakkında kaynaklarda yeterli bilgi bulunmamaktadır.

Adil Bey'den sonra yerine oğlu Bayezid geçti (1361). Bayezid Bey, "Celaleddin" unvanını kullansa da "Kötürüm" lakabı ile tanındı. Kötürüm Bayezid ilk başlarda Osmanlılar ile oldukça iyi geçindi lakin I. Murad'ın Rumeli ve Anadolu'daki ilerleyişi onu endişeye sürükledi. Buna binaen çevre beyler ile ittifak yolları aradı. Bu sırada oğlu Süleyman Paşa, babasına isyan ederek kardeşi İskender'i öldürdü ve Osmanlılara sığındı (1383).[207] II. Süleyman Paşa, Osmanlılardan aldığı destek ile Kastamonu'yu ele geçirip babasını Sinop'a çekilmeye zorladı.[208] Kötürüm Bayezid takriben 1385'te öldükten sonra Candaroğlu Beyliği ikiye bölündü; Kastamonu'da Süleyman Paşa, Sinop'ta ise kardeşi İsfendiyar Bey hüküm sürdü. II. Süleyman, 1392'de Yıldırım Bayezid tarafından öldürüldü ve Kastamonu ilhak edildi.[209] Böylelikle İsfendiyar Bey, tek başına Candaroğlu Beyliği'ne hakim oldu.[210]

İsfendiyar Bey, Ankara Savaşı'na kadar Yıldırım Bayezid'in karşısına çıkmaktan geri durdu. Ankara Savaşı'nda ise Timur'un yanında yer alarak eski Candaroğulları topraklarına tekrar kavuştu. Bu olaydan sonra Candaroğlu Beyliği, bölgede önemli bir güç kazanarak Fetret devri olaylarına sık sık müdahalede bulundu. İsfendiyar Bey, büyük ihtimalle karışıklığın devam etmesini istediği için her seferinde farklı (özellikle zayıf olanı) bir Osmanlı şehzadesini destekledi. Çelebi Mehmed'in kardeşlerini bertaraf ederek tek başına tahta geçmesiyle onunla iyi geçinmeye çalıştı. Buna karşın Çelebi Mehmed, İsfendiyar Bey'e karşı oğlu Kasım'ı destekledi. Kasım Bey, Sinop'u ve havalisini alarak babasını Kastamonu'da sıkıştırdı.[211] Çelebi Mehmed'in vefatından sonra İsfendiyar Bey tekrar harekete geçerek oğlunun üzerine yürüdü lakin II.

[205] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 124.
[206] Yakupoğlu, Cevdet (2017), "Candaroğulları Beyliği", *Anadolu Beylikleri El Kitabı,* ed. Haşim Şahin, Ankara, 429.
[207] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 258.
[208] Koca, *a.g.e.,* 2012, 173.
[209] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 73.
[210] Yücel, *a.g.e.,* C. I, 2018, 84.
[211] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 259.

Murad'ın üzerine gelmesiyle sulh yapıldı. İsfendiyar Bey yarım asırlık hükümdarlık yaptıktan sonra 1339/1340 tarihlerinde vefat etti.[212]

İsfendiyar Bey'den sonra Candaroğlu tahtına II. İbrahim geçti ancak onun beyliği kısa sürdü. İbrahim Bey'in 1343'te ölmesiyle yerine oğlu İsmail Bey geçti. İsmail Bey, Osmanlılar ile karşı karşıya gelmekten çekinse de kardeşi Kızıl Ahmed'in kendisine isyan edip Osmanlı'dan asker istemesi nedeniyle arası açıldı.[213] Buna karşın Kızıl Ahmed, Osmanlılardan istediği desteği göremedi. Fatih Sultan Mehmed, çıktığı Trabzon seferinde Kastamonu ve Sinop'u alarak Candaroğlu Beyliği'ne son verdi.[214] İsmail Bey ise önce Bursa civarına yerleşti, sonra da Filibe Sancak Beyi olarak hayatına devam etti. İsmail Bey'in ölüm tarihi 1479'dur.[215] Kızıl Ahmed ise kendisine verilen Mora Sancağı'na gitmeyerek önce Karamanoğullarına sonra da Akkoyunlulara sığındı. Otlukbeli Savaşı'nın müsebbiplerinden olan Kızıl Ahmed Bey, II. Bayezid zamanında affedilerek Bolu Sancakbeyi oldu.[216]

2.3.2. Taceddinoğulları

Taceddinoğulları Beyliği, Karadeniz'in "Canik/Canit" adı verilen bölgesinde Niksar merkezli kurulmuş bir beyliktir. Kurucusu ise Eretna Beyliği'nin Canik emiri olan Taceddin Bey'dir. Taceddin Bey'in Selçuklu ailesinden olduğu veya Oğuzların Çepni boyundan bir bey olduğu gibi ihtilaflı bilgiler henüz kesinlik kazanmamıştır.[217] Eretna Emiri olan Taceddin Bey, özellikle Kadı Burhâeddin'e karşı devamlı bir mücadelede bulunmuştur. Taceddin Bey; Hacı Şadgeldi, Erzincan Valisi Mutahharten, Tokat Emîri Şeyh Necib, ve Kayseri Valisi Ömeroğlu Cüneyd ile birlikte Kadı Burhâneddin'in önce vezirliğine sonra sultanlığına karşı çıkmıştır.[218] Öldüğü tarihe kadar (1386) bu mücadeleyi sürdürmüş ve Kadı Burhâneddin hükmü altına girmemiştir.[219]

Taceddin Bey'den sonra yerine büyük oğlu Mahmud Bey geçti. Kadı Burhâneddin'in taarruzundan çekinen Mahmud Bey, Yıldırım Bayezid'i ona karşı kışkırtmaya çalışıyordu. Bu sırada Taceddin Bey'in diğer oğlu Alp Arslan, ağabeyine karşı

[212] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 128-133.
[213] Koca, *a.g.e.,* 2012, 180.
[214] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 136.
[215] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 260.
[216] Yakupoğlu, *a.g.m.,* 2017, 436.
[217] Kofoğlu, Sait (2010), "Tâceddinoğulları" *DİA*, İstanbul, 343.
[218] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 284.
[219] Koca, *a.g.e.,* 2012, 198; Kofoğlu, *a.g.e.,* 2010, 344.

harekete geçti. Kadı Burhâneddin desteğini alan Alp Arslan, bir süre sonra şüpheli hareketleri neticesinde yine Kadı Burhâneddin tarafından öldürüldü (1394). Onun ölmesinden sonra oğulları Hüsameddin Hasan ve Hüsameddin Hüseyin ise Samsun ve Çarşamba'da hüküm sürmeye devam ettiler.[220]

Kadı Burhâneddin'in 1398'de ölmesiyle toprakları Yıldırım Bayezid tarafından ilhak edildi. Timur tehlikesinin de kapıda olduğunu anlayan Mahmud Bey, Osmanlı hizmetine girmeyi kabul etti. Taceddinoğulları Fetret devrinde de Osmanlı saflarında yer aldı. Mahmud Bey, Çelebi Mehmed'in ölmesinin akabinde başlayan Düzmece Mustafa İsyanı'na katıldıktan sonra İznik'te öldürüldü (1423).[221] Hasan Bey ise elindeki toprakları Osmanlı'ya terk etmek zorunda kaldı (1428).[222] II. Murad tarafından Rumeli'de bir sancağa tayin edilen Hasan Bey'in nerede ve ne tarihte öldüğü bilinmiyor.

2.4. Güney Anadolu Beylikleri

Güney Anadolu Beylikleri diğer beyliklerden farklı olarak tamamen Oğuz Türkleri tarafından kurulmuşlardır. Dulkadiroğulları Beyliği'ni Bozoklar kurarken, Ramazanoğulları Beyliği'ni ise Üçoklar kurmuştur. Bu iki beylik, bir bakıma aşiretler konfederasyonudur. Yine diğer beyliklerden farklı olarak buradaki beyliklerde Memlük nüfuzu görülür ve bu beylikler bulundukları konum itibariyle Memlük Devleti'ni metbû kabul ederler. Osmanlı Devleti'nin XVI. yüzyılda Memlükleri ortadan kaldırmasına kadar bölgedeki Osmanlı nüfuzu zayıftır. Hatta bölge Osmanlı yönetimine girdikten sonra dahi yeterli hâkimiyet sağlanamadığından ötürü beyliklerin özerk statüleri korunmuş ve hanedan üyeleri Güney Anadolu'daki şehirlerde yönetime getirilmişlerdir. Bundan dolayı Osmanlılar tarafından en geç ilhak edilen beylikler bunlardır.

2.4.1. Dulkadiroğulları

Dulkadiroğulları Oğuzların Bozok koluna mensup olup Maraş ve Elbistan havalisinde teşekkül etmiştir. Kurucusu Zeyneddin Karaca Bey'dir. Beyliğin ve aşiretin adı kaynaklarda Dulkadir/Dulgadır ve Zulkadir/Zulgadır olarak yer almaktadır.[223]

[220] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 285.
[221] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 154.
[222] Kofoğlu, *a.g.e.,* 2010, 345; Merçil, *a.g.e.,* 2021, 285.
[223] Yinanç, Refet (1989), *Dulkadir Beyliği,* Ankara, 6.

Dolayısıyla beyliğin adının bir şahıs isminden mi yoksa bir unvandan mı ileri geldiği konusu tartışmaya açıktır.

Bölgedeki Türkmen reislerinden olan Karaca Bey, bir diğer Türkmen reisi olan Taraklı Halil Bey'den Elbistan'ı ele geçirdi (1337). Bölgedeki Şam valisi ile iyi geçinen Karaca Bey, onun da teşvikiyle Memlük Sultanı Nasır tarafından "Türkmen Emiri" ilan edildi.[224] Böylece bölgedeki gücüne meşru bir dayanak bulan Karaca Bey, kısa sürede beyliğinin sınırlarını genişletti. Hem Eretna hem de Sis Ermenileri üzerine taarruzda bulunduktan sonra Memlük hâkimiyetinde bulunan Halep üzerine de saldırdı. Güç zehirlenmesi yaşayan Karaca Bey, Memlük tahtındaki karışıklığı da fırsat bilerek 1348'te kendisini sultan ilan etti.[225] Bunun akabinde bölgeye büyük bir Memlük ordusu gönderildiği gibi Türkmen Emiri menşuru da Karaca Bey'den alınarak Üçoklardan Ramazan Bey'e verildi. Elbistan'da tutunamayan Karaca Bey ise Eretnalılara sığındı.[226] Eretnaoğlu Mehmed Bey, onu teslim ederek Kahire'de ölmesine vesile oldu (1353).[227]

Karaca Bey'den sonra onun toprakları ve Türkmen Emirliği Ramazan Bey'e verilmek istendi ancak bu durum bölgede isyan çıkmasına yol açtı. Bunun üzerine Memlük sultanı Karaca Bey'in oğlu Halil Bey'in Türkmen Emiri olmasına müsaade etti.[228] Halil Bey otoritesini sağladıktan hemen sonra beyliğin sınırlarını genişletmek ve Eretnalılardan intikam almak düşüncesiyle harekete geçti. Kısa sürede; Maraş, Malatya, Harput, Behisni ve Amik taraflarını ele geçirdiği gibi üzerine yollanan Memlük kuvvetlerini de bozguna uğrattı. Memlük Sultanı Berkuk, bir türlü ele geçiremediği Halil Bey'i bir suikast ile öldürdü (1386).[229] Halil Bey'den sonra yerine geçen oğlu Sevli Bey ise peş peşe üzerine gelen memlük kuvvetlerini yenerek, kendisini zorla Dulkadir beyi olarak kabul ettirdi.[230] 1391'de Memlükler ile sulh yapan Sevli Bey, 1394'te Timur'u Suriye'ye davet ederek Berkuk'un tepkisine neden oldu.

[224] Koca, *a.g.e.,* 2012, 248.
[225] Koca, *a.g.e.,* 2012, 249; Merçil, *a.g.e.,* 2021, 261.
[226] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 170.
[227] İbni Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 217.
[228] Yinanç, *a.g.e.,* 1989, 19.
[229] Arif Paşa (1915), "Elbistan ve Maraşda Zülkadr (Dulkadir) Oğulları Hükümeti", *TOEM,* 5/30, 369; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 170.
[230] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 261.

Memlük Sultanı Berkuk onun üzerine büyük bir ordu göndererek mağlup ettiği (1395) gibi birkaç yıl sonra da suikastla onu ortadan kaldırdı (1398).[231]

Sevli Bey'den sonra yerine oğlu Sadaka Bey geçtiyse de amcası Nasıreddin Mehmed Bey ona karşı taht kavgasına tutuştu. Türkmenlerin ve Yıldırım Bayezid'in desteğini alan Mehmed Bey, Sadaka Bey'i mağlup ederek tahta geçti (1399). Böylece Dulkadirli üzerinde Memlük nüfuzundan sonra Osmanlı nüfuzu da etkili olmaya başladı. Mehmed Bey hem Osmanlılar ile hem de Memlükler ile iyi geçinmeye özen gösterdi. Hatta Timur'un Sivas'ı muhasarası sırasında Timurlu ordusuna baskınlar düzenleyerek zarar verdi. Buna kızan Timur derhal harekete geçerek Elbistan, Malatya ve Behisni'yi tahrip etti.[232] Mehmed Bey, Timur Anadolu'dan ayrılana kadar ona itaate mecbur oldu.[233]

Fetret devrinde ise Çelebi Mehmed ile yakınlaşan Nasıreddin Mehmed, taht için verdiği destekten sonra kızlarından birisini de Çelebi Mehmed'e verdi. Bu durum Dulkadir-Memlük ilişkilerine zarar verse de Memlükler, Mehmed Bey'i yanlarına çekmek için Karamanoğulları'ndan aldıkları Kayseri'yi ona verdiler (1419).[234] Karamanoğulları daha sonra Kayseri'yi tekrar ele geçirince bu kez de II. Murad Kayseri'yi alarak Dulkadiroğulları'na geri vermiştir (1437).[235] Nasıreddin Bey'in Memlükler ile ilişkileri, Baybars'ın ölümü sonrası yerine geçen Çakmak devrinde düzeldi. Nitekim Mehmed Bey kızlarından birisini de Sultan Çakmak ile evlendirdi.[236] Daha sonra Dulkadiroğulları ve Memlükler birlikte Harput'u Akkoyunlular'dan geri aldılar (1440). Nasıreddin Mehmed Bey takriben 1442'de öldü ve yerine oğlu Süleyman Bey geçti.[237]

Süleyman Bey, bir kızını II. Mehmed ile bir kızını da Memlük sultanıyla evlendirerek; Akkoyunlu, Karakoyunlu ve Karamanoğullarına karşı kendisini güvenceye aldı. Onun 1455'te ölmesiyle yerine oğlu Melik Arslan Bey geçti. O da başta babası gibi denge politikasını sürdürdü lakin Akkoyunlu-Karamanoğlu ittifakının saldırılarına maruz kalarak Osmanlılara meyletti. Bunun üzerine Memlük Sultanı Hoşkadem, bir suikast

[231] İbni Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 295, 309.
[232] Yinanç, *a.g.e.,* 1989, 34.
[233] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 171; Merçil, *a.g.e.,* 2021, 262; Koca, *a.g.e.,* 2012, 251.
[234] İbni Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 427.
[235] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 171.
[236] İbni Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 526.
[237] Yinanç, *a.g.e.,* 1989, 55; Merçil, *a.g.e.,* 2021, 262.

ile onu öldürdü (1465).[238] Melik Arslan'dan sonra yerine Memlük desteğiyle kardeşi Şahbudak geçti ancak kardeşinin katlinde parmağı olduğu iddiasıyla kendisini halka kabul ettiremedi.[239] Fatih Sultan Mehmed ise Şehsuvar'ı yeni Dulkadir beyi ilan ederek destek verdi.[240] Neticede iki kardeş arasında yapılan savaşı Şehsuvar kazanarak Dulkadir tahtına oturdu. Osmanlı desteği sayesinde tahta geçen Şehsuvar Bey, Memlük Sultanı'nın baskılarına rağmen Osmanlı'ya sadık kalmaya devam etti. Buna binaen üzerine gönderilen Memlük birliklerini de bozguna uğrattı. Daha sonra Ramazanoğulları üzerine de sefere çıkan Şehsuvar Bey, bölgedeki birçok Ramazanoğlu ve Memlük toprağını ele geçirdi. Daha sonra Memlük Sultanı Kayıtbay, Dulkadiroğulları üzerine kalabalık bir ordu sevk etti. Bu ordu karşısında tutunamayan Şehsuvar Bey, Zamantı Kalesi'ne sığındı. Buradaki uzun muhasara sonrası yakalanarak götürüldüğü Kahire'de idam edildi (1471/72).[241] Onun ölümünden sonra Şahbudak yeniden Dulkadir tahtına geçtiyse de II. Mehmed duruma tekrar müdahale ederek Alâüddevle Bozkurt Bey'i tahta çıkardı.[242]

Alâüddevle Bozkurt Bey ilk başlarda Osmanlı yanlısı bir siyaset güttü. 1485'te Osmanlı-Memlük Savaşı sırasında ise türlü bahanelerle Osmanlılara yardım etmeyerek durumdan yararlanmaya çalıştı. Savaşın 1491'de sona ermesiyle hem Memlük hem de Osmanlı sarayına elçiler yollayarak barış ortamı tesis etti.[243] Safevi Devleti'nin İran'da temayüz etmesiyle bu barış ortamı sona erdi. Alâüddevle Bozkurt Bey, Akkoyunlulara çok büyük destekler vererek Safevileri durdurmak istedi lakin muvaffak olamadı. Şah İsmail, Elbistan'a kadar gelerek yağmada bulundu ve geri döndü. Bozkurt Bey, Yavuz Sultan Selim'in İran seferine katılmadığı gibi sefer sırasında Osmanlı ordusuna da zorluklar çıkardı. Bunun üzerine Çaldıran Savaşı (1514) sonrası Sultan Selim, onun üzerine Hadım Sinan Paşa ve Şehsuvaroğlu Ali'yi gönderdi. Turnadağ Savaşı (1515) olarak bilinen bu savaş neticesinde Dulkadiroğulları dağıldı, Alâüddevle Bozkurt ve dört oğlu da idam edildi (1515).[244] I. Selim bu olaydan sonra Dulkadir tahtına Şehsuvaroğlu Ali'yi tayin etti. Sultan Selim'e büyük bir sadakat

[238] İbni Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 567.
[239] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 172.
[240] Arif Paşa (1915), "Maraş ve Elbistan'da Zülkadr (Dulkadir) Oğulları Hükümeti II", *TOEM,* 6/31, 421.
[241] Yinanç, *a.g.e.,* 1989, 76.
[242] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 172-173.
[243] Sarı, Arif (2017), "Dulkadir Beyliği", *Anadolu Beylikleri El Kitabı,* ed. Haşim Şahin, Ankara, 373.
[244] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 262.

ve özveri ile hizmet eden Ali Bey, onun tüm seferlerine katıldı. Kanuni Sultan Süleyman zamanında ise Ferhat Paşa'nın iftira ve fitneleri neticesinde öldürüldü (1522).[245] Böylece Dulkadir Beyliği de siyaset sahnesinden çekildi.

2.4.2. Ramazanoğulları

XIII. yüzyılın ikinci çeyreğinde Moğol istilasından kaçarak Anadolu'ya gelen Oğuzlar, daha sonra Kösedağ Savaşı (1243) neticesinde Anadolu'da da tutunamayarak Kuzey Suriye sahasına göç etmişlerdir.[246] Memlük Sultanı Baybars (1261-1277), bu Türkmenleri Antakya-Gazze arasındaki bölgeye yerleştirmiş ve onları hâkimiyeti altına almıştır.[247] Bu Türkmenler daha sonra Memlük seferlerine de katılmışlar ve ele geçirdikleri şehirlere yerleşerek, buraları kendilerine yurt edinmişlerdir. Nitekim bu şekilde Bozoklar Dulkadiroğlu Beyliği'ni kurarken Üçoklar da Ramazanoğlu Beyliği'ni kurmuştur.

Ramazanoğulları, Oğuzların Üçok koluna mensup olup kurucusu Ramazan Bey de Yüreğir boyundandır.[248] Ramazan Bey'in adı kaynaklarda ilk olarak Dulkadiroğlu Karaca Bey'in öldürülmesi mevzusunda ortaya çıkmaktadır. Memlük Devleti'ne karşı başlatılan ayaklanmanın bastırılmasından sonra Karaca Bey öldürülmüş, Ramazan Bey ise onun yerine "Türkmen Emiri" tayin edilmiştir (1352).[249] Bu olay, Ramazanoğulları Beyliği'nin kuruluş tarihi kabul edilmektedir. Ramazan Bey'in bu olaydan kısa bir süre sonra vefat etmiş olması muhtemeldir.

Ramazan Bey'den sonra yerine İbrahim Bey geçti. Ramazanoğlu İbrahim Bey, Dulkadiroğulları ve Karamanoğulları ile Memlüklere karşı ittifak yaptıysa da üzerlerine gönderilen ordu neticesinde af dilemek mecburiyetinde kaldı. Memlüklere karşı olan bir sonraki hareketinde ise Halep emiri Yılboğa tarafından kardeşi Kara Mehmed ile birlikte öldürüldü (1383).[250] İbrahim Bey'in yerine ise Şıhâbeddîn Ahmed yeni Türkmen Emiri olarak Ramazanoğlu Beyliği'nin başına geçirildi.[251]

Şıhâbeddîn Ahmed Bey, Memlükler ile bazen dost olurken bazen de karşısında yer alıyordu. Memlük Devleti'nin başına Nâsıreddîn Ferec geçtikten sonra (1399) Ahmed

[245] Yinanç, *a.g.e.,* 1989, 104.
[246] Koca, *a.g.e.,* 2012, 270.
[247] *Baypars Tarihi*, 2000, 155.
[248] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 176; Koca, *a.g.e.,* 2012, 271.
[249] İbni Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 217.
[250] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 280.
[251] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 176.

Bey onunla yakın bir ilişki kurdu. Kızını Sultan Ebu'l Ferec ile nikahladıktan sonra bizzat Mısır'a da giderek konumunu güçlendirdi. Daha sonra Karamanoğulları'ndan Tarsus'u alarak burada da hutbeyi Memlük sultanı adına okuttu (1415).[252] Ramazanoğulları Beyliği'ne en parlak devirlerinden birini yaşatan Ahmed Bey, takriben 1416/1417 yılında öldü.[253]

Ahmed Bey'in ölümünden sonra oğulları arasında taht mücadelesi başlamış ve II. İbrahim kardeşlerini bertaraf ederek tahta geçmiştir. İlk iş olarak Memlük sultanına itaatini arz eden İbrahim Bey, kısa süre sonra bu itaatten ayrılmıştır. Nitekim bu dönemde özellikle Memlük-Ramazanoğulları ilişkileri iyice bozulmuş ve Karamanoğulları-Ramazanoğulları yakınlaşması başlamıştır. Memlük sultanı Müeyyed Şeyh, bu duruma karşılık olarak Ahmed Bey'in diğer oğlu Hamza Bey'i Ramazanoğlu Beyliği'ne tayin etmiş lakin Hamza Bey kardeşinin yerine geçmeye muvaffak olamamıştır. Karamanoğlu Mehmed Bey ve Ramazanoğlu İbrahim Bey, önce Memlük ordusunun ardından Dulkadiroğulları'nın karşısında bozguna uğramaktan kurtulamamışlardır. Karamanoğlu Mehmed Bey son savaşta esir düşmüş ve oğlu Mustafa Bey de öldürülmüştür.[254] İbrahim Bey ise yakalanarak Kahire'ye gönderilmiş ve orada idam edilmiştir (1427).[255]

İbrahim Bey'in ölümüyle yerine geçen Hamza Bey'in hakkındaki bilgiler çok az olmakla beraber onun tahta geçtikten kısa süre sonra vefat ettiği tahmin edilmektedir. Hamza Bey'den sonra yerine oğlu Mehmed Bey geçtiyse de amcası Ali Bey'in ona muhalefeti nedeniyle beylik fiilen ikiye bölündü. Karışıklıklarla geçen bu dönem hakkında bilgiler yok denecek kadar az olup Mehmed Bey'in de nerede ve ne zaman öldüğü bilinmemektedir. Ondan sonra beyliğin başında Eylük Bey görülmektedir (1439/1440). Eylük Bey devrinde Ramazanoğulları'nın, Varsak Türkmenleri ile giriştikleri mücadelede ağır bir yenilgi aldığı ve Eylük Bey'in de öldürüldüğü bilinmektedir.[256] Eylük Bey'in ölümünden sonra Ramazanoğulları uzun bir süre bölgedeki olaylara karışmamışlardır. Eylük Bey'den sonra beyliğin başında önce

[252] Sümer, Faruk (2007), "Ramazanoğulları", *DİA,* İstanbul, C. 34, 443; Merçil, *a.g.e.,* 2021, 280.
[253] Bedirhanoğlu, H. E. (2017), "Ramazan Oğulları Beyliği", *Anadolu Beylikleri El Kitabı,* ed. Haşim Şahin, Ankara, 384.
[254] İbni Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 431.
[255] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 177.
[256] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 280.

Dündar Bey, ardından Ömer Bey görülmektedir. Ömer Bey'in Osmanlılar karşısında mağlup olarak esir edildiği bilinse de daha sonraki akıbeti bilinmemektedir.[257]

Ömer Bey'den sonra ise yerine Halil Bey geçti (1480). Halil Bey döneminde Ramazanoğulları, denge politikası ile varlıklarını devam ettirmek istediler[258] ve Osmanlılar ile iyi geçinmeye çalıştılar. Halil Bey'in ölümünden (1510/1511) sonra yerine geçen Mahmud Bey de bu politikayı sürdürerek Osmanlılar ile yakınlaşınca Memlükler tarafından yerine Selim Bey tayin edildi (1514). Bunun üzerine Mahmud Bey İstanbul'a giderek Yavuz Sultan Selim'e itaatini arz etti ve onun seferlerine katıldı.[259] Mısır seferi sırasında büyük yararlılıklar gösteren Mahmud Bey, Ridaniye Savaşı'nda öldü (1517).[260] Onun ölümünden sonra ilk olarak Halil Bey'in oğlu Kubad, ardından onun kardeşi Piri, Ramazanoğulları tahtına geçirildi. Ramazanoğulları, Osmanlı himayesindeki Piri Bey (Piri Paşa) döneminde (1519-1568) uzun bir istikrar ve huzur dönemi yaşadı. Piri Bey'in ölmesiyle yerine vasiyeti üzere oğlu Derviş geçti lakin o birkaç ay sonra vefat etti.[261] Derviş Bey'den sonra Ramazanoğulları tahtına sırasıyla; III. İbrahim, II. Mehmed ve son olarak Pir Mansur Bey geçti. Pir Mansur Bey'in tahttan çekilmesiyle[262] birlikte Ramazanoğulları toprakları tamamen ilhak edilerek Kıbrıs Beylerbeyliği'ne bağlandı (1608).[263]

[257] Sümer, a.g.m., C. 34, 2007, 444.
[258] Bedirhanoğlu, *a.g.m.,* 2017, 386.
[259] Koca, *a.g.e.,* 2012, 272.
[260] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 281.
[261] Sümer, *a.g.e.,* C. 34, 2007, 445.
[262] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 178.
[263] Bedirhanoğlu, *a.g.m.,* 2017, 390.

3. ANKARA SAVAŞI'NA (1402) KADAR OSMANLILARIN ANADOLU SİYASETİ

Osmanlı Beyliği'nin diğer Anadolu beylikleri ile ilişkileri XIV. asrın ilk yarısında gazâ an'anesinin etkisiyle daha ziyade işbirliği içinde geçmiştir. Bu süre zarfında Osmanlılar, Bizans'a ait bazı şehir ve kaleleri alarak sınırlarını genişletmiştir. Karası Beyliği'nin yaşadığı siyasî kriz, Osmanlı'nın bu beyliği ele geçirmesi için büyük bir fırsat olmuştur. Osmanlı Beyliği, Karası Beyliği'ni ilhak ederek Anadolu'yu hâkimiyeti altında toplama politikasını tedricen başlatmıştır. Diğer yandan Karası beylerinin katkıları ve Süleyman Paşa'nın gayretiyle Rumeli'de kısa zamanda büyük fetihler yapılmıştır. Osmanlı, özellikle Rumeli'den devşirdiği kuvvetler sayesinde diğer beyliklerden çok daha büyük bir askerî güce ulaşmıştır.

Osman Gazi ve Orhan Gazi dönemleri daha ziyade gazâ faaliyetleri ile geçmiş ve diğer Anadolu beylikleri ile doğrudan karşı karşıya gelinmekten kaçınılmıştır. Karası Beyliği'nin ilhakı ile tedricen başlayan Osmanlı'nın Anadolu politikası, Sultan I. Murad devrinde daha da şekillenmeye başlamıştır. Sultan I. Murad devrinde Osmanlılar, Anadolu beylikleri üzerinde nüfuz kurmaya başlamış ve diğer beyliklerin aleyhine topraklarını genişletmiştir. Sıhriyet ve satın alma yoluyla Germiyan ve Hamidoğlu beyliklerinden toprak alınırken savaştan kaçınılmıştır. Bununla beraber Osmanlılar yeri geldiğinde askerî gücünü de bir tehdit olarak kullanmayı bilmiştir. Candaroğulları ve Karamanoğulları'nın da itaat altına alınması ile birlikte Sultan I. Murad, Anadolu'daki üstünlüğünü tescillemiş, diğer beyliklere yüksek hâkimiyetini kabul ettirmiştir.

Sultan I. Murad'ın saltanatının sonuna kadar gazâ imajının zarar görmemesi için diğer beylikler ile savaşmaktan uzak duran Osmanlılar, Yıldırım Bayezid devrinde bu tutumunu terk ederek Anadolu'da siyasî birliği sağlamak ve merkezi bir idare kurmak maksadıyla diğer beylikleri ilhak etme yoluna gitmiştir. Bu amaçla Saruhan, Aydın, Germiyan, Hamid, Menteşe ve Karamanoğulları beylikleri ile Kadı Burhaneddin Ahmed Devleti ortadan kaldırılarak toprakları Osmanlı mülküne dâhil edilmiştir. Candaroğulları ve Dulkadiroğulları da Yıldırım Bayezid'in yüksek hâkimiyetini kabul etmek zorunda kalmışlardır. Böylelikle Osmanlı Devleti Anadolu'da hâkim güç konumuna gelmiştir.

3.1. Osman Gazi Dönemi (1302-1324)

Ertuğrul Gazi'nin oğlu olan Osman Bey, Kulaca'nın fethi (1284) ile birlikte kaynaklarda yer almaya başlamıştır. Babasının ölümü ile aşiretinin başına geçerek gazâ faaliyetlerinde bulunmuştur. Bizans tekfurları üzerine yapılan gazâlar neticesinde Bilecik, İnönü ve Seyitgazi ile Karacaşehir ve Günyüzü'nü ele geçirmiştir. Türkiye Selçuklularının otoritesinin hissedilmediği 1299'da bağımsızlığını ilan eden Osman Gazi, 1302'deki Koyunhisar (Bapheus) Savaşı'nı da kazanarak beyliğini tescillemiştir. Bizans üzerine düzenlediği akınlar sayesinde gazâ lideri olarak öne çıkan Osman Gazi'nin beyliği, Anadolu'daki Türkmen gruplar için cazibe merkezi haline gelmiştir. Onun döneminde abluka altına alınan İznik, Orhan Gazi döneminde fethedilebilmiştir (1331). Osman Gazi'nin diğer Anadolu Beylikleri ile doğrudan bir ilişkisi olmamakla birlikte dolaylı yoldan Germiyanoğulları ile bazı gerginlikler yaşamıştır. Osmanlı Devleti'nin kurucusu olan Osman Bey 1324'te vefat etmiştir.[264]

3.1.1. Germiyanoğulları İle Münasebetler

Osmanlı ve Germiyanoğulları beylikleri arasındaki ilk münasebet, Germiyanoğulları topraklarında meskun bulunan Çavdar Tatarları'nın Karacahisar pazarını yağmalamaları sonucu dolaylı yoldan gelişti.[265] Germiyanoğulları Beyliği I. Yakup Bey'in saltanatında siyasî ve iktisadî bakımdan en güçlü zamanını yaşıyordu. Beylik bu dönemde Batı Anadolu'da üstünlüğünü sağlamayı başarmıştı ve bölgede bulunan beylikler Yakup Bey'in himayesinde bulunmakta bir beis görmüyorlardı. Nitekim bu beyliklerin ortak noktası Germiyanoğlu desteği ile inkişaf etmeleriydi. Osmanoğulları ise Ertuğrul Gazi'nin Söğüt ve Domaniç'e geldiği günden bu yana kendi çabaları ile varlıklarını idame ettirmişlerdi. Dolayısıyla Germiyanlılar, topraklarını genişletme yolunda bir engel olarak önüne çıkan Osmanlılara karşı temkinli hareket etmekteydi. Osmanlıların gazâ faaliyetleri ile meşgul olmaları aslında doğrudan bir Germiyan müdahalesine mani oluyordu. Bu durumun farkında olan Germiyanlılar kendi topraklarındaki Çavdar Tatarları'nı Osmanlılara karşı kışkırtmayı tercih etmişlerdir.[266]

1304'te Osman Gazi seferde, Orhan Gazi de Eskişehir'de iken Çavdar Tatarları'nın

[264] İnalcık, Halil (2007), "Osman I", *DİA,* C. 33, 443-453.
[265] Kaynaklardan anlaşıldığı kadarıyla bu Tatarlar, zaman zaman Karacahisar ile Bilecik'e gelerek yağmada bulunuyordu. Bkz. Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 15.
[266] Behişti Ahmed Çelebi (2020), *Târih-i Behiştî,* çev. Fatma Kaytaz, Müjgan Çakır, Ankara, C. I, 160.

bir baskınla Karacahisar pazarını yağmaladıkları haberi geldi. Bunun üzerine Orhan Gazi derhal harekete geçerek Tatarların peşine düştü. Onları yakaladıktan sonra yağmaladıkları mallarla birlikte Karacahisar'a getirdi. Osman Gazi seferden dönünce, yakalanan bu Tatarları tekrar saldırmamaları şartıyla serbest bıraktı.[267] Bundan sonra Yıldırım Bayezid devrine kadar herhangi bir saldırı vuku bulmadı.[268] Ancak söz konusu yağmalama hareketi, Osmanlılar için Germiyanoğlu sınırını kollamaları gerektiğini gösterdi. Nitekim bu olaydan bir sene sonra Osman Gazi, Karaçepüş ve Karatigin kalelerinin alınması için oğlu Orhan Gazi'yi memur etti (1305). Kendisi ise olası bir Tatar saldırısı ihtimaline karşı Karacahisar'da kaldı.[269] Orhan Gazi de kendi hükümdarlığı devrinde Germiyanoğlu sınırını korumak amacıyla oğlu Murad'ı Sultanhöyüğü'ne tayin etmiştir.

3.2. Orhan Gazi Dönemi (1324-1362)

Orhan Gazi, babasının yaşlılığı ve hastalığı dolayısıyla 1305'ten itibaren beyliğin idaresinde ve gazâ faaliyetlerinde aktif rol oynadı. Osman Gazi'nin vefatı sonrası beyliğin başına geçti (1324). Babasının döneminde başlayan Bursa ve İznik kuşatmalarını sıkılaştıran Orhan Bey 1326'da Bursa'yı fethetti. İznik'in fethi ise 1331'de gerçekleşti. Bizans aleyhine topraklarını genişleten Orhan Gazi, diğer yandan Karasıoğulları Beyliği'ni ilhak ederek (1345) Osmanlı'nın diğer beylikleri ilhak etme sürecinin ilk adımını atmış oldu. 1354'te Ankara ele geçirildi. Karası beyleri ve Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa sayesinde Osmanlılar Rumeli'ye geçerek önemli fetihlerde bulundu. Böylece diğer beyliklerin yaşadığı sıkışmışlıktan kurtulmuş oldu. Orhan Gazi, Edirne'nin fethinden sonra vefat etti (1362).[270]

3.2.1. Karası Beyliği'nin İlhakı

Osmanlılar gazâ faaliyetleri ile uğraşırken Karası Beyliği karışıklık içinde bulunuyordu. Karası Bey'in ölümünden (1328'den önce) sonra beyliğin toprakları ikiye bölünmüş ve beyliğin merkezi olan Balıkesir dahil büyük bir bölümü Demirhan'ın idaresine geçmişti.[271] Yahşı Bey ise Bergama ve havalisinde hüküm sürüyordu. Diğer kardeşleri Dursun Bey ise Orhan Bey'in yanına iltica etmiş

[267] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 33.
[268] Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 123.
[269] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 34; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. I, 2020, 163.
[270] İnalcık, Halil (2007), "Orhan", *DİA*, C. 33, 375-386.
[271] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 99.

bulunuyordu. Bu durum Yahşı Bey'in ölmesiyle (1341 sonrası) daha karmaşık bir hale geldi. Nitekim halk ve ümera, Demirhan'ı istemiyordu.[272] Bunun üzerine Vezir Hacı İlbey önderliğinde Karası ümerasından Evrenos Bey, Gazi Fazıl Bey, Ece Halil Bey gibi önemli emirler, Orhan Gazi'nin yanında bulunan Dursun Bey'i tahta davet ettiler. Dursun Bey de Balıkesir, Bergama ve Edremit'i Osmanlı'ya bırakacağı vaadiyle Orhan Bey'den yardım istedi.[273] Bu teklifi olumlu karşılayan Orhan Bey, yanına Dursun Bey'i de alarak Karası topraklarına doğru harekete geçti. Bu sırada yol üzerinde bulunan Bizans kaleleri Ulubad, Mihaliç ve Kirmastı da Orhan Bey tarafından ele geçirildi.[274] Durumun vahametini anlayan Demirhan ise Orhan Bey'in karşısına çıkmayarak sarp Bergama kalesine sığındı. Bunun üzerine Osmanlı ordusu Bergama'yı kuşatmak üzere harekete geçti. Ayrıca Orhan Bey, Dursun Bey'den kardeşi ile konuşmasını ve onu ikna etmesini istedi. Dursun Bey de kardeşini ikna etme hevesiyle Bergama kalesi önlerine geldi lakin bu sırada kaleden atılan bir ok neticesinde hayatını kaybetti.[275] Bu duruma çok üzülen ve hiddetlenen Orhan Bey de Karası şehirlerine haber yollayarak buraların artık onun toprağı olduğunu ilan etti ve kuşatmayı sıkılaştırdı. Bir süre sonra halkın ve ümeranın da baskısıyla zor durumda kalan Demirhan, anlaşma yoluyla teslim oldu.[276] Orhan Bey onun canını bağışlayarak Bursa'ya yolladı ve Demirhan takriben iki yıl sonra burada vefat etti (1345).[277] Böylelikle Karası topraklarının büyük bir kısmı Osmanlı tarafından ilhak edildi. Buna karşın Karasıoğlu Süleyman Bey'in bir süre daha Trova dolaylarında hüküm sürdüğü ve sahil bölgesinin de Bizans hâkimiyetinde bulunduğu bilinmektedir. Bu bölgelerin Osmanlı hâkimiyetine geçişi, I. Murad devrinin ilk yıllarına rastlamaktadır. Böylece Karası topraklarının sulh yoluyla ele geçirilmesi, Osmanlıların Rumeli'ye geçişinde ve diğer beyliklere karşı üstünlük kurmasında önemli rol oynadı.[278]

Orhan Gazi, ilhak ettiği Karası topraklarını büyük oğlu Süleyman Paşa'ya iktâ olarak vermiş[279] ve Hacı İlbey'i de ona vezir tayin etmiştir. Diğer önemli emirleri de Süleyman Paşa'nın yanında bırakarak onlara bölgede kalan son Bizans kalelerini alma

[272] İbn Battuta (*a.g.e.,* C. I, 2004, 428), Demirhan'dan "hayırsız" olarak bahsetmiştir.
[273] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 48; Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 165.
[274] Öden, *a.g.e.,* 1999, 52.
[275] Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 167; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 101.
[276] Öden, *a.g.e.,* 1999, 55.
[277] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 50; Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 167.
[278] Ayrıntılı bilgi için bkz: Zachariadou, Elizabeth (1997), "Karesi ve Osmanlı Beylikleri: İki Rakip Devlet" *Osmanlı Beyliği(1300-1389),* İstanbul.
[279] Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 167; Merçil, *a.g.e.,* 2021, 275.

ve Rumeli'yi fethetme görevini vermiştir. Süleyman Paşa da yanındaki Evrenos Bey, Gazi Fazıl Bey, Ece Halil Bey gibi önemli beylerin desteği[280] ve tecrübesi ile Rumeli'de önemli fetihlerde bulunarak ileride "Rumeli Fatihi" olarak anılacaktır.

3.2.2. Ankara'nın Zaptı

Eretna Devleti'ne bağlı olan ve Ahiler tarafından idare olunan Ankara'nın; Osmanlılar tarafından zaptı, Anadolu'nun fethi için önemli bir merhaleyi teşkil eder. Nitekim burası konumu itibariyle Anadolu'nun merkezinde yer alır ve önemli yollar üzerinde bulunur.

Eratnalıların kurucusu Alâeddin Eretna Bey'in 1352 yılında ölmesiyle beraber Eretna Devleti'nde karışıklıklar ve taht kavgaları baş gösterdi.[281] Bunu fırsat bilen Karamanoğulları ise dolaylı yoldan Osmanlılar ile Ahileri karşı karşıya getirmek suretiyle Ankara'yı ele geçirmek hevesindeydi. Durumu fark eden Orhan Gazi, Ahiler ve Amasya Valisi Kutluşah ile anlaşarak oğlu Süleyman Paşa komutasındaki bir orduyu Ankara'ya sevk etti. Ahilerin de işbirliği ile Ankara 1354'te Osmanlı hâkimiyetine girdi.[282] Ancak bu hâkimiyet çok uzun sürmedi. Orhan Gazi'nin ölümü sonrası Ankara, tekrar Eretna sınırlarına dahil edildi. Bölgedeki Çavdar Tatarları'nın da Osmanlı topraklarını tecavüz etmesiyle birlikte Sultan Murad Hüdavendigar sefere çıkarak Ankara'yı tekrar topraklarına katmış[283] ve buradaki Ahi yönetimine de son vermiştir (1362).[284] Daha sonra Eretnaoğlu Mehmed Bey Ankara'yı tekrar ele geçirmeye teşebbüs etse de bir netice alamamıştır.[285]

Ankara, Orta Anadolu'daki müstahkem şehirlerden biri olmakla birlikte hem ticari yolların hem de önemli geçitlerin kesişim noktasıdır. Eretna ve Karamanoğulları beyliklerinin Ankara üzerindeki baskıları bundan kaynaklanmaktadır.[286] Diğer yandan buranın alınması Osmanlı'nın doğuya ilerlemesinde önemli bir merhale teşkil eder. İlk başta anlaşma yoluyla ele geçirilen Ankara'nın daha sonra zor kullanılarak ele

[280] Süleyman Paşa'nın adı geçen beyler ile Rumeli'deki fetihleri için bkz: *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 34-38; Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 37-56.
[281] Göde, *a.g.e.,* 2000, 87-92.
[282] Göde, *a.g.e.,* 2000, 92.
[283] Şükrüllah, *a.g.e.,* 2013, 212; Göde, *a.g.e.,* 2000, 97.
[284] Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 193; Tevhid, Ahmed (1913), "Ankara'da Ahiler Hükümeti", *TOEM,* 4/19, 1204.
[285] Göde, *a.g.e.,* 200, 98.
[286] Karadeniz, Hasan Basri (2011), *Osmanlılar İle Anadolu Beylikleri Arasında Psikolojik Mücadele,* İstanbul, 7.

geçirilmesi, Osmanlıların artık doğuya doğru genişlemek istediğini göstermektedir.

3.3. I. Murad Dönemi (1362-1389)

I. Murad Rumeli fatihi olarak bilinen ağabeyi Süleyman Paşa'nın ölümü üzerine Rumeli'deki kuvvetlerin başına geçti (1357).[287] Burada önemli fütuhatta bulunan Şehzade Murad, Edirne'yi fethederek büyük bir başarı elde etti (1361).[288] Orhan Gazi'nin 1362'de vefat etmesinden sonra yeni Osmanlı hükümdarı olarak tahta geçti. Murad Hüdavendigar, Rumeli'de yaptığı önemli fetihlerle birlikte Anadolu'da da önemli kazanımlar elde etti. Nitekim sıhriyet yoluyla Germiyanlılardan; satın alma yoluyla da Hamidoğulları Beyliği'nden büyük topraklar alarak mülküne kattı. I. Murad'ın özellikle Anadolu'daki genişleme politikası, Karamanoğulları ile Osmanoğulları arasındaki ilk savaşın sebebini teşkil etti. Candaroğulları'nın da iç işlerine müdahil olan Sultan Murad, bu dönemde Anadolu Beylikleri üzerinde hâmi rolü üstlendi. Balkanlarda büyük zaferler kazanan Osmanlı hükümdarı, 1389'da Kosova Savaşı sonrası muharebe alanını gezerken bir suikast sonucu şehit düştü.[289]

3.3.1. Germiyan Topraklarının Çeyiz Yoluyla İlhakı

Germiyanoğulları ile Osmanlılar arasındaki ilk ilişkiler pek dostane değildi.[290] Germiyanoğulları özellikle Batı Anadolu'da kendilerini diğer beyliklerin hamisi olarak görüyordu. Daha önce bahsedildiği üzere Aydın, Saruhan, Menteşe gibi beylikler kuruluş dönemlerinde Germiyan Beyliği'nden destek görmüşlerdi. Germiyanoğulları Beyliği, Yakup Bey zamanında (1300-1340) en güçlü dönemini yaşıyordu.[291] Buna mukabil Anadolu'daki diğer beyliklerden itaat bekliyorlardı. Germiyanoğulları bu devirde hem askerî açıdan hem de maddi açıdan zengin idi.[292] Dolayısıyla Yakup Bey'in bu devirde diğer beylikler üzerindeki nüfuzu oldukça büyüktü. Bu nüfuzu Osmanlı üzerinde de kurmak isteyen Yakup Bey; sık sık kendi topraklarında meskun bulunan ve hamisi olduğu Çavdar Tatarlarını, Osmanlı topraklarına saldırmaları için kışkırtıyordu. Osmanlı ise bu saldırıları püskürtmekle

[287] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 55.
[288] Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 195.
[289] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 65; İnalcık, Halil (2020), "Murad I", *DİA,* C. 31, 156-164.
[290] Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 95.
[291] El-Ömerî, *a.g.e.,* 2019, 157; Varlık, *a.g.e.,* 1974, 36.
[292] Germiyanoğulları, Ömeri'nin naklettiği bilgilerden hareketle bu devirde Batı Anadolu'nun en güçlü beyliği idi. Ayrıca şap madenleri sayesinde de önemli gelir elde ederek zenginleşmişti. bkz. El-Ömeri, *a.g.e.,* 2019, 157.

yetinerek Germiyan Beyliği'ne karşı net bir tavır göstermiyordu.[293] Yakup Bey'in ölmesinden sonra yerine geçen oğulları, beyliğin eski gücünü muhafaza edemedi.

XIV. yüzyılın ilk yarısında Batı Anadolu'nun en güçlü beyliği olarak öne çıkan Germiyanoğulları, aynı yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı ve Karamanoğulları Beylikleri arasında sıkışıp kalmıştır. Hamidoğlu Hüsameddin İlyas Bey, Karamanoğlu Alâeddin'in ordusuyla topraklarına girmesiyle Germiyan Beyliği'ne sığınmıştır. Germiyanoğlu Süleymanşah daha sonra İlyas Bey'e destek vererek topraklarını geri almasında yardım etmiş ve bu durum Karamanoğulları ile Germiyanoğulları arasındaki gerilimi arttırmıştır.[294] Karamanoğlu Alâeddin Bey'in, I. Murad'ın kızı Nefise (Melek) Hatun ile evlenmesi ise Germiyanoğlu Süleymanşah'ı iyice tedirgin etmeye başlamış[295] ve Süleymanşah da beyliğinin muhafazası için bir çıkış yolu aramaya başlamıştır.

Germiyanoğlu Süleymanşah hem Karaman hem de Osmanlı taarruzundan çekiniyordu. Aşıkpaşazade'nin naklettiğine göre Süleymanşah, I. Murad ile akrabalık kurmanın beyliğini korumanın tek yolu olduğunu düşünüyordu.[296] Bunun üzerine Edirne'ye haber göndererek kızı Devlet Hatun'u, Sultan Murad'ın oğlu şehzade Bayezid'e vermeyi teklif etti. I. Murad, Anadolu'daki nüfuzunu güçlendirmek adına bu teklifi kabul ederek kız isteme merasimi için Kütahya'ya bir heyet gönderdi. Buna karşılık Süleymanşah da devrin önemli alimlerinden İshak Fakih'i Bursa'ya yolladı. İshak Fakih yanında ünlü Germiyan atları, Denizli kumaşları, altın ve gümüş çok kıymetli hediyeler getirmişti. Germiyanoğlu Süleymanşah, kızının çeyizi olarak bu hediyelerin yanında bir de Kütahya, Simav, Tavşanlı ve Emet gibi beyliğinin en güzel yerlerini Osmanlılara bıraktı[297] ve kendisi Kula kasabasına çekildi.[298] Şehzade Bayezid ise I. Murad tarafından Kütahya sancakbeyi olarak tayin edildi (1381).[299] Böylece Germiyan Beyliği'nin önemli bir kısmı Osmanlı mülküne dahil oldu.

Germiyan topraklarının Osmanlı hâkimiyetine girmesi, Osmanlı-Karaman çekişmesinin savaşa dönüşmesinde önemli bir adım olacaktır. Nitekim

[293] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 33-34; Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 123.
[294] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 365.
[295] Varlık, *a.g.e.,* 1974, 56-57.
[296] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 60; Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 205.
[297] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 60; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 39.
[298] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 45-46.
[299] Varlık, *a.g.e.,* 1974, 65.

Karamanoğulları, Germiyanoğulları topraklarını alarak sınırlarını genişletmek ve zengin kaynaklarından yararlanmak istiyordu. Nispeten güçsüz bir Germiyan Beyliği yerine şimdi güçlü Osmanlı Beyliği ile sınırdaş olmuşlardı.[300] Osmanoğulları ise bu ilhak neticesinde Anadolu'daki yayılmasını hızlandırmış ancak uzun müddet sürecek Karamanoğlu sorununa sebebiyet vermiştir.

3.3.2. Hamidoğulları Beyliği'nden Toprak Satın Alınması

Osmanlı Beyliği ile Hamidoğulları arasındaki ilk ilişkiler I. Murad devrinde başladı. Daha önce de bahsedildiği üzere Karamanoğlu Alâeddin Bey'in büyük bir ordu ile Eğridir (Felekâbâd)'e gelmesiyle Hamidoğlu İlyas Bey karşı koyamayarak Germiyanoğullarına sığınmıştı. İlyas Bey burada iki yıl kadar kaldıktan sonra Osmanlı ve Germiyan desteği ile tekrar topraklarını alabilmişti.[301] Osmanlı ve Hamidoğulları arasındaki bu ilişki zamanla Hamidoğulları'nın, Osmanlı hâkimiyetini tanımasına evrildi.

Hüsameddin İlyas Bey'in ölümünden sonra yerine geçen Kemaleddin Hüseyin Bey zamanında da Hamidoğulları toprakları sık sık Karaman saldırılarına uğramış ve Hüseyin Bey yardım için I. Murad'a başvurmuştur. Hüseyin Bey, I. Murad'a yazdığı mektupta kendisine tabi olduğunu ve Karamanoğlu saldırılarına karşı onun yardımını ve himayesini istediğini dile getirmiştir. I. Murad, 1376 tarihli mektubunda onu taltif ederek hil'at yollamış ve yardım edeceğini söylemiştir.[302] Söz konusu mektuplaşmalardan Hamidoğulları Beyliği'nin bu tarihlerde Osmanlı yüksek hâkimiyetini tanıdığı anlaşılmaktadır.

Hamidoğlu Hüseyin Bey daha sonra Şehzade Bayezid ile Devlet Hatun arasındaki düğüne de elçiler ve hediyeler yollamış, I. Murad'ı tebrik etmiştir. Bu düğün sonrası Hamidoğlu elçileri ile görüşen I. Murad, Karaman saldırılarına engel olmak maksadıyla sınırdaki şehirlerin kendisine satılmasını teklif etmiş ve Hüseyin Bey de bu teklifi kabul etmiştir.[303] Böylece Hamidoğullarına ait Akşehir, Beyşehir, Seydişehir, Yalvaç ve Karaağaç 80 bin altın karşılığında, şer'i anlaşma yoluyla Osmanlı'ya satılmıştır. Hamidoğulları bu anlaşmaya gönüllü olarak değil I. Murad'ın

[300] Karadeniz, a.g.e, 2011, 11.
[301] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 64.
[302] Kofoğlu, *a.g.e.,* 2006, 257.
[303] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 62; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. I, 2020, 310; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 65.

dayatması sonucu razı gelmiştir.[304] Nitekim ilk başlarda şehirlerin teslimi için ayak sürüyen Hüseyin Bey, I. Murad'ın Kütahya'ya geldiğini görünce hemen haber göndererek şehirleri teslim edeceğini bildirmiştir (1381/82).[305] Böylelikle Hamidoğulları topraklarının önemli bir kısmı Osmanlılara geçmiştir.

Bu olay, Germiyan topraklarının alınması hasebiyle gergin olan Karaman-Osmanlı ilişkilerinin savaşa dönüşmesinde de başlıca rol oynamıştır.[306] Nitekim bölgedeki şehirlerin Osmanlı hâkimiyetine girmesi, Karamanoğulları saldırılarını daha da arttırmış ve I. Murad'ı sefere çıkmaya zorlamıştır. Karamanoğulları üzerine sefere çıkan I. Murad, sefer dönüşü Hamidoğlu Beyliği'nin merkezi olan Eğridir'i de ele geçirmiştir. Karamanoğulları, özellikle Hamidoğulları topraklarındaki hak iddiasını beyliğin yıkılışına kadar sürdürmüş ve bulduğu her fırsatta bu toprakları işgal etmiştir.

3.3.3. Candaroğulları Beyliği ile Münasebetler

Osmanoğulları ile Candaroğulları arasındaki ilişkiler I. Murad devrinde dostane olarak başlamış ve gelişmiştir.[307] Candaroğulları tahtındaki Kötürüm (Celaleddin) Bayezid, fetihleri dolayısıyla I. Murad'ı tebrik etmiş ve Şehzade Bayezid ile Devlet Hatun'un düğününe de hediyeler ile elçiler göndermiştir. Ayrıca I. Murad, kardeşi Süleyman Paşa'nın kızlarından olan Efenzed Hatun ile Kötürüm Bayezid'i evlendirmiştir.[308] İki beylik arasındaki bu iyi ilişkiler, I. Murad'ın Germiyan ve Hamidoğulları topraklarını ele geçirmesiyle bozulmaya başlamıştır. Nitekim Kötürüm Bayezid, I. Murad'ın kendi topraklarında da gözü olduğu hissine kapılarak komşuları ve özellikle damadı Amasya Emiri Ahmet Bey ile yakınlaşmaya başlamıştır.[309] Bu sırada yaşanan elim bir hadise ise ilişkilerin tamamen bozulmasına yol açmıştır. Kötürüm Bayezid'in veliaht olarak oğlu İskender'i öne sürmesi, büyük oğlu Süleyman'ın kardeşi İskender'i öldürmesine neden olmuş;[310] bunun akabinde Kötürüm Bayezid de Süleyman'ın çocuklarını ve bu işte dahli bulunan kendi kızını öldürtmüştür. Bunun üzerine Süleyman, çareyi Osmanlı'ya sığınmakta bulmuştur (1383/1384).[311]

---

[304] Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 209.
[305] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 62.
[306] İnalcık, a.g.m., C. 31, 2020, 160; Karadeniz, a.g.e, 2011, 11.
[307] Yücel, *a.g.e.,* C. I, 2018, 70.
[308] Alıç, Samet (2021), *Anadolu Beyliklerinde Siyasi Evlilikler,* İstanbul, 86.
[309] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 258.
[310] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 126.
[311] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 258.

Osmanlı hükümdarı I. Murad'ın bu durumu kendi lehine kullanacağını anlayan Celaleddin Bayezid, Kadı Burhaneddin ile yakınlaşma hevesine girdi. I. Murad da bu sırada önemli bir kuvvet ile birlikte Süleyman'ı babasının karşısına, Kastamonu'ya yolladı. Burada yapılan savaşta Kötürüm Bayezid mağlup olarak Sinop'a çekildi ve Kastamonu, Süleyman'ın hâkimiyetine girdi.[312] Böylece Candaroğulları Beyliği resmen ikiye ayrılmış oldu (1383). Ancak Candaroğlu II. Süleyman'ın hükmü fazla sürmedi. Nitekim I. Murad, bölgeye gelerek Kastamonu'yu topraklarına kattı ve Süleyman'ı da hapsetti. Ancak halkın Osmanlı idaresine şiddetle karşı çıkması sonucunda I. Murad burayı yeniden Süleyman'a bırakmaya razı oldu. Kötürüm Bayezid ise bu durum üzerine harekete geçerek Kastamonu'yu ele geçirerek beyliğini yeniden tek çatı altında birleştirmeyi başardı.[313] II. Süleyman ise yine I. Murad'a başvurarak yardım istedi. Sultan Murad da bu isteğe icabet ederek onu yeniden bir kuvvet ile birlikte Kastamonu üzerine yolladı. Kötürüm Bayezid bir kez daha mağlup olarak Sinop'a çekildi ve şehir tekrar Süleyman'ın eline geçti. Sultan I. Murad bu olaydan sonra kardeşi Süleyman Paşa'nın diğer kızı Sultan Hatun ile Candaroğlu Süleyman'ı evlendirdi.[314]

Candaroğlu II. Süleyman, tahtını borçlu olduğu Sultan I. Murad'a ölene kadar sadık kaldı. Osmanlı hükümdarının Karaman ve Kosova seferlerine de asker yollayarak destek sağladı. Osmanlılar ufak bir hamle ile birlikte Candaroğulları Beyliği'ni hem ikiye bölmüş hem de nüfuzu altına almış oldu.

3.3.4. Osmanoğulları Ve Karamanoğulları Arasındaki İlk Savaş

Karamanoğulları ve Osmanlı münasebetleri Ankara meselesi yüzünden pek dostane başlamamıştır. Nitekim Orhan Gazi'nin ölümünden sonra Ankara'nın Osmanlı hâkimiyetinden çıkmasında Karamanoğulları'nın dahli büyüktür.[315] Ankara'nın Osmanlılar tarafından zaptı, Karamanoğulları için önemli bir tehdit olarak algılanmıştır. Ancak ilerleyen süreçte iki beylik arasındaki ilişkiler düzelmiş ve Karamanoğlu Alâeddin Bey, I. Murad'ın kızı Nefise Hatun ile evlenmiştir.[316] İki hükümdar arasındaki ilişkiler karşılıklı nezaket dolu mektuplar ile de sürdürülmüş ve

[312] Koca, *a.g.e.,* 2012, 173.
[313] Yücel, *a.g.e.,* C. I, 2018, 73.
[314] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 259.
[315] Tekindağ, *a.g.e.,* 1947, 49.
[316] Alıç, *a.g.e.,* 2021, 95.

Karamanoğlu Alâeddin Bey, Şehzade Bayezid ile Devlet Hatun'un düğününe de elçi ve hediyeler yollamıştır. Ancak bu düğün neticesinde; Germiyan topraklarının çeyiz yoluyla, Hamidoğulları topraklarının da satın alınarak Osmanlı hâkimiyetine girmesi, Karamanoğlu Alâeddin Bey tarafından hiç hoş karşılanmamış ve Osmanlı-Karaman savaşlarının da en büyük nedenlerinden olmuştur. Sultan Murad'ın Karamanoğlu Beyliği'nin kuzeyindeki Ankara'dan sonra batısındaki Germiyan ve Hamidoğlu topraklarını ele geçirmesi, Karamanoğlu Alâeddin Bey'i Orta Anadolu'ya sıkıştırmış ve diğer Batı Anadolu beylikleri ile bağlantısını koparmıştı.[317] Özellikle kendisinin ele geçirmek istediği Hamidoğulları topraklarının Osmanlı hâkimiyetine girmesi, Alâeddin Bey tarafında ipleri koparan son merhale olmuştur.[318]

Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey, I. Murad'ın Rumeli'de savaşmasını fırsat bilerek Osmanlı'nın Hamidoğulları'ndan aldığı topraklara saldırdı ve Beyşehir'i de işgal etti.[319] I. Murad bu haberi alır almaz harekete geçerek Anadolu'ya geldi. Ordusunu toplayarak kışı Bursa'da geçirdi.[320] Bu sırada Karamanoğlu Alâeddin Bey'den bir elçi gelerek barış teklifinde bulundu ancak I. Murad bu teklifi reddetti. Sultan Murad, Bursa'dan hareketle Kütahya'ya geldiği sırada ikinci Karaman elçisi de huzuruna geldi ve barış teklifi tekrar reddedildi. Sultan Murad artık Alâeddin Bey'e güvenemeyeceğini bildiriyor ve küffar ile savaşırken arkadan saldırmasını cezalandırmadan dönmeyeceğini söylüyordu.[321] Bunun üzerine Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey de meclisini toplayarak savaş kararını aldı.

Osmanlı ordusu ile Karamanoğlu ordusu Frenkyazısı denilen yerde karşı karşıya geldi. Osmanlı ordusu içinde diğer beyliklerden askerler ile birlikte yardımcı Sırp kuvvetler de bulunuyordu.[322] Karamanoğlu ordusunda ise Türkmenler, Tatarlar, Varsaklar ve Moğollar bulunuyordu.[323] Osmanlı'nın düzenli ve tecrübeli ordusu, Karamanoğulları'nın dağınık ordusu karşısında büyük bir zafer kazandı. Karamanoğlu Alâeddin ise savaş alanını terk ederek Konya kalesine sığındı. Sultan Murad onu burada muhasara etti ve aman dilemesine aldırış etmedi. Bunun üzerine Alâeddin Bey,

[317] Gök, *a.g.e.,* 2022, 132.
[318] Sümer, *a.g.e.,* C. 24, 2001, 457.
[319] Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. I, 2020, 317; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 13.
[320] Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 219.
[321] Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 221.
[322] Tekindağ, *a.g.e.,* 1947, 65.
[323] Ahmedi, *a.g.e.,* 2013, 148; Şükrüllah, *a.g.e.,* 2013, 212.

I. Murad'ın kızı olan eşi Nefise Hatun'u elçi olarak babasına yolladı.[324] Sultan Murad, kızının araya girmesiyle yumuşadı ve Alâeddin Bey'in gelip elini öpüp af dilemesini istedi.[325] Bunun üzerine gelip af dileyen Alâeddin Bey, ayrıca Osmanlı'dan aldığı toprakları geri iade etmeyi ve bir daha saldırmamayı da taahhüt etti.[326] Buna mukabil toprakları ve tahtı kendisine iade edildi (1386).

Frenkyazısı Muharebesi, Osmanlı'nın Anadolu'daki yayılma politikasını değiştirdiğini göstermesi bakımından dikkate şayandır. Bu zamana kadar Anadolu'da doğrudan bir çatışmaya girmeyen Osmanlılar bu defa beyliklere yönelik politikalarında yeni bir aşamaya geçmiştir. Diğer yandan Sultan Murad, Osmanlıların gâzi imajının korunabilmesi için kadılardan fetva almaya özen göstermiş ve söz konusu savaşı meşru bir zemine oturtmuştur. Karamanoğullarına karşı kazanılan bu zafer, diğer Anadolu Beylikleri'nin de dolaylı olarak Osmanlı yüksek hâkimiyetini tanımasını sağladı.[327]

3.4. Yıldırım Bayezid Dönemi (1389-1403)

Sultan I. Murad, Karamanoğulları üzerine yaptığı sefer sonrası Rumeli'ye geçmiş ve burada Kosova Savaşı hazırlıklarına başlamıştı. Anadolu'daki otoritesinin ve nüfuzunun bir göstergesi olarak Anadolu Beylikleri de I. Murad'ın bu seferine asker yollamışlardı. 1389 yazında gerçekleşen Kosova Savaşı ile Sultan Murad büyük bir zafer kazanmış ancak savaş alanını gezerken bir Sırp tarafından şehit edilmiştir. Bunun akabinde Osmanlı tahtına oğlu Bayezid geçmiştir.

Yıldırım lakabıyla tanınan I. Bayezid, tahta çıktıktan sonra ilk iş olarak kardeşi Yakup'u öldürerek olası bir taht kavgasının önüne geçmek istemiştir[328]. I. Murad'ın şehit olduğu ve Şehzade Yakup'un da öldürüldüğü haberini alan Anadolu Beylikleri, Karamanoğulları safında birleşerek Osmanlı'ya karşı bir isyan hareketine girişmişlerdir.[329] Nitekim Karamanoğulları Beyşehir'i, Germiyanoğulları Kütahya başta olmak üzere çeyiz olarak verilen yerleri işgal etmiştir. Kırşehir ise Tatarlar

[324] Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. I, 2020, 327; Gök, *a.g.e.,* 2022, 137.
[325] Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 233.
[326] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 14.
[327] Hasan Basri Karadeniz, a.g.e, 2011, 11.
[328] Enveri (2012), *Düstûrname-i Enveri(19-22. Kitaplar),* haz. Necdet Öztürk, İstanbul, 30; Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 66; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. I, 2019, 257.
[329] Tekindağ, *a.g.e.,* 1947, 68.

tarafından alınarak Kadı Burhaneddin'e teslim edilmiştir.[330] Durumun vahametini anlayan Yıldırım Bayezid, Rumeli'nde anlaşma yaparak derhal Anadolu'ya geçmiştir. Yıldırım Bayezid çıktığı Anadolu Seferi'nde; Germiyan, Aydın, Saruhan, Menteşe ve Hamidoğulları beyliklerini ilhak ederek doğrudan Osmanlı'ya bağlamış ve Karamanoğlu'nu da itaate zorlamıştır.[331] Yıldırım Bayezid ilerleyen süreçte Karamanoğulları, Candaroğulları ve Kadı Burhaneddin Ahmed ile de mücadeleye girişerek topraklarını ilhak etmiş ve merkezi devlet sistemi başarıyla uygulanmıştır.[332] Yıldırım Bayezid'in bu politikası, Ankara Savaşı'nın başlıca sebeplerinden biri olacaktır.[333]

3.4.1. Saruhanoğulları Beyliği İle Münasebetler Ve Beyliğin İlhakı

Osmanlılar ve Saruhanoğulları arasındaki ilk ilişkiler pek sıcak değildi. Nitekim Saruhanoğulları ilk devirlerde Osmanlı aleyhindeki ittifaklarda yer almış; Kantakuzenos ile işbirliği yapan Osmanlılara karşılık İmparatoriçe Anna'yı desteklemiş, Aydınoğulları ile ittifak kurmuşlardır. Osmanlı ile Saruhan beyliklerinin komşu olmayıp aralarında başka beyliklerin de bulunması, şüphesiz bu durumda etkili olmuştur.[334] Dolaylı yoldan düşmanca gelişen iki beylik arasındaki ilişkiler; Orhan Bey'in Karası topraklarını ele geçirmesi sonrası yeni bir safhaya girmiş ve Saruhanoğulları, Osmanlılar ile komşu olarak doğrudan ilişkilerini geliştirmeye başlamıştır. Bu süreçten sonra gelişen münasebetler oldukça dostane olmuştur. İshak Bey bir süre Karamanoğulları ile ittifak içine girdiyse de Osmanlılara karşı net cephe alamamıştır. Şehzade Bayezid ile Devlet Hatun arasındaki düğüne elçi ve hediyeler yollayan Saruhanoğulları, I. Murad'ın seferlerine de iştirak etmişlerdir.[335] İshak Bey'in ölümünden sonra Saruhanoğulları Beyliği'nin içine düştüğü karışıklık, Sultan Murad'a bu beyliğin iç işlerine karışma fırsatını vermiş ve Saruhanoğulları'nı bir bakıma vasalı haline getirmiştir.[336]

Saruhanoğulları, Sultan Murad'ın 1388'de Bulgar Kralı Sisman üzerine yaptığı sefere katıldıkları gibi 1389'daki Kosova Savaşı'nda da Osmanlı ordusuna katılmışlardı.

[330] Esterâbâdî, *a.g.e.,* 2014, 374.
[331] Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 315.
[332] *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 43; Ahmedi, *a.g.e.,* 2013, 155; Şükrullah, *a.g.e.,* 2013, 214.
[333] İnalcık, Halil (1992), "Bayezid I", *DİA,* C. 5, 231-234.
[334] Emecen, *a.g.e.,* 2021, 250.
[335] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 283.
[336] Emecen, *a.g.e.,* 2021, 250.

Kosova Savaşı sonunda Sultan Murad'ın şehit edilmesi, Şehzade Yakup'un katli ve Karamanoğlu kışkırtması, Saruhanoğlu Beyliği'ni Osmanlı aleyhine kurulan ittifaka itti.[337] Yıldırım Bayezid tahtını sağlama alıp hızla Anadolu'ya geldiğinde karşısına çıkan Saruhanoğlu Hızır Bey, itaatini arz ederek Manisa'yı teslim etti. Saruhanoğlu topraklarını ilhak eden Yıldırım Bayezid; Gördes, Demirci, Adalı, Kayacık ve Kemaliye gibi beyliğin doğudaki topraklarını Hızırşah'a bıraktı. Karamanoğulları ile ittifak kuran Orhan Bey ise yakalanarak İznik veya Bursa'da hapsedildi.[338] Bundan sonra Osmanoğulları ile Saruhanoğulları arasında Ankara Savaşı'na dek önemli[339] bir münasebet olmadı.

Karası Beyliği'nden sonra ilhak edilen ikinci beylik Saruhanoğulları oldu. Ele geçirilen Saruhan toprakları Karası toprakları ile birleştirilerek yönetimi Şehzade Ertuğrul'a verildi.[340] Saruhanoğulları Beyliği'nin ilhakı, Aydınoğlu Beyliği'nin de teslim olmasına sebep oldu ve Yıldırım Bayezid'in ilhak politikasında bir bakıma domino taşı etkisi gösterdi.

3.4.2. Aydınoğulları Beyliği İle Münasebetler Ve Beyliğin İlhakı

Aydınoğulları ve Osmanlılar arasındaki ilişkiler, ilk yıllardan itibaren dostane gelişmiştir. Aydınoğlu Mehmed Bey'in Tire hakimi oğlu Süleyman ile Orhan Bey'in kızı Fatıma (veya Şehzade Hatun) ile evlendirilerek iki beylik arasında akrabalık da tesis edilmiştir.[341] Şehzade Bayezid ve Devlet Hatun arasındaki düğüne de elçi ve hediyeler yollayan İsa Bey, Kosova Savaşı'na da asker çıkarmıştır. İki beylik arasındaki ilişkiler I. Murad'ın şehadetine kadar korunmuştur.

Sultan Murad'ın 1389'da Kosova'daki şehadeti sonrası Osmanlı aleyhine ittifak kuran beylikler arasında Aydınoğulları da bulunuyordu.[342] Karamanoğulları öncülüğündeki bu ittifaka karşı harekete geçen Yıldırım Bayezid; ilk olarak Bizans hâkimiyetinde, Aydınoğlu himayesinde bulunan Alaşehir'i ele geçirdi.[343] Bunun üzerine Aydınoğlu

[337] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 88.
[338] Enveri, *a.g.e.,* 2012, 32; Emecen, *a.g.e.,* 2021, 251.
[339] Aşıkpaşazade, Menemen'deki Türkmenlerin tuz yasağına uymaması hasebiyle bunların Filibe'ye sürüldüğünü belirtir. Bkz. Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 74.
[340] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 67; Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 313; Şehzade Ertuğrul'un Kadı Burhaneddin ile girdiği savaşta ölmesi sonrası buraya Şehzade Süleyman tayin edildi: Merçil, *a.g.e.,* 2021, 283.
[341] Alıç, *a.g.e.,* 2021, 75.
[342] Koca, *a.g.e.,* 2012, 152.
[343] Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 313; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 82.

İsa Bey de Yıldırım Bayezid'e karşı koyamayacağını anlayarak itaatini bildirdi[344]. Aydınoğulları topraklarını ilhak eden Sultan Bayezid, Tire'de oturmak koşuluyla birkaç yeri de İsa Bey'e bıraktı (1390).[345] Ayrıca bu tarihten sonra İsa Bey'in kızı Hafsa Hatun ile Yıldırım Bayezid arasında bir evlilik de yapıldı.[346] Bu şekilde Yıldırım Bayezid'in Anadolu birliğini sağlama yolunda ilhak ettiği ikinci beylik Aydınoğulları oldu.

3.4.3. Menteşe Beyliği İle Münasebetler Ve Beyliğin İlhakı

Batı Anadolu'nun önemli beyliklerinden olan Menteşe Beyliği XIII. yüzyıl başlarındaki gücünü muhafaza edememiş, zamanla bölgedeki ağırlığını ve önemini kaybetmiştir. Menteşe Beyliği'nin Osmanlılar ile doğrudan ilişkileri olmamakla birlikte Menteşe beyleri zaman zaman mevcudiyetlerini koruyabilmek adına Karamanoğulları ile yakınlaşmak zorunda kalmıştır. Sultan Murad'ın Frenkyazısı Muharebesi ile Karamanoğullarını mağlup etmesi, bölgede Karamanoğlu nüfuzunu ve itibarını kırarak beyliklerin Osmanlı'ya meyletmesine neden olmuştur. Bu minvalde Menteşe beyleri de I. Murad'ın daveti sonrası Osmanlı-Germiyan düğününe elçiler ve hediyeler yollamış; Sultan Murad'ın Kosova Savaşı için istediği askerleri göndermişlerdir.[347] İki beylik arasındaki ilişkiler Kosova Savaşı'na kadar dostane devam etmiştir.

Menteşeoğulları, beyliklerinin muhafazası için I. Murad'ın şehit olmasını fırsat bilerek Karamanoğlu öncülüğündeki ittifaka katılmıştır.[348] Yıldırım Bayezid tahta geçtikten sonra Rumeli'nde işleri yoluna koymuş ve derhal Anadolu'ya geçerek bu ittifakı dağıtmaya çalışmıştır. Aydın ve Saruhan topraklarından sonra Menteşe Beyliği'nin Balat ve Muğla'daki topraklarını da ele geçiren Yıldırım Bayezid,[349] Menteşeoğlu Ahmed'e dokunmamış ancak onun 1391'de ölmesiyle geri kalan Menteşe topraklarını da kendi mülküne katmıştır.[350] Böylece Menteşe Beyliği, Yıldırım Bayezid'in ilhak ettiği üçüncü beylik olmuştur.

---

[344] Enveri, *a.g.e.,* 2012, 31; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 113.
[345] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 67; Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 313; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 103.
[346] Alıç, *a.g.e.,* 2021, 75; Bu evliliğin tarihine dair ve Ankara Savaşı'na kadar Osmanlı-Aydınoğulları arasındaki münasebetlere ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır.
[347] Wittek, *a.g.e.,* 1944, 77.
[348] Wittek, *a.g.e.,* 1944, 77.
[349] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 67; Merçil, *a.g.e.,* 2021, 278.
[350] *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 43; Şükrullah, *a.g.e.,* 2013, 215; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 76-77.

Saruhan ve Aydın beyliklerinden sonra Menteşe Beyliği'nin de ilhak edilmesi, Osmanlı Devleti için bir donanma sağladı. Diğer yandan söz konusu beylikler, Ankara Savaşı'nın da başlıca müsebbiplerinden oldular. Nitekim Ahmed Bey'in kardeşi ve oğlu kaçarak Candaroğulları üzerinden Timur'a sığınmışlardı.[351]

3.4.4. Germiyan Beyliği İle Münasebetler Ve Beyliğin İlhakı

Germiyanoğulları ile Osmanoğulları arasındaki münasebetlere daha önce değinmiştik. Germiyanoğlu Süleymanşah, Osmanlı ve Karaman arasında kalmaktan çekinmiş ve beyliğini muhafaza etmek maksadıyla kızını Şehzade Bayezid ile evlendirmiş, topraklarının büyük kısmını da çeyiz olarak Osmanlılara bırakmıştı (1381). Germiyan başşehri Kütahya'yı da Osmanlılara bırakan Süleymanşah, Kula'ya çekilmiş ve 1387 yılında burada vefat etmiştir.[352] Onun yerine oğlu II. Yakup Bey tahta geçmiştir. Yakup Bey ilk yıllar elindeki topraklar ile yetinmiş ve I. Murad'a itaatten geri durmamıştır. Kosova Savaşı'na birlik gönderenler arasında Germiyanoğulları da yer almıştır.[353]

Germiyanoğlu II. Yakup, Sultan Murad'ın Kosova Savaşı'nda şehit düşmesini fırsat bilerek babasının çeyiz olarak verdiği toprakları geri alma hevesine kapıldı.[354] Beyliğin merkezi Kütahya dahil birçok yeri geri almayı başaran II. Yakup, beyliğini yeniden ihya etti[355] lakin onun bu zaferi kısa sürdü. Nitekim Yıldırım Bayezid otoritesini sağladıktan sonra Anadolu'ya gelerek Saruhan, Aydın ve Menteşe beyliklerini ilhak ettiği gibi Germiyanoğulları üzerine de geldi. Enişte si Yıldırım Bayezid'e karşı koyamayacağının farkına varan Yakup Bey, hediyelerle Kütahya önlerine gelerek af diledi. Yakup Bey'in bu tutumu, Yıldırım Bayezid için beyhude bir çaba olarak görüldü çünkü kendisine güvenemeyeceğini düşünüyordu. Buna müteakiben II. Yakup Bey'i ve Karamanoğlu ile işbirliği içinde olan Hisar Bey'i, Rumeli'deki İpsala Kalesi'ne hapsettirdi.[356] Germiyanoğlu topraklarının tamamını da ilhak ederek[357] Timurtaş Paşa'nın yönetimine verdi (1390).[358]

[351] Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 313; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 82.
[352] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 45-46.
[353] Varlık, *a.g.e.,* 1974, 68.
[354] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 266.
[355] Varlık, *a.g.e.,* 1974, 69.
[356] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 72; Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 315.
[357] Enveri, *a.g.e.,* 2012, 32.
[358] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 47.

Germiyanoğulları, Yıldırım Bayezid'in ilhak ettiği dördüncü beylik oldu. Böylelikle Hamid ve Tekeoğulları toprakları dışında, Batı Anadolu'da Osmanlı hâkimiyeti sağlanmış oldu. Diğer yandan Karamanoğulları ve Candaroğulları beyliklerinin ilhakı için de uygun zemin oluştu.

3.4.5. Hamidoğlu Beyliği İle Münasebetler Ve Beyliğin İlhakı

Osmanlı ve Hamidoğulları arasındaki ilişkiler, Hamidoğlu topraklarının alınmasından sonra da devam etti. Sultan Murad, Karamanoğulları üzerine düzenlediği sefer sırasında Eğirdir'i de ele geçirerek topraklarına kattı. Daha sonra Hamidoğlu Hüseyin Bey, Kosova Savaşı için Sultan Murad'a oğlu Mustafa komutasında bir okçu birliği de yolladı. Kosova Savaşı'nda Sultan Murad'ın şehit olduğu haberi üzerine harekete geçen Karamanoğulları, Beyşehir'i aldıkları gibi Hamidoğlu topraklarına da saldırılarda bulundular.[359] Bunun üzerine Yıldırım Bayezid yanına Bizans İmparatoru'nun oğlu Manuel'i, Sırp birliklerini ve Candaroğlu Süleyman'ı da alarak harekete geçti.[360] Aydın, Saruhan, Menteşe ve Germiyan beyliklerinden sonra Hamidoğlu beyliğini de ilhak etti (1390/1391).[361] Burada belirtmek gerekir ki: Yıldırım Bayezid'in Hamid-ili üzerine yaptığı seferin muhtevası, net tarihi ve Hamidoğlu Hüseyin Bey'in akıbeti muğlaktır.[362] Yıldırım Bayezid'in Hamidoğlu topraklarını ilk seferi sırasında değil, 1391 yılında Hüseyin Bey'in ölmesi sonrası ilhak ettiği de bazı kaynaklarda yer alır. Hüseyin Bey'in ölümü sonrası oluşan otorite boşluğunu fırsat bilen Karamanoğulları, Hamidoğlu topraklarına saldırmış ve halk bu durumu Yıldırım Bayezid'e bildirerek yardım istemiştir.[363] Yıldırım Bayezid de bunun üzerine bölgeye gelerek Hamidoğlu topraklarını ilhak etmiş ve Hamid-ili adıyla sancak haline getirip Anadolu Beylerbeyliği'ne bağlamıştır.

Hamidoğulları Beyliği'nin ilhakı neticesinde Batı Anadolu'daki Osmanlı hâkimiyeti perçinlenmiş ve Karamanoğulları Beyliği'nin batıya doğru genişleme politikasına da son darbe vurulmuştur.

---

[359] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 66, 72; Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 315; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 82.
[360] İnalcık, a.g.m., C. 5, 1992, 231.
[361] Kofoğlu, *a.g.e.,* C. 15, 1997, 474.
[362] Erdoğan Merçil Hamidoğlu Hüseyin Bey'in 1391'de vefat ettiğini, bunun üzerine topraklarının Osmanlı ve Karamanoğulları arasında paylaşıldığını ileri sürmektedir: Merçil, *a.g.e.,* 2021, 267.
[363] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 72.

3.4.6. Teke Beyliği İle Münasebetler Ve Beyliğin İlhakı

Bölgenin adına nispetle Teke Beyliği olarak anılan bu beylik, Hamidoğlu Beyliği'nden Feleküddin Dündar Bey'in Antalya ve havalisini fethettikten sonra burayı kardeşi Yunus Bey'e bırakmasıyla kurulmuştur.[364] Hamidoğlu Beyliği'nin Antalya şubesi olarak bilinen Teke Beyliği ile Osmanlılar arasında bir münasebete erken dönemde rastlanmamıştır. I. Murad'ın Karamanoğulları üzerine seferi sırasında kendisine Teke Beyliği'nin de Karaman müttefiki olduğu ve düşman sayıldığı söylenmiş ancak Sultan Murad, Teke Beyi Osman Çelebi için "biri Antalya diğeri Istanoz iki şehre sahip bir fakir" diyerek önemsememiştir.[365]

Teke Beyliği'nin ilhakı, Yıldırım Bayezid'in diğer Batı Anadolu Beyliklerini aldıktan sonra gerçekleşmiştir. Konu hakkında bilgiler yetersiz ve olayın cereyanı hususunda çelişkili[366] olsa da buranın Yıldırım Bayezid tarafından alındığı (takr. 1391)[367] ve oğlu İsa Çelebi'ye sancak olarak verildiği kesindir.[368] Bayezid'in emirlerinden Firuz Bey de Antalya subaşısı olarak tayin edilmiştir.[369]

3.4.7. Karamanoğlu Beyliği İle Münasebetler Ve Beyliğin İlhakı

Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey, Frenkyazısı Muharebesi'nde mağlup olduktan sonra Anadolu'daki gücünü ve nüfuzunu büyük oranda kaybetmişti. I. Murad'ın gazabından af dileyerek kurtulmuş olsa da mücadele etmekten vazgeçmemiş ve saldırmak üzere fırsat kollamaya başlamıştı. Nitekim aradığı fırsatı kısa süre sonra buldu: Sultan I. Murad, Kosova Savaşı'nı kazandıktan sonra savaş alanını gezerken bir Sırp tarafından şehit edildi. Yerine geçen oğlu Yıldırım Bayezid ise ilk iş olarak devlet erkanının önerisiyle kardeşi Yakup'u öldürdü.[370] Sultan Murad'ın şehadeti ve halk ile ümera tarafından sevilen Şehzade Yakup'un ölümü, Karamanoğlu Alâeddin Bey'e aradığı fırsatı verdi. Alâeddin Bey, Anadolu beyliklerine haberler yollayarak onları Osmanlı

[364] El-Ömerî, *a.g.e.,* 2019, 162, 169.
[365] Kofoğlu, *a.g.e.,* C. 40, 2011, 349.
[366] Muasır kaynaklardan Ahmedî, eserinde Yıldırım Bayezid'in ilk seferi sırasında Istanoz'a kadar geldiğini söylemekle birlikte şehrin alınıp alınmadığını bildirmemektedir. Şükrüllah Kastamonu seferi sonrası Teke taraflarının alındığını kaydetmektedir. Hoca Sadeddin ise 1391'de Yıldırım Bayezid'in Teke ilini fethedip burayı Firuz Bey'in idaresine verdiğini söylemektedir. Bkz. Ahmedi, *a.g.e.,* 2013, 155; Şükrüllah, *a.g.e.,* 2013, 214; Hoca Sadeddin, *a.g.e.,* C. I, 1979, 198.
[367] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 72; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 43; Şükrullah, *a.g.e.,* 2013, 215.
[368] Kofoğlu, *a.g.e.,* 2006, 292.
[369] Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 83; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 69; Merçil, *a.g.e.,* 2021, 268; Koca, *a.g.e.,* 2012, 114.
[370] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 66; Enveri, *a.g.e.,* 2012, 30.

aleyhine ittifaka davet ettiği gibi kendisi de Beyşehir'i ele geçirerek Osmanlı'nın Hamidoğlu'ndan satın aldığı topraklara saldırdı.[371] Germiyanoğlu Yakup ise kız kardeşinin çeyizi olarak verilen yerleri ele geçirmek için harekete geçti ve Kütahya başta olmak üzere eski şehirlerini geri aldı. Kırşehir ise Kadı Burhaneddin'in eline geçti.[372] Yıldırım Bayezid, durum daha kötü bir hal almadan derhal harekete geçerek Anadolu'ya geldi. Batı Anadolu beylikleri genellikle denizcilik ile uğraştıklarından karada kayda değer bir güçleri yoktu. Yıldırım Bayezid bu beyliklerin birleşmesine ve Karamanoğlu'ndan yardım gelmesine fırsat vermemek adına sırayla bu beyliklerin üzerine yürüdü ve Saruhan, Aydın, Menteşe, Germiyan ve Hamidoğulları beyliklerini itaat altına alarak topraklarını ilhak etti.[373] Böylece Anadolu seferinin ilk safhası tamamlanmış oldu. Beyliklerin ilhak edilmesi Candaroğlu Süleyman'ı rahatsız etti, sıranın kendisine de geleceği korkusuyla taraf değiştirerek Yıldırım Bayezid'in safından Karamanoğlu tarafına geçti.[374]

Yıldırım Bayezid diğer beylikleri ele geçirip durumu sağlama aldıktan sonra aleyhine kurulan ittifakın öncüsü olan Alâeddin Bey üzerine harekete geçti. Karamanoğlu Alâeddin Bey de bu sırada Candaroğlu Süleyman ile Kadı Burhaneddin'e haber göndererek yardım istedi. Yıldırım Bayezid, Beyşehir ve havalisini aldıktan sonra Konya'ya kadar ilerledi ve şehri kuşattı. Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey, Osmanlı ordusunun karşısına çıkmaya cesaret edemedi ve Ermenek'e çekildi.[375] Bu sırada Candaroğlu Süleyman ve Kadı Burhaneddin de Kırşehir'e kadar geldiler[376] ancak Alâeddin Bey onlardan istediği yardımı alamadı ve sulh teklifinde bulundu. Yıldırım Bayezid ise kuşatma şartlarının ağırlaşması, ordunun yeterli iaşeye sahip olmaması, Rumeli'de şartların Osmanlı aleyhine dönmesi gibi sebeplerden ötürü bu teklifi kabul etti. Buna binaen Yıldırım Bayezid'in, Kadı Burhaneddin ile Candaroğlu Süleyman'ın yardıma gelmesi ve Karamanoğlu Alâeddin'i dağlık arazide kovalamanın zorluğunu da hesaba kattığı düşünülebilir.[377] Sonuç olarak Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey ele geçirdiği toprakları iadeye ve Çarşamba suyunun iki devlet arasında sınır olmasına razı

[371] Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 315; Merçil, *a.g.e.,* 2021, 272.
[372] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. I, 2019, 261.
[373] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 67-72; Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 315.
[374] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 259.
[375] Sümer, a.g.m., C. 24, 2001, 457.
[376] Esterâbâdî, *a.g.e.,* 2014, 377.
[377] Gök, *a.g.e.,* 2022, 141.

oldu (1391).[378]

Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey yapılan anlaşmaya uzun bir süre sadık kalmış ve Osmanlı aleyhinde bir harekette bulunmamıştır. Daha önce olduğu gibi yine uygun bir fırsat kollayan Alâeddin Bey, çok büyük bir Haçlı ordusunun Niğbolu'yu kuşattığı haberi üzerine doğru zamanın geldiğini düşünmüştür. Nitekim Yıldırım Bayezid'in bu ordu karşısında başarılı olacağına imkan vermeyen Karamanoğlu Alâeddin; daha önce sınır belirlenen Çarşamba suyunu geçerek Ankara'ya saldırmış, az bir kuvvetle Beyşehir'de bulunan Timurtaş Paşa'yı da yakalayarak Konya'ya getirmiştir.[379] Yıldırım Bayezid'in Niğbolu'da büyük bir zafer kazandığı duyulunca korkuya kapılan Alâeddin Bey, Timurtaş Paşa'yı derhal serbest bırakmış ve yanına verdiği elçisiyle Yıldırım Bayezid'e yollamıştır.[380] Karamanoğlu elçisini kabul etmeyen Yıldırım Bayezid, Karamanoğlu Alâeddin'i cezalandırmak üzere ordusuyla Rumeli'den Bursa'ya gelmiştir. Bursa'dan hareketle Konya'ya ilerleyen Osmanlı ordusu, Akçay mevkiinde Karaman ordusu ile karşı karşıya gelmiş ve savaşa tutuşmuştur. Savaşın ilk günü bir netice alınamamış; ikinci gece Osmanlı birliklerinin gece karanlıktan yararlanarak Karaman ordusunun etrafını sarmasıyla Karamanoğulları iki ateş arasında kalmıştır.[381] Zor durumda kalan Karamanoğlu Alâeddin Bey bozguna uğrayarak Konya kalesine kaçmış ve burada Osmanlı kuvvetleri tarafından kuşatılmıştır. Konya halkının canına ve malına dokunulmayacağının taahhüt edilmesiyle on birinci gün şehrin kapısı Osmanlılara açılmıştır. Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey ise kaçarken yakalanarak huzura getirilmiştir. Savaş sırasında Yıldırım Bayezid'in yanında bulunan Schilterberg[382], Karamanoğlu Alâeddin ile Yıldırım Bayezid arasındaki konuşmayı ve ardından onun idamını şu şekilde vermektedir:

> "Niçin bana itaat etmedin?" diye sorunca Alâeddin Bey ona "Niçin ben bir bey iken senin hükmün altına gireyim?" diye cevap verdi. Bu cevap üzerine Bayezid, Karaman'ın sahip olduklarına talip olan var mı diye üç kere sordu. Üçüncüsünde birisi çıkarak Karamanoğlu'nu alıp götürdü ve başını kesti. Daha sonra başını kesen kişi Bayezid'in yanına gittiğinde ona

[378] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 73; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 48; Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 315.
[379] Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 319; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 86; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 15.
[380] Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 319; Sümer, a.g.m., C. 24, 2001, 457; Tekindağ, a.g.m., 1977, 323.
[381] Schiltberger, Johannes (1997), *Türkler ve Tatarlar Arasında (1394-1427),* çev. Turgut Akpınar, İstanbul, 9.
[382] Niğbolu Savaşı'nda esir düşen Schiltberger, Yıldırım Bayezid'in ile birlikte Anadolu'ya gelerek buradaki olaylara bizzat şahit olmuştur.

> ne yaptığını sorunca "başını kestim" der. Bayezid ağlamaya başladı ve yanındakilere Karaman'ın kafasını uçuranın da aynı şekilde kafasının kesilmesini emretti. Bunun üzerine onun da kafası kesildi. Karaman beyinin kafası bir mızrağa takılarak şehir şehir dolaştırıldı.[383]

Osmanlı kaynakları burada Alâeddin Bey'i idam edenin Timurtaş Paşa olduğunu ve Yıldırım Bayezid'in durumdan çok müteessir olarak Timurtaş Paşa'yı azarladığını aktarmaktadırlar.[384]

Osmanoğulları ve Karamanoğulları arasında vuku bulan Akçay Muharebesi'nden sonra Karamanoğulları Beyliği ortadan kaldırılmıştır (1397). Alâeddin Ali Bey idam edilmiş, oğulları Mehmed ve Ali de yakalanarak Bursa'da hapsedilmiştir.[385] Larende ve Niğde'nin de zaptıyla birlikte Karaman topraklarının büyük bir kısmı Osmanlı'nın eline geçmiştir.[386] Torosların güneyindeki Mut, Ermenek, İçel ve Taşeli sahası ise Karamanlı ailesinden Süleyman Bey'in oğlu Şeyh Hasan'ın idaresine verilmiştir.[387] Osmanlı'nın ilhak ettiği Karamanoğlu topraklarının yönetimi ise Yıldırım Bayezid'in oğlu Mustafa'ya verilmiştir.

Karamanoğulları Beyliği'nin ilhakı ile birlikte Osmanlı, Anadolu'daki hâkimiyetini önemli ölçüde sağlamış oldu. İlk merkezi devlet idaresini kuran Yıldırım Bayezid, Karamanoğulları'nı ortadan kaldırarak bir bakıma diğer beyliklerin tekrar canlanmasının da önüne geçmiş oldu. Bu tarihten itibaren Anadolu'da, Osmanlı dışında tek ciddi güç olarak Kadı Burhaneddin Ahmed kaldı.

3.4.8. Candaroğlu Beyliği İle Münasebetler Ve Beyliğin İlhakı

Candaroğlu II. Süleyman, Sultan I. Murad devrinde Osmanlılardan yardım alarak babası Kötürüm Bayezid ile taht kavgasına girişmiş ve Kastamonu'yu ele geçirerek beyliğin ikiye bölünmesine neden olmuştu. Aynı zamanda Osmanlılar ile akrabalık bağı da kuran[388] II. Süleyman, bir süre Osmanlıların yüksek hâkimiyetini kabul etti. Kosova Savaşı'nda Osmanlı'ya destek verdiği gibi, Yıldırım Bayezid'in Anadolu Beylikleri üzerine düzenliği sefere de bizzat ordusuyla destek verdi. Candaroğlu Süleyman'ın bu tutumu, Yıldırım Bayezid'in diğer beylikleri tek tek ilhak etmesi nedeniyle son buldu. Nitekim kendi beyliğinin de aynı akıbete uğrayacağından korkan

[383] Schiltberger, *a.g.e.,* 1997, 9.
[384] Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 319; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 89.
[385] Enveri, *a.g.e.,* 2012, 31; Gök, *a.g.e.,* 2022, 143-145; Koca, *a.g.e.,* 2012, 51.
[386] *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 43.
[387] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 16.
[388] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 258.

Candaroğlu II. Süleyman, beyliğini muhafaza etme düşüncesiyle Yıldırım Bayezid ile olan ittifakından ayrıldı. Bununla da yetinmeyen Süleyman Bey, Kadı Burhaneddin Ahmed ile işbirliği yaparak Karamanoğlu Alâeddin Bey'e destek için Kırşehir'e kadar geldi. Yıldırım Bayezid ile Karamanoğlu Alâeddin'in sulh yapmasıyla bu yeni ittifak boşa düşse de ilerleyen süreçte Kadı Burhaneddin ve Süleyman Bey yakın temasta bulunmaya devam ettiler.[389]

Candaroğlu II. Süleyman Bey'in bu hareketi, Yıldırım Bayezid'in hışmını üzerine çekti. Kendisini yarı yolda bırakmakla kalmayıp bir de düşman saflarına katılan Süleyman Bey'i cezalandırmak, Yıldırım Bayezid için çok önemli bir hal aldı. Nitekim ilk fırsatta Bursa'dan hareketle Kastamonu üzerine yürümüş ancak Kadı Burhaneddin'in Süleyman Bey'e yardım için Amasya'ya geldiği haberi üzerine geri dönmek zorunda kalmıştır. Bir süre sonra tekrar harekete geçen Yıldırım Bayezid, Kadı Burhaneddin Ahmed'in yeniden Süleyman Bey'in yardımına yetişmesiyle geri dönmek zorunda kaldı. Kastamonu seferi için son derece kararlı olan Yıldırım Bayezid, üçüncü sefer Kastamonu üzerine harekete geçti. Bu kez Kadı Burhaneddin Ahmed yetişmeden Kastamonu'ya giren Yıldırım Bayezid, yapılan savaş ile birlikte Candaroğlu II. Süleyman Bey'i öldürdü. Candaroğlu Beyliği'nin Kastamonu şubesine son verilerek toprakları Osmanlı Beyliği'ne ilhak edildi (1392).[390] Yıldırım Bayezid, Candaroğlu Beyliği'nin Sinop şubesindeki İsfendiyar Bey'i ise itaat arz etmesinden ötürü yerinde bıraktı.[391] İlerleyen süreçte Sinop hakimi Candaroğlu İsfendiyar Bey'in; Kadı Burhaneddin Ahmed'e yanaşarak ittifak içine girmesi, Yıldırım Bayezid'i Sinop'a da bir sefer düzenlemeye sevk etti. Yıldırım Bayezid, Sinop'u kuşattıysa da alamadı ve İsfendiyar Bey'in yeniden itaatini arz ederek birkaç yeri Osmanlılara bırakmasıyla geri çekildi (1394-1395).[392] Bu tarihten sonra İsfendiyar Bey, Ankara Savaşı'na kadar pasif bir siyaset izledi.

Candaroğlu İsfendiyar Bey'in itaat altına alınması, uzun vadede Osmanlı Devleti için yarardan çok zarara sebep oldu. Nitekim beylikleri ilhak edilen Anadolu beyleri, Sinop'a giderek İsfendiyar Bey'e sığındılar. İsfendiyar Bey, bu beyleri önce himaye etti ardından da Timur'a sığınmaları için teşvik etti.[393] Ayrıca Timur'u kışkırtanlar

[389] Esterâbâdî, *a.g.e.,* 2014, 374-378.
[390] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 73; Esterâbâdî, *a.g.e.,* 2014, 380.
[391] Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 323; Merçil, *a.g.e.,* 2021, 259.
[392] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 73.
[393] Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 92; Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 323.

arasında da başı çeken Candaroğlu İsfendiyar, Osmanlı Devleti'nin merkezi otoritesine en büyük darbeyi vuranlardan oldu.[394] Diğer yandan Candaroğulları toprakları, Karamanoğulları ve Kadı Burhaneddin Ahmed üzerine yapılacak seferler için stratejik bir avantaj sağladı.

3.4.9. Kadı Burhaneddin Ahmed İle Münasebetler

Kadı Burhaneddin Ahmed, Eretna Devleti'ni ortadan kaldırarak Sivas'ta kendisini sultan ilan etmişti (1381). Kadı Burhaneddin Ahmed, kendi hükümetini kurduktan sonra uzun bir süre tahtını korumakla meşgul oldu. Amasya Emiri Hacı Şadgeldi'nin oğlu Ahmed, Erzincan Valisi Mutahharten, Tokat Emîri Şeyh Necib, Niksar hâkimi Tâceddin ve Kayseri Valisi Ömeroğlu Cüneyd gibi beyler ile mücadele etmek zorunda kaldı.[395] Kadı Burhaneddin, I. Murad'ın şehadetine kadar Osmanlılar ile iyi geçindi.

Kosova Savaşı'nda Sultan I. Murad'ın şehit düşmesinin akabinde gelişen olaylara Kadı Burhaneddin Ahmed de dahil oldu. Karamanoğlu Alâeddin Bey'in başını çektiği olaylara dolaylı yoldan destek verdi. Tatar reisi Mürüvvet Bey'in mevcut kargaşadan yararlanarak Kırşehir'i ele geçirmesi ve Kadı Burhaneddin'e teslim etmesi,[396] iki devlet arasındaki fitili ateşledi.[397] Kadı Burhaneddin Ahmed bununla da yetinmeyerek Karamanoğulları ve Candaroğulları ile ittifak kurdu. Yıldırım Bayezid'in Karamanoğlu topraklarına seferine engel olmak için Kırşehir'e kadar geldiyse de bir netice alamadan geri döndü. Candaroğlu II. Süleyman Bey'i de iki defa Yıldırım Bayezid'den koruyan Kadı Burhaneddin Ahmed, üçüncü sefer yetişemeyince Candaroğlu Süleyman öldürüldü ve toprakları Yıldırım Bayezid tarafından ilhak edildi. Böylece Kadı Burhaneddin'in çabaları boşa çıktı.[398]

Osmanlıların, Candaroğlu topraklarını ele geçirerek Orta Karadeniz'de ilerlemesi ve bölgedeki beylerin Osmanlılara meyletmesi, Kadı Burhaneddin ile Yıldırım Bayezid'i yeniden karşı karşıya getirdi. Yıldırım Bayezid oğlu Ertuğrul komutasındaki bir orduyu Kadı Burhaneddin üzerine yolladı. Bunun üzerine Kadı Burhaneddin Ahmed de ordusu ile harekete geçerek Kırkdilim Kalesi önlerine geldi. Burada meydana gelen savaşta Osmanlı kuvvetleri mağlup olduğu gibi Şehzade Ertuğrul da hayatını kaybetti

[394] Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 349.
[395] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 163.
[396] Esterâbâdî, *a.g.e.,* 2014, 374.
[397] Yücel, *a.g.e.,* C. II, 2018, 140
[398] Esterâbâdî, *a.g.e.,* 2014, 386.

(1392).[399] Kadı Burhaneddin savaştan sonra Ankara ve Sivrihisar'ı da yağmaladı.[400]

Osmanlı müttefiki olan Amasya emiri Ahmed Bey, Kadı Burhaneddin'in taarruz ve tecavüzünden çekindiği için haber göndererek kendisinin başka bir sancağa tayin edilmesini istedi. Bunun üzerine Yıldırım Bayezid, oğlu Şehzade Mehmed'i büyük bir ordu ile Amasya'ya yolladı (1393). Kadı Burhaneddin Amasya'yı almak istediyse de kalabalık Osmanlı ordusunun karşısına çıkmaya cesaret edemedi. Böylece Orta Karadeniz'in önemli bir bölümü Osmanlıların eline geçti.[401]

Timur'un Anadolu kapılarında görünmesi, bölgedeki dengelerin bir anda değişmesine yol açtı. Kadı Burhaneddin Ahmed, Yıldırım Bayezid'e bir mektup yollayarak ittifak talebinde bulundu. Yıldırım Bayezid ise bu mektuptan hoşnut olarak olumlu yanıt verdi. Bu ittifaka Memlükler ve Timur'un düşmanı Altın Orda hükümdarı Toktamış Han da dahil oldu.[402] Erzurum'a kadar ilerleyen Timur, burada ileri bir harekatta bulunmayarak Anadolu'dan ayrılınca ittifak kendiliğinden dağıldı.

Yıldırım Bayezid'in 1397'de Karamanoğlu Alâeddin beyi ortadan kaldırarak topraklarını ilhak etmesiyle Osmanlı, iyice Kadı Burhaneddin Devleti'nin sınırlarına dayanmış oldu. Kuzeyden ve batıdan Osmanlı tehdidi ile karşılaşan Kadı Burhaneddin, doğudan da Timur tehlikesiyle boğuşuyordu. Diğer yandan Kayseri Valisi Şeyh Müeyyed'in isyanı, Kadı Burhaneddin Ahmed için sonun başlangıcı oldu. Kadı Burhaneddin'in, Kayseri kalesinde Şeyh Müeyyed'i kuşattığı sırada Akkoyunlu Karayülük Osman'ın gelerek Şeyh Müeyyed'in canının bağışlanmasını istedi. Bu teklifi kabul eden Kadı Burhaneddin, daha sonra kaleden çıkan Şeyh Müeyyed'i öldürdü[403] ve bu yüzden Karayülük Osman ile arası açıldı.[404] Daha sonra Kadı Burhaneddin Ahmed'i pusuya düşüren Karayülük Osman, onu yakalayarak öldürdü (1398).[405] Kadı Burhaneddin'in ölümü bölgedeki dengeleri tamamen değiştirdi. Nitekim Kadı Burhaneddin Ahmed hem Osmanlı'ya hem de Timur'a dişlerini geçirebilecek kadar zorlu bir hükümdardı. Onun ölümünden sonra Timur tehlikesi iyice gün yüzüne çıktı.

---

[399] Koca, *a.g.e.,* 2012, 215.
[400] Esterâbâdî, *a.g.e.,* 2014, 388-392.
[401] Yücel, *a.g.e.,* C. II, 2018, 155.
[402] İbni Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 301.
[403] Esterâbâdî, *a.g.e.,* 2014, 495.
[404] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 269.
[405] Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 90; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 164.

Kadı Burhaneddin Ahmed'in ölümünden sonra yerine oğlu Alâeddin Ali geçirildi.[406] Karayülük Osman ise Sivas'a gelerek muhasaraya başladı. Sivas'a yardıma gelen Tatarlar da mağlup olunca Sivas ümerası ve eşrafı, hem Karayülük Osman tehdidi hem de yaklaşan Timur tehdidi karşısında Osmanlı'dan yardım istedi.[407] Bunun üzerine Yıldırım Bayezid, oğlu Süleyman Çelebi'yi bir ordu ile birlikte Sivas'a yolladı. Sivas'a gelen Osmanlı birlikleri şehri Karayülük Osman'dan kurtardı.[408] Böylece Kadı Burhaneddin Ahmed Devleti'nin siyasî hayatı son bularak toprakları Osmanlılara geçti (1398).[409] Akabinde Yıldırım Bayezid, Sivas ve havalisini oğlu Süleyman'a verdi.[410]

Kadı Burhaneddin Ahmed topraklarının Osmanlı Devleti'ne geçmesi ile birlikte Anadolu'daki hâkimiyet büyük ölçüde sağlanmış oldu. Yıldırım Bâyezid bundan sonra Anadolu'nun ve Balkanlar'ın en güçlü hükümdarı haline geldi. Bundan aldığı güçle Eyyubi topraklarına da girdi. Diğer yandan Kadı Burhaneddin gibi kuvvetli bir hükümdarın ortadan kalkması, Timur'un Anadolu'ya girmeye karar vermesinde etkili oldu.[411]

3.4.10. Taceddinoğlu Beyliği İle Münasebetler

Canik bölgesinde Niksar merkezli kurulan Taceddinoğulları, Osmanlıların büyük önem verdiği ticaret yolları üzerinde bulunuyordu. Osmanlı ile Taceddinoğlu arasındaki ilişkiler Mahmud Bey döneminde başladı. Mahmud Bey, Kadı Burhaneddin Ahmed'i metbû olarak görse de sürekli onunla mücadele içinde bulunuyordu. Osmanlıların bölgedeki ilerleyişi sonrası Mahmud Bey, Yıldırım Bayezid'i de Kadı Burhaneddin aleyhinde kışkırtmaya çalıyordu.[412] Kadı Burhaneddin, Taceddinoğullarına karşı sert bir tutum içerisindeydi. Bu sırada Mahmud Bey'in kardeşi olan Alp Arslan, abisine muhalefet ederek Kadı Burhaneddin'den yardım istedi.[413] Bu teklifi sıcak karşılayan Kadı Burhaneddin, daha sonra Alp Arslan'ın onu zehirlemeye çalışması üzerine Alp Arslan'ı öldürdü.[414] Böylece Mahmud Bey ve Kadı Burhaneddin arasındaki ilişki tamamen kopmuş oldu. Mahmud Bey her ne kadar

[406] İbni Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 312.
[407] Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 321; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 91.
[408] Yücel, *a.g.e.,* C. II, 2018, 205.
[409] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 74; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 49.
[410] Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 321; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016,91.
[411] Nitekim Timur, Kadı Burhaneddin Ahmed'in öldüğü haberinin gelmesiyle büyük bir sevinç yaşamıştır. Bkz. İbni Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 353.
[412] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 153.
[413] Esterâbâdî, *a.g.e.,* 2014, 414
[414] Esterâbâdî, *a.g.e.,* 2014, 419; Merçil, *a.g.e.,* 2021, 284

Osmanlı hâkimiyetini tanısa da Kadı Burhaneddin her defasında zorla ona zorla boyun eğdiriyordu. Bu durum Kadı Burhaneddin Ahmed'in 1398'de Karayülük Osman tarafından öldürülmesiyle sona erdi. Yıldırım Bayezid, oğlu Süleyman'ı Sivas'a göndererek Kadı Burhaneddin Ahmed'in topraklarını kendi mülküne kattı. Sivas, Amasya ve Tokat'ın Osmanlılara geçmesiyle Mahmud Bey de Osmanlı hizmetine girdi (1398).

3.4.11. Dulkadiroğlu Beyliği İle Münasebetler

Dulkadiroğulları ile Osmanoğulları arasındaki ilk ilişkiler Yıldırım Bayezid zamanında başladı. Yıldırım Bayezid, Dulkadiroğlu hükümdarı Sevli Bey'in kızını oğlu Çelebi Mehmed'e gelin olarak aldı (1391).[415] Ayrıca Yıldırım Bayezid'in eşlerinden birinin de Dulkadiroğlu'ndan alındığı rivayet edilse de bu durum şimdilik sarih değildir.[416] Evlilik münasebetiyle başlayan Osmanlı-Dulkadir ilişkileri, Kadı Burhaneddin Ahmed'in ölmesi ve akabinde topraklarının Osmanlılar tarafından ilhak edilmesiyle yeni bir safhaya geçti. Nitekim Osmanlı, Orta Anadolu'ya da hakim olarak Dulkadiroğulları ile komşu oldu.

Hükümdar Sevli Bey'in bir suikast sonucu öldürülmesi[417] sonrası Dulkadiroğlu tahtında karışıklıklar ortaya çıktı. Sevli Bey'in yerine Sadaka Bey geçse de Nasıreddin Mehmed Bey ona muhalefet ederek Yıldırım Bayezid'den yardım istedi. Böylece Osmanlılar, Dulkadiroğulları'nın iç meselesine karışma fırsatı buldular. Yıldırım Bayezid bu fırsatı değerlendirerek Nasıreddin Mehmed'e destek vermek amacıyla Elbistan'a girdi (1399).[418] Sadaka Bey, tahtını Nasıreddin Mehmed'e terke mecbur oldu.[419] Bu durum Osmanlı-Memlük ilişkilerini bozduğu gibi, Dulkadiroğlu Beyliği'ni de iki devlet arasında bir tampon bölge haline getirdi. Yıldırım Bayezid'in bu desteği ile birlikte Nasıreddin Mehmed Bey, Memlük nüfuzundan çıkarak Osmanlı himayesine girmiş oldu.

Dulkadiroğulları'nın hâkimiyet altına alınması, Anadolu siyasî birliği açısından önemli rol oynamakla birlikte Osmanlı-Memlük ilişkilerini bozmuş, bu da Timur'a karşı oluşturulacak ittifakın önüne geçmiştir. Diğer yandan Dulkadiroğulları ile

[415] Arif Paşa, a.g.m., 5/30, 1915, 371.
[416] Alıç, *a.g.e.,* 2021, 113.
[417] İbni Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 295, 309.
[418] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 261.
[419] Yinanç, *a.g.e.,* 1989, 34.

kurulan ittifak, fetret devrinde Çelebi Mehmed'in kardeşlerini bertaraf etmesinde önemli rol oynamıştır.

4. ANKARA SAVAŞI SÜRECİNDE BEYLİKLERİN DURUMU

Yıldırım Bayezid ile Timur arasında Ankara yakınlarındaki Çubuk Ovası'nda meydana gelen Ankara Savaşı (1402), Anadolu'nun siyasî durumunu ve güç dengelerini baştan aşağı değiştirmiştir. Savaşı kazanan Emîr Timur, Yıldırım Bayezid'i esir ederek bölgenin kaderini tayin edebilecek kudrete erişmiştir. Emir Timur daha önce Yıldırım Bayezid'in topraklarını ilhak ettiği Anadolu beylerine, kendisini metbû tanımak kaydıyla eski topraklarını geri vermiş ve böylece Anadolu Beylikleri yeniden ihya edilmiştir. Netice itibarıyla Aydınoğulları, Saruhanoğulları, Menteşeoğulları, Germiyanoğulları, Hamidoğulları, Karamanoğulları gibi beylikler yeniden kurulurken; Candaroğulları Beyliği'nin toprakları da genişlemiştir. Buna ek olarak Timur, yine kendisine tâbi olmaları şartıyla Yıldırım Bayezid'in oğulları Süleyman, İsa, Musa ve Mehmed Çelebi'ye ayrı ayrı menşurlar vererek onların hükümdarlıklarını kabul etmiştir. Böylece Anadolu'daki merkezi otoriteyi tamamen yok etmiş olan Timur, çok istediği Çin seferine çıkarken arkasında rakip bir güç bırakmamıştır. Osmanlı Devleti için Fetret Dönemi'ni (1402-1413) başlatan Ankara Savaşı yenilgisi[420], Anadolu Beylikleri'nin yeniden ihyası için önemli bir milat olmuştur.

4.1. Anadolu'da Osmanlı İmajı Ve Meşruiyeti

Ankara Savaşı'nın ortaya çıkış süreci hayli uzun olmakla birlikte iki Müslüman hükümdarı karşı karşıya getiren en önemli âmil, Türk cihan hâkimiyeti mefkûresi ve meşruiyet mevzusu olmuştur.[421] Nitekim Emîr Timur, Yıldırım Bayezid'e yolladığı mektuplarında onun meşruiyetini sorgulamış ve Cengiz Han'ın mirasçısı olarak kendisine boyun eğmesini istemiştir.[422] Anadolu Beylikleri karşısında meşruiyeti

[420] Osmanlı tarihinde büyük bir felaket olarak görülen Ankara Savaşı, Osmanlı'nın meşruiyet arayışına sebep olduğu gibi, Osmanlı'nın Doğu siyasetini de değiştirmiş ve daha hassas bir hale getirmiştir.
[421] Bkz. Karadeniz, Hasan Basri (2006), *Osmanlılar İle Beylikler Arasında Anadolu'da Meşruiyet Mücadelesi,* İstanbul; Turan, Osman (2019), *Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi Tarihi,* İstanbul.
[422] Yıldırım Bayezid ile Timur arasındaki mektuplar hakkında bkz. Daş, Abdurrahman(2004), "Ankara Savaşı Öncesi Timur İle Yıldırım Bayezid'in Mektuplaşmaları", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi,* Konya, Sayı 15, 141-167; Yüksel, Musa Şamil (2015), "Timurlu Kaynaklarında Yıldırım Bayezid ve Meşruiyet Meselesi", *Uluslararası Yıldırım Bayezid Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* Ankara, 5.

sorgulanan Osmanlılar, savaşı kaybedince beylikler karşısında imajını önemli ölçüde yitirmiştir.[423]

Timur, Yıldırım Bayezid'e gönderdiği mektupta: Osmanlıların, soylarının gemici[424] Türklere dayandığını;[425] Tatarlara yazdığı mektupta ise Osmanlıların, Selçuklular'ın kölesi olduklarını[426] ileri sürüyordu. Buradaki ifadeler doğru veya yanlış olsa dahi Timur'un, Yıldırım Bayezid'e bakışını göstermesi açısından önemlidir. Diğer yandan Şikari'de bulunan kayıtlarda *"...Osman'ı bir geda iken şah eyledi, asli-cinsi yok bir yürükoğlu iken bey oldu..."*[427] ve *"Osman Alaeddin Keykubad bin Keyhüsrev'in çobanbaşısı idi, onun önünde ne kadar koyun, sığır, at, deve ve katır varsa Osman gözlerdi..."*[428] gibi ifadeler de Osmanlı meşruiyetinin sorgulandığının işareti sayılabilir.

Osmanlılara muhalif kaynaklarda Osmanlı ordusunda bulunan Hristiyan askerlerin, Osmanlı imajını zedelediği ve özellikle Osmanlı'nın uzun yıllar sürdürdüğü gazâ ideolojisine gölge düşürdüğü izlenimi verilmeye çalışıldığı dikkati çekmektedir. Bazı araştırmalarda bu Hristiyan askerlerin diğer beylikler üzerine yapılan seferlere zorunluluktan katıldıkları ancak Müslümanları öldürerek intikam alma hevesinde oldukları ifade edilmektedir.[429] Şikari'de bu durumla ilgili olarak şu kayıtlara yer verilir: *"Ve tekvur Kostantin 'den iki kafir beyün niçün yardımcı aldın, Müslüman üstüne geldün? Müslüman olan kâfir askerini yardımcı mı edinür?"*[430] Başka bir yerde ise *"Müslümanun Müslümana kılıç çekmesi hangi kitabda vardır? Müslümanın kâfir askerinden yardım alıb Müslümanları kırmağa gelmesi hangi mezhebde vardır?".*[431] Bezm u Rezm'de ise Yıldırım Bayezid için *"O, köksüz, yapraksız, meltemsiz, gölgesiz ve meyvesiz bir kuru ağaçtır"*[432] benzetmesi yapılmıştır.

---

[423] XV. yüzyıl Osmanlı kroniklerindeki Kayı Boyu ve Oğuz Han şecereleri de Osmanlıların meşruiyetine bir dayanak bulma gayesi taşımaktadır. Nitekim o dönem için meşruiyetin kaynaklarından birisi Oğuz Han diğeri de Cengiz Han soyundan olmak idi.

[424] Buradaki gemici ifadesinin, Çobanoğulları ile ilişkilendirilerek ileri sürüldüğünü veya Timur'a yanlış istihbarat verilmiş olabileceğini düşündürmektedir.

[425] Şerefüddin Ali Yezdî (2023), *Emir Timur (Zafername),* çev. Ahsen Batur, İstanbul, 340.

[426] İbn Arabşah (2023), *Bozkırdan Gelen Bela (Acâibu'l Makdûr),* çev. Ahsen Batur, İstanbul, 303.

[427] Bkz. Şikari, a.g.e, 2005, 196.

[428] Şikari, *a.g.e.,* 2005, 154.

[429] Zachariadou E.A. (1980), "Manuel II Paleologos on the strife between Bayezid I and Kadı Burhan ad-Din Ahmad", *Bulletin of School of Oriental andAsian Studies,* 43/ 3, 474.

[430] Bkz. Şikari, *a.g.e.,* 2005, 209.

[431] Şikari, *a.g.e.,* 2005, 210.

[432] Esterabadi, *a.g.e.,* 2014, 375.

Sonuç olarak Osmanlıların karşısında yer alan muhalif kaynaklarda Ankara Savaşı öncesinde Yıldırım Bayezid'in imajı ve meşruiyetinin sorgulandığı görülmektedir. Daha önce Rumeli'de gazâ ile meşgul olan Osmanlılar, yönlerini doğuya çevirince burada topraklarını genişletmek için meşru bir dayanak bulma hususunda zorlanmışlardır. Sultan I. Murad ilk başlarda temkinli davranarak beyliklerle savaşmak yerine satın alma, evlilik ve tehdit yoluyla[433] topraklarını genişletme yoluna gittiyse de Yıldırım Bayezid'in beylikleri ilhak politikası Anadolu'da bir Osmanlı aleyhtarlığının doğmasına sebep olmuştur.[434]

4.2. Ankara Savaşı'nın Müsebbibi Olarak Anadolu Beylikleri

Osmanlı'nın Timur karşısında savaşı kaybetmesinin bir takım sebepleri bulunmaktadır. Bunlar arasında Kadı Burhaneddin Devleti'nin ortadan kalkması, Memlükler ile ittifak yapılamaması, Yıldırım Bayezid'in savaşı kesin kazanacağına inanarak hareket etmesi, iki ordunun güçlerinin denk olmaması, Osmanlı ordusundaki Tatar ve Anadolu Beylikleri askerlerinin Emîr Timur saflarına katılması sayılabilir. Anadolu Beylikleri, savaşın müsebbiplerinden olduğu gibi, Osmanlı ordusunun bozguna uğramasına da neden olmuşlardır.

Osmanlı hükümdarı I. Murad'ın 1389'daki Kosova Savaşı'nda şehit düşmesi ve akabinde Şehzade Yakup'un öldürülmesi neticesinde Anadolu Beylikleri tarafından Osmanlı aleyhine kurulan ittifaktan daha önce bahsetmiştik. Yıldırım Bayezid, Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey'in öncülük ettiği bu ittifakı dağıtmış ve akabinde Germiyanoğulları, Aydınoğulları, Saruhanoğulları, Menteşeoğulları Hamidoğulları gibi beyliklerin topraklarını ilhak etmişti.[435] İlerleyen süreçte Candaroğulları, Karamanoğulları ve Kadı Burhaneddin'in toprakları da Osmanlı Sultanı Yıldırım Bayezid tarafından ilhak edilerek Anadolu'da merkezi otorite kurulması amaçlanmıştır. Neticede Candaroğulları'nın Sinop şubesi, Dulkadiroğulları ve Ramazanoğulları hariç Anadolu, Osmanlı egemenliği altına girmişti.[436]

Yıldırım Bayezid'in bu ilhak politikası, Anadolu'daki Osmanlı imajının zedelenmesine ve meşruiyetinin sorgulanmasına neden olmuştur. Nitekim Candaroğlu II. Süleyman'ın, Osmanlı safından ayrılarak Kadı Burhaneddin-Karamanoğlu

[433] İnalcık, a.g.m., C. 31, 160.
[434] Roux, Jean-Paul (2022), *Timurlenk,* çev. Lale A. Özcan, İstanbul, 139.
[435] *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 45; İnalcık, a.g.m., C. 5, 1992, 232.
[436] *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 43; Ahmedi, *a.g.e.,* 2013 155; Şükrullah, *a.g.e.,* 2013 214.

ittifakına dahil olması da bu duruma ilk tepki olarak kabul edilebilir. Bu tepkinin sonraki merhalesi ise ata toprakları elinden alınan Anadolu beylerinin kaçarak önce Candaroğlu İsfendiyar Bey'e, ardından Timur'a sığınması kabul edilebilir.[437]

Toprakları elinden alınan Aydın, Saruhan ve Menteşe beyleri çeşitli yollarla Sinop'a giderek Candaroğlu İsfendiyar Bey'e sığındılar.[438] Bu tarihte Germiyanoğlu II. Yakup Bey İpsala'da hapis bulunuyordu. Onun hapisten kaçıp direkt Timur'a sığınmış olması kuvvetle muhtemeldir. Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey ise 1397'deki Akçay Muharebesi sonrası idam edilmiş ve oğulları Mehmed ile Ali de Bursa'da tutsak edilmişti.[439]

Aşıkpaşazade, Anadolu beylerinin Timur'a sığınmasını şöyle anlatıyor: *Germiyanoğlu, İspili hapsinden veziri ile kaçtı. Ayıcılara, maymunculara uydu. Temür'e vardı. Menteşeoğlu saçını, sakalını yoldurdu. Işık olup gitti. Aydın Beğ oğlu çerçlilik ederek gitti. İsfendiyar ile Tahratan nöker olup birlikte kaçtı."*[440] Emîr Timur'a sığınan bu beyler, Yıldırım Bayezid'in kendilerine eziyet ederek topraklarını ellerinden aldığını söylemiş ve ondan yardım istemişlerdir. Benzer bir anlatı, yine Aşıkpaşazade'den naklen Neşri'de de vardır.[441] Timurlu kaynaklarında ise bu mevzu muğlaktır.

Yıldırım Bayezid, Kastamonu üzerine düzenlediği ikinci seferinde Candaroğlu İsfendiyar Bey'e haber göndererek yanındaki Anadolu beylerini himaye etmemesini istemişti.[442] Bunun üzerine İsfendiyar Bey, telkinleri ile yanındaki beylerin Timur'a sığınmalarını sağlamış ve kendisi de bir elçi göndererek Timur'a bağlılığını bildirmişti. Germiyanoğlu II. Yakup Bey'in de İpsala Kalesi'nden kaçarak Timur'un yanına gelmesiyle,[443] Ankara Savaşı öncesi Osmanlı karşısında büyük bir ittifak meydana gelmişti.

---

[437] Bkz. Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 75; Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 317.
[438] Yakupoğlu, Cevdet (2018), "Büyük Turan Hükümdarı Emir Timur'un Candaroğlu İsfendiyar Bey İle Münasebetleri", *I. Milletlerarası Türkiye-Özbekistan Münasebetleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* Kastamonu, 4.
[439] *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 49; Gök, *a.g.e.,* 2022, 143-145; Koca, *a.g.e.,* 2012, 51.
[440] Bkz. Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 75.
[441] Bkz. Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 343.
[442] Keleş, Hamza; Yakupoğlu, Cevdet (2005), "Ankara Savaşı'na Kadar Osmanlı-Candaroğulları Münasebetleri" *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi,* 13/1, 218.
[443] İbn Arabşah, *a.g.e.,* 2023, 291.

Timur'a sığınan bu beyler, Yıldırım Bayezid aleyhine Timur'u kışkırtıyor[444] ve Osmanlı'nın bir gaspçı olduğunu dile getiriyorlardı. Kaynaklardan anlaşıldığı üzere özellikle Germiyanoğlu Yakup ve Candaroğlu İsfendiyar Bey'in bu olayda başı çektiği anlaşılıyor.[445] Timur, bu beyler vasıtasıyla Osmanlı meşruiyetini sorguluyor ve Osmanlıların diğer beylere hükümdarlık edecek vasıfta olmadıklarını, birer köle olduklarını söyleyerek diğer Anadolu beylerinden üstün olmadıklarını ileri sürüyordu. Ayrıca Yıldırım Bayezid'den olmadık isteklerde bulunarak savaşın mesuliyetini Osmanlılara yıkmaya çalışıyordu.[446]

Hülasa Anadolu'daki beyliklerden Saruhanoğulları, Aydınoğulları, Menteşeoğulları, Germiyanoğulları, Karamanoğulları ve Candaroğulları açıkça Osmanlılara karşı Timur saflarında yer almışlardır. Erzincan hakimi Emir Mutahharten (Taharten), Osmanlı hâkimiyetine karşı Timur'u metbû kabul ediyor, Dulkadiroğlu Sevli (Suli) de Memlük nüfuzuna karşı Timur'dan medet umuyordu. Ayrıca Timur, Kadı Burhaneddin Devleti'nin yıkılmasından sonra Osmanlı hizmetine giren Tatarlara da haber göndererek kendi tarafına çekmeyi başarmıştı. Timur'un, Yıldırım Bayezid ile savaşmaya karar vermesinde onun yanına sığınan Anadolu Beylikleri ile Osmanlıların Anadolu'da oluşan kötü imajı etkili olmuştur.

4.3. Ankara Savaşı

4.3.1. Savaşın Gelişimi

Semerkand'da hükümdarlığını ilan ettiği 1370 yılından başlayarak yirmi yılı aşkın bir süre içerisinde Türkistan ve İran coğrafyasının büyük bir bölümünü ele geçiren Emir Timur, Doğu'da kendisine karşı koyacak bir güç kalmadığından yönünü batıya çevirmişti. Timur'un Bağdat'a gelip Anadolu kapılarına dayanması bölgedeki devletlerde büyük bir tedirginlik uyandırdı. Özellikle Kadı Burhaneddin ve Memlük Sultanı Berkuk savaş için önemli tedbirler aldı. Timur, Bağdat'ı ele geçirdikten sonra Tikrit'e geldi (1393)[447] ve buradan bölgedeki beylere elçiler yollayarak itaatlerini arz etmelerini istedi.[448] Bu çağrıya Karamanoğulları, Erzincan Emiri Mutahharten ve

[444] *Solakzade Tarihi, 2016,* 110; *Anonim Tevarih-i Ali Osman,* 1992, 38.
[445] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 75-76; Yakupoğlu, a.g.m., 2018, 8.
[446] Bkz. Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. I, 2019, 307; Yüksel, a.g.m., 2015, 10.
[447] Nizamüddin Şâmî (1987), *Zafernâme,* çev. Necati Lugal, Ankara, 169 ve 173.
[448] Aka, İsmail (2014), *Timur ve Devleti,* Ankara, 27.

Dulkadiroğulları müspet cevap verdiler.[449] Kadı Burhaneddin bu teklifi reddederken,[450] Memlük Sultanı da Timur'un elçileri katlederek ona karşı tavır aldı. Kadı Burhaneddin Ahmed ve Memlük Sultanı Berkuk arasındaki ittifak görüşmelerine Yıldırım Bayezid ile Altın Orda Hükümdarı Toktamış da dahil edildi.[451] Bu ittifaka fırsat vermek istemeyen Emir Timur, Sivas'a doğru harekete geçti ve Erzurum'a kadar geldi. Bu sırada Timur'un ani bir kararla Toktamış üzerine gitmeye karar vermesi, söz konusu ittifakın yeteri kadar olgunlaşmasına mani oldu. Timur'un Anadolu'dan çekilmesinden bir süre sonra, önce Kadı Burhaneddin Ahmed'in (1398), ardından da Memlük Sultanı Berkuk'un ölümü (1399), ittifakın tamamen dağılmasına yol açtı. Akabinde Yıldırım Bayezid'in, Kadı Burhaneddin'in topraklarını ilhak edip, Memlüklere ait Malatya ve havalisini de ele geçirmesi, ittifak olasılıklarını tamamen ortadan kaldırdı.[452] Böylece Yakındoğu bölgesinde Timur ve Yıldırım Bayezid dışında önemli bir güç kalmadı.

Yıldırım Bayezid ile Emir Timur arasındaki ilk doğrudan temas, Celayirli Ahmed ile Karakoyunlu Kara Yusuf'un ülkelerini terke mecbur olup Osmanlılara sığınmasıyla başlamıştır.[453] Timur'dan kaçan bu iki hükümdar, ilk önce Memlük himayesine girmek istemişler ancak buna muvaffak olamayarak Yıldırım Bayezid'e yönelmişlerdi.[454] Yıldırım Bayezid ise onları hoş karşılayarak dirlik dahi vermişti. Bu durumu haber alan Timur, sert ve emrivaki bir mektubu Yıldırım Bayezid'e gönderdi. Timur söz konusu mektubunda kısaca Yıldırım Bayezid'e, Celayirli Ahmed ile Kara Yusuf'un kendisine iade edilmesini aksi takdirde muharebeye hazır olmasını söylüyordu.[455] Yıldırım Bayezid ise bu mektuba kendisine sığınmış misafirleri teslim etmenin imansızlık ve amansızlık olacağı şeklinde bir cevap vermişti.[456]

İki hükümdar arasında bu mevzu için mektuplaşmalar devam ederken Erzincan Emiri Mutahharten, Arran'da bulunan Timur'un huzuruna çıkarak itaatini sundu. Yıldırım Bayezid'in kendisine itaat etmesini istediği mektuptan da Timur'a bahseden

[449] Esterabadi, *a.g.e.,* 2014, 436.
[450] İbn Arabşah, *a.g.e.,* 2023, 154; Esterabadi, *a.g.e.,* 2014, 433.
[451] Bkz. İbn Arabşah, *a.g.e.,* 2023, 156; Aka, *a.g.e.,* 2014, 28.
[452] İbn Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 329; Yücel, Yaşar (1989), *Timur'un Ortadoğu-Anadolu Seferleri ve Sonuçları (1393-1402),* Ankara, 50.
[453] Bkz. *Solakzade Tarihi (2016),* haz. Halit Atlı, İstanbul, 106; Müneccimbaşı Ahmed (1995), *Camiü'd-Düvel,* çev. Ahmed Ağırakça, İstanbul, 139; Halaçoğlu, Yusuf (1991), "Ankara Savaşı", *DİA,* C. 3, 210.
[454] Enveri, *a.g.e.,* 2012, 34.
[455] Bkz. Şâmî, *a.g.e.,* 1987, 297; İbn Arabşah, *a.g.e.,* 2023, 289.
[456] Alan, Hayrunnisa (2020), *Bozkırdan Cennet Bahçesine Timurlular (1360-1506),* İstanbul, 77.

Mutahharten, Osmanlı-Timurlu ilişkilerinin daha da gerginleşmesine neden oldu.[457] Nitekim Timur, Erzincan'ı İlhanlı hâkimiyet alanında gördüğünden[458] Yıldırım Bayezid'e tehdit dolu bir mektup gönderdi. İbn Arabşah, Yıldırım Bayezid'in bu mektubu okuduğunda öfkeden deliye döndüğünden bahsediyor.[459] Bu mektup üzere Sultan Bayezid, *"ne zamandır onunla karşı karşıya gelmeyi gönlümden geçirirdim. Artık ordumla onun üzerine yürümem için bir engel kalmadı. Eğer kendisi bu tarafa gelmezse, Tebriz ve Sultaniye'ye kendim gideceğim"*[460] dedi.

Yıldırım Bayezid'in cevabı kendisine ulaşınca bu kez Emir Timur hiddetlenmiş ve Karayülük Osman ile Mutahharten'in rehberliğinde Sivas'a doğru harekete geçmişti. Sivas'ı kuşatan Timur, şehri aman ile aldıysa da Ermeni muhafızları diri diri gömmek usulüyle öldürmüştür.[461] Sivas halkından aman parası alınmış ve şehir yakılıp yıkılmıştır.[462] Timur daha sonra Yıldırım Bayezid'e bir mektup daha göndererek bu olaydan ibret almasını söylemiş ve daha fazla ilerlemeyerek Suriye'ye yönelmiştir. Emir Timur, Halep naibine gönderdiği mektubunda *"...İbn Osman (denen) bu çocuğun (edebinin) kıtlığını duyup kulağını çekmek istedik ve onun ülkelerinden Sivas ve diğer yerlerde onun vaziyeti hakkında sizin de duyduğunuz şeyleri yaptık."*[463] diyerek olayı açıklamıştır.

Yıldırım Bayezid, Sivas'ta meydana gelen felaketi haber aldığında çok müteessir olmuş ve derhal ordusunun başına geçerek sefere çıkmıştır. Emîr Timur ile işbirliği içinde olan Mutahharten'in elinden Erzincan ve Kemah'ı alan Bayezid, Erzincan'ı tekrar onun yönetimine bıraktıysa da Kemah'ı ilhak etmiş ve Mutahharten'in ailesini de Bursa'ya sürmüştü.[464] Bu olay, Yıldırım Bayezid ile Timur arasındaki ilişkilerin savaşa dönüşmesinde büyük bir rol oynamıştır.[465]

---

[457] Yezdî, *a.g.e.,* 2023, 339; Caferi b. Muhammed el-Hüseyni (2011), *Tarih-i Kebir (Tevarih-i Enbiya ve Mülûk),* çev. İsmail Aka, Ankara, 11; Halaçoğlu, *a.g.e.,* C. 3, 1991, 211.
[458] Şâmî, *a.g.e.,* 1987, 299.
[459] Bkz. İbn Arabşah, *a.g.e.,* 2023, 292.
[460] Yezdî, *a.g.e.,* 2023, 340; Caferi b. Muhammed el-Hüseyni, *a.g.e.,* 2011, 11.
[461] İbn Arabşah, *a.g.e.,* 2023, 195; Yezdî, *a.g.e.,* 2023, 344; İbn Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 353; Caferi b. Muhammed el-Hüseyni, *a.g.e.,* 2011, 13.
[462] Enveri, *a.g.e.,* 2012, 33.
[463] İnalcık, Şevkiye, (1948), "İbn Hâcer'de Osmanlılar'a Dair Haberler II", *Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi,* 6(4), 354.
[464] Yezdî, *a.g.e.,* 2023, 378; *Solakzade Tarihi, 2016,* 109; *Anonim Tevarih-i Ali Osman(1992),* haz. Nihat Azamat, İstanbul, 37; Müneccimbaşı Ahmed, *a.g.e.,* 1995, 140.
[465] Bkz. Aka, *a.g.e.,* 2014, 36; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 305.

Yıldırım Bayezid'in Erzincan'daki faaliyetlerinden sonraki mektuplarda Timur, Yıldırım Bayezid'den çok ağır isteklerde bulunmaya başlamıştır.[466] Timur'un bu istekleri kısaca; Kemah'ın tekrar Mutahharten'e iade edilmesi ve ailesinin serbest bırakılması, Kara Yusuf ve ailesinin kendisine teslim edilmesi, Yıldırım Bayezid'in oğullarından birini rehin olarak göndermesi, Timur'un yüksek hâkimiyetinin tanınması ve gönderilecek metbuiyet alametlerinin kabul olunması, toprakları ilhak edilen Anadolu beylerine memleketlerinin geri verilmesi şeklinde özetlenebilir.[467] Yıldırım Bayezid, bu isteklerin hiçbirine müspet cevap vermediği gibi Timur'a gönderdiği hediyeler ve mektuplarla da onu iyice kışkırtıyordu.[468] Nitekim Sultan Bayezid, "şerefimiz ve karşı koyacak kuvvetimiz vardır; tabi olamayız ve istiklalsiz yaşayamayız" diyerek savaşı kabul ediyordu.[469]

Son merhalede savaş kaçınılmaz olmuştu. Timur'un savaşa girmesini ondan daha çok isteyenler, bu minvalde önemli mesai sarf etmişlerdi. Bunlar; Akkoyunlu Karayülük Osman, Erzincan Emiri Mutahharten, Anadolu beyleri ve Hristiyan dünyası idi.[470] Yıldırım Bayezid ise bu ittifak karşısında tek başına bulunuyor ve Niğbolu Savaşı'ndan aldığı cesaretle meydan okuyordu. Nitekim Yıldırım Bayezid, bu savaşı kazananın; Doğu'nun ve Batı'nın tek hakimi olacağını düşünüyordu.[471] Emir Timur da tüm bu yaşananlara ek olarak; Çin üzerine yapacağı büyük seferden önce arkasında Yıldırım Bayezid gibi bir hasım bırakmanın hata olacağı endişesiyle savaşa karar vermişti. Sonuç olarak, iki ordu da savaşmak üzere 1402 yazında harekete geçti.

4.3.2. Savaşın Gerçekleşmesi

Emir Timur, ordusuyla beraber harekete geçerek önce Kemah'ı ardından da Sivas'ı geri aldı. Yıldırım Bayezid ise İstanbul'daki kuşatmaya son verip, Bizans ile sulh yaptıktan sonra ordusuyla Ankara'ya geldi. Timur'un ordusunun süvari, kendi

---

[466] Aka, *a.g.e.,* 2014, 38; Halaçoğlu, *a.g.e.,* C. 3, 1991, 211.
[467] Şâmî, *a.g.e.,* 1987, 302; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 307; Dukas(1956), *Bizans Tarihi,* çev. VL. Mirmiroğlu, İstanbul, 34.
[468] Yıldırım Bayezid, Türk töresince dokuzar adet olması gereken hediyeleri on adet olarak yollamış, mektubunda kendi adını büyük ve altın harflerle yazdırırken Timur'un adını küçük ve siyah yazmıştı. Ayrıca Bayezid'in mektubundaki "kim meydana gelmezse üç talak ile karısından boş olsun" lafzı, Timur nezdinde büyük bir hakaret olarak algılanmıştı Bkz. Yezdî, *a.g.e.,* 2023, 388; *Solakzade Tarihi, 2016,* 111.
[469] Bkz. Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 308.
[470] *Solakzade Tarihi, 2016,* 110; Andican, Ahat (2019), *Emir Timur(Tarih, Siyaset, Miras),* İstanbul, 277; Erdem, İlhan (2015), "Anadolu'da Osmanlı-Timurlu Mücadelesi ve Karakoyunlular", *Uluslararası Yıldırım Bayezid Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* Ankara, 107-108; Roux, *a.g.e.,* 2022, 140.
[471] Bkz. Emecen, *a.g.e.,* 2022, 91.

ordusunun piyade ağırlıklı olduğunu bilen Yıldırım Bayezid; ağırlıklarını Ankara'da bıraktıktan sonra Tokat ile Sivas arasındaki dağlık geçitleri tutmaya karar verdi. Timur ise casusları vasıtasıyla bu durumu öğrendi ve orada savaşı kabul etmeyerek Kırşehir üzerinden Ankara'ya geldi.[472] Emir Timur, Yıldırım Bayezid gelmeden şehri ele geçirmek maksadıyla çok şiddetli bir muhasaraya başladı ancak kale muhafızı Yakup Bey de aynı şiddetle şehri savunuyordu. Timur, Osmanlı ordusunun Güneydoğu taraflarından geleceğini ve ordudaki piyadeler sebebiyle de Ankara'ya varmalarının uzun zaman alacağını düşünüyordu. Yıldırım Bayezid ise uzun ve hızlı bir yürüyüş sonucunda Kuzeydoğu bölgesinden Çubuk Ovası'na inerek Timur'u şaşkına uğrattı. Bir baskın fırsatı yakalayan Yıldırım Bayezid, mertliğe sığmaz diyerek Ankara'yı kuşatan Timur'a saldırmadı.[473] Timur ise ordusunu yeniden düzene sokmak için bütün gece mesai harcadı.[474]

28 Temmuz 1402'de iki ordu Çubuk Ovası'nda karşı karşıya geldi. Timur'un ordusu, kaynakların belirttiği üzere; büyük kısmı süvarilerden mürekkep 160 bin kişiden oluşuyor ve bir de 32 savaş fili barındırıyordu.[475] Yıldırım Bayezid'in ordusunda ise çoğunluğu piyade olan 70 bin kişilik bir kuvvet bulunuyordu. Sırp Despotu Lazarevic de 20 bin kişilik ordusu ile Osmanlı saflarında yerini almıştı. İki ordunun sayı ve nitelik bakımından birbirine denk olmadığını gören Yıldırım Bayezid, kumandanlarından büyük bir çaba sarf etmelerini istemişti. Timur ise casusları vasıtasıyla Osmanlı saflarındaki Tatarları ve yanındaki Anadolu beyleri sayesinde de Osmanlı safındaki beylik askerlerini kendi tarafına çekme planları yapmıştı.[476]

Osmanlı ordusunun savaş düzeni şöyle idi: merkezde Yıldırım Bayezid, Vezir Çandarlı Ali Paşa ve şehzadeler İsa, Musa, Mustafa bulunuyor; sağ kanatta Şehzade Mehmed, Sırp Despotu Lazarevic ve Anadolu birlikleri; sol kanatta ise Şehzade Süleyman, Anadolu Beylikleri kuvvetleri ve Tatarlar bulunuyordu. Timur ordusunun harp nizamı ise şu şekildeydi: Emir Timur ve torunu Muhammed Sultan merkezde; ordunun sağ kanadındaki birliklerin başında Timur'un büyük oğlu Miranşah; ordunun sol kanadında da yine Timur'un oğulları Şahruh ve Halil Sultan bulunmaktaydı.[477]

---

[472] Yezdî, *a.g.e.,* 2023, 389; Caferi b. Muhammed el-Hüseyni, *a.g.e.,* 2011, 28.
[473] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 310; Halaçoğlu, *a.g.e.,* C. 3, 1991, 211.
[474] Yezdî, *a.g.e.,* 2023, 392.
[475] Bkz. Schiltberger, *a.g.e.,* 1997, 26; Yezdî, *a.g.e.,* 2023, 392.
[476] İbn Arabşah, *a.g.e.,* 2023, 303; İbn Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 355.
[477] Şâmî, *a.g.e.,* 1987, 305; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 311.

Savaş, karşılıklı ok atışlarıyla başladıktan sonra Timur'un hücumuyla devam etti. Osmanlı ordusu, özellikle merkezdeki yeniçerilerin azmi sayesinde buradaki vaziyete hakim olmuştu. Sağ kanatta ise zırhlı Sırp birlikleri, iyi bir mukavemet gösteriyordu. Sol kanatta da iki taraf arasında netlik bir üstünlük kurulamamıştı. İşte bu sırada Osmanlı ordusunun sol kanadında bulunan Tatarlar, taraf değiştirerek[478] arkadan Rumeli askerleri üzerine ok atışına başladılar. Şehzade Mehmed Çelebi, ihtiyat kuvveti olarak buraya müdahale etmek istediyse de muvaffak olamadı ve iki ateş arasında kalan Osmanlı sol kanadı, bozularak geri çekilmek zorunda kaldı. Sağ kanattaki durum ise Osmanlı lehine devam ediyordu ancak bu durum uzun sürmedi. Bu kanatta bulunan Aydın, Saruhan, Germiyan ve Menteşe beyliği askerleri de Timur saflarına geçerek, Osmanlı ordusuna ikinci darbeyi vurdular.[479] İki ateş arasında kalan Osmanlı sol kanadı, sağ kanatta olduğu gibi dağılarak geri çekildi. Savaşın seyri, sert bir şekilde Timur lehine dönmüştü. Bunun üzerine Veziriazam Çandarlı Ali Paşa ve Şehzade Süleyman, savaş alanını terk ettiler. Çelebi Mehmed de emrindeki askerler ile birlikte sancağı Amasya'ya çekildi. Yıldırım Bayezid ise savaş alanını terk etmeyerek son ana kadar savaşmaya devam etti. Yenilgiyi kabullenip çekilmeyi düşündüğü sırada ise Timur'un askerleri tarafından yakalandı. Savaş, Emir Timur'un kesin zaferi ile sona erdi. Yıldırım Bayezid ile birlikte, şehzadelerden Musa ve Mustafa Çelebi de esir alınan alınanlar arasında idi.[480]

4.3.3. Savaşın Sonuçları Ve Timur'un Anadolu'daki Faaliyetleri

Savaş bittikten sonra Emir Timur, Yıldırım Bayezid'i karşılayarak ona büyük hürmet göstermiş ve bu durumun suçlusunun kendisi olduğunu söylemiştir.[481] Onu teselli eden Timur,[482] kaçırılmaması için de tedbirler aldırdı. Nitekim Osmanlı kaynaklarında, Yıldırım Bayezid'in kaçırılması için hazırlanan birkaç tertibattan bahsedilmektedir.

[478] Bkz. İbn Arabşah, *a.g.e.,* 2023, 308; İbn Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 355; Caferi b. Muhammed el-Hüseyni, *a.g.e.,* 2011, 31.
[479] Bkz. Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 78; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 51-52; *Solakzade Tarihi, 2016,* 114; *Anonim Tevarih-i Ali Osman,* 1992, 42; Dukas, *a.g.e.,* 1957, 39; Enveri, *a.g.e.,* 2012, 34; Neşri, (*a.g.e.,* C. I, 2014, 351) bu ihaneti, *"Bayezid Han tarafından Tatar hain oldu, Zira Erzincan Beğ'i kim, Tahirten Beğ'dür, Ertena'nun karındaşı oğlıdur, pes kendü beğleri oğludur, Tahirten'e döndiler. Ve Germiyan leşkeri dahi Germiyan oğlı'na döndi. Muhassal, her vilayetün leşkeri kendü beğlerine döndiler ki, kaçub, beğler Timur'e gelmişlerdi."* şeklinde nakletmiştir.
[480] Enveri, *a.g.e.,* 2012, 36; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 314.
[481] Şâmî, *a.g.e.,* 1987, 309.
[482] Yezdî, *a.g.e.,* 2023, 395.

Yıldırım Bayezid'in kafese konması ve zincirlenmesi bahsi de,[483] bu kaçırılma teşebbüslerinden sonra olmalıdır.

Timur, bir zafername ile Fransa ve İngiltere krallarına haber vererek, onların Niğbolu'da yenemediği Sultan Bayezid'i yendiğini bildirmiştir.[484] Timur'un zaferi sonrası Bizans ve Memlük elçileri de gelerek Timur'un yüksek hâkimiyetini kabul ettiklerini bildirmişlerdi. Bu sırada Timur, Anadolu'nun her tarafına ordu göndererek şehirleri yağmalatıyor ve aman parası topluyordu.[485]

Ankara Savaşı'ndan sonra Timur, torunu Muhammed Mirza'yı 30 bin kişilik bir kuvvetle Şehzade Süleyman'ın peşinden yolladı. Süleyman Çelebi, savaş alanını terk ettikten sonra Bursa'ya gelmiş; buradaki hazineden alabildiğini almış, yanındaki ümera ve vüzera ile Rumeli'ye geçmeye muvaffak olmuştu.[486] Süleyman Çelebi'den sonra Bursa'ya gelen Timur birlikleri ise burayı yağmalamış, Yıldırım Bayezid'in ailesi ile bazı âlimleri esir etmiş ve şehri yakmıştır.[487] Bu sırada Kütahya'da bulunan Timur, Yıldırım Bayezid'in ailesini kendisine yollamış ve ulemaya da iltifatlarda bulunmuştur.[488]

Timurlu kuvvetleri Bursa'ya girdiğinde Karamanoğlu Alâeddin Ali'nin oğullarını da bu sırada hapisten çıkararak Timur'a getirdiler.[489] Karamanoğullarına ihtimam gösteren Timur, onlara eski topraklarının yanı sıra Osmanlı'ya ait olan Kayseri, Akşehir, Beypazarı, Antalya, Sivrihisar ve Bolvadin gibi yerleri de vererek topraklarını genişletmiştir.[490] Karamanoğlu Beyliği'nin ihyasından sonra Timur, kendisini metbû kabul etmeleri kaidesiyle Germiyan, Aydın, Saruhan, Menteşe ve Hamidoğulları beylerine de eski topraklarını iade etti.[491] Böylece bu beylikler yeniden kuruldu. Candaroğlu İsfendiyar Bey ise ilk başlardan itibaren Timur'un safında yer

[483] Bkz. Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 79; Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 357; İbn Arabşah, *a.g.e.,* 2023, 310-316; Dukas, *a.g.e.,* 1957, 43.
[484] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 314; Halaçoğlu, *a.g.e.,* C. 3, 1991, 211; Roux, *a.g.e.,* 2022, 152.
[485] Grousset, Rene (2022), *Stepler İmparatorluğu (Atillâ, Cengiz Han, Timur),* terc. Halil İnalcık, Ankara, 444.
[486] Müneccimbaşı Ahmed, *a.g.e.,* 1995, 142; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 316.
[487] Şâmî, *a.g.e.,* 1987, 313; Caferi b. Muhammed el-Hüseyni, *a.g.e.,* 2011, 32.
[488] Yezdî, *a.g.e.,* 2023, 399; Caferi b. Muhammed el-Hüseyni, *a.g.e.,* 2011, 33.
[489] İbn Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 356.
[490] Bkz. Yezdî, *a.g.e.,* 2023, 399; Caferi b. Muhammed el-Hüseyni, *a.g.e.,* 2011, 33; *Anonim Tevarih-i Ali Osman,* 1992, 50;
[491] *Solakzade Tarihi, 2016,* 121; Wittek, *a.g.e.,* 1944, 88.

alıyordu.[492] Buna mukabil Timur ona da iltifat gösterip,[493] Sinop beyliğini kabul etmiş ve Kastamonu, Çankırı, Tosya ile Kalecik'i vermişti.[494]

Timur, Kütahya'dan hareketle birkaç şehre uğradıktan sonra İzmir'e[495] gelmiş ve Rodos Şövalyelerine haber göndererek kaleyi teslim etmelerini veyahut vergi vermelerini istemiştir. Rodos Şövalyeleri buna yanaşmayınca kale muhasara edilmiş ve kısa sürede ele geçirilerek Aydınoğulları'na bırakılmıştır. Yıldırım Bayezid, şehrin bu kadar kısa zamanda ele geçirilmesine çok şaşırmıştır. [496]

Emir Timur, Rumeli'de bulunan Süleyman Çelebi'ye elçi göndermiş ve onun kendisini metbû olarak tanımasını istemiştir. Süleyman Çelebi ise buna olumlu bir cevap vererek kendisine gönderilen külah ve hilati de kabul etmiştir. Onun ardından Foça'da bulunan İsa Çelebi ve Amasya'da bulunan Mehmed Çelebi de birer elçi vasıtasıyla Timur'un yüksek hâkimiyetini tanımıştır.[497] Bunun üzerine Emir Timur, birer menşurla üç şehzadenin de hükümdarlıklarını kabul etmiştir.

Emir Timur, Batı Anadolu'da işleri yoluna koyduğu sırada Yıldırım Bayezid'in hastalandığı haberi geldi. Bunun üzerine en iyi hekimleri onun tedavisi için yollasa da kâr etmedi ve Yıldırım Bayezid, 9 Mart 1403'te vefat etti.[498] Bu duruma çok üzülen Timur, Yıldırım Bayezid'in naaşını, yanında bulunan Musa Çelebi'ye teslim etti. Ona, babasını sultanlara layık şekilde defnetmesini söyleyerek Bursa'ya gönderdi. Ayrıca Musa Çelebi'ye çeşitli hediyeler ve bir menşur vererek onun da hükümdarlığını kabul etti.[499]

Yıldırım Bayezid'in vefatından sonra Timur'un çok sevdiği veliaht torunu Muhammed Mirza da vefat etti. Onun vefatı Timur'u derinden yaraladı.[500] Bunun akabinde Anadolu'dan ayrılmak üzere harekete geçti. Türkistan'a dönerken Selçuklular

[492] Ruy Gonzales de Clavijo (2016), *Timur Devrinde Kâdis'ten Semerkant'a Seyahat,* çev. Ömer Rıza Doğrul, İstanbul, 74.
[493] Şâmî, *a.g.e.,* 1987, 315; Caferi b. Muhammed el-Hüseyni, *a.g.e.,* 2011, 34.
[494] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 79-80; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 54.
[495] Sahil İzmir'i olarak bilinen bu şehir, Aydınoğlu Umur Bey döneminde elden çıkmış ve Umur Bey şehri geri almaya çalışırken şehit düşmüştü.
[496] Yezdî, *a.g.e.,* 2023, 405.
[497] Şâmî, *a.g.e.,* 1987, 315-320; Yezdî, *a.g.e.,* 2023, 405-406; Caferi b. Muhammed el-Hüseyni, *a.g.e.,* 2011, 35.
[498] Şâmî, *a.g.e.,* 1987, 322; Bazı Osmanlı kaynaklarında Yıldırım Bayezid'in intihar ettiğinden bahsedilir. Bkz. *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 54; Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 80.
[499] Yezdî, *a.g.e.,* 2023, 408; *Solakzade Tarihi, 2016,* 128.
[500] Şâmî, *a.g.e.,* 1987, 326; Yezdî, *a.g.e.,* 2023, 409.

zamanından beri Anadolu'da meskun bulunan Kara Tatarları da cebren yanında götürdü.[501]

Ankara Savaşı'ndan sonra Osmanlı ilerleyişi durmuş ve devlet, fetret dönemine (1402-1413) girmiştir. Bizans'ın ömrü 50 yıl kadar daha uzamış, üstelik Bizans yeni topraklar elde ettiği gibi Osmanlı'dan rehin alacak güce de erişmiştir. Anadolu beyliklerinin yeniden canlandırılması ve Osmanlı şehzadeleri arasında başlayan taht mücadeleleri, Anadolu'nun siyasî birliğini ortadan kaldırmıştır.[502]

4.4. Fetret Devri Ve Anadolu Beylikleri

Ankara Savaşı'nın ardından Emir Timur, Anadolu beylikleri topraklarını eski sahiplerine geri verdi.[503] Dolayısıyla Anadolu, Osmanlıların beylikleri ilhakından önceki haline dönmüş oldu. Akabinde Timur, Yıldırım Bayezid'in oğullarından Süleyman, İsa, Mehmed ve Musa'ya birer yarlık vererek ayrı ayrı hükümdarlıklarını kabul etti. Yıldırım Bayezid'in diğer oğlu Mustafa'yı da yanında Semerkand'a götürdü.[504] Şehzade Kasım ise ağabeyi Süleyman Çelebi tarafından Bizans'a teslim edildi.[505] Böylece Osmanlı mülkü dört kardeş arasında taksim edildi. Süleyman Çelebi Rumeli'de, İsa Çelebi Karası vilayetinde, Mehmed Çelebi Amasya'da ve Musa Çelebi de Bursa'da hüküm sürmeye başladılar.[506] Neticede 1402'den 1413'e kadar sürecek olan Fetret Devri başlamış oldu.

Şehzadeler arasındaki ilk çekişme İsa Çelebi ile Musa Çelebi arasında meydana geldi. İsa Çelebi, Timur'a elçi gönderip itaatini sunduktan sonra Bursa'yı ele geçirdi. Bu sırada Timur'un bir yarlıkla Musa Çelebi'yi Bursa'ya göndermesi, iki kardeşi karşı karşıya getirdi. İsa Çelebi, Musa Çelebi'nin elindeki yarlıktan dolayı bir mukavemet göstermeden Bursa'dan çıkmak zorunda kaldı.[507] Emir Timur'un bir süre sonra Anadolu'dan ayrılması, İsa Çelebi'ye istediği fırsatı vermiş oldu. Nitekim İsa Çelebi derhal harekete geçerek Bursa'ya geldi. Burada kardeşini mağlup ettikten sonra

[501] Bkz. *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 54; Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 80; Şâmî, *a.g.e.,* 1987, 328; Yezdî, *a.g.e.,* 2023, 412; İbn Arabşah, *a.g.e.,* 2023, 327; Caferi b. Muhammed el-Hüseyni, *a.g.e.,* 2011, 37.
[502] Aka, *a.g.e.,* 2014, 39; Halaçoğlu, a.g.m., C. 3, 1991, 211; Ostrogorsky, Georg (2017), *Bizans Devleti Tarihi,* çev. Fikret Işıltan, Ankara, 513; Grousset, *a.g.e.,* 2022, 445.
[503] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 79-80; *Oruç Beğ Tarihi*,, 2013, 54; Yezdî, *a.g.e.,* 2023, 399; Caferi b. Muhammed el-Hüseyni, *a.g.e.,* 2011, 33; Anonim Tevarih-i Ali Osman, 1992, 50; *Solakzade Tarihi*, 2016, 121; Wittek, *a.g.e.,* 1944, 88.
[504] Enveri, *a.g.e.,* 2012, 36; Şükrullah, *a.g.e.,* 2013, 218.
[505] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 80; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 55; Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 365.
[506] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 80; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 55; Enveri, *a.g.e.,* 2012, 36.
[507] Aykut, Nezihi (2020), "İsa Çelebi", *DİA,* (EK-1), 646.

Bursa'da hükümdarlığını ilan etti.[508] Musa Çelebi ise önce Karamanoğlu'na ardından da Germiyanoğlu II. Yakup'a sığınmak zorunda kaldı.[509]

4.4.1. İsa Çelebi İle Mehmed Çelebi Mücadelesi

İsa Çelebi, kardeşi Musa Çelebi'yi bertaraf edip Bursa'yı ele geçirdikten sonra burada hükümdarlığını ilan etti. Bu sırada Amasya'da bulunan Mehmed Çelebi, otorite boşluğundan faydalanarak ayaklanan yerel beyler ile uğraşıyordu. Kara Devletşah, İnaloğlu, Gözleroğlu, Köpekoğlu, Kubadoğlu ve Mezid Bey gibi yerel beyler; Tokat, Sivas, Amasya, Niksar ve Canik havalisinde bağımsızlık mücadelesine girişmişlerdi. Çelebi Mehmed, ciddi bir çaba sarf ederek bu beyleri itaat altına almayı başardı ve Amasya'da durumunu güçlendirdi.[510] Bunun akabinde ağabeyi İsa Çelebi'ye haber göndererek Anadolu topraklarını aralarında paylaşmayı teklif etti, lakin İsa Çelebi bu teklifi reddetti.[511] Teklifi kabul görmeyen Çelebi Mehmed, Bursa üzerine harekete geçti. İsa Çelebi ve Mehmed Çelebi kuvvetleri, Ulubat'ta savaşa tutuştular ve İsa Çelebi bozguna uğrayarak Bizans'a sığınmak zorunda kaldı. Mehmed Çelebi ise Sultan olarak Bursa'ya girdi (1403).[512]

İsa Çelebi, İstanbul'a gittikten sonra Süleyman Çelebi'nin isteği üzerine Bizans tarafından Edirne'ye gönderildi. Anadolu'daki toprakların İsa Çelebi'nin hakkı olduğunu savunan Süleyman Çelebi,[513] kardeşi İsa'nın emrine asker ve para vererek tekrar Anadolu'ya yolladı.[514] İsa Çelebi, eski Karası topraklarına hakim olduktan sonra Bursa'ya geldi ancak şehir halkı onu içeriye sokmadı. Bunun üzerine Beypazarı dolaylarına gelen İsa Çelebi, kardeşine mektup yazarak kışlak rica etti. Çelebi Mehmed de ağabeyi için Beypazarı'nı tahsis ettiğini bildiren bir mektup yolladı.[515] İsa Çelebi, bir süre burada durduktan sonra Karamanoğlu topraklarına saldırdı ardından da topladığı askerle tekrar Bursa'ya geldi. Çelebi Mehmed'den kışlamak için aldığı

[508] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. I, 2019, 330.
[509] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 80. *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 55; Başar, Fahameddin (1995), "Fetret Devri", *DİA,* C. 12, 481.
[510] Şükrullah, *a.g.e.,* 2013, 222; Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 369-407; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 126-135.
[511] Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 425; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 139; Solakzade Tarihi, 2016, 134.
[512] Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 429; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 141; Solakzade Tarihi, 2016, 135.
[513] Aykut, *a.g.e.,* 2020, 646.
[514] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. I, 2019, 332.
[515] Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 435. Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 144; Solakzade Tarihi, 2016, 137.

nameyi göstererek şehrin kendisine teslim edilmesini istedi. Bursa halkı yine şehri teslim etmeyince öfkeye kapılan İsa Çelebi, Bursa ve çevresindeki yerleri yakıp, yıktı.[516] Durumu haber alan Çelebi Mehmed ise derhal harekete geçerek Bursa önlerine geldi. Bursa'da tekrar ağabeyini mağlup ederek kaçmaya zorladı. İsa Çelebi ise bu kez kaçarak Candaroğlu İsfendiyar'a sığındı.[517] Burada da rahat durmayan İsa Çelebi, Candaroğlu İsfendiyar ile birlikte Ankara'yı kuşattı ancak Çelebi Mehmed'in yetişmesi üzerine kuşatmayı kaldırarak Kastamonu'ya döndü.[518]

Bir süre Kastamonu'da kalan İsa Çelebi, kardeşinin Tokat'ta olmasını fırsat bilerek tekrar harekete geçti. Aydınoğlu Cüneyd Bey'in yanına gelerek ona sığındı. Cüneyd Bey, diğer beyliklere haber göndererek İsa Çelebi için ordu toplamaya başladı. Beyliklerini muhafaza etmek isteyen beyler, İsa Çelebi safında bir araya geldiler. Aydınoğlu Cüneyd Bey; Saruhan, Aydın, Menteşe ve Teke Beyliği kuvvetlerinden müteşekkil bir ordu kurmayı başardı. Buna rağmen İsa Çelebi emrindeki ittifak ordusu, Çelebi Mehmed karşısında bozguna uğrayarak dağıldı. Aydınoğlu Cüneyd Bey, Çelebi Mehmed'e haber göndererek itaatini sundu ve af diledi. İsa Çelebi ise kaçarak Karamanoğlu'na sığındı.[519] Çelebi Mehmed ile arasını bozmak istemeyen Karamanoğlu Mehmed Bey, İsa'yı muhafaza etmek istemedi.[520] Bunun üzerine tekrar Osmanlı topraklarına giren İsa Çelebi, Eskişehir civarındaki bir hamamda yakalanarak öldürüldü (1405).[521] İsa Çelebi'nin ölümü sonrası diğer beyliklere de hâkimiyetini kabul ettiren Çelebi Mehmed, Anadolu'daki Osmanlı topraklarının tek hakimi oldu.[522]

4.4.2. Mehmed Çelebi İle Süleyman Çelebi Mücadelesi

Süleyman Çelebi, Ankara Savaşı'nda durumun Timur lehine dönmesiyle birlikte savaş alanını terk etmiş ve Bursa'dan alabildiği kadar hazineyle Rumeli'ye geçmiştir. Edirne'de kendini Sultan olarak ilan eden Süleyman Çelebi,[523] burada Osmanlı hükümdarı olarak batılı devletlerle bir takım anlaşmalarda bulunmuş ve bazı tavizler vermek suretiyle kendini meşru hükümdar olarak tanıtmaya çalışmıştır.[524] Bir süre

[516] Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 435-437; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 145; Solakzade Tarihi, 2016, 137.
[517] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. I, 2019, 3 332.
[518] Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 441; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 146.
[519] Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 445; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. I, 2019, 333.
[520] Solakzade Tarihi, 2016, 140.
[521] Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 149; Solakzade Tarihi, 2016, 140.
[522] Başar, a.g.m., 1995, C. 12, 481.
[523] Enveri, *a.g.e.,* 2012, 36.
[524] Emecen, *a.g.e.,* 2022, 98; Kayapınar, Levent (2010), "Süleyman Çelebi, Emir", *DİA,* C. 38, 83.

sadece Rumeli toprakları ile alakadar olan Süleyman Çelebi, kardeşi İsa Çelebi'nin mağlup olarak Bizans'a sığınması üzerine onu Edirne'ye getirtmiş ve yanına verdiği kuvvetlerle tekrar Anadolu'ya yollamıştır. Buna rağmen İsa Çelebi, küçük kardeşi Mehmed Çelebi karşısında bir varlık gösterememiş ve onun adamları tarafından yakalanarak öldürülmüştür. Böylece Osmanlı'nın Anadolu toprakları Çelebi Mehmed'in eline geçmiştir.

Çelebi Mehmed'in Anadolu'da çok fazla güçlenmesi, Süleyman Çelebi'yi harekete geçmeye zorladı. Süleyman Çelebi'nin Anadolu'ya geçerek Bursa'ya yürümesi üzerine, Çelebi Mehmed hızlıca Amasya'ya çekildi. Burada ağabeyine bağlılıklarını bildirerek, hediyeler yolladı.[525] Süleyman Çelebi ise Bursa halkı tarafından Sultan olarak karşılandı. Ankara'da kışlayan Süleyman Çelebi, ertesi sene veziri Ali Paşa'nın gayretiyle Çelebi Mehmed'in elinde bulunan Ankara'yı ele geçirdi.[526] Çelebi Mehmed ağabeyi üzerine harekete geçip Ankara ve Bursa'yı ele geçirmek istediyse de bir netice alamadı.[527] Süleyman Çelebi daha sonra Karamanoğlu topraklarını yağmalatarak Sivrihisar'ı muhasara etti ancak muvaffak olamadı.[528] Diğer yandan Aydınoğlu Cüneyd Bey'in, aleyhine bir ittifak kurduğu haberi üzerine İzmir'e yöneldi. Aydınoğlu Cüneyd, diğer beyliklere güvenemeyerek Süleyman Çelebi'ye teslim ve tâbi oldu.[529] Anadolu'da duruma hakim olan Süleyman Çelebi, tüm Osmanlı mülküne sahip olmaya çok yaklaştı. Bunun üzerine Çelebi Mehmed, kardeşi Musa Çelebi'yi devreye soktu. Onun yanına bir miktar asker vererek Candaroğlu İsfendiyar Bey aracılığıyla Eflak'a yolladı.[530] Eflak'a geçen Musa Çelebi, burada kısa süre içinde büyük taraftar toplamayı başardı. Musa Çelebi'nin faaliyetleri, Süleyman Çelebi'yi derhal Rumeli'ye geçmek zorunda bıraktı. Rumeli'ye geçen Süleyman Çelebi, Aydınoğlu Cüneyd Bey'e güvenmeyerek onu da yanında götürdü.[531] Cüneyd Bey'i, Ohri sancakbeyi olarak tayin etti. Süleyman Çelebi'nin Anadolu'dan ayrılmasının ardından Çelebi Mehmed de Bursa'ya girerek tekrar Anadolu'daki topraklara hakim oldu.

[525] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 81; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 55; Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 365.
[526] Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 459; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 151.
[527] Solakzade Tarihi, 2016,143; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. I, 2019, 334.
[528] Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 471.
[529] Dukas, *a.g.e.,* 1956, 52.
[530] Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 475; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 155; Solakzade Tarihi, 2016, 148.
[531] Dukas, *a.g.e.,* 1956, 53.

4.4.3. Musa Çelebi İle Süleyman Çelebi Mücadelesi

Ankara Savaşı'nda Timur tarafından esir alınanlar arasında Musa Çelebi de yer alıyordu. Emir Timur, Yıldırım Bayezid'in vefatından sonra naaşını oğlu Musa Çelebi'ye teslim ederek uygun şekilde defnedilmesini istemişti. Ayrıca Musa Çelebi'ye bir yarlık da vererek Bursa hükümdarı olarak tayin etmişti. Bu şekilde bir müddet Bursa'da bulunan Musa Çelebi, ağabeyi İsa Çelebi'nin üzerine gelmesiyle tutunamayarak Germiyanoğulları'na sığındı. Daha sonra da Çelebi Mehmed'in yanında bulundu. Musa Çelebi, ağabeyi Süleyman Çelebi'nin Anadolu'daki otoritesini giderek artırması üzerine Çelebi Mehmed tarafından İsfendiyar Bey aracılığıyla Eflak'a gönderildi.[532]

Eflak'ta kısa sürede büyük destek toplayan Musa Çelebi, Eflak Voyvodası Mircea'nın kızıyla evlendi.[533] Ardından Sırpların da desteğini alarak önemli bir kuvvete sahip oldu. Diğer yandan derhal Rumeli'ye geçen Süleyman Çelebi de Bizans ile ittifak kurdu. İki kardeş Kosmidion'da (Hasköy) karşı karşıya geldi. Musa Çelebi'nin yanındaki Sırpların taraf değiştirerek Süleyman Çelebi tarafına geçmesi, savaşın kaderini tayin etti.[534] Musa Çelebi mağlup olarak kaçmak zorunda kaldı.[535] Süleyman Çelebi ise zafer sarhoşluğuyla kardeşini takip etmeye yanaşmadı. Musa Çelebi bir süre sonra tekrar ağabeyinin karşısına çıkmayı denediyse de bir netice alamadı. Diğer yandan Veziriazam Çandarlı Ali Paşa'nın ölümü, Süleyman Çelebi'nin devlet işlerini yönetemediğini ortaya çıkardı.[536] Bunun üzerine Musa Çelebi de ona muhalif olan beyleri ve emirleri gizliden yanına çekmeye başladı.[537] Rumeli akıncı beylerinden olan Mihaloğlu Mehmed'i yanına çekmeye başaran Musa Çelebi, ondan aldığı destekle birlikte tekrar harekete geçti.[538] Sofya yakınlarında Süleyman Çelebi kuvvetlerini bozduktan sonra ani bir baskınla Edirne'ye girdi. Süleyman Çelebi, Bizans'a sığınmak üzere kaçarken yolda yakalandı ve öldürüldü. Akabinde Musa Çelebi, Edirne'de hükümdarlığını ilan etti (1411).[539]

---

[532] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 81; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 56; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 475.
[533] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. I, 2019, 336.
[534] Başar, a.g.m., 1995, C. 12, 481.
[535] Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 155; *Solakzade Tarihi*, 2016, 149.
[536] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. I, 2019, 338.
[537] Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 483; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 157.
[538] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. I, 2019, 338.
[539] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 82; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 57; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 487; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 158.

4.4.5. Mehmed Çelebi İle Musa Çelebi Mücadelesi

Musa Çelebi, ağabeyi Mehmed Çelebi'nin izni ve desteğiyle Eflak'a geçip, Süleyman Çelebi'yi bertaraf ettikten sonra Edirne'de tahta çıktı. Mehmed Çelebi'yi metbû kabul etmeyen Musa Çelebi, Anadolu'yu ele geçirme teşebbüsünde de bulunmadı.[540] Diğer yandan Rumeli'de elden çıkan toprakları geri almak üzere harekete geçti. Ayrıca Süleyman Çelebi'yi destekleyen Bizans'ı da cezalandırmak üzere İstanbul'u muhasara etmeye başladı.[541] Musa Çelebi'nin bu hareketi, Mehmed Çelebi ile Bizans'ın yakınlaşmasını sağladı. Akabinde Çelebi Mehmed, Bizans donanmasıyla Rumeli'ye geçti[542] ve Musa Çelebi'nin İstanbul kuşatmasını kaldırmasına sebep oldu. İnceğiz mevkiinde kardeşiyle savaşa tutuşan Çelebi Mehmed mağlup olarak çekilmek zorunda kaldı.[543] Mehmed Çelebi bir süre sonra tekrar Rumeli'ye geçtiyse de kötü hava koşulları neticesinde bir sonuç alamadan geri döndü.[544]

Ağabeyi Mehmed Çelebi'yi mağlup eden Musa Çelebi, Bizans ve Sırplar üzerinde de baskı kurmayı başarmıştı. Diğer yandan Süleyman Çelebi'nin akıbetine uğramak istemediğinden etrafındaki emirlere itimat etmeyerek yanından uzaklaştırdı.[545] Rumeli'deki bazı beyler ve Sırplar, Musa Çelebi'nin yanından ayrılarak müstakil hareket etmeye başladı. Bu durumu haber alan Mehmed Çelebi, kardeşi Musa Çelebi'den yüz çeviren beyleri yanına çekmeye çalıştı.[546] Evrenos Gazi'nin Çelebi Mehmed'e iltihakı neticesinde Paşa Yiğit, Barak ve Sinan gibi beyler de onun tarafına geçti.[547] Müteakiben Musa Çelebi'nin Sırplar üzerine seferi, onların Çelebi Mehmed ile ittifak kurmasına neden oldu.[548]

Rumeli'deki durumun lehine dönmesi üzerine Mehmed Çelebi, kayınbabası Dulkadiroğlu Nasıreddin Mehmed Bey'den de destek alarak[549] tekrar Rumeli'ye geçti.[550] Takriben otuz bin kişilik[551] bir kuvvet toplayan Çelebi Mehmed, Musa

[540] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. I, 2019, 339.
[541] Dukas, *a.g.e.,* 1956, 56.
[542] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 83; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 58; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 159.
[543] Şükrullah, *a.g.e.,* 2013, 223; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 495.
[544] Dukas, *a.g.e.,* 1956, 57; Başar, Fahameddin (2020), "Musa Çelebi", *DİA,* C. 31, 217.
[545] Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 489.
[546] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. I, 2019, 342.
[547] Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 507; *Solakzade Tarihi*, 2016, 161.
[548] Başar, a.g.m., C. 31, 2020, 217.
[549] Arif Paşa, a.g.m., 5/30, 1915, 372.
[550] Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 503; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 163.
[551] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. I, 2019, 342.

Çelebi'nin öncü kuvvetlerini mağlup ettikten sonra Edirne'ye geldi ancak Edirne halkı, şehri sadece savaşı kazanana teslim edeceklerini bildirdi.[552] Bunun üzerine Mehmed Çelebi bir harekette bulunmayarak Zağra taraflarına döndü. Musa Çelebi'yi bir süre kovaladıktan sonra Samakov kasabası yakınlarında mağlup etti.[553] Savaşı kaybeden Musa Çelebi, kaçmaya çalıştığı sırada yakalanarak öldürüldü.[554] Ardından Çelebi Mehmed, Osmanlı Devleti'nin yegane hükümdarı olarak Edirne'de tahta çıktı (1413).[555] Böylece 11 yıllık fetret devret sona erdi.

Osmanlı Devleti'ni dağılmanın eşiğine getiren fetret devri, Osmanlı ilerleyişini durdurduğu gibi yarım yüzyıl da geriye götürdü. Osmanlı Devleti ancak II. Murad'ın saltanatının sonlarına doğru eski gücüne kavuşabildi. Yıldırım Bayezid'in kurduğu merkezi otoritenin sağlanması ise II. Mehmed'in 1475'te Karamanoğlu Beyliği'ni ilhakıyla mümkün olabildi. Osmanlı'nın iç meselelerle uğraşması İstanbul'un fethini geciktirdiği gibi Balkanlar'daki devletlerin Osmanlı'ya karşı güç toplamasına fırsat verdi.

[552] Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 509; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 166.
[553] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 84; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 59; Şükrullah, *a.g.e.,* 2013, 223.
[554] Dukas, *a.g.e.,* 1956, 58.
[555] Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 517; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 170; *Solakzade Tarihi*, 2016, 166.

5. ANKARA SAVAŞI'NDAN SONRA OSMANLILARIN ANADOLU SİYASETİ

Çelebi Mehmed kardeşlerini bertaraf edip tek başına Osmanlı mülküne sahip olunca on bir yıllık fetret devri sona erdi (1413). Çelebi Mehmed hem fetret devrinde hem de hükümdarlığı döneminde (1413-1421) Anadolu'daki Osmanlı hâkimiyetini korumaya çalıştı. Ankara Savaşı sonrası Anadolu'da siyasî bir kriz ortamı mevcuttu. Anadolu Beylikleri, kendi beyliklerinin muhafazası için her fırsatta Osmanlı karşısında cephe alıyorlardı. Nitekim Osmanlı, Ankara Savaşı'nı kaybettikten sonra beylikler üzerinde otorite kurmakta zorluk çekmiş, onları itaat altına almak için bir meşruiyet ileri sürememiştir. Diğer yandan Timurlu tehlikesi de devam ediyordu. Çelebi Mehmed, Timurlu hükümdarı Mirza Şahruh batıya her geldiğinde tam bir itaat sunarak onu metbû kabul ediyordu. Böyle bir ortamda Osmanlı'nın, Anadolu beylerini ortadan kaldırıp ilhak etme şansı yoktu. Yine de Çelebi Mehmed, bazı Anadolu Beylikleri üzerinde otoritesini kurarak itaat altına almayı başarmıştı. Sultan I. Mehmed devri, Osmanlı Devleti'nin yeniden tesis edilmesiyle geçti. Bu yüzden de Mehmed Çelebi Osmanlı Devleti'nin ikinci kurucusu olarak kabul edilmektedir.

Sultan II. Murad döneminde (1421-1444, 1446-1451) ise Osmanlı, Anadolu Beylikleri üzerinde kesin otorite sağlayacak kuvvete erişmişti. Nitekim II. Murad, babasının aksine Anadolu Beylikleri ile anlaşma yoluna değil, onları ilhak yoluna gitti. Bu şekilde Menteşeoğulları, Hamidoğulları, Aydınoğulları, Saruhanoğulları, Taceddinoğulları ve Germiyanoğulları beylikleri ilhak edildi. Candaroğulları ve Karamanoğulları da Osmanlı yüksek hâkimiyetini tanımak zorunda kaldılar. Bütün bunlara rağmen Sultan II. Murad, hâlâ devam etmekte olan Timurlu tehlikesine karşı Mirza Şahruh'a boyun eğmeye devam etti. Diğer yandan bu dönemde Timurlulara karşı meşru bir dayanak olarak Oğuz-Kayı geleneğine sahip çıkıldı[556] ve gündemde tutulmaya gayret edildi.

Fatih Sultan Mehmed dönemine (1444-1446, 1451-1481) gelindiğinde Anadolu'da müstakil olarak Karamanoğulları, Candaroğulları, Dulkadiroğulları ve Ramazanoğulları beylikleri kalmıştı. I. Mehmed, İstanbul'u fetheden Osmanlı hükümdarı olarak Yakındoğu'nun tek hakimi oldu. Fetihten sonra Candaroğulları ve Karamanoğulları gibi beylikleri ilhak edip Dulkadiroğulları Beyliği'ni de itaat altına

[556] Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. Emecen, *a.g.e.,* 2021, 23-33.

almıştı. Bizans ve Trabzon Rum İmparatorluğu'nu ortadan kaldırdıktan sonra Sırpları ve Macarları da itaat altına alarak topraklarını büyük oranda genişletmişti. Koyduğu kanunlar ve yaptığı fetihler neticesinde Osmanlı Devleti'ni bir imparatorluk haline getirdi.

Sultan II. Bayezid devrinde Cem Sultan tehlikesi ve Şahkulu isyanı gibi bazı gaileler nedeniyle fetihlere yeterince ağırlık verilemedi. İlk Osmanlı kroniklerinin birçoğu II. Bayezid devrinde kaleme alındı.[557] Söz konusu kronikler Osmanlı tarihini, Osmanlı zaviyesinden ele almışlardır. Ayrıca Osmanlı meşruiyetini sağlamlaştırmak adına Kayı Boyu ve Oğuz Han şecereleri de bu devirde sıkça kaynaklarda yer alır. Yavuz Sultan Selim ise kısa hükümdarlık süresi içinde Dulkadiroğulları ile Ramazanoğulları beyliklerini Osmanlı hâkimiyetine alarak Anadolu'daki siyasî birliği tam manasıyla sağlamış oldu.

Aşağıda, Ankara Savaşı'nı müteakip Çelebi Mehmed, II. Murad, Fatih Sultan Mehmed II. Bâyezid ve Yavuz Sultan Selim dönemlerinde Osmanlıların Anadolu'da takip ettiği siyasetin, başka bir ifadeyle Anadolu Beylikleri ile olan ilişkilerinin mahiyetine dair bilgi ve değerlendirmelere yer verilmektedir.

5.1. Çelebi Mehmed Dönemi (1413-1421)

Çelebi lakabıyla tanınan I. Mehmed, 1399'da Yıldırım Bayezid tarafından Amasya Sancakbeyi olarak tayin edilmişti. Amasya, özellikle Çelebi Mehmed'in fetret devrindeki hareketlerinin merkezi oldu. Bu dönemde Amasya'dan Bursa'ya kadar olan bölgeyi kontrolünde tutan Çelebi Mehmed, Anadolu Beylikleri üzerinde de nüfuz kurmak amacıyla onlarla yakın ilişkiler kurdu. Timur tarafından ihya edilen Saruhan Beyliği bu süreçte ilhak edildiği gibi Canik bölgesi de itaat altına alındı.[558] Çelebi Mehmed, kardeşi Musa Çelebi'nin ölümünden sonra tek başına Osmanlı tahtına oturdu (1413) ve Osmanlı'nın iki parçasını hâkimiyeti altında birleştirdi.[559]

Çelebi Mehmed, tahta çıktıktan sonra Osmanlı aleyhine mesai harcayan Aydınoğulları, Karamanoğulları ve Candaroğulları üzerine seferler düzenleyerek onları itaati altına aldı. Bu arada Düzmece Mustafa olayı ve Şeyh Bedreddin İsyanı ile

[557] Edirneli Oruç'un kaleme aldığı *Oruç Bey Tarihi*, Neşri'nin *Cihannüması*, İdris-i Bitlisi'nin *Heşt Behişt*'i, Behişti Ahmed Çelebi'nin *Tarih-i Behişti* adlı eseri bunlardan birkaçıdır.
[558] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. I, 2019, 348.
[559] İnalcık, Halil (2003), "Mehmed I", *DİA,* C. 28*,* Ankara, 391.

uğraşmak zorunda kaldı. Eflak üzerine sefer düzenledi ve Venedikliler ile ilk deniz muharebesi yapıldı. Diğer yandan Timurlu hükümdarı Şahruh Mirza'nın Anadolu önlerine gelmesi, Çelebi Mehmed'i zor durumda bıraktı. Osmanlı henüz böyle bir orduyla savaşacak kadar toparlanamamıştı. Nitekim Çelebi Mehmed de tam bir teslimiyet ve tâbiyet göstermek suretiyle bu durumu atlattı.[560] Sultan I. Mehmed, oğlu II. Murad'ın sorunsuzca tahta çıkmasını vasiyet ettikten sonra hastalığı hasebiyle vefat etti (1421).

5.1.1. Aydınoğulları Beyliği İle Münasebetler

Ankara Savaşı sırasında taraf değiştirerek Timur saflarına katılan Aydınoğulları, savaştan sonra mükafat olarak beyliklerini geri kazanmışlardı. Beyliğin ihyasından sonra "Ulu Bey" olarak önce Musa Bey, ardından da II. Umur Bey tahta geçti. Aydınoğlu Umur Bey tahta geçer geçmez yeğeni Cüneyd Bey'in taht iddiasıyla karşı karşıya kaldı. Amcası Umur Bey ile taht mücadelesine giren Cüneyd Bey, Umur Bey'in ölümü sonrası Aydınoğulları Beyliği'nin tek hakimi oldu (1405).[561] Cüneyd Bey, Aydınoğlu tahtına geçtikten sonra Osmanlı'daki taht mücadelesinden yararlanmak için oldukça aktif bir politika izledi. Her seferinde farklı bir şehzadeyi destekleyerek durumunu sağlama almaya çalışan Cüneyd Bey, Süleyman Çelebi tarafından Ohri Sancakbeyi tayin edildi.[562] Süleyman Çelebi'nin ölümünden sonra Ohri'den kaçarak yeniden beyliğinin başına geçen Aydınoğlu Cüneyd,[563] Musa Çelebi ile Mehmed Çelebi arasındaki mücadelede Musa Çelebi saflarında yerini aldığı gibi Osmanlı topraklarına da saldırılarda bulundu. Ayrıca Cüneyd Bey'in diğer Anadolu Beylikleri üzerinde de önemli bir tesiri vardı. Nitekim Aydınoğlu, diğer beyliklerden aldığı askerî desteğe güvenerek bu kadar rahat hareket ediyordu.

Çelebi Mehmed, kardeşi Musa Çelebi'yi bertaraf edip tek başına Osmanlı tahtına geçtikten sonra (1413) derhal Anadolu'ya hareket etti. İlk önce ciddi bir tehdit olarak gördüğü ve yıllardır Osmanlı aleyhinde faaliyetlerde bulunan Cüneyd Bey üzerine sefere çıktı. Sultan I. Mehmed, Cüneyd Bey'e haber göndererek elindeki yerleri terk etmesini istedi. Cüneyd Bey ise bunu kabul etmeyerek elindeki yerleri tahkim etmekle meşgul oldu. Bunun üzerine Çelebi Mehmed önce Çandarlı, Kayacık ve Nif'i ele

[560] Aka, İsmail (1994), *Mirza Şahruh Ve Zamanı (1405-1447),* Ankara, 144.
[561] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 115.
[562] Merçil, *a.g.e.,* 2021, 257.
[563] Emecen, Feridun (1993), "Cüneyd Bey", *DİA*, C.8, İstanbul, 122.

geçirdi ardından da İzmir'i kuşattı. 10 günlük kuşatmadan sonra İzmir'i ele geçiren Çelebi Mehmed, Cüneyd Bey'i affederek onu Niğbolu Sancakbeyi tayin etti (1414).[564]

Çelebi Mehmed'in kardeşlerini bertaraf ederek tek başına iktidara geçmesi, Timurlu hükümdarı Mirza Şahruh'u rahatsız etmişti. Şahruh, Anadolu'da güçlü bir Osmanlı istemediğinden yanında bulunan Şehzade Mustafa'yı serbest bırakarak Anadolu'ya gönderdi. Şehzade Mustafa ilk olarak Candaroğlu İsfendiyar Bey'in yanına, onun yardımıyla da Eflak'a geçti. Şehzade Mustafa'nın taht iddiasıyla Eflak'ta ortaya çıkması, Cüneyd Bey için kaçırılmaz bir fırsattı. Nitekim Aydınoğlu derhal Eflak'a giderek Şehzade Mustafa'ya iltihak etti (1419). Bizans ve Eflak desteğini alan Şehzade Mustafa, Balkanlarda ordu toplamaya başladı. Bunun üzerine Sultan I. Mehmed, ordusuyla harekete geçip Şehzade Mustafa ve Cüneyd Bey'i mağlup etti. Şehzade Mustafa ve Cüneyd Bey kaçarak Selanik'e sığındılar. Bunun üzerine Çelebi Mehmed, Bizans İmparatoru Manuel'e (1391-1425) haber göndererek anlaşma yapmak istedi. İki devlet arasında yapılan anlaşma neticesinde Şehzade Mustafa ve Cüneyd Bey, Bizans tarafından tutsak edildi. İmparator Manuel, onları Çelebi Mehmed tahtta olduğu sürece salıvermeyeceğine dair söz verdi ve Çelebi Mehmed de bunun için yıllık bir miktar haraç ödemeye razı oldu. Hülasa anlaşma neticesinde Aydınoğlu Cüneyd Bey, Çelebi Mehmed'in vefatına kadar Limni Adası'nda hapsedilerek Osmanlılar için bir tehdit olmaktan çıktı.[565]

5.1.2. Karamanoğulları Beyliği İle Münasebetler

Karamanoğulları Beyliği'nin toprakları, Yıldırım Bayezid tarafından 1397 yılında Osmanlılara katılmış, Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey öldürülmüş ve oğulları Mehmed ile Ali de Bursa'da tutsak edilmiştir.[566] Timur, Ankara Savaşı'nı müteakiben Karamanoğlu varisleri Mehmed ile Ali'yi serbest bırakmış ve beyliklerini iade etmiştir. Ayrıca Timur, eski topraklarına ek olarak Karamanoğullarına; Kayseri, Kırşehir, Sivrihisar ve Beyşehir gibi Osmanlı toprakları olan yerleri de vermiştir.[567] Daha sonra Karamanoğulları, Osmanlı'da yaşanan taht kavgalarından istifadeyle Hamid-ili topraklarını ve Kütahya başta olmak üzere Germiyan toprakların da önemli

[564] Dukas (1956), *Bizans Tarihi,* çev. V. Mirmiroğlu, İstanbul, 67; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 116.
[565] Dukas, *a.g.e.,* 1956, 73; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 116.
[566] Tekindağ, a.g.m., 1977, 323: Gök, *a.g.e.,* 2022, 143-145; Koca, *a.g.e.,* 2012, 51.
[567] Bkz. Yezdî, *a.g.e.,* 2023, 399; Caferi b. Muhammed el-Hüseyni, *a.g.e.,* 2011, 33; Anonim Tevarih-i Ali Osman, 1992, 50.

bir kısmını işgal ederek sınırlarını oldukça genişletmiştir[568]. Ayrıca Çelebi Mehmed'in Rumeli'de kardeşi Musa Çelebi ile girdiği savaşı fırsat bilen Karamanoğlu II. Mehmed Bey, Çelebi Mehmed'in savaşı kaybedeceğini de düşünerek Osmanlı topraklarına saldırmış ve Bursa'yı kuşatmıştır. Bursa'yı otuz bir gün kuşatan Karamanoğlu II. Mehmed, şehri ele geçiremeyince ateşe vermiş ve Yıldırım Bayezid'in mezarına hakarette bulunmuştur.[569] Çelebi Mehmed'in savaşı kazandığı haberi Musa Çelebi'nin naaşı ile birlikte Bursa'ya gelince Mehmed Bey kuşatmayı kaldırmış ve Konya'ya dönmüştür (1413).[570]

Musa Çelebi'nin ölümü sonrası tek başına Osmanlı mülküne sahip olan Sultan I. Mehmed, Rumeli'de bir takım anlaşmalar yapıp duruma hakim olduktan sonra Anadolu'ya geçti. Çelebi Mehmed, Aydınoğlu topraklarını ele geçirdikten sonra Karamanoğulları üzerine yürüdü. Bu sırada Candaroğlu İsfendiyar Bey, Çelebi Mehmed'in hışmına uğramamak için itaatini sunarak yardımcı kuvvet gönderdi. Bu kuvvetlerle birlikte yanına Germiyanoğlu Yakup Bey'i de alan Sultan I. Mehmed,[571] Karamanoğulları topraklarına girdi. Beyşehir, Seydişehir ve Akşehir'i ele geçirdikten sonra Konya'yı kuşattı. Sultan I. Mehmed'in karşısına çıkamayan Karamanoğlu II. Mehmed, haber göndererek sulh istedi. Hava şartlarının ağırlaşmasının da etkisiyle Sultan Mehmed bu teklife müspet cevap verdi.[572] Çelebi Mehmed, ele geçirdiği yerlerin Osmanlılarda kalması şartıyla Karamanoğlu'nu affetti (1414).[573]

Ne var ki iki devlet arasındaki tesis edilen barış uzun ömürlü olmadı. Nitekim ertesi yıl Çelebi Mehmed'in Canik seferi, Karamanoğlu Mehmed Bey'in taarruza geçmesi için uygun ortamı oluşturdu. Canik seferi sırasında Karamanoğlu saldırısını öğrenen Çelebi Mehmed, büyük bir öfkeye kapıldıysa da hasta olduğundan Karamanoğlu üzerine Bayezid Paşa'yı yolladı. Bayezid Paşa, ani bir baskın ile Karamanoğlu II. Mehmed ve oğlu Mustafa'yı ele geçirmeyi başardı ve onları Çelebi Mehmed'in

[568] Sümer, a.g.m., C. 24, 2001, 458.
[569] Dukas, *a.g.e.,* 1956, 70; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. I, 2019, 350.
[570] Bkz. Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 84; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 60; Şükrullah, *a.g.e.,* 2013, 223; Kanat, Cüneyt (1991), *Makrizi'nin Kitab es-Suluk'unda Osmanlılar, Karamanoğulları Ve Batı Anadolu Beylikleri İle İlgili Kayıtlar,* Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir, 40.
[571] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 86; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 529; Behişti Ahmed Çelebi (2016), *Târih-i Behiştî,* çev. Fatma Kaytaz, Ankara, C. II, 174.
[572] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. I, 2019, 352.; Kanat, *Kitab es-Suluk'tan naklen,* 1991, 43.
[573] Bkz. Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 87; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 60; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 531.

huzuruna çıkardı.[574] Karamanoğlu Mehmed Bey, Osmanlı'ya saldırmayacağına dair Kur'an'a el basarak yemin etti. Osmanlı'dan aldığı toprakları da iade etmesi şartıyla oğluyla birlikte serbest bırakıldı (1415).[575] Veziriazam Bayezid Paşa da başarasından ötürü Anadolu Beylerbeyi tayin edildi.

5.1.3. Candaroğulları Beyliği İle Münasebetler

Candaroğlu İsfendiyar Bey, Ankara Savaşı sırasında Emîr Timur'un saflarında yer alan beyler arasında başı çekiyordu. Anadolu beylerini himaye eden Candaroğlu, Timur'u Yıldırım Bayezid'e karşı kışkırtmak suretiyle savaşın gelişiminde önemli bir rol oynamıştı.[576] Savaş sonrası Timur, onu Candaroğlu Beyi olarak kabul etmiş ve Sinop'tan başka Kastamonu, Çankırı, Tosya ile Kalecik'i de vermişti.[577] Candaroğlu İsfendiyar Bey, Osmanlı'daki karışıklıklardan da yararlanarak sınırlarını Samsun ve Bafra'ya kadar da genişletti.[578] Diğer yandan Canik beylerinin çıkarttığı kargaşada Osmanlı aleyhinde yer alırken, taht kavgaları sırasında İsa Çelebi'yi destekledi. İsa Çelebi'nin ortadan kaldırılmasından sonra ise ılımlı bir politika izledi. Yukarıda da ifade edildiği üzere Çelebi Mehmed kardeşlerine galebe çalıp tek başına Osmanlı tahtına oturduktan sonra ilk iş olarak Anadolu'daki duruma hakim olmak maksadıyla Aydınoğulları üzerine yürümüştü. Candaroğlu İsfendiyar Bey, Çelebi Mehmed'in İzmir'den sonra kendi üzerine geleceğini bildiğinden derhal itaatini bildirdi ve Osmanlı'nın Karaman seferi için de askerî destekte bulundu. Daha sonra Çelebi Mehmed'in Eflak'a yapacağı sefere de oğlu Kasım komutasında bir birlik gönderdi.[579]

Osmanlı-Candaroğlu münasebetleri, İsfendiyar Bey'in Düzmece Mustafa ve Şeyh Bedreddin olaylarına destek vermesi nedeniyle gergin bir hal almıştı. Bu sırada Çelebi Mehmed'in Eflak seferi (1416) için yanında bulunan İsfendiyaroğlu Kasım, Osmanlı himayesine girmek istediğini; bunun için Kastamonu, Tosya, Kalecik, Bakır Küresi ve Çankırı'nın babasından alınıp kendisine verilmesini istedi. Sultan I. Mehmed, bu teklifi siyaseten makul bularak İsfendiyar Bey'e bir mektup yollayıp söz konusu yerlerin Kasım'a bırakılmasını bildirdi. Bu durum iki hükümdar arasındaki ilişkileri

[574] Şükrullah, *a.g.e.,* 2013, 224; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 532-533; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 174.
[575] Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 536; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 174.
[576] Bkz. Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 75-76; Yakupoğlu, a.g.m., 2018, 8.
[577] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 79-80; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 54.
[578] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. I, 2019, 356.
[579] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 87; *Anonim Tevarih-i Ali Osman*, 1992, 57; Yücel, *a.g.e.,* 2018, 92.

tamamen bozdu. İsfendiyar Bey, bu teklife müspet bir cevap vermeyince Osmanlı ordusu Sinop'u kuşattı. Durumun vahametini anlayan İsfendiyar Bey, Sultan Mehmed'e haber göndererek Kastamonu ve Bakır Küresi'nin kendisinde kalması şartıyla Tosya, Kalecik ve Çankırı'nın Osmanlı'ya bırakıldığını ancak buraların Kasım'a verilmemesini istedi. Ilgaz Dağı sınır kabul edilerek anlaşma imzalandı ve Çelebi Mehmed adına sikke kesilip, hutbe okunması kaydıyla Candaroğlu İsfendiyar Bey, Osmanlı hâkimiyetini tanıdı.[580] Çelebi Mehmed, İsfendiyar Bey'e rağmen Çankırı, Tosya ve Kalecik'i yine de Kasım Bey'e verdi.[581] Böylece Candaroğulları Beyliği yeniden ikiye bölünmüş oldu.[582]

Çelebi Mehmed, Amasya Sancağı'na çıktığından beri Canik bölgesiyle yakından ilgileniyordu. Fetret Devri'nde büyük bir uğraş neticesinde buradaki beyleri itaat altına almayı başarmıştı. Candaroğlu İsfendiyar Bey de otorite boşluğundan faydalanarak Bafra ve Samsun'u ele geçirmiş, buraları oğlu Hızır Bey'e vermişti.[583] Çelebi Mehmed, Amasya Sancakbeyi olan Şehzade Murad'ın lalası Hamza Bey'i, buraları almaya memur etmiş, neticede Cenevizlilerin elindeki Samsun alınmıştı. Bu arada Hızır Bey de Çelebi Mehmed'in geldiğini duyunca elindeki yerleri savaşmadan Osmanlılara teslim etmişti.[584] Çelebi Mehmed, kardeşi Kasım Bey gibi Hızır Bey'in de yanında yer almasını istediyse de Hızır Bey bu teklifi kibarca reddetmiş ve babasının yanına dönmüştü.[585] Böylelikle İsfendiyar Bey'in elinde sadece Kastamonu, Bakır Küresi ve Sinop kaldı. Netice itibarıyla Çelebi Mehmed, Timur'un Osmanlı'dan alarak İsfendiyar Bey'e verdiği toprakların, Kastamonu hariç hepsini geri almış oldu.

5.2. II. Murad Dönemi (1421-1444, 1446-1451)

II. Murad'ın şehzadeliğinde Amasya, Tokat, Sivas, Çorum ve Osmancık bölgelerinin idaresi kendisine verilmişti. Şehzade Murad, burada lalası Hamza Bey ile birlikte Börklüce Mustafa İsyanı'nı (1416) bastırmakla görevlendirdi. Daha sonra ise Samsun'un ele geçirilmesinde de rol oynadı. Çelebi Mehmed'in vefatından sonra,

[580] Bkz. Şükrullah, *a.g.e.,* 2013, 226; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 539; Kanat, *Kitab es-Suluk'tan naklen,* 1991, 41.
[581] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 88; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 541.
[582] Bkz. Yücel, *a.g.e.,* 2018, 93; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 131.
[583] Şükrullah, *a.g.e.,* 2013, 225; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 539.
[584] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 88; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 176; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 131.
[585] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 89; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 541; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 177.

babasının vasiyeti ve tedbirleri sayesinde sorunsuz bir şekilde Osmanlı tahtına çıktı (1421).[586] Ancak bu durum uzun sürmedi. Çelebi Mehmed'in Bizans ile yaptığı anlaşmaya riayet etmeyen Sultan II. Murad, kardeşlerini İstanbul'a rehin olarak göndermedi. Bunun üzerine Bizans, Çelebi Mehmed'in kardeşi Mustafa'yı (düzmece), İzmiroğlu Cüneyd Bey ile birlikte yeniden salıverdi.[587] Şehzade Mustafa, Rumeli'de büyük bir karışıklığa sebep olduğu gibi önemli bir destek buldu.[588] Balkanlar'da durum kötüye giderken Anadolu'da da menfi yönde gelişmeler vuku buldu. Germiyanoğlu, Saruhanoğlu, Menteşeoğlu, Candaroğlu ve Karamanoğlu beylikleri Osmanlılara karşı bağımsızlık mücadelesine giriştiler.[589] Sultan Murad, Cüneyd Bey'i Aydın-ili vaadiyle yanına çekti ve yeniçerilerin de gayretiyle Düzmece Mustafa ortadan kaldırıldı. Ne var ki Anadolu beyleri, bu kez de II. Murad'ın kardeşi küçük Mustafa'yı hükümdar ilan ettiler. Ancak onun İznik'te yakalanıp öldürülmesiyle II. Murad'ın hükümdarlığı tescillenmiş oldu. Tahtını sağlama alan Osmanlı hükümdarı, bundan sonra Menteşeoğulları, Germiyanoğulları, Hamidoğulları ve Aydınoğulları beyliklerini ortadan kaldırdı.[590] Karamanoğulları ve Candaroğulları üzerine sefer düzenleyerek itaati altına aldı.

Sultan II. Murad, özellikle Rumeli'de yaptığı fütuhat ile dedesi Yıldırım Bayezid dönemindeki Balkan sınırlarına ulaşmayı başardı. Bizans, Arnavutluk, Eflak ve Macarlara boyun eğdirdi. Timurlu hükümdarı Mirza Şahruh'a, babası Çelebi Mehmed gibi itaat eden II. Murad, olası bir savaş durumu için de Memlükler ile yakınlaşma siyaseti takip etti.[591] Osmanlı hükümdarı, beklenmedik bir kararla 1444'te tahttan feragat etti ve 12 yaşındaki oğlu II. Mehmed yeni Osmanlı hükümdarı oldu.[592] Bu durum, Osmanlı'nın Rumeli'den atılması için yeni bir Haçlı seferi düzenlenmesine yol açtı.[593] Bu arada Anadolu'da Sultan II. Mehmed'in iktidarı kabul görmezken Çandarlı Halil Paşa'nın devlet içindeki nüfuzu iyice arttı. Batıda Haçlı ordusunun görünmesi sonucu II. Murad 1446'da ikinci kez tahta çıkmak zorunda kaldı ve II. Mehmed veliaht

[586] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. I, 2019, 373; İnalcık, Halil (2020), "Murad II", *DİA*, C. 31, Ankara, 164.
[587] Dukas, *a.g.e.,* 1956, 82; Ostrogorsky, George (2017), *Bizans Devleti Tarihi,* çev. Fikret Işıltan, Ankara, 515.
[588] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 93; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 183.
[589] *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 64; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 557.
[590] Bkz. *Anonim Tevarih-i Ali Osman*, 1992, 69.
[591] Aka, *a.g.e.,* 1994, 179.
[592] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 127.
[593] Bkz. Dukas, *a.g.e.,* 1956, 134.

ilan edildi.[594] II. Kosova Savaşı (1448) sonucunda kazanılan zafer ile birlikte Rumeli'deki Osmanlı hâkimiyeti kesinleşmiş oldu. Sultan II. Murad, 1451'de hastalandıktan bir süre sonra vefat etti.

5.2.1. Candaroğulları Beyliği İle Münasebetler

Osmanlı hükümdarı II. Murad'ın tahta çıkar çıkmaz amcası Mustafa (düzmece) ile taht kavgasına girişmesi, topraklarını genişletmek isteyen Anadolu beylerine de fırsat oldu. Candaroğlu İsfendiyar Bey, bu kargaşadan yararlanarak Çankırı'ya yürüdü. Daha önce Çelebi Mehmed'in kendisinden alarak oğlu Kasım Bey'e verdiği Çankırı, Tosya ve Kalecik'i ele geçirdi.[595] Kasım Bey, babasına karşı bir mukavemet gösteremeyerek II. Murad'a sığındı. Bunun üzerine Sultan Murad, İsfendiyar Bey üzerine bir kuvvet sevk etti. Candaroğlu İsfendiyar Bey, bu kuvvetler karşısında tutunamayarak barış istedi.[596] Lakin kısa süre sonra II. Murad'ın küçük kardeşi Mustafa'nın da saltanat davasıyla ortaya atılması, İsfendiyar Bey'i tekrar harekete geçirdi. II. Murad'a karşı Şehzade Mustafa'nın yanında saf tutan İsfendiyar Bey, ordusuyla Taraklıborlu (Safranbolu)'ya kadar ilerleyerek kaleyi muhasara etti.[597] Sultan II. Murad, kardeşi Mustafa'yı yakalayıp öldürdükten sonra Candaroğlu İsfendiyar üzerine yürüdü. Taraklıborlu ile Bolu arasındaki bir yerde iki ordu karşı karşıya geldi. Osmanlı ordusunda Kasım Bey de bulunuyordu. İsfendiyar Bey'in yanındaki askerlerin bir kısmı, Kasım Bey'i görünce saf değiştirerek onun tarafına geçti. İsfendiyar Bey savaşı kaybettiği gibi ciddi bir darbe de alarak yaralandı. Savaş alanını terk edip Sinop'a sığındı. Osmanlı kuvvetleri, onu takiple Kastamonu ve Bakır Küresi'ni işgal ettikten sonra Sinop'u da kuşattı. Bunun üzerine Candaroğlu İsfendiyar Bey, küçük oğlu Murad'ı aracı göndererek barış teklifinde bulundu.[598] II. İbrahim Bey'in kızı olan torunu Hatice Hatun'u da gelin olarak Sultan Murad'a vermek istediğini bildirdi.[599] Bunun üzerine iki taraf arasında barış yapıldı.[600] Barış şartlarına göre Candaroğlu İsfendiyar Bey, aldığı yerleri iade edecek ve Çankırı, Tosya ile Kalecik yine Kasım Bey'e verilecekti. Osmanlı ordusunun işgal ettiği Kastamonu ve Bakır Küresi ise İsfendiyar Bey'de

[594] İnalcık, a.g.m., C. 31, 2020, 170.
[595] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 132.
[596] Yücel, *a.g.e.,* 2018, 95.
[597] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 100; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 194.
[598] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 100; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 577.
[599] Alıç, *a.g.e.,* 2021, 88; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. I, 2019, 394.
[600] Bkz. *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 67; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 195; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 132.

kalacak, ancak Bakır Küresi'nin gelirlerinin bir kısmı Osmanlı ile paylaşılacaktı. Bu şartlarla birlikte Candaroğlu İsfendiyar Bey, Osmanlı tâbiyetini kabul ederek canını ve beyliğini kurtarmış oldu (1424).

Candaroğlu İsfendiyar Bey, Memlükler ve Timurlular ile yakınlaştıysa da ölümüne kadar (1440) bir daha Sultan II. Murad'a karşı net bir cephe alamadı. Onun vefatından sonra yerine oğlu II. İbrahim Bey geçti. İbrahim Bey, II. Murad'ın kayınpederi olduğu gibi Çelebi Mehmed'in kızlarından Selçuk Hatun ile de evlenerek akrabalık bağlarını geliştirmişti.[601] Ayrıca Çelebi Mehmed'in diğer kızı olan Sultan Hatun da Kasım Bey ile evlenmişti.[602] Böylece iki devlet arasında bir süre barış ortamı tesis edildi. II. İbrahim Bey'den sonra Candaroğlu tahtına İsmail Bey geçti (1443). İsmail Bey de II. Murad ile olan barış ortamını sürdürdü. İsmail Bey, Şehzade Mehmed'in 1450'deki düğününe de bizzat katılmıştı.[603]

5.2.2. Menteşe Beyliği'nin İlhakı

1402'deki Ankara Savaşı'nda Timur tarafına geçenler arasında Menteşeoğulları da vardı. Menteşeoğlu İlyas Bey, savaştan sonra Timur'a itaatini bildirerek eski beylik topraklarını geri almıştı. İlyas Bey, fetret devri boyunca her fırsatta Çelebi Mehmed'e muhalefette bulundu. Çelebi Mehmed'e karşı önce İsa Çelebi, sonra Süleyman Çelebi ve son olarak da Musa Çelebi'yi destekledi. Yine de Çelebi Mehmed'in kardeşlerini bertaraf edip tek başına Osmanlı tahtına oturmasına engel olamadı. Bunun üzerine Çelebi Mehmed adına sikke bastırıp, oğulları Ahmed ve Üveys'i rehin olarak Osmanlı sarayına yolladı.[604] Menteşeoğlu İlyas Bey, 1421'de vefat ettikten bir süre sonra Çelebi Mehmed de vefat etti. Sultan II. Murad'ın amcası Mustafa ile mücadelesinden faydalanan Ahmed ve Üveys, tutsak bulundukları Edirne'den kaçmayı başardılar. Menteşe'ye gelen iki kardeş beyliğin topraklarını aralarında bölüşüp hüküm sürmeye başladılar.[605] Sultan II. Murad, amcası ile uğraştığından bu duruma sessiz kaldı. Ancak Menteşe beylerinin Cüneyd Bey'in başlattığı isyana katılıp, II. Murad'ın kardeşi Mustafa'yı desteklemesi şartları değiştirdi.[606] Nitekim II. Murad, önce amcası Mustafa'yı, daha sonra da kardeşi Mustafa'yı ortadan kaldırdıktan sonra Menteşe

[601] Alıç, *a.g.e.,* 2021, 89.
[602] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 102; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 581; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 134.
[603] Yücel, *a.g.e.,* 2018, 103.
[604] Wittek, *a.g.e.,* 1944, 97.
[605] Bkz. Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 80.
[606] Menteşeoğulları, Aydınoğlu Cüneyd ile ortak hareket ediyorlardı. Bkz. Wittek, *a.g.e.,* 1944, 98.

beyleri Ahmed ve Üveys'i de yakalayıp tekrar hapsetti. Osmanlı hükümdarı Menteşe topraklarını ilhak ederek Balaban Paşa'nın idaresine verdi (1424).[607] Sultan II. Murad'ın 1451'de vefat etmesinden sonra Ahmed Bey'in oğullarından İlyas Bey bölgeye gelerek tekrar beyliğin başına geçmeye çalıştıysa da II. Mehmed buraya İshak Paşa'yı göndererek buna mani oldu.[608] İlyas Bey ise Rodos'a kaçtı. Böylelikle Menteşe Beyliği, kesin olarak Osmanlı hâkimiyetine girmiş oldu.[609]

5.2.3. Hamidoğulları Beyliği'nin (Teke Kolu) İlhakı

Yıldırım Bayezid'in daha önce Antalya'yı alarak oğlu İsa Çelebi'ye verdiğinden bahsetmiştik. Ankara Savaşı sırasında veya savaşın akabinde Timur'a itaat arz eden beyler arasında Hamidoğlu beylerinden kimseye rastlanılmamaktadır.[610] Ayrıca Timur'un, Antalya ve Alâiye dışında tüm Teke-ili topraklarını da Karamanoğullarına vermesi, bu durumu desteklemektedir. Hamidoğlu Osman Bey'in, Yıldırım Bayezid'in Antalya'yı almasından sonra Istanoz'da oturmaya devam ettiği veya fetret devri sırasında Istanoz'u tekrar ele geçirdiği düşünülebilir. Hamidoğlu Osman Bey, fetret devrindeki taht mücadelesi sırasında Istanoz'dan hareketle Antalya'yı ele geçirme hevesine kapıldı. Bunda Karamanoğlu Mehmed Bey'in teşviki ve desteği de büyüktür.[611] Bu sırada Osmanlı'nın Antalya Sancakbeyi olan Hamza Bey, Antalya'yı kuşatmak üzere hazırlık yapan Osman Bey'in faaliyetlerinden ve Karamanoğlu ittifakından haberdar oldu.[612] Daha sonra ani bir baskın ile Istanoz'a girerek Osman Bey'i öldürdü (1423).[613] Osman Bey öldükten sonra Karamanoğlu Mehmed Bey ileri hareketine devam ederek Antalya'ya geldi ancak o da kaleden atılan bir top neticesinde yaralanarak hayatını kaybetti.[614] Böylece Hamidoğulları Beyliği'nin Teke Kolu kesin olarak ortadan kalktı ve son toprakları da Osmanlı hâkimiyetine girdi (1423). Sultan II. Murad, mükafat olarak Hamza Bey'i Hamid-ili Sancakbeyi olarak tayin ettiği

[607] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 105; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 587; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 202.
[608] Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 687.
[609] Bkz. Wittek, *a.g.e.,* 1944, 104.
[610] Kofoğlu, *a.g.e.,* 2006, 293.
[611] Bkz. Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 200; Kofoğlu, Sait (2011), "Tekeoğulları", *DİA*, C. 40, İstanbul, 349.
[612] Anonim *Tevarih-i Ali Osman*, 1992, 65.
[613] Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 200; Kofoğlu, *a.g.e.,* 2006, 296; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 69.
[614] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 106; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 201.

gibi[615] onu Hamidoğlu Osman Bey'in kız kardeşiyle de evlendirerek bölgedeki otoritesinin sağlamlaşmasını sağladı.[616]

5.2.4. Aydınoğulları Beyliği'nin İlhakı

Aydınoğlu Cüneyd Bey, Çelebi Mehmed'e karşı giriştiği mücadelede Şehzade Mustafa ile birlikte Bizans tarafından tutsak edilmişti. Sultan II. Murad, tahta cülusundan sonra babasının Bizans İmparatoru Manuel ile olan anlaşmasına göre kardeşlerini rehin olarak İstanbul'a yollayacak ve onlar için de yıllık haraç ödeyecekti. Buna mukabil amcası Mustafa da tutsak kalmaya devam edecekti. Ancak II. Murad, bu anlaşmaya riayet etmeyerek kardeşlerini Bizans sarayına göndermeyeceğini bildirdi.[617] Bunun üzerine Bizans, Şehzade Mustafa'yı ve İzmiroğlu Cüneyd Bey'i salıverme kararı aldı. Düzmece Mustafa ve Cüneyd Bey, Bizans donanmasıyla birlikte Gelibolu'ya çıktı (1421). Buradaki Osmanlı kuvvetleri, Cüneyd Bey tarafından püskürtüldü ve Gelibolu kuşatıldı. Bunun üzerine Sultan II. Murad, Vezîriâzam Bayezid Paşa'yı bölgeye yolladı. Bayezid Paşa, Sazlıdere civarında Mustafa Çelebi kuvvetleri ile karşı karşıya geldi. Lakin savaşın başında emrindeki askerlerin büyük bir kısmı Şehzade Mustafa saflarına katılınca kendisi de teslim olmak zorunda kaldı.[618] Çelebi Mustafa, Bayezid Paşa'yı yanına çekmek istiyordu ancak Cüneyd Bey'in tahrikleriyle onu öldürttü.[619] Bayezid Paşa'nın ölümü sonrası Edirne'ye geçen Çelebi Mustafa, burada hükümdarlığını ilan etti. Cüneyd Bey de ona vezir oldu.[620]

Bir yıl kadar Rumeli'de hüküm süren Mustafa Çelebi buradaki önemli beylerin ve akıncıların desteğini kazandı. Daha sonra Cüneyd Bey'in de ikazlarıyla Anadolu'ya geçerek Sultan II. Murad'ı ortadan kaldırmaya ikna oldu. Daha sonra maiyetiyle birlikte Gelibolu'dan geçerek Bursa'ya yöneldi. İki ordu Ulubad Çayı'nın iki yakasında kamp kurdu. Bu sırada II. Murad'ın ordusunda bulunan ünlü akıncı beylerinden Mihaloğlu,[621] Mustafa'nın ordusundaki akıncı beyler ile iletişime geçerek

[615] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. I, 2019, 402.
[616] Kofoğlu, *a.g.e.,* 2006, 296.
[617] Dukas, *a.g.e.,* 1956, 81; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. I, 2019, 376.
[618] Bkz. Dukas, *a.g.e.,* 1956, 91; *Anonim Tevarih-i Ali Osman*, 1992, 60.
[619] Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 186; Dukas, *a.g.e.,* 1956, 91; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 116.
[620] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 94; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 65; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 557.
[621] Mihaloğlu, Çelebi Mehmed zamanında Şeyh Bedrettin İsyanı ile ilişkili olması hasebiyle yakalanıp Tokat'ta hapsedilmişti. II. Murad tahta çıktıktan sonra paşaların da telkinleriyle onu hapisten çıkararak yanına almıştı.

onları II. Murad safına çekmeye çalıştı.[622] Bu sırada Cüneyd Bey'e de bir mektup ulaştırıldı.[623] Akıncıların taraf değiştireceği ve bir gece baskınıyla Mustafa Çelebi'nin ortadan kaldırılacağını bildiren mektupta ayrıca kendisinin de ittifaktan ayrılırsa Aydın-ili'ne sahip olacağı vaat ediliyordu.[624] Rüzgârın II. Murad'dan yana döndüğünü gören Aydınoğlu Cüneyd Bey, bir gece maiyetindeki adamlarıyla birlikte kaçarak İzmir'e gitti. Cüneyd Bey'den sonra Mustafa Çelebi de iradesini koruyamayarak Rumeli'ye kaçtı.[625] Sultan Murad, onu takiple önce Gelibolu'ya ardından da Edirne'ye girdi. Mustafa Çelebi de kısa bir takibattan sonra yakalanarak idam olundu (1422).[626]

İzmiroğlu Cüneyd Bey, Sultan II. Murad'dan aldığı onay ile İzmir'e gelerek yerleşti. Ancak burada rahat durmayan Cüneyd Bey, eski Aydınoğulları Beyliği topraklarını ele geçirmek amacıyla bölgedeki Osmanlı emirleri ile mücadeleye girişti. Sultan Murad, onun üzerine birlikler sevk etse de Cüneyd Bey geri çekilip sonra tekrar ortaya çıkıyordu. Son olarak Anadolu Beylerbeyi Hamza Bey, Aydınoğlu Cüneyd Bey üzerine yollandı. Salihli önlerindeki muharebeyi kaybeden Cüneyd Bey, sarp İpsili'ye sığındı. Buradaki kuşatmanın ardından yakalanarak tüm ailesiyle birlikte idam olundu.[627] Böylece Aydınoğulları Beyliği kati surette ortadan kalkmış oldu (1426).[628]

5.2.5. Saruhanoğulları Beyliği'nin İlhakı

Fetret Devri sırasında Çelebi Mehmed'e muhalif olan Anadolu beyleri içerisinde Saruhanoğlu Hızırşah da bulunuyordu. Hızırşah, Aydınoğlu Cüneyd Bey ile birlikte hareket ederek beyliğinin muhafazasını sağlamaya çalışıyordu.[629] Çelebi Mehmed, Cüneyd Bey üzerine sefer düzenleyip onu itaati altına aldıktan sonra ani bir baskınla Manisa'ya gelerek Hızırşah'ı da yakalayarak idam etti.[630] Böylece Saruhanoğulları Beyliği'nin Manisa kolu ve toprakları Osmanlı hâkimiyetine geçti (1410-1411). Beyliğin Demirci kolu bir süre daha bölgede tutunmayı başardı. Sultan II. Murad'ın tahta çıkmasının ardından başlayan olaylara müdahil olan Saruhanoğulları, II.

---

[622] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 95; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 65; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 561.
[623] Bkz. Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 189; Dukas, *a.g.e.,* 1956, 102.
[624] Dukas, *a.g.e.,* 1956, 102; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. I, 2019, 384.
[625] Bkz. Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 95; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 66; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 563.
[626] Dukas, *a.g.e.,* 1956, 109; Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 97; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 66; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 565.
[627] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 204; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 67; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 585; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 199; Dukas, *a.g.e.,* 1956, 118.
[628] Merçil, *a.g.e.,* C. 4, 1991, 241; Emecen, *a.g.e.,* C. 8, 1993, 122.
[629] Emecen, Feridun (2009), "Saruhanoğulları", *DİA, C.* 36, İstanbul, 172.
[630] Bkz. Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 88; Merçil, *a.g.e.,* 2021, 284.

Murad'ın kardeşi Mustafa'ya destek verdikleri gibi Cüneyd Bey'in faaliyetlerinde de müşterek hareket ettiler. Cüneyd Bey'in ortadan kaldırılmasıyla siyasî gücünü kaybeden Saruhanoğullarının toprakları kısa süre sonra tamamen Osmanlı hâkimiyetine girdi (1426).[631] Böylece Saruhanoğulları Beyliği'nin Manisa kolundan sonra Demirci kolu da tarihe karışmış oldu.

5.2.6. Taceddinoğulları Beyliği'nin İlhakı

Taceddinoğulları, diğer Anadolu Beylikleri'nin aksine Osmanlı, dolayısıyla Çelebi Mehmed taraftarı idi. Nitekim Ankara Savaşı'nda Osmanlı saflarında savaştıkları gibi fetret devri sırasında da Çelebi Mehmed'in tarafını tutmuşlardı. Taceddinoğlu Mahmud Bey, buna mukabil olarak Çelebi Mehmed öldüğünde Hamid-ili Sancak beyi olan Şehzade Mustafa'nın yanında bulunuyordu.[632]

Şehzade Mustafa, II. Murad'ın Osmanlı tahtına cülusu sonrası canından endişe ederek Karamanoğullarına sığınmış, ardından da saltanat iddiasıyla ortaya atılmıştı. Lalası Şarabdar İlyas'ın teşviki ve Germiyan ile Karamanoğlu kuvvetleri sayesinde ağabeyine karşı gelen Şehzade Mustafa, İznik'e girerek burada hüküm sürmeye başladı.[633] Bu olaylar sırasında da Taceddinoğlu Mahmud Bey ona vezirlik ve kumandanlık yapıyordu.[634] Hatta Taceddinoğlu Mahmud Bey, II. Murad kuvvetlerinin İznik'e geldiği esnada Şehzade Mustafa'yı kaçırmak için hayli mesai sarf etmiş, bu sırada Mihaloğlu Mehmed Bey'i de öldürmüştür. Ancak buna rağmen Şehzade Mustafa'nın yakalanıp idam edilmesine mani olamadı. Şehzade Mustafa'nın ölümü sonrası Taceddinoğlu Mahmud Bey de Mihaloğlu'nun adamları tarafından öldürüldü (1423).[635]

Taceddinoğlu Hasan Bey ise Canik bölgesinde bir süre daha hüküm sürmeye devam etti. Sultan II. Murad, Candaroğlu İsfendiyar Bey'i itaat altına aldıktan sonra Canik bölgesinin de Osmanlı hâkimiyetine girmesi için Amasya Sancakbeyi olan Yörgüç Paşa'ya haber gönderdi.[636] Yörgüç Paşa, bir mukavemetle karşılaşmadan Hasan Bey'i

[631] Emecen, *a.g.e.,* 2021, 251.
[632] Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 193; Kofoğlu, Sait (2010), "Hamîdoğulları", *DİA,* C. 39, İstanbul, 345.
[633] Bkz. Âşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 98; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 569.
[634] Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 193; Kofoğlu, *a.g.m.,* C. 39, 2010, 345.
[635] Âşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 99; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 571; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 195.
[636] *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 68; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 601; Kofoğlu, *a.g.m.,* C. 39, 2010, 345.

ele geçirip topraklarını zapt etti (1427/1428). Bursa'ya gönderilen Hasan Bey, buradan kaçıp beyliğini kurtarmak istediyse de bir netice alamadı. Daha sonra bizzat Sultan II. Murad'dan af dileyen Hasan Bey, Rumeli'deki bir sancağa Sancakbeyi olarak tayin edildi.[637] Neticede Taceddinoğulları Beyliği de bu şekilde ortadan kalkmış oldu.

5.2.7. Germiyanoğulları Beyliği'nin İlhakı

Germiyanoğulları Beyliği, Yıldırım Bayezid tarafından 1390'da ilhak edilmiş ve II. Yakup Bey de İpsala Kalesi'ne hapsedilmişti. Yakup Bey, 1399'da bu kaleden kaçarak o sırada Şam'da bulunan Timur'a sığındı.[638] Ankara Savaşı sırasında Timur saflarında bulunan Yakup Bey, Osmanlı safındaki beyliğinin askerlerini Timur tarafına geçirmişti. Ayrıca Neşri'deki kayda göre savaş alanında Yıldırım Bayezid'i tanıyıp yakalanmasını sağlayan da Yakup Bey idi.[639] Neticede savaş sonrası Timur tarafından kendisine beyliği tevdi edildi. Böylece Germiyanoğlu, çeyiz yoluyla Osmanlı'ya bırakılan yerler dahil tüm Germiyan mülküne sahip oldu. Fetret devrinde ise ilk önce Cüneyd Bey ve Karamanoğulları ile müşterek hareket eden Yakup Bey, daha sonra Çelebi Mehmed saflarına katıldı. Bunun üzerine Karamanoğulları tarafından hasım bellendi. Nitekim Çelebi Mehmed'in Rumeli'de olmasını fırsat bilen Karamanoğlu Mehmed Bey, Germiyanlı hâkimiyetindeki Hamid-ili bölgesini ele geçirdi. Ertesi yıl ise Germiyanoğullarının başkenti Kütahya başta olmak üzere birçok yeri zapt edip yağmaladı (1410).[640] Topraklarının büyük bir kısmı işgal edilen II. Yakup Bey, Osmanlı'ya sığınmak zorunda kaldı. Çelebi Mehmed, kardeşi Musa'yı bertaraf ettikten sonra Anadolu'ya gelerek Karamanoğulları üzerine yürüdü. Karamanoğulları ele geçirdiği yerlerden çıktı ve Çelebi Mehmed, Germiyanoğlu Yakup Bey'e beyliğini iade etti (1413). II. Yakup, Çelebi Mehmed'in vefatına kadar Osmanlı hâkimiyeti altında beyliğini idame ettirdi. [641]

Çelebi Mehmed'in ölümü ve akabinde II. Murad'ın cülusu sonrası çıkan karışıklıklarda II. Yakup Bey de rol oynadı. Sultan II. Murad'ın küçük kardeşi Mustafa'yı destekleyip Bursa üzerine gönderenlerden birisi de Germiyanoğlu Yakup

[637] Bkz. Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 110; Kofoğlu, *a.g.m.,* C. 39, 2010, 345.
[638] Varlık, *a.g.e.,* 1974, 71.
[639] Bkz. Neşri, *a.g.e.,* C. I, 2014, 353.
[640] Kanat, *Kitab es-Suluk'tan naklen,* 1991, 77; Varlık, *a.g.e.,* 1974, 75.
[641] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 49.

Bey'di.[642] Şehzade Mustafa'nın İznik'te yakalanıp öldürülmesinin akabinde diğer Anadolu beyleri cezalandırılırken Germiyanoğlu Yakup Bey'e yönelik bir girişimde bulunulmadı.[643] Yakup Bey de tavrını II. Murad'dan yana değiştirerek itaatini bildirdi ve onun adına sikke bastırdı.

Yaşı hayli ilerlemiş olan Yakup Bey, 1428'de bizzat Edirne'ye giderek Sultan II. Murad ile görüştü. Erkek çocuğu olmadığından ve beyliğini kız kardeşinin evlatlarına bırakmak istemediğinden öldükten sonra topraklarını Osmanlı'ya bıraktığını bildirdi. Germiyanoğlu Yakup Bey, Edirne'den döndükten kısa bir süre sonra vefat etti (1429). Böylece toprakları Osmanlı mülküne dahil olurken Germiyanoğulları Beyliği son buldu.[644]

5.2.8. Karamanoğulları Beyliği İle Münasebetler

Karamanoğlu Mehmed Bey, Çelebi Mehmed ile 1415'te yaptığı anlaşmaya uygun olarak onun vefatına kadar Osmanlı aleyhinde bir faaliyette bulunmadı. Bu süre zarfında Memlükler ve Dulkadiroğulları ile uğraşmak zorunda kalan Karamanoğlu, 1419 yılında Dulkadiroğulları karşısında mağlup olup esir düştü.[645] Mısır'a yollanan Mehmed Bey, bir süre burada tutsak edildi. Memlük Sultanı el-Melikü'l-Müeyyed Şeyh'in 1421'deki ölümü sonrası serbest kalarak tekrar Karamanlı tahtına sahip oldu.[646]

Karamanoğlu Mehmed Bey, esaretten kurtulup Anadolu'ya geldiğinde Çelebi Mehmed ölmüş, yerine geçen Sultan II. Murad ise amcası Mustafa ile uğraşmakta idi. Bu durumu fırsat bilen Mehmed Bey, Hamidoğlu Osman Bey ile anlaşarak Osmanlıların elinde bulunan Antalya'yı almak istedi.[647] Durumdan haberdar olan Antalya Sancakbeyi Hamza Bey, ani bir baskınla Osman Bey'i öldürünce Antalya'yı

[642] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 98; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 567; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 193.
[643] İsmail Hakkı Uzunçarşılı II. Yakup Bey'in hiçbir yaptırıma maruz kalmamasının, iki taraf arasındaki akrabalık bağlarından kaynaklanmış olabileceği görüşündedir. Bkz. *a.g.e.,* 2019, 50.
[644] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 111; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 607; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 216.
[645] Tekindağ, a.g.m., 1977, 324.
[646] Kanat, *Kitab es-Suluk'tan naklen,* 1991, 69; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 21; Gök, *a.g.e.,* 2022, 125-126.
[647] *Anonim Tevarih-i Ali Osman*, 1992, 62.

tek başına kuşatmak zorunda kaldı. Akabinde Karamanoğlu Mehmed Bey, kuşatma esnasında kaleden atılan bir top güllesiyle yaralanıp hayatını kaybetti (1423).[648]

Karamanoğlu Mehmed Bey'den sonra yerine kardeşi Niğde emiri Ali Bey geçti. Mehmed Bey'in oğlu İbrahim Bey ise Karamanoğlu tahtı için Sultan II. Murad'dan yardım istedi. II. Murad'ın kız kardeşiyle de evlenen İbrahim Bey, Osmanlı yardımı sayesinde amcası Ali Bey'e galebe çalarak Karamanoğlu tahtına sahip oldu. Yeni Karaman hükümdarı İbrahim Bey, aldığı yardımlara karşılık olarak da Otlukbeli, Beyşehir, Isparta ve Eğridir'i Osmanlı hâkimiyetine bıraktı (1424).[649]

Sultan II. Murad sayesinde tahta çıkan Karamanoğlu İbrahim Bey, bir süre sonra Osmanlılara verdiği yerleri geri almanın derdine düştü. Bu amaçla Sırp ve Macarlar ile yakın ilişkiler kurdu. Onlarla yaptığı ittifak neticesinde Macarlar Rumeli'de, Karamanoğulları da Anadolu'da taarruza geçtiler. İki ateş arasında kalan Sultan Murad, ilk olarak Macar meselesini çözmek istedi. Rumeli Beylerbeyi Sinan Paşa bu iş için memur edildi. Çetin bir savaştan sonra Osmanlı kuvvetleri galip geldi. Bunun üzerine Sultan II. Murad, hışımla Karamanoğlu İbrahim Bey üzerine yürüdü. İbrahim Bey, Osmanlı kuvvetleri karşısında bir varlık gösteremeyerek Taşeli'ne sığındı. İçel hariç bütün Karaman mülkü Osmanlılar tarafından işgal edildi. Sultan II. Murad, İbrahim Bey'i ortadan kaldırmaya kararlıydı. Ancak Karamanoğlu İbrahim, Osmanlılarla sulh için eşini ve devrin önde gelen alimlerinden Hamza Bey'i aracı kıldı. Balkanlardaki durumun da son derece nazik olması, Sultan II. Murad'ı anlaşmaya ikna için yeterli oldu. Karamanoğlu İbrahim Bey'in aldığı yerleri geri vermesi ve bir daha saldırmaması şartı ile sulh yapıldı (1435/1436).[650]

Karamanoğlu İbrahim Bey, anlaşma sonrası bir süre Osmanlı topraklarından uzak durdu. Bu arada Dulkadiroğulları üzerine yürüyüp Kayseri, Ürgüp, Yeşilhisar ve Uçhisarı ele geçirdi.[651] Daha sonra yine Macarlar ile müşterek hareket ederek Ankara, Beypazarı, Kütahya, Karahisar ve Hamid-ili'nde yağma hareketlerinde bulundu (1442). Osmanlı kuvvetleri buna çok sert karşılık vererek Konya ve Larende'yi harap

[648] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 106; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 20; .Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 591.
[649] Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 593; Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 106; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 202.
[650] Bkz. Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 115; *Oruç Beğ Tarihi*, *a.g.e.,* 2013, 70; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 619.
[651] Sümer, a.g.m., C. 24, 2001, 458.

ettiler.[652] Ancak Haçlıların Rumeli'deki ilerleyişi, Karamanoğlu İbrahim'i takibata izin vermedi. Osmanlı birliklerinin tekrar Macarlar üzerine yönelmesini fırsat bilen İbrahim Bey, bu kez çok büyük tahribat, yağma ve katliamlar yaptı. Sultan II. Murad, Macarlar ile Segedin Anlaşması'nı (1444) imzaladıktan sonra derhal Anadolu'ya geçti. Suriye, Irak, Mısır ve Anadolu'daki ulemadan Karamanoğlu İbrahim Bey için fetvalar istedi.[653] Akabinde büyük bir orduyla Karaman topraklarına girerek İbrahim Bey'in yaptıklarının intikamını çok sert bir şekilde aldı. Aşıkpaşazade, o zamana kadar hiçbir Osmanlı hükümdarının böyle davranmadığını, ancak buna Karamanoğlu'nun sebep olduğunu söyler.[654] İbrahim Bey, bu durum karşısında eşi Sultan Hatun ve veziri Kara Server'i aracı yaparak sulh talebinde bulundu.[655] Sultan II. Murad, Macarların Segedin Anlaşması'nı bozduğu haberi üzerine sulh yoluna gitti.[656] Anlaşmaya göre Karamanoğlu İbrahim Bey, her yıl bir oğlunu askeriyle birlikte Osmanlı hizmetine göndererek II. Murad'ın yüksek hâkimiyetini kabul ediyordu. Ayrıca Kur'an'a el basarak imzaladığı Sevgendnâme (ahidnâme)[657] ile de Osmanlı topraklarına saldırmayacağına, Osmanlıların düşmanlarıyla işbirliği yapmayacağına, hatta onlara karşı birlikte savaşacağına yemin ediyordu. Bunun üzerine Osmanlı kuvvetleri işgal ettikleri yerleri Karamanoğlu İbrahim'e bıraktılar (1444).[658] Karamanoğlu İbrahim Bey, II. Murad'ın vefatına kadar bir daha Osmanlı'ya karşı bir harekette bulunmadı. Ayrıca Kosova Savaşı'na da asker göndererek sözünü yerine getirdi (1448). Nitekim II. Murad, savaşı kazandıktan sonra bir fetihname de İbrahim Bey'e yolladı.

5.2.9. Dulkadiroğulları Beyliği İle Münasebetler

Yıldırım Bayezid, Dulkadiroğlu Nasıreddin Mehmed Bey'in tahta geçmesine destek verdikten sonra oğlu Çelebi Mehmed'i de Nasıreddin Mehmed Bey'in kızı ile nikahlamıştı.[659] Çelebi Mehmed, bu akrabalık hasebiyle fetret devrinde Dulkadiroğlu Mehmed Bey'den büyük yardımlar gördü. İki devlet arasındaki ilişkiler uzun süre

[652] Bkz. Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 643; Gök, *a.g.e.,* 2022, 176.
[653] Tekindağ, a.g.m., 1977, 325; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 25.
[654] Bkz. Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 126.
[655] Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 203; Gök, *a.g.e.,* 2022, 177.
[656] Sümer, a.g.m., C. 24, 2001, 458.
[657] Sevgendnâme hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Aköz, A. (2005), "Karamanoğlu II. İbrahim Beyin Osmanlı Sultanı II. Murad'a Vermiş Olduğu Ahidnâme", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi,* 18, 159-178.
[658] Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 643-645; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 203.
[659] Alıç, *a.g.e.,* 2021, 114.

dostane devam etti.[660] 1419 yılında Memlükler, Nasıreddin Mehmed Bey'i yanlarına çekmek maksadıyla Karamanoğullarından aldıkları Kayseri'yi ona verdiler. 1435'te Karamanoğlu İbrahim Bey, Dulkadiroğulları üzerine sefer düzenleyerek Kayseri başta olmak üzere Ürgüp, Yeşilhisar ve Uçhisarı ele geçirdi.[661] Daha sonra Memlük-Karaman ittifakı karşısında da mağlup olan Nasıreddin Mehmed Bey, Osmanlılara sığındı. Oğlu Süleyman'ı II. Murad'a göndererek yardım istedi.[662] Bu isteğe müspet cevap veren Sultan II. Murad, Mehmed Bey'e istediği desteği gönderdi. Dulkadiroğlu Mehmed Bey, Osmanlı'dan aldığı destek ile Kayseri'yi kolayca ele geçirdi (1437).[663] Dulkadiroğulları ile Osmanlı arasındaki dostane ilişkiler uzun bir müddet daha devam etti.

5.3. II. Mehmed Dönemi (1444-1446, 1451-1481)

Sultan II. Murad, Manisa sancak beyi olan Şehzade II. Mehmed lehine 1444'te tahttan feragat edip inzivaya çekilince[664] henüz 12 yaşında olan yeni sultan, kendini bir kriz ortamında buldu.[665] Nitekim onun tecrübesiz ve genç yaşta olması, Osmanlı düşmanlarını harekete geçirdi. Haçlı ordusu Tuna'yı aşarak Osmanlı topraklarına girdi. Bunun üzerine vezîriâzam Çandarlı Halil Paşa, II. Murad'ı tahta geçmesi için ikna etme üzere Kassabzade Mahmud Bey'i yolladı. Durumun vahameti dolayısıyla II. Murad, Edirne'ye geldi ve ordunun başına geçerek Haçlıları karşıladı. Varna Muharebesi (1444) ile Haçlıları ağır bir yenilgiye uğrattı, ancak sonra tekrar Manisa'ya çekildi.[666] Ne var ki bu durum devlet içerisindeki buhranı daha da arttırdı. Nitekim sonunda Edirne'de ilk yeniçeri ayaklanması olarak bilinen Buçuktepe Vak'ası yaşandı (1446). Sultan II. Murad'ın tekrar tahta geçmesiyle isyan son buldu. II. Mehmed ise tekrar Manisa'ya gönderildi. Bu iki yıllık süreç içerisinde yaşananlar, II. Mehmed'in kişiliğinin gelişmesinde önemli rol oynadı.[667]

Sultan II. Murad 1451'de vefat edince, II. Mehmed yeniden Osmanlı tahtına çıktı. Karamanoğulları bu taht değişikliğini fırsat bilerek taarruzlarda bulundu. Bunun

[660] Yinanç, *a.g.e.,* 1989, 47.Güler, Ayşe (2014), *Memlük-Dulkadiroğulları Münasebeti (1337-1517),* Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 104.
[661] İbni Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 487.
[662] Arif Paşa, a.g.m., 5/30, 1915, 375; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 171.
[663] Yinanç, *a.g.e.,* 1989, 54. Güler, a.g.e. 2014, 108.
[664] Dukas, *a.g.e.,* 1956, 102. 134; Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 127.
[665] İnalcık, Halil (2022), *Fatih Sultan Mehemmed Han,* İstanbul, 154.
[666] Bkz. Dukas, *a.g.e.,* 1956, 135.
[667] İnalcık, Halil (2003), "Mehmed II", *DİA* C. 28*,* Ankara, 396.

üzerine Sultan II. Mehmed, ilk seferini Karamanoğulları üzerine yaptı. Karamanoğlu Mehmed Bey, Osmanlı kuvvetleri karşısında bir varlık gösteremeyerek barış istemek zorunda kaldı.[668] Sultan Mehmed, İstanbul'u fethetmek düşüncesinde olduğundan[669] Karamanoğulları, Macarlar, Sırplar ve Venedik ile barış anlaşmaları imzaladığı gibi Bizans'ın da Şehzade Orhan için istediği haracı kabul etti. Barış ortamı tesis edildikten sonra İstanbul'un fethi için hazırlıklar başladı.[670] 6 Nisan 1453'te başlayan İstanbul kuşatması, 29 Mayıs'ta Osmanlı zaferi ile son buldu. Fatih Sultan Mehmed, İstanbul'un fethinden aldığı kuvvetle Çandarlı Halil'i önce azletti sonra da idam ettirip mallarını müsadere ettirdi.[671]

Fatih Sultan Mehmed, İstanbul'un fethinden sonra Haçlılar üzerine gitmeye devam etti. 1456'ta Belgrad kuşatıldıysa da alınamadı.[672] Daha sonra Sırbistan, Bosna ve Mora Osmanlı hâkimiyetine dâhil edildi. Eflak Osmanlı'ya tabi olduğu gibi Trabzon Rum İmparatorluğu (1204-1461) da ortadan kaldırıldı. Diğer yandan Candaroğulları ve Karamanoğulları beylikleri de ilhak edilerek Osmanlı mülküne dahil edildi.[673] Dulkadiroğulları ise Osmanlı hâkimiyetini tanımak zorunda kaldılar. Akkoyunlu Uzun Hasan'ı (1453-1478) da Otlukbeli Savaşı'nda (1473) mağlup eden Sultan II. Mehmed, doğuda kendisine sorun çıkaracak bir kuvvet bırakmadı. Daha sonra batıya dönerek Macarlar ve Venedik ile mücadele etti. Yeni bir sefere çıkmak üzere yola çıkan Fatih Sultan Mehmed, 1481'de vefat etti. II. Mehmed'in yaptığı fetihler ve koyduğu kanunlar ile birlikte Osmanlı, bir imparatorluk hüviyeti kazandı.[674]

5.3.1. Karamanoğulları Beyliği'nin İlhakı

Karamanoğlu İbrahim Bey, Sultan II. Murad ölene kadar Osmanlı aleyhine bir işe kalkışmadı. II. Mehmed'in ikinci cülusunu müteakip, daha önce ettiği yeminin geçersiz olduğunu ileri sürerek Batı Anadolu topraklarına saldırdı. İbrahim Bey'in teşvikiyle Aydın, Menteşe ve Germiyan topraklarında karışıklıklar meydana geldi.[675]

---

[668] Bkz. Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 136; *Oruç Beğ Tarihi*, *a.g.e.,* 2013, 85; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 685.
[669] Ostrogorsky, *a.g.e.,* 2014, 523.
[670] İnalcık, *a.g.e.,* 2022, 154.
[671] Bkz. Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 138; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 87; Müneccimbaşı Ahmed, *a.g.e.,* 1995, 247.
[672] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 145; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 92; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 725.
[673] Enveri, *a.g.e.,* 2012, 49, 54.
[674] Roux, *a.g.e.,* 2022, 322; İnalcık, *a.g.e.,* 2022, 217.
[675] Tekindağ, M. C. Ş. (1963), "Son Osmanlı-Karaman Münasebetleri Hakkında Araştırmalar". *Tarih Dergisi*, 13, 44.

Kendisi de Alâiye üzerine yürüdü.[676] Bunun üzerine Sultan II. Mehmed, ilk seferini Karamanoğulları üzerine yapmak zorunda kaldı.[677] Osmanlı ordusu kısa sürede duruma hakim olduktan sonra Kırşehir, Akşehir, Seydişehir ve Beyşehir işgal edildi. İbrahim Bey ise Taşeli'ne sığınarak sulh talebinde bulundu.[678] Esas amacı İstanbul'u almak olan Sultan Mehmed sulha kani oldu. Anlaşma uyarınca Kırşehir, Akşehir, Seydişehir ve Beyşehir Osmanlı'ya bırakıldı. Ayrıca Karamanoğlu İbrahim Bey, Osmanlılara yeniden saldırmayacağına ve gerektiğinde asker göndereceğine de söz verdi (1451).[679] Nitekim Sultan Mehmed'in Candar ve Trabzon seferlerine de asker gönderdi. Neticede Osmanlı-Karamanoğlu ilişkileri, Karamanoğlu İbrahim Bey'in vefatına kadar sakin bir şekilde devam etti (1464).[680]

Bu arada İbrahim Bey'in oğulları, babalarının vefatından hemen önce taht kavgasına tutuştular. İbrahim Bey'in 1464'te vefatı üzerine ise oğulları Pir Ahmed ve İshak Bey arasındaki mücadele iyice kızıştı. İshak Bey, Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'dan aldığı yardım ile birlikte kardeşini mağlup ederek Karamanoğlu tahtına oturdu.[681] Pir Ahmed ise Osmanlılara iltica etti. Çok geçmeden Pir Ahmed Bey, Fatih Sultan Mehmed'den aldığı destek sayesinde tüm Karaman topraklarını ele geçirerek kardeşini ülkesinden çıkardı.[682] İshak Bey, Akkoyunlu Uzun Hasan'a sığındıktan kısa süre sonra öldü (1465).[683]

Sultan II. Mehmed'in desteğiyle Karamanoğlu tahtına geçen Pir Ahmed, ilk fırsatta Venedik ve Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan Bey'le ittifak kurarak Osmanlı'ya karşı cephe aldı. Arnavutluk Seferi sırasında gelen Karamanoğlu'nun saldırı haberi, Sultan Mehmed'i çok kızdırdı. Nitekim bu olaydan sonra Fatih, Karamanoğlu Beyliği'ni tamamen ortadan kaldırmak üzere harekete geçti.[684] Neticede Konya ve Larende dahil Karamanoğlu toprakları ilhak edildi. Sultan Mehmed buraları oğlu Mustafa'nın idaresine verdi (1468). Tarsus'a kaçan Pir Ahmed üzerine önce Mahmud

[676] Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 685; Müneccimbaşı Ahmed, *a.g.e.,* 1995, 235; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 28; Gök, *a.g.e.,* 2022, 182.
[677] Bkz. Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 136; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 85; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 685.
[678] Enveri, *a.g.e.,* 2012, 41.
[679] İnalcık, *a.g.e.,* 2022, 156; Gök, *a.g.e.,* 2022, 183.
[680] Tekindağ, a.g.m, 1963, 47.
[681] Bkz. *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 95; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 775; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 31.
[682] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 168; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 777; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 294.
[683] Tekindağ, a.g.m, 1963, 52.
[684] Sümer, a.g.m., C. 24, 2001, 458;

Paşa, ardından Rum Mehmed Paşa görevlendirildi.[685] Rum Mehmed Paşa bölgede tahribat ve kıyımda bulundu ancak yine de Pir Ahmed'in ve İshak Bey'in oğlu Kasım Bey'in bölgedeki nüfuzunu kıramadı.[686] Fatih Sultan Mehmed daha sonra bu görevi İshak Paşa'ya verdi (1470). İshak Paşa ile birlikte Gedik Ahmet Paşa'nın da çabalarıyla Karamanoğulları iyice köşeye sıkıştı.[687] Akkoyunlu Uzun Hasan, bu durumu kendi istikbali için tehlikeli gördüğünden Venedik, Kıbrıs ve Alanya hükümdarlarıyla ittifak kurup Karamanoğullarına büyük bir destekte bulundu. Osmanlı kuvvetleri Larende'den çıkmak zorunda kaldı (1472). Bunun üzerine Sultan Mehmed, ordusuyla bizzat harekete geçti. Oğlu Mustafa'yı da yanına alarak Karaman üzerine yürüdü. Bu durum karşısında Pir Ahmed ve Kasım Bey, bir varlık gösteremeden kaçtı. Fatih Sultan Mehmed, Karaman meselesini kökten çözmek için önce Akkoyunlu meselesini çözmesi gerektiğini iyi biliyordu. Bu minvalde Karaman topraklarında asayişi sağladıktan sonra Akkoyunlu Uzun Hasan Bey üzerine harekete geçti. Osmanlılar ile Akkoyunlular arasında vuku bulan Otlukbeli Savaşı, Osmanlıların kesin zaferi ile neticelendi (1473).[688]

Sultan II. Mehmed, Otlukbeli Savaşı'nı kazandıktan sonra Gedik Ahmed Paşa'yı tekrar Karaman'a gönderdi. Gedik Ahmed Paşa, Pir Ahmed'i öldürdükten sonra dağlık bölgedeki Karaman kalelerini de ele geçirdi (1474/1475).[689] Böylece Karamanoğulları Beyliği kesin olarak Osmanlı hâkimiyetine girmiş oldu.[690]

5.3.2. Candaroğulları Beyliği'nin İlhakı

Candaroğlu İsmail Bey, Sultan II. Mehmed'in 1450'deki düğününde bizzat bulundu ve İstanbul kuşatması sırasında da desteğini esirgemedi. Böylece iki devlet arasındaki ilişkiler bir müddet dostane çizgide devam etti. Daha sonra Fatih'in genişleme politikası, İsmail Bey'i yeni ittifaklar aramaya itti. Bu sırada İsmail Bey'in kardeşi Kızıl Ahmed, Candaroğlu tahtı için mücadeleye giriştiyse de bir netice alamayarak Osmanlı'ya sığındı. Sultan Mehmed, onu Bolu Sancakbeyi olarak tayin etti. Kızıl Ahmed, tahrikleriyle vezir Mahmud Paşa'yı olası bir Kastamonu seferi için ikna

[685] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 170; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 96; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 783.
[686] Tekindağ, a.g.m., 1963, 59-60.
[687] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 174; *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 97; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 793.
[688] Bkz. Ebu Bekr-i Tihrani, *a.g.e.,* 2014, 379; Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 182; *Oruç Beğ Tarihi*, *a.g.e.,* 2013, 98; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 819.
[689] *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 99; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 745; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 35; Tekindağ, a.g.m., 1963, 71.
[690] Enveri, *a.g.e.,* 2012, 54; Müneccimbaşı Ahmed, *a.g.e.,* 1995, 286; Gök, *a.g.e.,* 2022, 198.

etmeye çalışıyordu.[691] Mahmud Paşa ikna olduktan sonra Fatih'in de onayı alındı. İsmail Bey'e haber gönderilerek Trabzon Rum İmparatorluğu üzerine yapılacak sefer için yardım istendi. İsmail Bey, oğlu Hasan komutasında bir birlik gönderdi. Hasan Bey Ankara'da tevkif edildikten sonra Osmanlı kuvvetleri derhal İsmail Bey üzerine yürüdü. Sinop'a sığınan İsmail Bey, ailesinin canına ve malına dokunulmaması karşılığında şehri teslim etti.[692] Daha sonra bizzat Fatih Sultan Mehmed ile görüşen İsmail Bey, onun iltifatına mazhar olarak kendisine İnegöl, Yenişehir ve Yarhisar iktâ olarak verildi. Oğlu Hasan Bey'e ise Bolu Sancağı bırakıldı (1461). Candaroğlu İsmail Bey, Hasan Bey ve Kızıl Ahmed, Osmanlı ordusuyla birlikte Trabzon seferine de katıldı. Trabzon'un fethini müteakip Candaroğulları tahtının kendisine verilmesini bekleyen Kızıl Ahmed, Sultan Mehmed tarafından Mora Sancakbeyi tayin edildi. Candarlı toprakları da tamamen ilhak edildi (1461).[693]

Karamanoğlu İbrahim Bey, yaşanan olaylardan sonra İsmail Bey'i tahrik etmeye çalıştıysa da bir netice alamadı.[694] Lakin Kızıl Ahmed, Candarlı tahtına sahip olamayınca Mora'ya gitmekten vazgeçerek önce Karaman'a ardından da Akkoyunlu Uzun Hasan'a iltica etti.[695] Kızıl Ahmed, Otlukbeli Savaşı'nda Akkoyunluların saflarında yer aldı. Sultan II. Bayezid döneminde affedilerek yeniden Bolu Sancağına tayin edildi.[696] İsmail Bey ise 1479'da Filibe'de vefat etti.[697]

5.3.3. Dulkadiroğulları Beyliği İle Münasebetler

Dulkadiroğulları ile Osmanlılar arasındaki ilişkiler, Yıldırım Bayezid zamanından beri dostane şekilde devam ediyordu. Fatih Sultan Mehmed de kayınbiraderi olan Dulkadiroğlu Melik Arslan ile iyi ilişkiler kurmuştu. Osmanlı ile yakın temasta olan Melik Arslan, Memlük hükümdarı Hoşkadem'in (1461-1467) emriyle suikasta uğrayarak hayatını kaybetti (1465).[698] Bunun üzerine Sultan Hoşkadem tarafından Dulkadir tahtına Şahbudak Bey tayin edildi. Memlük yanlısı olan Şahbudak,

[691] Müneccimbaşı Ahmed, *a.g.e.,* 1995, 259; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 135.
[692] *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 94; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 284.
[693] Bkz. Enveri, *a.g.e.,* 2012, 49; Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 156; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 284.
[694] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 157; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 747; Yücel, *a.g.e.,* 2018, 115.
[695] Aşıkpaşaoğlu, *a.g.e.,* 1970, 160; Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 284; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 137.
[696] Müneccimbaşı Ahmed, *a.g.e.,* 1995, 262.
[697] Bkz. *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 94; Neşri, *a.g.e.,* C. II, 2014, 755; Yücel, *a.g.e.,* 2018, 113.
[698] Bkz. İbni Tagrıberdi, *a.g.e.,* 2013, 567; *Solakzade Tarihi*, 2016, 315; Yinanç, *a.g.e.,* 1989, 61.

kardeşinin katline sebep olduğu düşüncesiyle halk tarafından kabul görmedi.[699] Dulkadirli Türkmen beyleri, Fatih Sultan Mehmed'e haber göndererek Osmanlı'nın Çirmen Sancakbeyi olan Dulkadiroğlu Şehsuvar Bey'i tahtta görmek istediklerini bildirdiler.[700] Bunun üzerine Sultan Mehmed, Şehsuvar Bey'e bir miktar kuvvet ve Dulkadir tahtı için bir menşur vererek Elbistan'a yolladı. Şehsuvar Bey, Osmanlı'dan ve Türkmen beylerinden aldığı destek sayesinde Şahbudak'ı mağlup ederek yeni Dulkadiroğlu hükümdarı oldu (1466).[701] Şahbudak Bey bir müddet daha Memlük kuvvetleriyle Elbistan ve Maraş üzerine geldiyse de Şehsuvar'a karşı bir netice alamadı. Bunun üzerine Memlük Sultanı Kayıtbay (1468-1496), Osmanlılara bir elçi yollayarak Şehsuvar Bey'e yardım edilmemesini rica etti. Fatih Sultan Mehmed, Şehsuvar Bey'i uyararak Memlük topraklarına girmemesi istedi. Ancak Şehsuvar Bey bu uyarıyı dikkate almadı.[702] Ayrıca Sultan Mehmed'in, Karaman seferi için de destekte bulunmadı. Bunun üzerine Sultan Mehmed ona olan desteğini kesti.[703] Akabinde Memlükler ile Antep civarında giriştiği mücadeleyi kaybeden Şehsuvar Bey, Kahire'ye götürülüp idam edildi (1471).[704]

Şehsuvar Bey'den sonra Memlükler, Şahbudak Bey'i ikinci defa Dulkadir beyi olarak tayin ettiler. Fatih Sultan Mehmed de buna karşılık olarak Alâüddevle Bozkurt Bey'i destekledi.[705] Alâüddevle Bozkurt Bey, uzun bir mücadele sonucunda Şahbudak Bey'i bertaraf ederek Dulkadiroğlu tahtına kavuştu (1479).[706] Saltanatını Osmanlılara borçlu olan Alâüddevle Bozkurt Bey kısa süre sonra Fatih Sultan Mehmed'e karşı tavır takındı. Bunun üzerine Sultan Mehmed, Dulkadiroğulları ve Mısır üzerine sefer düzenleme kararı aldı. Ancak sefer için Üsküdar'a geçtikten kısa süre sonra vefat etti (1481).[707]

5.4. II. Bayezid Dönemi (1481-1512)

Şehzade II. Bayezid, Fatih Sultan Mehmed'in vefatı üzerine İstanbul'daki taraftarları sayesinde kardeşi Cem'e fırsat vermeden Osmanlı hükümdarı olmuş (1481), buna

[699] Güler, *a.g.e.,* 2014, 119.
[700] Arif Paşa, a.g.m., 6/31, 1915, 421; *Solakzade Tarihi*, 2016, 315.
[701] Yinanç, *a.g.e.,* 1989, 63; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 172.
[702] Arif Paşa, a.g.m., 6/31, 1915, 426.
[703] *Solakzade Tarihi*, 2016, 316; Güler, *a.g.e.,* 2014, 126.
[704] Yinanç, *a.g.e.,* 1989, 76; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 172.
[705] Arif Paşa, a.g.m., 6/31, 1915, 430.
[706] *Solakzade Tarihi*, 2016, 317; Güler, *a.g.e.,* 2014, 134; Yinanç, *a.g.e.,* 1989, 79.
[707] Bkz. *Solakzade Tarihi*, 2016, 320; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. II, 2019, 143.

mukabil Şehzade Cem de Bursa'ya girerek sultanlığını ilan etmişti. Ancak Sultan Bayezid'in kuvvetleri karşısında tutunamayan Cem önce Mısır'a, ardından Rodos'a sığındı.[708] Sultan II. Bayezid, Cem Sultan'ın ölümüne kadar (1495) babasına nazaran pasif bir dış siyaset izlemek zorunda kaldı. Bu dönemde Memlükler ve Venedikliler ile uzun süren savaşlar yapıldıysa da kesin bir netice alınamadı. İstanbul depremi (1509), Şahkulu İsyanı (1511) ve Safevi tehdidi gibi hadiseler onun saltanatında vuku bulan önemli gelişmelerdendir. Yeniçerilerin baskısıyla tahtı oğlu I. Selim'e bırakmak zorunda kalan Sultan II. Bayezid, 21 Mayıs 1512'de vefat etti.[709]

5.4.1. Karamanoğulları Beyliği'ni Yeniden İhya Çabaları

Sultan II. Mehmed zamanında toprakları ilhak edilen Karamanoğulları Beyliği, Pir Ahmed'in ölümü ve Akkoyunlu Uzun Hasan'ın bertaraf edilmesi üzerine ihya edilememişti. II. Bayezid'in tahta geçişi ve Şehzade Cem'in saltanat iddiasıyla ortaya çıkması, Karamanoğlu Kasım Bey'i harekete geçirdi. Şehzade Cem saflarında bulunan Kasım Bey, II. Bayezid kuvvetleri karşısında bozgun uğradıktan sonra Cem Sultan ile birlikte Mısır'a gitti. Daha sonra dönerek eski Karaman ümerasını etrafına topladı.[710] Varsak ve Turgutlu aşiretlerinden aldığı destekle Konya'yı kuşattı lakin Gedik Ahmet Paşa'nın üzerine geldiğini haber alınca muhasarayı kaldırıp kaçmak zorunda kaldı.[711] Cem Sultan ise Memlük desteği ile tekrar Anadolu'ya geldiyse de yine bir netice alamayarak Rodos'a sığındı.[712] Böylece kargaşadan yararlanmak suretiyle beyliğini ihya etme planları yapan Kasım Bey'in çabaları beyhude bir hal aldı. Bunun üzerine II. Bayezid'e haber göndererek affını ve İçel bölgesinin ıktâsını istediğini bildirdi. Sultan Bayezid bu teklifi sıcak karşılayarak Kasım Bey'e istediğini verdi.[713] Kasım Bey kısa bir süre sonra İçel'de vefat etti (1483).[714] Kasım Bey'den sonra Karaman ümerası, II. Bayezid'e haber göndererek Turgutoğlu Mahmud Bey'i onun yerine atamasını rica ettiler. Sultan II. Bayezid bu isteği de kabul ederek İçel bölgesini ona verdi. Mahmud Bey, bir müddet sonra Memlükler tarafına meyledince II. Bayezid

[708] Bkz. *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 101.
[709] Turan, Şerafettin (1992), "Bayezid II", *DİA*, C. 5, İstanbul, 234-238.
[710] Tansel, Selahattin (2023), *Sultan II. Bâyezit'in Siyasi Tarihi,* Ankara, 131.
[711] Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 339; Gök, *a.g.e.,* 2022, 199; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. II, 2019, 167.
[712] Bkz. Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 344; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* C. II, 2019, 170.
[713] Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 344; Tansel, *a.g.e.,* 2023, 133; Tekindağ, a.g.m., 1963, 73.
[714] Bkz. *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 102; Gök, *a.g.e.,* 2022, 200.

onun üzerine asker sevketti. Mahmud Bey kaçarak Halep'e sığındı (1487).[715] Daha sonra onun yerine Karaman sülalesinden Mustafa Bey, İran'dan İçel'e davet edildi. Sultan Bayezid bu duruma karşı çıkarak üzerlerine Mesih Paşa'yı memur etti.[716] Bunun üzerine Mustafa Bey kaçarak Mısır'a sığındı. Onun 1513'te ölmesinden sonra Karamanoğlu sorunu tamamen ortadan kalkmış oldu.[717]

5.4.2. Dulkadiroğulları Beyliği İle Münasebetler

II. Bayezid'in Dulkadiroğlu Alâüddevle Bozkurt Bey'in damadı[718] olması hasebiyle iki devlet arası ilişkiler başlarda gayet iyiydi. Nitekim Alâüddevle Bozkurt, Cem Sultan'ın saltanat davasına kalkışmasından sonra II. Bayezid'i destekleyerek Cem'i yakalamaya çalıştı.[719] Onun Mısır'a ilticası sonrası ise Memlük toprağı olan Malatya'yı kuşattı. Bunun üzerine Memlük Sultanı Kayıtbay, Dulkadiroğulları üzerine bir sefer tertipledi. Ancak Yakup Paşa komutasındaki Osmanlı kuvvetlerinin Alâüddevle'ye desteği neticesinde Memlük kuvvetleri büyük bir bozgun yaşayarak geri çekildiler.[720] Burada her ne kadar önemli bir zafer kazanılsa da bu savaş neticesinde Osmanlı-Memlük ilişkileri tamamen bozuldu. Akabinde başlayan Osmanlı-Memlük savaşı altı yıl sürdü. Osmanlılar bu savaşlarda bir başarı elde edemedi.[721] Alâüddevle Bozkurt Bey ise çeşitli bahanelerle tarafsızlığını korumaya çalışarak kendi durumunu güçlendirmek istedi.[722] Savaşların sona ermesinden sonra iki tarafla da iyi geçinmeye çalıştı. Bu sırada Safevi tehlikesinin baş göstermesi, Dulkadiroğlu Alâüddevle'yi büyük telaşa düşürdü ve tüm mesaisini Safeviler üzerine sarf etti. Safeviler, Elbistan'a kadar gelerek yağmada bulundular.[723] Osmanlı kuvvetleri ise Alâüddevle Bey'in tutumu nedeniyle bu duruma kayıtsız kaldı.[724]

5.4.3. Ramazanoğulları Beyliği İle Münasebetler

Osmanlılar ile Ramazanoğulları, uzun bir müddet karşı karşıya gelmemişler ve ikili ilişkilerde bulunmamışlardır. Ramazanoğulları Memlük güdümünde olan bir beylik

[715] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 35.
[716] Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 395.
[717] Tansel, *a.g.e.,* 2023, 141; Sümer, a.g.m., C. 24, 2001, 459.
[718] Alıç, *a.g.e.,* 2021, 117.
[719] Yinanç, *a.g.e.,* 1989, 80; Güler, *a.g.e.,* 2014, 135.
[720] Bkz. Behişti Ahmed Çelebi, *a.g.e.,* C. II, 2016, 357; Yinanç, *a.g.e.,* 1989, 81.
[721] *Oruç Beğ Tarihi*, 2013, 103-106; Har-el, Shai (2019), *Ortadoğu'da Hakimiyet Mücadelesi (Osmanlı-Memlük Savaşı 1485-1491),* çev. Gül Ç. Güven, İstanbul, 261.
[722] Tansel, *a.g.e.,* 2023, 145; Güler, *a.g.e.,* 2014, 143.
[723] Bkz. *Solakzade Tarihi*, 2016, 376.
[724] Yinanç, *a.g.e.,* 1989, 93.

olarak Osmanlı'ya karşı hep mesafeli oldu. İki taraf arasındaki ilişkiler ise yine dolaylı yoldan başladı. Osmanlı-Memlük savaşlarının başlamasının akabinde Osmanlı ordusu, Adana'ya girdi. Burada Memlük kuvvetleriyle birlikte Ramazanoğlu Ömer Bey de Osmanlı'ya karşı savaşanlar arasındaydı.[725] Ömer Bey'in akıbeti meçhul olmakla birlikte onun yerine Halil Bey geçmişti. Halil Bey, Osmanlı'nın Çukurova'daki artan nüfuzu üzerine Memlükler'e karşın II. Bayezid ile yakınlaşmaya başladı. Halil Bey öldükten sonra yerine Mahmud Bey geçti (1510). Mahmud Bey de Memlükler tarafından azledilene kadar Osmanlı yanlısı bir politika izledi.[726]

5.5. I. Selim Dönemi (1512-1520)

1487'den 1510'a kadar Trabzon Sancakbeyi olarak görev yapan Şehzade Selim, Safevi hükümdarı Şah İsmail'e ve Gürcülere karşı Osmanlı'nın doğu hududunda aktif bir siyaset izledi ve kazandığı bazı başarılar sayesinde halkın ve yeniçerilerin güvenini kazandı. Buna karşın Sultan II. Bayezid, kendisinden sonra büyük oğlu Ahmed'i tahta uygun görüyordu. Şehzade Selim bu durumun açığa çıkmasından sonra babasına ve kardeşi Ahmed'e karşı taht mücadelesine girişti. Fakat babasının kuvvetleri karşısında geri çekilmek zorunda kaldı. Kardeşi Ahmed ise Üsküdar'a kadar ilerledi ancak yeniçeriler onu şehre sokmadı. Bunun üzerine Şehzade Selim de İstanbul'a davet edildi. Selim'i serdarlık için İstanbul'a davet eden II. Bayezid, artan baskılara daha fazla karşı koyamayarak tahttan Selim adına feragat etti. Sultan I. Selim, bu şekilde Osmanlı'nın dokuzuncu hükümdarı ilan edildi (1512).[727]

Yavuz Sultan Selim, babasının vefatından sonra kardeşlerini de bertaraf ederek tahtını güvence altına aldı. Akabinde uzun süredir onu meşgul eden Şah İsmail (1501-15424) meselesine ağırlık verdi. 1514'teki Çaldıran Savaşı'nda Safeviler'i bozguna uğratıp Tebriz'e girdi. Sefer dönüşü Dulkadiroğulları üzerine de sefer düzenleyerek Dulkadiroğulları Beyliği'ni itaat altına aldı (1515). Yavuz Sultan Selim, Memlükler üzerine de giderek Mercidabık Savaşı ile onları da mağlup etti (1516). Ardından Ridaniye Savaşı ile Memlük Devleti'ne son verdi (1517). Doğu'da ve Güney'de Osmanlı İmparatorluğu sınırlarını büyük oranda genişleten Yavuz Sultan Selim,

[725] Sümer, a.g.m., C. 34, 2007, 444.
[726] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019,178.
[727] Emecen, Feridun (2009), "Selim I", *DİA,* C. 36, İstanbul, 408.

Dulkadiroğulları ile Ramazanoğullarını da itaat altına alarak Anadolu'da birliği sağladı.[728]

5.5.1. Dulkadiroğulları Beyliği'nin İlhakı

Alâüddevle Bozkurt Bey, Memlük baskısının azalmasından bu yana Osmanlı'ya karşı mesafeli bir tavır takınmıştı. Yavuz Sultan Selim döneminde de bu durum değişmedi. Nitekim Sultan Selim, Safeviler üzerine sefere çıkarken Alâüddevle Bozkurt Bey'e haber göndererek sefere katılmasını istedi. Alâüddevle ise yaşını bahane ederek sefere katılmadığı gibi Osmanlı ordusuna da zorluk çıkardı.[729] Sultan Selim, Safeviler'i bertaraf ettikten sonra Sinan Paşa komutasındaki Osmanlı ordusunu ve yanında bulunan Şehsuvaroğlu Ali Bey'i, Dulkadir Beyliği üzerine yolladı.[730] Turnadağ Savaşı olarak bilinen muharebe neticesinde Alâüddevle Bozkurt Bey ve dört oğlu yakalanarak idam edildi (1515).[731] Şehsuvaroğlu Ali Bey, Sultan Selim tarafından yeni Dulkadir beyi tayin edildi. Osmanlı hükümdarına sadakatle bağlı olan Ali Bey, Mercidabık ve Ridaniye seferlerine de katıldı. 1519'daki Celali İsyanı'nın ve 1521'deki Canbirdi Gazali İsyanı'nın bastırılmasında büyük rol oynadı.[732] Sultan Süleyman devrinde ise Ferhat Paşa'nın iftira ve fitnesi neticesinde öldürüldü (1522).[733] Böylelikle Dulkadiroğulları Beyliği tarih sahnesinden silindi.

5.5.2. Ramazanoğulları Beyliği'nin İlhakı

Ramazanoğlu Halil Bey, 1510 (veya 1513)'da vefat ettikten sonra yerine Mahmud Bey geçti. Mahmud Bey'in Osmanlı tarafına meyli, Memlükler tarafından yerine amcasının oğlu Selim Bey'in tayin edilmesine neden oldu. Bunun üzerine Mahmud Bey de İstanbul'a giderek Yavuz Sultan Selim'e sığındı.[734] Sultan Selim onu çok sıcak karşılayarak dirlik verip, iltifatta bulundu. Mercidabık ve Ridaniye Savaşları sırasında yanında bulunmasını sağladı. Her iki savaşta da büyük yararlılıklar gösteren Mahmud Bey, Ridaniye Savaşı sırasında hayatını kaybetti (1517).[735] Savaştan sonra yerine önce oğlu Kubad, ardından onun kardeşi Piri Paşa, Ramazanoğlu Beyliği'ne tayin edildi

[728] Emecen, a.g.m., C. 36, 2009, 413.
[729] Yinanç, *a.g.e.,* 1989, 96.
[730] *Solakzade Tarihi*, 2016, 436.
[731] *Solakzade Tarihi*, 2016, 437; Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 173.
[732] Arif Paşa (1915), "Maraş ve Elbistan'da Zülkadr (Dulkadır) Oğulları Hükümeti", *TOEM,* 6/34, 623.
[733] Bkz. *Solakzade Tarihi*, 2016, 504; Yinanç, *a.g.e.,* 1989, 104.
[734] Sümer, a.g.m., C. 34, 2007, 444.
[735] Uzunçarşılı, *a.g.e.,* 2019, 178.

(1519). Piri Paşa zamanında (1519-1568) Ramazanoğlu Beyliği Osmanlı vilayetinden farksız bir hale geldi. Bu dönemde uzun bir istikrar ve huzur dönemi yaşandı. Piri Paşa vefat ettikten sonra yerine vasiyeti üzere oğlu Derviş geçtiyse de birkaç ay sonra o da vefat etti. Derviş Bey'den sonra Ramazanoğulları tahtına sırasıyla; III. İbrahim, II. Mehmed ve son olarak da Pir Mansur Bey geçti. Pir Mansur Bey'in tahttan çekilmesiyle birlikte Ramazanoğulları Beyliği toprakları tamamen ilhak edilerek Kıbrıs Beylerbeyliği'ne bağlandı (1608).[736]

[736] Sümer, a.g.m., C. 34, 2007, 445.

6. SONUÇ

Türkiye Selçuklu Devleti'nin Kösedağ Savaşı'nda yenilmesi ve akabinde başlayan Moğol istilası, devletin merkezi otoriteyi kaybetmesine yol açmış, buna bağlı olarak Anadolu'da Türkmen beylikleri teşekkül etmiştir. "Tavâif-i Mülûk" olarak da ifade edilen bu beylikler, İlhanlı Devleti'nin sükûtuyla tamamen bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Bunlardan bilhassa uc bölgelerinde hüküm sürenler gazâ an'anesiyle ön plana çıkmışlardır. Batı Anadolu ucundaki gazî beyliklerden birisi de Osmanlı Beyliği'dir. Osman Bey'in Bizans sınırında gazâ faaliyetleri ile öne çıkması, Osmanlı Beyliği'ni diğer beyliklerin bir adım ötesine taşımıştır.

İlk olarak Karası Beyliği'ni ilhak eden Osmanlılar, bu beyliğin donanması ve ümerası sayesinde Rumeli'de yayılma fırsatı bulmuştur. Böylece Osmanlılar bu bölgede gazâ faaliyetlerine devam edebilme şansı yakaladığı gibi, diğer beyliklerin yaşadığı sıkışıklıktan da kurtulmuştur. Ayrıca Rumeli'den devşirdiği kuvvetler sayesinde diğer beylikler karşısında askerî üstünlüğü ele geçirmiştir. Osmanlıların Rumeli'deki fetih ve iskân siyaseti, Ankara Savaşı sonrası devletin inkıraza uğramasına da engel olmuştur.

Osmanlıların kuruluş yıllarından Sultan I. Murad dönemine kadarki süreçte gazâ an'anesinin etkisiyle beyliklerle dostane geçinme politikasını devam ettirmesi, Rumeli'deki ilerleyişlerinde ve kalıcı olarak yerleşmelerinde önemli rol oynamıştır. Nitekim Rumeli'den devşirdiği kuvvetler ile beylikler karşısında askerî gücünü artıran Osmanlılar, gazânın öncüsü olmaları hasebiyle de Haçlılara karşı beyliklerden asker temin edebilmiştir. I. Kosova ve Niğbolu savaşları bunun örneklerindendir.

Yıldırım Bayezid'in beylikleri doğrudan ilhak siyaseti, Anadolu'daki durumu Osmanlılar aleyhine çevirmiştir. Nitekim Rumeli'den devşirilen Hristiyan askerler ile gerçekleştirilen bu ilhak hareketi, Osmanlıların "gazi beylik" imajını ortadan kaldırarak meşruiyetini sorgulanır hale getirmiştir. Osmanlıların beylikler nazarında meşru bir zemine oturmayan bu ilhak politikası, beyliklerin Osmanlılara karşı tutumunu kökünden değiştirmiştir. Nitekim Anadolu Beylikleri ilk olarak Emîr Timur'un safında bir araya gelerek Osmanlı hâkimiyetini reddetmişlerdir. Ankara Savaşı'ndan sonra Anadolu siyaseti iflas eden Osmanlıların ilerleyişi durmuş ve devlet fetret dönemine girmiştir. Ömrü yarım asır daha uzayan Bizans, Osmanlılar aleyhine topraklarını genişletmiş, ayrıca Osmanlılardan rehin alacak güce ve imkâna yeniden

erişmiştir. Diğer taraftan Anadolu Beylikleri'nin yeniden canlandırılması ve Osmanlı şehzadeleri arasında başlayan taht mücadeleleri, Anadolu'nun siyasî birliğini tamamen ortadan kaldırmıştır. Buna binaen Anadolu Beylikleri hem fetret devrinde hem de bundan sonraki süreçte her fırsatta Osmanlılar aleyhindeki ittifaklarda yer almışlardır. Bu arada Şeyh Bedrettin ve Düzmece Mustafa isyanları da beyliklerin Osmanlılara karşı tavrını net şekilde ortaya koymuştur.

Osmanlıların diğer beyliklerden üstün duruma gelmesi ancak II. Murad devrinde mümkün olabilmiştir. Sultan II. Murad, Anadolu'nun sahibi rolünü üstlenerek Batı Anadolu'daki beylikleri yeniden ilhak yoluna gitmiştir. Böylece Osmanlıların Anadolu'yu tamamen ele geçirme politikası tekrar uygulamaya konulmuştur. Sultan II. Mehmed, İstanbul'u fethettikten sonra Candaroğulları Beyliği ile Karamanoğulları Beyliği'ni ilhak ederek bu siyaseti sürdürmüştür. Osmanlı hükümdarının, Trabzon Rum İmparatorluğu'nu ortadan kaldırıp Akkoyunlular ile mücadeleye girişmesi, diğer taraftan Dulkadiroğulları üzerinde nüfuz kurarak Memlükler ile karşı karşıya gelmesi, Anadolu'yu tamamen ele geçirmek isteğini göstermektedir. II. Bayezid'in saltanatında Osmanlıların Anadolu siyaseti, mevcut durumu muhafaza etme anlayışı ekseninde devam ettirilmiştir. Nitekim bu dönemde Karamanoğulları Beyliği'nin yeniden ihya edilmesinin önüne geçilirken, Ramazanoğulları ve Dulkadiroğulları beyliklerinin de ilhakı için bir teşebbüste bulunulmamıştır. Osmanlıların, Anadolu'yu tek idare altında birleştirme siyaseti, Yavuz Sultan Selim'in İran ve Mısır seferleri sırasında Ramazanoğulları ve Dulkadiroğulları beyliklerini ilhak etmesiyle nihayete ermiştir.

Netice itibarıyla anlaşma, sıhriyet ve toprak satın alma yoluyla başlayan Osmanlıların Anadolu siyaseti, Ankara Savaşı yenilgisiyle boşa çıkmış ve Osmanlıların ilerleyişi bir bakıma yarım asır geriye gitmiştir. Ayrıca bu mağlubiyet Osmanlılar için meşruiyet sorununu beraberinde getirdiği gibi, Osmanlı hükümdarlarını XV. asrın ortalarına kadar Timurlulara boyun eğmek zorunda bırakmıştır. Öte yandan Sultan II. Murad devrinde yoğunlaşan Kayı Boyu ve Oğuz Han propagandası Osmanlı Devleti'nin bu dönemde Anadolu'da tesis ettiği hâkimiyeti sağlamlaştırmada katkı sağlamıştır. Osmanlıların yeniden uygulamaya koyduğu Anadolu birliğini sağlama siyasetinde Fatih Sultan Mehmed zamanında önemli bir mesafe kat edilirken Yavuz Sultan Selim devrinde tam manasıyla başarıya ulaşılmıştır. Sonuç olarak Anadolu'da siyasî birliğin

sağlanması Osmanlıların yönünü bundan sonra Orta Avrupa, Afrika, İran, Arabistan ve Hint Okyanusu'na çevirmesine fırsat vermiştir.

KAYNAKLAR

Abu'l-Farac (1987). *Abu'l-Farac Tarihi C.II*., çev. Ömer Rıza Doğrul, Ankara.

Ahmedî. (2013). *Dâstân ve Tevârîh-i Mülûk-ı Âl-i Osman-Üç Osmanlı Tarihi*, haz. Nihal Atsız, İstanbul.

Aka, İ. (2012). "Timurlular", *DİA*, 41, 177-180.

Aka, İ. (1994). *Mirza Şahruh Ve Zamanı(1405-1447),* Ankara.

Aköz, A. (2005). "Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in Osmanlı Sultanı II. Murad'a Vermiş Olduğu Ahidnâme", *S. Ü. Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (18), 159-178.

Alan, H. (2020). *Bozkırdan Cennet Bahçesine Timurlular(1360-1506),* İstanbul.

Alıç, S. (2021). *Anadolu Beyliklerinde Siyasî Evlilikler*, İstanbul.

Andican, A. (2019). *Emir Timur (Tarih, Siyaset, Miras),* İstanbul.

Anonim Tevarih-i Ali Osman (1992), haz. Nihat Azamat, İstanbul.

Anonim. (2014). *Tarîh-i Âl-i Selçuk (Anonim Selçuknâme)*, çev. H. İ. Gök-F. Coşguner, Ankara.

Arif Paşa. (1915). "Elbistan ve Maraşda Zülkadr (Dulkadir) Oğulları Hükümeti", *TOEM,* 5/30, 358-377.

Arif Paşa. (1915). "Maraş ve Elbistan'da Zülkadr (Dulkadir) Oğulları Hükümeti", *TOEM,* 6/31, 419-431.

Arif Paşa. (1915). "Maraş ve Elbistan'da Zülkadr (Dulkadır) Oğulları Hükümeti", *TOEM,* 6/34, 623-629.

Aşıkpaşaoğlu. (1985). *Âşıkpaşaoğlu Tarihi*, haz. Nihal Atsız, Ankara.

Aykut, N. (2020). "İsa Çelebi", *DİA*, EK-1, 645-647.

Aziz b. Erdeşir-i Esterâbâdî. (1990). *Bezm U Rezm (Eğlence ve Savaş)*, çev. Mürsel Öztürk, Ankara.

Başar, F. (1995). "Fetret Devri", *DİA*, 12, 480-482.

Başar, F. (2017). "Germiyan Oğulları Beyliği", *Anadolu Beylikleri El Kitabı*, ed. Haşim Şahin, Ankara, 213-230.

Başar, F. (1995). "Fetret Devri", *DİA*, 12, 480-482.

Başar, F. (2020). "Musa Çelebi", *DİA*, 31, 216-217.

Baykara, T. (2000). "İnançoğulları", DİA, 22, 263-264.

Bedirhanoğlu, H. E. (2017). "Ramazan Oğulları Beyliği", *Anadolu Beylikleri El Kitabı*, ed. Haşim Şahin, Ankara, 381-392.

Behişti Ahmed Çelebi. (2016). *Târih-i Behiştî C. II*, çev. Fatma Kaytaz, Ankara.

Behişti Ahmed Çelebi. (2020). *Târih-i Behiştî C. I,* çev. Fatma Kaytaz, Müjgan Çakır, Ankara.

Broquiere, B. D. L. (2000). *Betrandon De La Broquiere'in Denizaşırı Seyahati*, çev. İlhan Arda, İstanbul.

Caferi b. Muhammed el-Hüseyni. (2011). *Tarih-i Kebir(Tevarih-i Enbiya ve Mülûk)*, çev. İsmail Aka, Ankara.

Cahen, C. (1979). *Osmanlılardan Önce Anadolu'da Türkler*, çev. Yıldız Moran, İstanbul.

Dağtekin, H. (2017). *Genel Tarih Atlası,* İstanbul.

Daş, A. (2004). "Ankara Savaşı Öncesi Timur İle Yıldırım Bayezid'in Mektuplaşmaları", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi,* Konya, Sayı 15, 141-167.

Daş, M. (2017). "Menteşe Oğulları Beyliği", *Anadolu Beylikleri El Kitabı*, ed. Haşim Şahin, Ankara, 165-173.

Dukas. (1956). *Bizans Tarihi*, çev. VL. Mirmiroğlu, İstanbul.

Dukas. (2020). *İstanbul'un Fethi Dukas Kroniği 1341-1462*, çev. V. Mirmiroğlu, İstanbul.
Ebu Bekr-i Tihrânî. (2014). *Kitab-ı Diyarbekriyye*, çev. Mürsel Öztürk, Ankara.
Edirneli Oruc. (2013). *Oruç Beğ Tarihi-Üç Osmanlı Tarihi*, haz. Nihal Atsız, İstanbul.
Emecen, F. (2007). "Osmanlılar", *DİA*, 33, 487-496.
Emecen, F. (2009). "Saruhanoğulları", *DİA*, 36, 170-173.
Emecen, F. (2017). "Osmanlı Tarihinin İlk Büyük Savaş Anlatımı: Osmanlılar ile Karamanlılar Arasındaki Frenkyazısı Muharebesi (1386/1387)", *Osmanlı Araştırmaları*, (49), 57-88.
Emecen, F. (2017). "Saruhan Oğulları Beyliği", *Anadolu Beylikleri El Kitabı*, ed. Haşim Şahin, Ankara, 153-163.
Emecen, F. (2021). *İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikleri Dünyası*, İstanbul.
Emecen, F. (1993). "Cüneyd Bey", *DİA*, 8, 122.
Emecen, F. (2009). "Selim I", *DİA*, 36, 407-414.
Enveri. (2012). *Düstûrname-i Enveri(19-22. Kitaplar),* haz. Necdet Öztürk, İstanbul.
Erdem, İ. (2015). "Anadolu'da Osmanlı-Timurlu Mücadelesi ve Karakoyunlular", *Uluslararası Yıldırım Bayezid Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* Ankara. 101-111.
Gordlevskiy, V. A. (2019). *Küçük Asya'da Selçuklular,* çev. Abdülkadir İnan, Ankara.
Göde, K. (1995). "Eretnaoğulları", *DİA*, 11, 295-296.
Göde, K. (2000). *Eratnalılar (1327-1381)*, Ankara.
Gök, B. (2022). *Karamanoğulları Tarihi,* İstanbul.
Grousset, R. (2022). *Stepler İmparatorluğu (Atillâ, Cengiz Han, Timur),* terc. Halil İnalcık, Ankara.
Güler, A. (2014). *Memlük-Dulkadiroğulları Münasebeti(1337-1517),* Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
Günal Ö. Z. (1999). *Karası Beyliği*, Ankara.
Günal, Z. (2001). "Karesioğulları", *DİA*, 24, 488-489.
Halaçoğlu, Y. (1991), "Ankara Savaşı", *DİA*, 3, 210-211.
Hamdullah Müstevfî-yi Kazvinî. (2018). *Târih-i Güzide*, çev. Mürsel Öztürk, Ankara.
Har-el, S. (2019). *Ortadoğu'da Hâkimiyet Mücadelesi(Osmanlı-Memlük Savaşı 1485-1491)*, çev. Gül Ç. Güven, İstanbul.
Hoca Sadettin Efendi. (1979). *Tacü't-Tevarih*, haz. İsmet Parmaksızoğlu, 1-2-3, Ankara.
İbn Arabşah. (2023). *Bozkırdan Gelen Bela (Acâibu'l Makdûr)*, çev. Ahsen Batur, İstanbul.
İbn Bibi. (2020). *El-Evâmirü'l-Alâ'iyye Fi'l-Umûri'l-Alâ'iyye Selçuknâme*, çev. Mürsel Öztürk, Ankara.
İbn Şeddâd. (2000). *Baypars Tarihi Al-Melik-Al-Zahir (Baypars) Hakkındaki Tarihin İkinci Cildi*, çev. M. Şerefüddin Yaltkaya, Ankara.
İbni Tagrıberdi. (2013). *En-Nücûmu'z-zâhire Parlayan Yıldızlar*, çev. Ahsen Batur, İstanbul.
İdris-i Bitlisî. (2019). *Heşt Behişt VII. Ketibe Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481*, çev. M. İ. Yıldırım, Ankara.
İnalcık, H. (1992). "Bayezid I", *DİA,* 5, 231-234.
İnalcık, H. (2003). "Mehmed I", *DİA,* 28, 391-394.
İnalcık, H. (2003). "Mehmed II", *DİA*, 28, 395-407.
İnalcık, H. (2007). "Orhan", *DİA*, 33, 375-386.
İnalcık, H. (2007). "Osman I", *DİA,* 33, 443-453.
İnalcık, H. (2020). "Murad II", *DİA*, 31, 164-172.

İnalcık, H. (2020). “Murad I”, *DİA*, 31, 156-164.
İnalcık, H. (2022). *Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar I*, İstanbul.
İnalcık, H. (2022). *Fatih Sultan Mehemmed Han*, İstanbul.
İnalcık, Ş. (1948). “İbn Hâcer'de Osmanlılar'a Dair Haberler II”, *Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi,* 6(4), 349-358.
Kanat, C. (2022). *Ortadoğu’da Hâkimiyet Mücadelesi Memlûk-Timurlu Münasebetleri*, Ankara.
Kanat, C. (1991). *Makrizi'nin Kitab es-Suluk'unda Osmanlılar, Karamanoğulları Ve Batı Anadolu Beylikleri İle İlgili Kayıtlar,* Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
Karadeniz, H. B. (2008). *Osmanlılar ile Beylikler Arasında Anadolu’da Meşruiyet Mücadelesi*, İstanbul.
Karadeniz, H. B. (2011). *Osmanlılar İle Anadolu Beylikleri Arasında Psikolojik Mücadele,* İstanbul.
Kayapınar, L. (2010). “Süleyman Çelebi, Emir”, *DİA*, 38, 82-85.
Keleş, H.-Yakupoğlu, C. (2005). “Ankara Savaşı’na Kadar Osmanlı Candaroğulları Münasebetleri” *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi,* 13/1, 207-222.
Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî. (2023). *Müsâmeretü’l-Ahbâr*, çev. Mürsel Öztürk, Ankara.
Koca, S. (2012). *Anadolu Türk Beylikleri Tarihi*, Ankara.
Kofoğlu, S. (1995). “Eşrefoğulları”, *DİA*, 11, 484-485.
Kofoğlu, S. (1997). “Hamîdoğulları”, *DİA*, 15, 471-476.
Kofoğlu, S. (2006). *Hamidoğulları Beyliği*, Ankara.
Kofoğlu, S. (2011). “Tekeoğulları”, *DİA*, 40, 348-350.
Kofoğlu, S. (2017). “Hamid Oğulları Beyliği”, *Anadolu Beylikleri El Kitabı*, ed. Haşim Şahin, Ankara, 241-255.
Kopraman, K. Y. (2005). “Karaman-Oğulları (1250-1487)”, *Makaleler*, 49-54.
Köprülü, M. F. (2016). “Anadolu Beylikleri Tarihine Aid Notlar”, çev. Samet Alıç, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15 (3), 949-970.
Köprülü, M. F. (2018). *Osmanlı İmparatorluğu’nun Kuruluşu*, İstanbul.
Köymen, M. A. (2020). *Büyük Alâeddîn Keykubad ve Zamanı*, haz. Salim Koca-Sinan Tarifci, İstanbul.
Lane-Poole, S. (2020). *İslam Devletleri Tarihi Başlangıçtan 1927 Yılına Kadar*, çev. H. Edhem Eldem, İstanbul.
Mehmed Neşri. (2014). *Kitâb-ı Cihan-Nümâ Neşrî Tarihi*, haz. F. R. Unat-M. A. Köymen, 1-2, Ankara.
Merçil, E. (1989). “Alâiye Beyliği”, *DİA*, 2, 332-333.
Merçil, E. (1991). “Anadolu Beylikleri”, *DİA*, 3, 138-139.
Merçil, E. (1991). “Aydınoğulları”, *DİA*, 4, 239-241.
Merçil, E. (2004). “İlk Müslüman Türk Devletlerinde Menşur”, *DİA*, 29, 149-150.
Merçil, E. (2004). “Menteşeoğulları”, *DİA*, 29, 152-153.
Merçil, E. (2007). “Resuldar”, *DİA*, 34, 588.
Merçil, E. (1991). “Aydınoğulları”, *DİA*, 4, 239-241.
Mikhael Kritovulos. (2013). *Kritovulos Tarihi 1451-1467*, çev. Ari Çokona, İstanbul.
Müneccimbaşı Ahmed b. Lütfullah. (2001). *Câmiu’d-Düvel Selçuklular Tarihi*, haz. Ali Öngül, İzmir.
Müneccimbaşı Ahmed. (1995). *Camiü’d-Düvel*, çev. Ahmed Ağırakça, İstanbul.
Ocak, A. Y. (2020). *Babailer İsyanı: Aleviliğin Tarihsel Alt Yapısı,* İstanbul.

Ostrogorsky, G. (2017). *Bizans Devleti Tarihi*, çev. Fikret Işıltan, Ankara.
Özaydın, A. (2001). "Kadı Burhâneddin Devleti", *DİA*, 24, 76-77.
Özdemir, M. (2020). "Mülûkü't-Tavâif", *DİA*, 31, 552-555.
Özgüdenli, O. G. (2018). *Selçuklular Büyük Selçuklu Devleti Tarihi (1040-1157) I*, İstanbul.
Pachymeres. (2019). *Bizanslı Gözüyle Türkler*, çev. İ. Bihter Barlas, İstanbul.
Pitcher, D. E. (2019). *Osmanlı İmparatorluğu'nun Tarihsel Coğrafyası,* çev. Bahar Tırnakcı, İstanbul.
Roux, Jean-Paul. (2022). *Timurlenk,* çev. Lale A. Özcan, İstanbul.
Ruy Gonzâlez de Clavijo. (2016). *Timur Devrinde Kadis'ten Semerkand'a Seyahat*, çev. Ö. Rıza Doğrul, İstanbul.
Sarı, A. (2017). "Dulkadir Beyliği", *Anadolu Beylikleri El Kitabı*, ed. Haşim Şahin, Ankara, 363-380.
Schiltberger, J. (1997). *Türkler ve Tatarlar Arasında(1394-1427),* çev. Turgut Akpınar, İstanbul.
Sevim, A.-Merçil, E. (2014). *Selçuklu Devletleri Tarihi,* Ankara.
Sevim, A.-Yücel, Y. (1989). *Türkiye Tarihi Fetih, Selçuklu ve Beylikler Dönemi*, Ankara.
Sümer, F. (2001). "Karamanoğulları", *DİA*, 24, 454-460.
Sümer, F. (2007). "Ramazanoğulları", *DİA*, 34, 442-445.
Sümer, F. (2009). "Anadolu Selçukluları", *DİA*, 36, 380-384.
Sümer, F. (2022). *Anadolu'da Moğollar*, Ankara.
Şerefüddin Ali Yezdî. (2019). *Emîr Timur (Zafernâme)*, çev. Ahsen Batur, İstanbul.
Şerefüddin Ali Yezdî. (2023). *Emir Timur(Zafername),* çev. Ahsen Batur, İstanbul.
Şihabeddin b. Fazlullah el-Ömerî. (2019). *Mesâliku'l Ebsâr Türkler Hakkında Gördüklerim ve Duyduklarım*, çev. Ahsen Batur, İstanbul.
Şikârî. (2018). *Karamannâme (Zamanın Kahramanı Karamanîlerin Tarihi)*, haz. M. Sözen-N. Sakaoğlu, Ankara.
Şükrullah. (2013), *Behcetü't Tevârîh-Üç Osmanlı Tarihi*, haz. Nihal Atsız, İstanbul.
Tansel, S. (2023). *Sultan II. Bâyezit'in Siyasî Hayatı*, İstanbul.
Taş, K. Z. (2016). "Fetret Döneminde Osmanlı-Menteşe İlişkileri", *Uluslararası Batı Anadolu Beylikleri Tarih, Kültür ve Medeniyet Sempozyumu Menteşeoğulları Tarihi Bildiriler*, 2, 113-128.
Tekindağ, M. C. Ş. (1947). *Karaman Beyliği 13-15'inci Asırda Cenubî Anadolu Tarihine Aid Tetkik*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Basılmamış Doktora Tezi.
Tekindağ, M. C. Ş. (1963). "Son Osmanlı-Karaman Münasebetleri Hakkında Araştırmalar". *Tarih Dergisi*, 13, 43-76.
Tekindağ, M. C. Ş. (1977). "Karamanlılar," *İA,* 6, 316-330.
Tevhid, A. (1911). "Rum Selçûkî Devletinin İnkirâzıyla Teşekkül Eden Tevâif-i Mülûkdan: Kütahya'da Germiyan Beyleri", *TOEM*, 2/8, 505-513.
Tevhid, A. (1913). "Ankara'da Ahiler Hükümeti", *TOEM*, 4/19, 1200-1204.
Turan, O. (1971). *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul.
Turan, O. (2014). *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmî Vesikalar Metin, Tercüme ve Araştırmalar*, Ankara.
Turan, O. (2019). *Selçuklular Tarihi ve Türk-İslâm Medeniyeti*, İstanbul.
Turan, O. (2019). *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkuresi Tarihi,* İstanbul.
Turan, Ş. (1992). "Bayezid II", *DİA*, 5, 234-238.
Urfalı Mateos Vekayinamesi ve Papaz Grigor'un Zeyli (2019), çev. Hrant D.

Andreasyan, Ankara.
Uyumaz, E. (2011). *Türkiye Selçuklu Devleti'ne Gelen ve Giden Elçiler*, İstanbul.
Uzunçarşılı, İ. H. (1929). *Kitabeler ve Sahip, Saruhan, Aydın, Menteşe, İnanç, Hamit Oğulları Hakkında Malûmat*, İstanbul.
Uzunçarşılı, İ. H. (1941). "Gazi Orhan Bey Vakfiyesi", *Belleten*, 5 (19), 277-288.
Uzunçarşılı, İ. H. (2014). *Osmanlı Devleti Teşkilâtına Medhal*, Ankara.
Uzunçarşılı, İ. H. (2019). *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, Ankara.
Uzunçarşılı, İ. H. (2019). *Osmanlı Tarihi C. I*, Ankara.
Uzunçarşılı, İ. H. (2019). *Osmanlı Tarihi C. II,* Ankara.
Uzunçarşılı, İ. H. (2023). *Kütahya Şehri,* Ankara.
Varlık, M. Ç. (1974). *Germiyanoğulları Tarihi (1300-1429)*, Ankara.
Varlık, M. Ç. (1996). "Germiyanoğulları", *DİA*, 14, 33-35.
Wittek, P. (1944). *Menteşe Beyliği 13-15'inci Asırda Garbi Küçük Asya Tarihine Ait Tetkik*, Ankara.
Yakupoğlu, C. (2017). "Candaroğulları Beyliği", *Anadolu Beylikleri El Kitabı*, ed. Haşim Şahin, Ankara, 425-441.
Yakupoğlu, C. (2018). "Büyük Turan Hükümdarı Emir Timur'un Candaroğlu İsfendiyar Bey İle Münasebetleri", *I. Milletlerarası Türkiye-Özbekistan Münasebetleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Kastamonu. 1-17.
Yakupoğlu, C.-Musalı, N. (2022). *Kastamonu Beylerinin Mektupları*, Ankara.
Yazıcızâde Ali. (2017). *Tevârîh-i Âl-i Selçuk*, haz. Abdullah Bakır, İstanbul.
Yinanç, M. H. (1929). *Düsturnâmei Enverî'ye Medhal*, İstanbul.
Yinanç, R. (1989). *Dulkadir Beyliği*, Ankara.
Yinanç, R. (1994). "Dulkadıroğulları", *DİA*, 9, 553-557.
Yücel, Y. (1993). "Candaroğulları", *DİA*, 7, 146-149.
Yücel, Y. (1993). "Çobanoğulları", *DİA*, 8, 354-355.
Yücel, Y. (2018). *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar I-II*, Ankara.
Yüksel, M. Ş. (2015). "Timurlu Kaynaklarında Yıldırım Bayezid ve Meşruiyet Meselesi", *Uluslararası Yıldırım Bayezid Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* Ankara.
Zachariadou E. (1980). "Manuel II Paleologos on the strife between Bayezid I and Kadı Burhan ad-Din Ahmad", *Bulletin of School of Oriental andAsian Studies,* 43/3, 474.
Zachariadou, E. (1997). "Karesi ve Osmanlı Beylikleri: İki Rakip Devlet" *Osmanlı Beyliği(1300-1389),* İstanbul, 243-256.

EKLER

EK-I. Haritalar

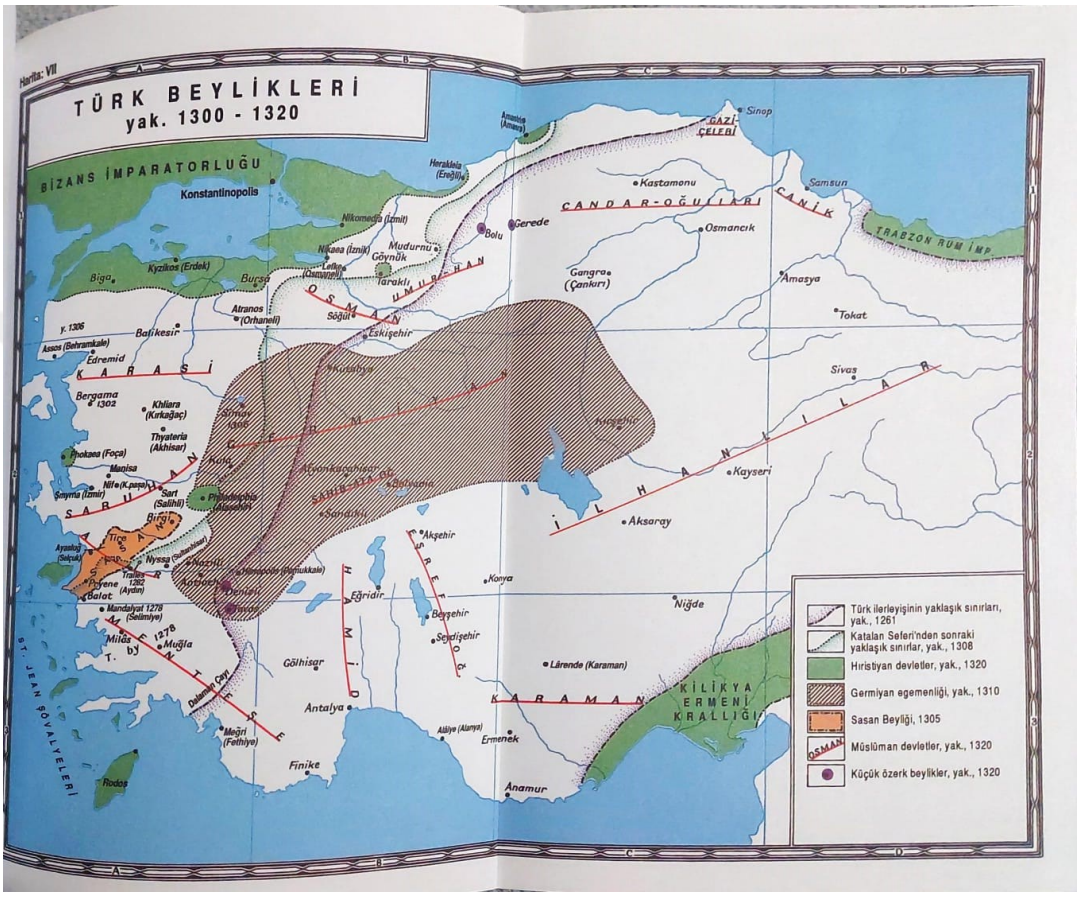

Harita 1: XIV. Yüzyıl Başlarında Anadolu Beylikleri
Kaynak: Pitcher, D. Edgar. (2019). *Osmanlı İmparatorluğu'nun Tarihsel Coğrafyası,* çev. Bahar Tırnakcı, İstanbul.

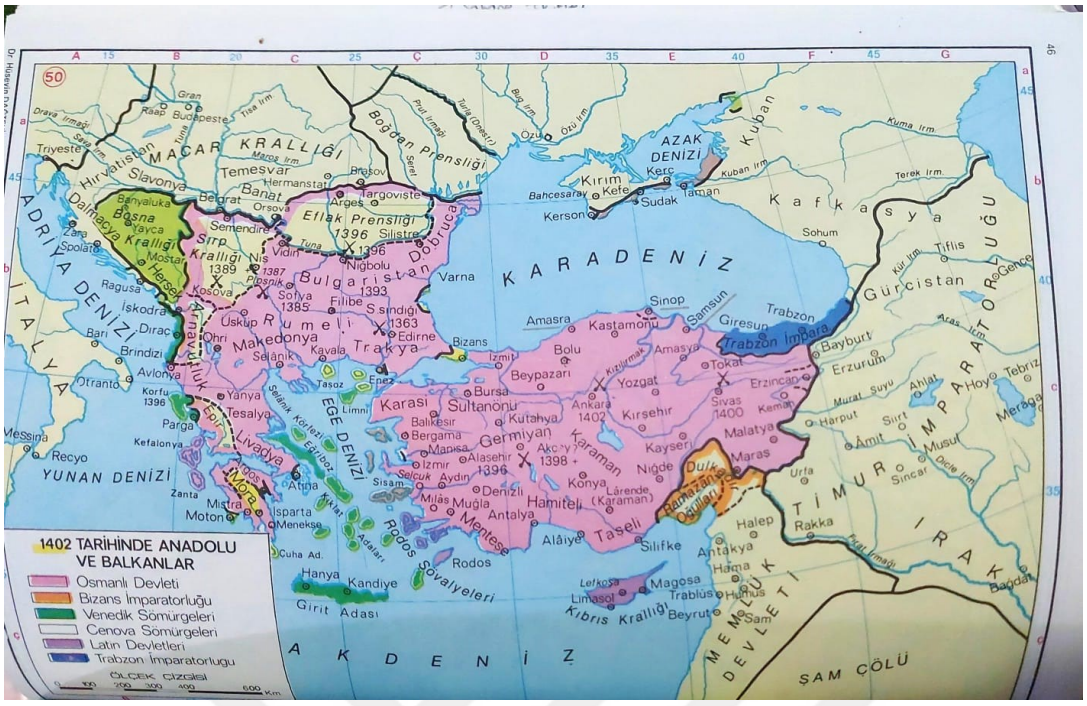

Harita 3: Ankara Savaşı Öncesi Anadolu'nun Siyasî Durumu
Kaynak: Dağtekin, Hüseyin. (2017). *Genel Tarih Atlası,* İstanbul.

Harita 4: Ankara Savaşı'nın Sonunda Anadolu'nun Siyasi Durumu
Kaynak: Dağtekin, Hüseyin. (2017). *Genel Tarih Atlası,* İstanbul.

Harita 5: Fatih Sultan Mehmed Dönemi'nde Osmanlı İmparatorluğu'nun Sınırları
Kaynak: Dağtekin, Hüseyin. (2017). *Genel Tarih Atlası,* İstanbul.

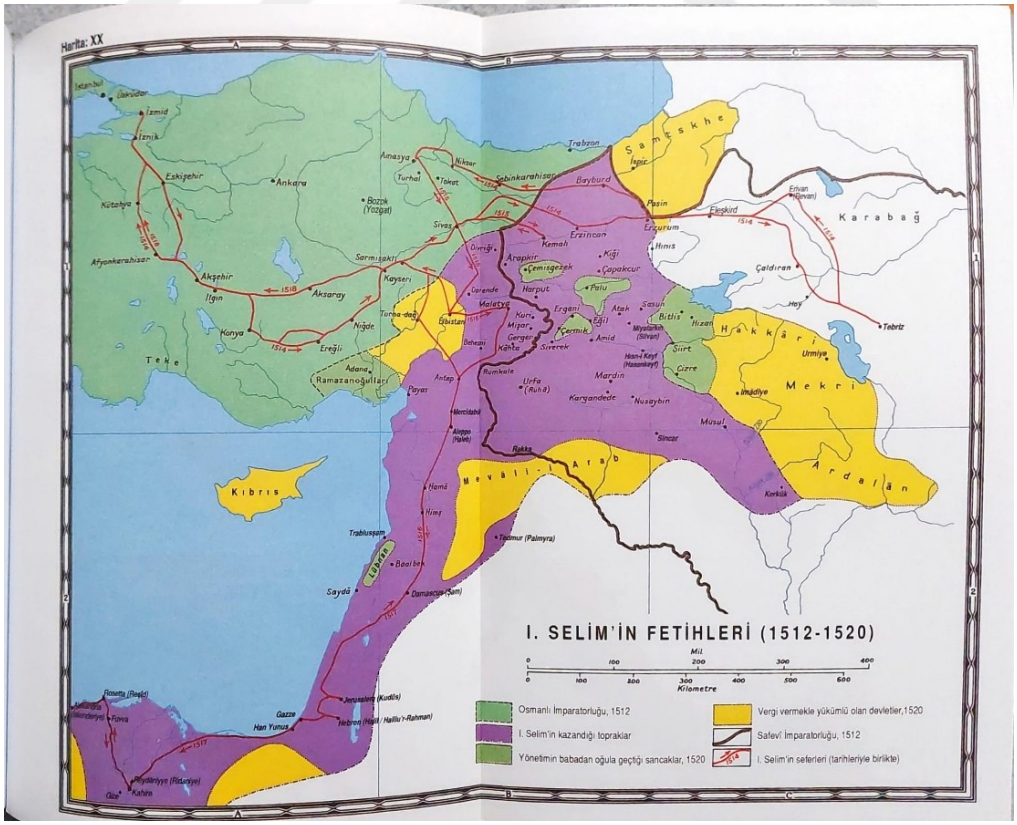

Harita 6: Yavuz Sultan Selim Dönemi'nde Osmanlıların Kazandığı Topraklar
Kaynak: Pitcher, D. Edgar. (2019). *Osmanlı İmparatorluğu'nun Tarihsel Coğrafyası,* çev. Bahar Tırnakcı, İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Tetik, Ufuk Kan.

Eğitim

Derece	**Eğitim Birimi**	**Mezuniyet tarihi**
Yüksek lisans	Ankara HBV Üniversitesi	Devam ediyor
Lisans	Gazi Üniversitesi	2021
Lise	Açıköğretim Lisesi	2017

Yabancı Dil

İngilizce

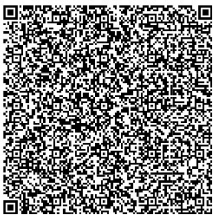

ankara HBM